

Tilburg University

Interventies bij huiselijk geweld

Römkens, R.; van der Aa, S.; Lens, K.M.E.; Oskam, M.

Publication date:
2011

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Römkens, R., van der Aa, S., Lens, K. M. E., & Oskam, M. (2011). *Interventies bij huiselijk geweld: Vergelijkend onderzoek naar het huisverbod en reguliere interventies in de regio's Midden- en West-Brabant*. INTERVICT.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Interventies bij huiselijk geweld:

Vergelijkend onderzoek naar het huisverbod en reguliere interventies in de regio's Midden- en West-Brabant

Prof. dr. R. Romkens
Dr. S. van der Aa
Drs. K. Lens
Drs. M. Oskam
M.m.v. A. van der Schoot

Postadres

Universiteit van Tilburg
INTERVICT
Postbus 90153
5000 LE Tilburg

Bezoekadres

Montesquieu gebouw, 9^e verdieping
Warandelaan 2
Tilburg

Telefoon 013-4663526
Fax 013-4663546
INTERVICT@uvt.nl
www.tilburguniversity.edu/intervict

Tilburg, november 2011

Voorwoord

Woord van dank

Dit onderzoek zou niet mogelijk zijn geweest zonder de hulp van velen. Een aantal mensen willen we graag met name bedanken.

In de aanloop naar het project zijn de gesprekken met Carla Klerks en Anja van der Schoot (ZET, Provinciaal Coördinatiepunt voor de Brabantse Steunpunten huiselijk geweld) van groot belang geweest vanuit hun specifieke genderexpertise en kennis van het werkveld. Anja van der Schoot heeft ook een onmisbare bijdrage geleverd in het interviewen van vrouwen en de eerste bewerking daarvan.

De medewerkers van de SHG's Midden- en West-Brabant en Valkenhorst ambulant zijn we veel dank verschuldigd voor hun hulp bij het selecteren en benaderen van potentiële respondenten. In het bijzondere danken we Gerrienne Rozema, Debbie Maas, Joyce de Cock, Anja Adams en Martine Verpaalen van het SHG Midden-Brabant, Carrie den Ouden, Frans Mulders en Mia Wauters van het SHG West-Brabant en Marloes Geven en Kerstin Vonkeman van Valkenhorst ambulant voor hun hulp bij het beantwoorden van onze terugkerende vragen over de registratiecijfers en de respondenten.

Ad Koevoets (Politie Midden- en West-Brabant) danken we voor zijn hulp en geduld in het uitpluizen van lokale politie-registratiegegevens over huisverbod-zaken. Dankzij Eltjo Lenting (Landelijk Bureau Huiselijk Geweld en de Politietak) werd het mogelijk de lokale registratiegegevens te vergelijken met landelijke politiecijfers over huisverboden (hoofdstuk 3).

Ilse Lodwijkstra heeft als onderzoeker bij INTERVICT in de beginfase (najaar 2010) geholpen bij het verzamelen van lokale gegevens bij SHG's en politie.

Maurits Oskam heeft tussen februari en juli 2011 als onderzoeksassistent bij INTERVICT een belangrijke bijdrage geleverd in de interviews en data-analyse voor het gedeelte over de ketensamenwerking in Tilburg en in de verzameling en analyse van politie-registratiegegevens. Ellen van Gessel heeft als onderzoeksassistent meegewerkt in de uitwerking van een aantal interviews. Nicole van Dartel (Reflexy Onderzoek/ Hogeschool Avans) heeft bijgedragen in de afname en uitwerking van interviews met vrouwen.

Binnen INTERVICT was de secretariële ondersteuning van Marianne Scholing onmisbare steun vooral in de afronding en productie van het eindrapport.

Wij danken de opdrachtgevers voor het in ons gestelde vertrouwen, in het bijzonder Pieter Ritsema (provincie Noord-Brabant) en Marjo Lahaye (gemeente Tilburg).

Dit onderzoek en deze rapportage zijn mede mogelijk gemaakt door financiering door de provincie Noord-Brabant en de gemeente Tilburg.

Tot slot danken wij alle geïnterviewden: de vertegenwoordigers van de politie, hulpverleners en vertegenwoordigers van de gemeente Tilburg, en in het bijzonder alle vrouwen die bereid waren met ons over hun persoonlijke ervaringen met geweld te praten. Aan hen dragen we dit onderzoek op.

INTERVICT, november 2011

Renée Römken
Suzan van der Aa
Kim Lens

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1 Achtergrond: het huisverbod ter preventie en bescherming.....	7
1.1 De Wet Tijdelijk Huisverbod (WTH).....	8
1.2 Implementatie van de WTH in de regio	10
1.3 Inhoudelijke uitgangspunten bij de opzet van het onderzoek	12
1.4 Opzet, doel en vraagstellingen van dit onderzoek	15
2 Methoden van onderzoek	17
2.1 Deelvraagstelling 1: Vergelijkende analyse regionale toepassing van het huisverbod	17
2.2 Deelvraagstelling 2: Bescherming en versterking weerbaarheid van achterblijvers/slachtoffers	18
2.3 Deelvraagstelling 3: Effectiviteit ketensamenwerking	24
3 Huiselijk geweld en de oplegging van het huisverbod in de districten Tilburg en Breda	27
3.1 Huiselijk geweld en de politie	27
3.2 Meldingen huiselijk geweld bij de Steunpunten Huiselijk Geweld	29
3.3 Enkele karakteristieken in de toepassing van het huisverbod	31
3.4 Terugblik op verschillen tussen de districten Tilburg en Breda	35
4 Voorgeschiedenis van partnergeweld en de aanloop naar de politie-interventie	37
4.1 Voorgeschiedenis en ernst van geweld	37
4.2 Ambivalentie in het spreken en verzwijgen	39
4.3 Voorgeschiedenis in hulpzoekend gedrag	41
4.4 Aanleiding tot de hier onderzochte politie-interventie	43
4.5 Verloop van politieoptreden: huisverbod of geen huisverbod	44
4.6 Voorlopige conclusies.....	47
5 Politie interventie bij huiselijk geweld: ervaringen en evaluatie van de slachtoffers/achterblijvers	48
5.1 Verwachtingen vooraf met betrekking tot de politie	48
5.2 Verloop politieoptreden.....	49
5.3 Algemene terugblik op het politieoptreden.....	50
5.4 Evaluatie van het optreden van de politie	52
5.5 Effect van de politie-interventie op korte termijn	57
5.6 Voorlopige conclusies.....	61
6 Hulpverlening na huisverbod/huiselijk geweld. Ervaren en evaluatie van de slachtoffers/achterblijvers	62
6.1 Geboden hulpverlening direct na het huisverbod of het contact met de politie	62
6.2 De vervolghulp op middellange termijn	69
6.3 Hulpverlening voor de kinderen en de partner	73
6.4 Wensen van slachtoffers aangaande verbeterpunten in de hulpverlening	75
6.5 Voorlopige conclusies.....	76

7	Persoonlijke beleving van en terugblik op het effect van de interventie.....	79
7.1	Algehele terugblik	79
7.2	Stoppen van geweld en controlerend gedrag	80
7.3	Gezondheid en welbevinden	83
7.4	Gevoelens van veiligheid en angst.....	85
7.5	Op weg naar herstel?	86
7.6	Voorlopige conclusies.....	88
8	Aanpak huiselijk geweld en de ketensamenwerking in Tilburg.....	89
8.1	Uitgangspunten in de aanpak huiselijk geweld (partnergeweld) in Tilburg.....	91
8.2	Politie en SHG over de ketensamenwerking.....	94
8.3	Hulpverleners en SHG over ketensamenwerking	100
8.4	Gemeente en SHG over de samenwerking rondom het huisverbod	107
8.5	Voorlopige conclusies over de ketensamenwerking	109
9	Samenvatting en conclusies.....	112
9.1	Achtergrond en uitgangspunten van het onderzoek	112
9.2	Doel, vraagstelling en methode van het onderzoek	114
9.3	Resultaten.....	117
9.4	Slotoverwegingen	124
	Bijlage 1.....	127
	Bijlage 2.....	129
	Bijlage 3a	131
	Bijlage 3b	137
	Bijlage 4.....	143
	Bijlage 5.....	145
	Bijlage 6.....	147

1 Achtergrond: het huisverbod ter preventie en bescherming

Inleiding

Huiselijk geweld gericht tegen de partner is een veel voorkomend probleem dat in allerlei opzichten een zware wissel trekt op de gezondheid en de veiligheid van slachtoffers en hun directe leefomgeving, in het bijzonder ook kinderen die direct of indirect getuige zijn van dat geweld. Met de kabinetsnota *Privé geweld, publieke zaak* (2002) en de daarop volgende ministeriële nota's van het Ministerie van Justitie en VWS¹ is definitief de koers ingezet naar een actief overheidsbeleid in Nederland. De provincie Noord-Brabant heeft van meet af aan actief beleid gevoerd. In de context van het programma *Sociale Veiligheid* (2004-2007), heeft het Brabants Coördinatiepunt Huiselijk Geweld (ZET) de opbouw van de integrale aanpak Huiselijk Geweld via de lokale Steunpunten Huiselijk Geweld ondersteund. In de context van het provinciale beleidsthema *Kwaliteit van de leefomgeving* is huiselijk geweld een belangrijk speerpunt.² Dit blijkt ook uit de plaats die huiselijk geweld op de gemeentelijke agenda's heeft in de regio, maar ook landelijk gezien. Het thema steeg na 2008 van een achtste naar een zesde plaats in de top tien van de veiligheidsthema's die Nederlandse gemeenten zorgen baren.³ Dat heeft ongetwijfeld te maken met de invoering van de Wet Tijdelijk Huisverbod (WTH) per 1 januari 2009.

De WTH is gericht op een meer effectieve aanpak van de plegers en op preventie van geweld ter bescherming van slachtoffers. Tegen de achtergrond van een toenemende decentralisatie in overheidsbeleid hebben provincies en gemeenten in het beleid op het gebied van huiselijk geweld een belangrijke eigen verantwoordelijkheid gekregen. Met het huisverbod is een nieuw bestuursrechtelijk dwangmiddel geïntroduceerd in het Nederlandse rechtsbestel: de uithuisplaatsing van de persoon die binnenshuis de veiligheid van anderen in gevaar brengt. Het is een middel dat primair gericht is op preventie van geweld en bescherming van slachtoffers. Parallel aan de uithuisplaatsing wordt een hulpverleningstraject aangeboden aan zowel pleger, slachtoffer en de eventuele kinderen, toegespitst op de specifieke problematiek en hulpvragen die rondom het geweld spelen bij betrokkenen. In de uitvoering zijn daarom zowel politie, lokale overheid als lokale hulpverleningsinstellingen, in het bijzonder de Steunpunten Huiselijk Geweld (SHG), nauw betrokken als partners in de keten van instellingen die in de uitvoering meewerken; al naar gelang ook de invulling van het concrete hulpverleningstraject. Ook formeel heeft de hulpverlening een belangrijke rol en verantwoordelijkheid omdat hun advies zwaar weegt bij de ambtelijke beoordeling van de noodzaak tot verlenging van de uithuisplaatsing.

In dit hoofdstuk lichten we eerst de inhoud van de WTH toe (1.1), gevolgd door een beknopte beschrijving van de aanpak die op lokaal niveau wordt gehanteerd in de uitvoering van de WTH en bij reguliere meldingen van huiselijk geweld die vanuit de politie binnenkomen (1.2). Daarna lichten we de inhoudelijke uitgangspunten toe, deels gebaseerd op eerder onderzoek die richtinggevend zijn geweest bij dit onderzoek (1.3). We besluiten met de opzet, het doel en de vraagstellingen van het onderzoek (1.4).

---

¹ Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (2007). *Beschermd en weerbaar, intensivering van de opvang en hulp bij geweld in afhankelijkheidsrelaties*. Brief staatssecretaris Bussemaker aan Tweede Kamer, 10 december 2007. Kamerstukken II, vergaderjaar 2007 – 2008, 28345 en 22894, nr. 51.

Ministerie van Justitie (2008). *Plan van aanpak Huiselijk Geweld tot 2011 "De volgende fase"*. Den Haag. Tweede Kamer der Staten Generaal. Vergaderjaar 2007-2008, 28345, 70.

² *Koepelnota 'Samen leven*. Beleidskader participatie en maatschappelijke ontwikkeling'

<http://www.brabant.nl/dossiers/dossiers-op-thema/zorg-en-welzijn/zorg-en-welzijn-algemeen/Koepelnota.aspx>

³ Rijken, M., J. Trommelen, M. de Vries (2009). *VNG Rapport Prioriteiten Veiligheid*. BMC Veiligheid, pp. 13-14.

1.1 De Wet Tijdelijk Huisverbod (WTH)

De WTH is op 1 januari 2009⁴ in werking getreden en per 1 maart in de regio's West- en Midden-Brabant geïmplementeerd. De WTH verschaft de mogelijkheid tot tijdelijke uithuisplaatsing van de pleger van huiselijk geweld. Naast de mogelijkheid om escalatie in een noodsituatie te voorkomen, biedt de WTH ook de kans om hulp te bieden aan zowel de pleger, het slachtoffer en de eventuele kinderen. In het kader van de veiligheidszorg is het een innovatief, bestuursrechtelijk instrument voor de burgemeester, hoewel de uitvoering meestal wordt gemandateerd aan de (hulp)-Officier van Justitie (HOvJ). De verantwoordelijkheid voor de implementatie van de wet ligt daarmee uitdrukkelijk op lokaal en regionaal niveau en kan daardoor ook lokaal verschillen. Het vereist een intensieve ketensamenwerking om aan alle partijen hulp te kunnen bieden en om de hulp op elkaar af te stemmen.

Een tijdelijk huisverbod voor de termijn van tien dagen kan door de burgemeester worden opgelegd aan een meerderjarig persoon als uit feiten en omstandigheden blijkt dat diens aanwezigheid in de woning een ernstig en onmiddellijk gevaar oplevert voor de veiligheid van één van de bewoners of als er een ernstig vermoeden van dit gevaar bestaat. Ook bij vermoeden van kindermishandeling kan een huisverbod worden opgelegd. Als kindermishandeling wordt vermoed dient Bureau Jeugdzorg te worden geïnformeerd. De burgemeester kan voor de oplegging van het huisverbod geheel of gedeeltelijk mandaat of machtiging verlenen aan de hulpofficier van justitie. De uithuisgeplaatste dient sleutels van de woning in te leveren en binnen 24 uur een verblijfplaats aan de politie op te geven. Er is een mogelijkheid tot beroep dat binnen drie dagen zal worden behandeld door de voorzieningenrechter. De uithuisgeplaatste die beroep aantekent heeft recht op rechtsbijstand. Dit is niet toegekend aan de achterblijver. Gedurende de periode van het huisverbod is er een contactverbod van de uithuisgeplaatste met de achterblijvers. Schending daarvan is een strafbaar feit.

Naast de wet is het Besluit tijdelijk huisverbod van 20 oktober 2008⁵ relevant in samenhang met de bijlage waarin de feiten en omstandigheden, op grond waarvan de burgemeester (of de gemandateerde hulpofficier van justitie) de beslissing om een huisverbod op te leggen moet baseren, limitatief staan opgesomd.⁶ De feiten en omstandigheden worden vastgesteld via een risicotaxatie-instrument.⁷ De risicotaxatie is een cruciaal element in het besluitvormingsproces waarop de uithuisplaatsing berust.

In de uitvoering dient de politie de instelling voor hulp en advies bij huiselijk geweld op de hoogte te brengen van het huisverbod en de redenen daartoe. Dit betekent in de praktijk dat de inhoud van het risicotaxatie-instrument wordt gedeeld met de hulpverleners.

Het huisverbod heeft uitdrukkelijk tot doel de hulp op gang te brengen (art. 2 lid 8). Het aanvaarden van hulpverlening door betrokkenen is een belangrijk element in de afweging over het intrekken (niet verlengen) van het huisverbod na de eerste tien dagen (art. 2 lid 9). Het in gang zetten van een integraal hulpaanbod aan de verschillende partijen in het gezin (vader,

---

⁴ Wet van 9 oktober 2008, houdende regels strekkende tot het opleggen van een tijdelijk huisverbod aan personen van wie een ernstige dreiging van huiselijk geweld uitgaat. *Staatsblad*, 2008, 421, 1-5; TK 30 657 nrs. 1-8, EK 30 657, nrs. A-E.

⁵ *Staatsblad* 2008, 422.

⁶ Deze feiten en omstandigheden zijn onverdeeld in drie categorieën: de persoon ten aanzien van wie wordt overwogen een huisverbod op te leggen, het verloop van het incident en de leefomstandigheden van betrokkenen.

⁷ Voor een kritisch verslag van de toetsing van de bruikbaarheid van het eerder ontwikkelde risicotaxatie-instrument, zie: R. Römken, J. van Poppel (2007), *Bruikbaarheid van het risicotaxatieinstrument huiselijk geweld. Een eerste verkenning*. IVA/Universiteit van Tilburg.

moeder, kinderen) is een belangrijk doel en daarin biedt de maatregel een aanvulling op de strafrechtelijke aanpak door politie en openbaar ministerie, zoals deze sinds 2003 is vastgelegd in de Aanwijzing huiselijk geweld van het College van Procureurs-Generaal (in 2010 voor het laatst geactualiseerd en inhoudelijk uitgebreid met eerdergerelateerd geweld). Meer in het algemeen legt de Aanwijzing het accent op repressief optreden.⁸

De hoofddoelen van de WTH zijn als volgt samen te vatten:

Normstellend: Het ingrijpen van de overheid achter de voordeur middels een huisverbod heeft een belangrijke normstellende functie; het signaal wordt afgegeven dat huiselijk geweld niet acceptabel is.

Bescherming van het slachtoffer en de kinderen door in een vroeg stadium (eerder dan wanneer het strafrechtelijk apparaat volledig wordt ingeschakeld) effectief bescherming te bieden. Dit gebeurt door in de acute crisis veiligheid te scheppen: de pleger wordt uit huis geplaatst en het slachtoffer hoeft het huis niet te verlaten.

Preventie van herhaling van geweld en hulpverlening door aan slachtoffer en pleger een intensief hulpverleningstraject aan te bieden, gericht op structurele preventie van geweld in de toekomst.

De WTH is in twee opzichten een voorbeeld van innoverend overheidsingrijpen bij geweld in de privésfeer, zowel in zijn doelstelling als in de voorgestelde werkwijze.

- Het doel is *preventief* in te grijpen, gericht op het vroegtijdig stoppen van geweld en het tegengaan van herhaling. Als bestuursrechtelijke maatregel is deze uitdrukkelijk bedoeld als aanvulling op het al aanwezige strafrechtelijke instrumentarium (aanhouding, vervolging) opdat die preventieve aanpak effectief gerealiseerd kan worden. Het sluit het gelijktijdig gebruik van deze maatregel plus aanhouding en een verder strafrechtelijk traject overigens niet uit. De uithuisplaatsing is weliswaar ingrijpend maar is geen strafmaatregel (hoewel die ongetwijfeld door een aantal betrokkenen zo beleefd zal worden). Het is een maatregel die in het kader van de lokale bestuurlijke verantwoordelijkheid voor zorg en veiligheid valt en dus preventief ingrijpen rechtvaardigt (vergelijkbaar met voetbalvandalen die de toegang tot een locatie kan worden ontzegd door de burgemeester).
- De werkwijze na de uithuisplaatsing is niet primair repressief maar *behandelgericht en ondersteunend*: in het tweesporen traject van de WTH is de uithuisplaatsing een eerste stap die is bedoeld om de tweede stap, het vervolgetraject van hulpverlening, in gang te kunnen zetten om het uiteindelijke doel te bereiken: daadwerkelijk stoppen van geweld door aan alle betrokkenen op maat hulp en ondersteuning te bieden. Dat dit vervolgetraject ook als verplicht in de wet is vastgelegd, en een intensieve invulling krijgt, is vergeleken met andere landen die de uithuisplaatsing als maatregel kennen, bijzonder.⁹

---

⁸ De aanwijzing van 2003 is eerder in 2008 met name aangepast op aspecten die kinderen (als getuige) betreffen. Meer in het algemeen wordt een repressieve aanpak voorgesteld met een verplicht arrestatiebeleid en provervolgingsbeleid als kernelementen. Daarnaast is er in alle fasen van het strafrecht aandacht voor daderhulp: meer dan ooit is de nieuwe Aanwijzing gericht op de dader en daderhulp. In 2010 is de Aanwijzing uitgebreid met richtlijnen voor het optreden bij eerdergerelateerd geweld (Aanwijzing Huiselijk Geweld en Eerdergerelateerd Geweld van het College van Procureurs-generaal. *Staatscourant*, 2010, 6462).

⁹ In een vergelijkende studie tussen landen in de EU met wetgeving die tijdelijke uithuisplaatsing mogelijk maakte, kwam onlangs naar voren dat dit tweede onderdeel meestal minder goed is verankerd in de wet. Zie: Römken, R., L. Sosa, (2011). *Protection, Prevention and Empowerment. Case Study of Emergency*

In dit onderzoek worden de twee sporen weliswaar in samenhang maar deels ook als onderscheiden delen van de maatregel belicht. Als nieuwe maatregel stelt de uithuisplaatsing de uitvoerende instellingen voor nieuwe uitdagingen, zeker waar het de organisatie en uitvoering van de samenwerking tussen de ketenpartners betreft. Tegelijkertijd roept het ook nieuwe vragen op over de effectiviteit van de maatregel, niet alleen voor plegers maar ook voor achterblijvers. Vooral over het effect van de maatregel op de achterblijvers weten we nog heel weinig. Daarnaast is het de vraag of de uitvoering van de WTH, en het beslag dat die legt op zowel politie en SHG, mogelijk gevolgen heeft voor de huiselijk geweld interventies waar *geen* huisverbod wordt opgelegd. Op deze en andere vragen hopen we in dit onderzoeksverslag antwoorden te geven die ook beleidsrelevant zijn voor de provincie Noord-Brabant en de gemeente Tilburg. In de context van het beleidsthema *Kwaliteit van de leefomgeving* is huiselijk geweld een belangrijk speerpunt in het beleid van de provincie Noord-Brabant. De gemeente Tilburg op haar beurt is zeer actief in het ondersteunen van het beleid op het terrein van huiselijk geweld, vooral via het Steunpunt Huiselijk geweld Midden-Brabant.

1.2 Implementatie van de WTH in de regio

In Nederland is de implementatie van de WTH intensief voorbereid en nog steeds intensief ondersteund. Op basis van de resultaten van de *pilots* die in 2007 zijn gehouden in drie gemeentes (soms ook de omliggende plaatsen; Groningen, Amsterdam en Venlo), is vervolgens op centraal-landelijk niveau allerlei materiaal en documentatie ontwikkeld om de implementatie van de onderscheiden stappen in de uitvoering van de WTH te ondersteunen. De uitvoering van de wet valt onder verantwoordelijkheid van de burgemeester en de relevante lokale bestuurders die de terreinen zorg, welzijn en/of veiligheid onder hun hoede hebben. Dit betekent dat lokale verschillen o.a. in organisatie (vooral van hulpverlening), bereikbaarheid (stad/platteland) en uiteenlopende lokale beleidsprioriteiten het aanwezige voorzieningenniveau en de uitvoeringsmodaliteiten onvermijdelijk beïnvloeden. Via een speciale website ontwikkeld onder verantwoordelijkheid van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en de VNG¹⁰ is voorzien in uitgebreide documentatie en advisering (m.b.t. de wetgeving, algemene werkwijze, stappenplan, werkprocessen et cetera). De daar gepresenteerde informatie (o.a. wetgeving) en adviezen zijn praktijkgericht en bedoeld om de uitvoering op decentraal niveau te stroomlijnen en een vergelijkbare toepassing op lokaal niveau te stimuleren. In de implementatie van de WTH zijn de belangrijkste partners de politie en de instelling die lokaal verantwoordelijk is voor de coördinatie van het hulpverleningstraject. In de regio's Midden- en West-Brabant is dat in beide gevallen het SHG. De politie fungeert als 'poortwachter': zij beoordeelt of van een dusdanig risico sprake is dat een risicotaxatie moet worden gemaakt en mogelijk een huisverbod moet worden opgelegd. In het vervolgtraject neemt de coördinerende instelling de regie over en wordt op basis van de specifieke hulp-ondersteuningsvragen per geval bekeken welke instellingen betrokken worden in de interventie.

Centraal in het (landelijke) uitvoeringsadvies staat het tienstappenplan, dat de kern- onderdelen van de uitvoering van de WTH op een rijtje zet. In grote lijnen zijn dit achtereenvolgens: 1. Melding of aangifte, 2. Politie gaat ter plaatse, 3. Politie beoordeelt situatie, 4. HOvJ gaat ter plaatse, 5. HOvJ maakt een risicotaxatie, 6. HOvJ legt namens of na overleg met de burgemeester een huisverbod op, 7. Interventieteam komt ter plaatse, 8. Start systeemgerichte

---

Interventions across Europe to Protect Victims of Intimate Partner Violence. In: Hagemann-White, C, L. Kelly, R. Römken, (2011), *Realising Rights*. Brussels: European Commission/Daphne Programme. In druk.

¹⁰ In eerste instantie is een aparte website hiervoor opgezet; www.huisverbod.nl. In de loop van 2011 is de site ondergebracht bij www.huiselijkgeweld.nl.

hulpverlening onder coördinatie van het Interventieteam (uithuisgeplaatste pleger, achterblijvende slachtoffer en evt. kinderen), 8. Uitbrengen van advies aan burgemeester over verlenging (dag 8), 9. Burgemeester beslist over verlengen of intrekken huisverbod en 10. Registratie van de verlenging of intrekking. Per stap worden in het landelijke uitvoeringsadvies concrete suggesties gedaan over de uitvoering en sommige organisatorische aspecten die daarmee samenhangen.

De uitvoeringsadviezen zijn tot stand gekomen in intensief (landelijk) overleg met betrokkenen uit de relevante werkvelden van politie, Steunpunten Huiselijk Geweld, gemeentelijk besturen (Vereniging Nederlandse Gemeenten) en het Openbaar Ministerie. Onder de noemer 'lessen uit de pilots' worden tien aspecten in detail behandeld die van bijzonder belang zijn om op lokaal niveau tot een succesvolle implementatie te komen: resp. draagvlak, regievoering, gedeelde visie, gedeelde ambitie, privacy, methodiek en aanpak, deskundigheidsbevordering, primaire processen en organisatie, communicatie en monitoring en evaluatie. In de uitvoeringsadviezen wordt onder andere het belang van de lokale regievoering benadrukt.

Beide SHG's nemen deel aan het provinciaal beleidsoverleg van de vijf Brabantse Steunpunten, waarin de coördinatoren van de Steunpunten Huiselijk Geweld zijn vertegenwoordigd. Gelet op het werkgebied van het district West- en Midden-Brabant werken beide SHG's waar mogelijk en nodig samen.¹¹ In grote lijnen is de aanpak vergelijkbaar. Verschillen zijn vooral te zien in de aanloopperiode die beide SHG's nodig hadden in de ontwikkeling van de aanpak na de invoering van de WTH.

Regio West-Brabant (Breda en omliggende gemeentes¹²)

Na de invoering van de WTH is medio 2009 in Breda, op basis van een onderliggend *visiedocument*, een samenwerkingconvenant getekend tussen SHG en 22 deelnemende partners. Kerndoelen zijn het realiseren van een integrale en instellingsoverstijgende aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. In de eerste periode van de WTH in 2009 was nog geen vastgelegd protocol tussen politie in de regio West-Brabant en SHG over de meldingen huiselijk geweld.¹³ Het SHG West-Brabant (WB) omschrijft 2009 als een overgangsjaar. Structurele werkafspraken met de politie zijn eind 2009 tot stand gekomen en hebben in 2010 systematisch zijn beslag gekregen.

Het SHG Breda is een onafhankelijke organisatie, ondergebracht bij de lokale Vrouwenopvang (Valkenhorst). In de aanpak huiselijk geweld bij een huisverbod heeft het SHG WB van meet af aan de taak op zich genomen om binnen 24 uur een case manager in te zetten voor de coördinatie en uitvoering van de benodigde hulp en een lange termijn plan te ontwikkelen voor de hulpverlening na de eerste tien dagen. In de loop van 2009 is de werkwijze verder ontwikkeld en gestandaardiseerd. De nu gevolgde aanpak vindt plaats in het kader van het gemeentelijke programma 'Afhankelijk en Veilig'. Het realiseren van een integrale aanpak die ook preventief werkt is één van de kerndoelen van de aanpak huiselijk geweld. In de aanpak werken SHG, Veiligheidshuis en politie samen met zorg- en hulpverleningsinstellingen. In Breda vindt sinds 2010 een dagelijks briefings- en casusoverleg plaats waarin alle binnengekomen meldingen huiselijk geweld (bij politie en/of hulpverlening) worden besproken in het lokale

---

¹¹ Jaarverslag SHG Breda, 2010, p. 9.

¹² De regio West Brabant die onder het SHG valt omvat Breda, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Etten-Leur, Rucphen, Zundert, Roosendaal, Oosterhout, Bergen op Zoom, Halderberge, Moerdijk, Steenbergen, Woensdrecht, Aalburg, Drimmelen, Geertruidenberg, Werkendam en Woudrichem.

¹³ Eind 2009 zijn tussen politie en SHG Breda afspraken gemaakt over dagelijkse briefings en wekelijks casusoverleg over zaken huiselijk geweld. SHG West Brabant, Jaarverslag 2009, p. 4.

ketenpartneroverleg (zaken met en zonder huisverbod). Dan wordt beslist met welke intensiteit (mono- of multidisciplinair) en urgentie een hulpverleningstraject wordt uitgezet. SHG WB blijft als coördinator betrokken bij de zaken.

Regio Midden-Brabant (Tilburg en omliggende gemeentes¹⁴)

In Tilburg heeft het SHG de voorbereidingen voor de implementatie voor de inwerkingtreding van de WTH in de loop van 2008 opgestart. Mede op basis van de in januari 2009 verschenen *Startnota WTH Midden-Brabant*¹⁵, en in overleg met alle betrokken ketenpartners, is op 1 maart 2009 het *Samenwerkingsconvenant* over de uitvoering van de WTH in Midden-Brabant ondertekend met de twaalf belangrijkste ketenpartners die in Tilburg e.o. bij de WTH betrokken zijn (op het terrein van: maatschappelijk werk, jeugdzorg, verslavingszorg, GGZ, reclassering, vrouwenopvang en slachtofferhulp). Het SHG Midden-Brabant is een onafhankelijke organisatie die is ondergebracht bij Vrouwenopvang De Bocht (nu: Kompaan en De Bocht) en is o.a. belast met de taak om de uitvoering van de WTH en de coördinatie van de hulp uit te voeren. In de loop der tijd zijn meer partners betrokken geraakt bij de implementatie; het SHG verwijst in haar recente jaarverslag naar totaal 34 partners met wie wordt samengewerkt in de uitvoering van de WTH.

Het SHG MB heeft in 2009 haar *Startnota* als werkplan gepresenteerd en verwijst de deelnemende instellingen nadrukkelijk ook naar het uitvoeringsadvies op de (landelijke) huisverbod website.

In de beschreven aanpak is een tienstappenplan gemaakt, dat in grote lijnen is gebaseerd op het landelijke model (de specifieke elementen in de Tilburgse aanpak komen in hoofdstuk 8 verder ter sprake in de deelstudie naar de Tilburgse ketensamenwerking).

Het SHG in Tilburg heeft van meet af aan de regie op zich genomen in de ontwikkeling en de uitvoering van de aanpak huiselijk geweld in de regio Tilburg. Dagelijks casus overleg binnen de context van het Veiligheidshuis is daarin een cruciaal element. Voor de invoering van de WTH waren al afspraken gemaakt met de politie dat alle meldingen huiselijk geweld zonder huisverbod worden gemeld bij het SHG en besproken in het dagelijkse casusoverleg huiselijk geweld (in het Veiligheidshuis, met de belangrijkste deelnemende ketenpartners). Vervolgens kan door het SHG, in overleg met instellingen en betrokkenen slachtoffers (en zo mogelijk plegers), worden bekeken of en welk hulpaanbod nodig is.

Het SHG in Tilburg heeft een Interventieteam dat binnen twee uur na oplegging van een huisverbod ter plaatste kan zijn. Alleen in gevallen waarin volgens de HOvJ geen acute crisissituatie is, wordt binnen maximaal twaalf uur na de politie-interventie door het SHG contact opgenomen met de achterblijver en uithuisgeplaatste.

1.3 Inhoudelijke uitgangspunten bij de opzet van het onderzoek

Huiselijk geweld: belang van slachtoffer – en genderperspectief

In twee cruciale opzichten is huiselijk geweld – in de zin van partnergeweld - een genderspecifiek probleem. Het treft vrouwen disproportioneel vaak vergeleken met mannen.¹⁶ In de tweede plaats is partnergeweld tegen vrouwen, vooral de meer ernstige vormen van dat geweld die bij

---

¹⁴ Het SHG Midden Brabant omvat de gemeenten Tilburg, Dongen, Goirle, Hilvarenbeek, Oisterwijk, Waalwijk, Gilze-Rijen, en Loon op Zand.

¹⁵ Boom, T. Van den, G. Rozema (2009), *Startnota Wet Tijdelijk Huisverbod Midden-Brabant*. Tilburg: Steunpunt Huiselijk Geweld Midden-Brabant.

¹⁶ Zie: Römkens, R. (2010). Omstreden gelijkheid. Over de constructie van on/gelijkheid van vrouwen en mannen in partnergeweld. *Justitiële Verkenningen*. December 2010, 11-32.

Ook: Veen, van der, H. , S. Bogaerts (2010), *Aard en omvang huiselijk geweld*. Den Haag: WODC.

de politie of hulpverlening terecht komen, in de meeste gevallen nauw verweven met intimiderend, controlerend en dwingend gedrag van de mannelijke partner.¹⁷ De dynamiek en de impact van geweld strekt verder dan de fysieke geweldincidenten per se die soms zichtbaar worden voor de buitenwereld. Juist in de ernstiger geweldvormen is seksueel geweld vaker een onderdeel van het repertoire aan ervaren geweldvormen. Afgezien van het geweld, schept de context van dreigend geweld een onderstroom van onzekerheid, angst en onveiligheidsgevoelens. Dit ondermijnt de weerbaarheid van het slachtoffer en leidt tot een situatie waarin ongelijkheid tussen de partners verder wordt versterkt en het slachtoffer in een neerwaartse spiraal terecht komt. Voor een effectieve aanpak van huiselijk geweld is inzicht in die genderspecifieke dynamiek cruciaal. Eerder is in opdracht van het Ministerie van Justitie een entertoets uitgevoerd en daarin is ook naar de WTH gekeken.¹⁸ De conclusie was dat de WTH vanuit het genderperspectief een belangrijke stap voorwaarts is. In het preventief ingrijpen van de overheid wordt de pleger verantwoordelijk gehouden om het geweld te stoppen. Daarnaast zijn ook kanttekeningen geplaatst. De maatregel ontnemt de achterblijver de zeggenschap over de ingreep omdat de instemming van de achterblijver niet relevant is en bovendien heeft de achterblijver geen grond om formeel bezwaar te maken en krijgt zij/hij ook geen rechtsbijstand. Het geeft het achterblijvende slachtoffer een relatief marginale positie in de wet, waardoor het in de besluitvorming over het traject van de interventie en mogelijke bezwaren daartegen nauwelijks of geen stem heeft. Welke prijs wordt door wie betaald als bescherming tegen de wil van slachtoffers in wordt opgelegd? Bescherming slaat dan om in betutteling die het slachtoffer niet aanspreekt op veerkracht, maar eerder haar/zijn vermogen tot zelfbeschikking ondermijnt. Juist als het huisverbod ingezet wordt als sprake is van gevaar voor de veiligheid, maar nog geen sprake is van ernstige strafbare feiten, dienen hulp en ondersteuning aan te sluiten bij de noden en wensen van de achterblijvers. Voor het slachtoffer, i.t.t. de dader, is er binnen de oorspronkelijke WTH geen voorziening voor rechtsbijstand. Sinds maart 2011 wordt de achterblijver naar het Bureau Slachtofferhulp verwezen in het geval men juridische vragen heeft. Dat is echter een afgezwakte variant van rechtshulp. In tegenstelling tot de uithuisgeplaatste heeft het slachtoffer geen recht op toewijzing van een advocaat. De vraag is wat die marginale positie in de besluitvorming over de oplegging van het huisverbod in de praktijk betekent voor achterblijvende slachtoffers. Meer in het algemeen heeft het onderzoek naar de maatregel zich tot nog toe primair gericht op de procesmatige uitvoering van de professionals of op het effect op de pleger. Er is nog weinig bekend over het effect van de maatregel op de achterblijvende slachtoffers.¹⁹

Systeemaanpak en de positie van het slachtoffer

In de praktijk van de WTH wordt uitgegaan van de systeemaanpak in hulpverlening, gericht op pleger, slachtoffer en evt. kinderen als samenhangend systeem. In de praktijk ligt veel nadruk op

---

¹⁷ Römken, R., *Gewoon geweld? Omvang, aard, gevolgen en achtergronden van geweld tegen vrouwen in heteroseksuele relaties*. Amsterdam/Lisse: Swets & Zeitlinger, 1992.

Stark, E., (2007), *Coercive Control: How Men Entrap Women in Personal Life*, Oxford, Oxford University Press

¹⁸ Boer, M. de (2008). *De aanpak van gendergerelateerd geweld in de privésfeer. Aanknopingspunten voor een meer genderbewuste aanpak van huiselijk geweld*. Amsterdam: Project on Women's Rights. Römken, R (2009) Met recht 'n zorg: Overdenkingen bij wet- en regelgeving bij geweld in de privésfeer. *Tijdschrift voor Genderstudies*, 12(2), 28-39.

¹⁹ Bij de start van het onderhavige onderzoek was nog geen onderzoek hiernaar voorhanden. Inmiddels heeft in het kader van een onlangs afgerond onderzoek van Regioplan een eerste verkenning plaatsgehad van de reacties van achterblijvers. Zie Schreijenbergh, A., K. De Vaan, M. Vanoni, G. Homburg (2010), *Procesevaluatie wet tijdelijk huisverbod*. Amsterdam: Regioplan.

de plegeraanpak. Dat blijkt ook uit de eerste algemene evaluaties die zijn gedaan; daarin ligt het accent op aantallen plegers die uit huis zijn geplaatst, hun opvang en al dan niet optreden van recidive. Er is weinig of geen informatie bekend over de positie en het wel en wee van de achterblijvende slachtoffers.²⁰ Uitgangspunt is dat slachtoffers van huiselijk geweld (zowel de volwassen ouder als de mogelijk aanwezige kinderen) gevangen zijn in een systeem van ongelijkheid, waar controle en geweld een onderdeel van zijn, en waar slachtoffers en pleger beiden een rol in spelen. De vraag rijst of een dergelijke aanpak altijd adequaat is als belangen tussen slachtoffer en pleger mogelijk haaks op elkaar staan.

Gezien de genderspecifieke dynamiek die zich bij huiselijk geweld vaak aftekent tussen slachtoffers (meestal vrouw) en plegers (meestal man), is het de vraag in hoeverre de verschillen in posities en belangen van vrouwen en mannen in de context van de WTH voldoende aandacht kunnen krijgen, en wat dit betekent voor de kinderen. Hebben slachtoffers de mogelijkheid te kiezen voor participatie in de systeemaanpak?²¹ Welke positieve of negatieve gevolgen heeft dit voor het slachtoffer? Werkt de toepassing van de WTH inderdaad beschermend (neemt geweld af) en werkt het versterkend voor de weerbaarheid van slachtoffers – in meerderheid vrouwen (en kinderen)? En is daarmee ook sprake van een emanciperend effect? Juist vanuit het oogpunt van gendermainstreaming die in het Nederlandse beleid wordt beoogd,²² ook op het terrein van huiselijk geweld, is dit een beleidsmatig gezien relevante vraag waar we nog geen gegevens over hebben.

Onbedoelde neveneffecten

Een tweede ontwikkeling die zich in de praktijk al eerder aftekende is dat de politie de huisverboden vooral oplegt in de zwaardere geweldsituaties. In de overgrote meerderheid van de opgelegde huisverboden is sprake van een samenloop met een strafrechtelijke interventie (aanhouding).²³ In de praktijk betekent dit dat de intensieve inzet van de ketenpartners (zeker de hulpverlening) zich voor een belangrijk deel richt op deze doelgroep. De vraag is wat dit mogelijk als onbedoelde neveneffecten teweegbrengt.

Allereerst: komt door de focus op ernstiger geweld de realisering van de preventieve doelstelling van het huisverbod in het gedrang, en daarmee ook de bescherming van een grote groep slachtoffers voor wie het dreigende geweld ernstig genoeg was om de politie te hulp te roepen maar wat nog niet als strafwaardig geldt? In reactie op de uitkomsten van de eerste pilots dat het huisverbod een hoge samenloop te zien gaf met strafrechtelijke interventies, heeft de Minister van Justitie nadrukkelijk gesteld dat het huisverbod “[i]s aangemerkt als een **preventieve maatregel die juist bedoeld is om in te zetten als er nog geen sprake is van aantoonbare strafbare feiten**” (nadruk in originele tekst).²⁴ De vraag is of dit doel wordt gerealiseerd? En komt met de focus op ernstiger zaken de beschikbaarheid van ambulante hulpverlening voor de groep slachtoffers (en plegers) waarbij geen huisverbod wordt opgelegd maar wel sprake is van (ernstig) geweld, mogelijk in het gedrang?

---

²⁰ Zie <http://www.huisverbod.nl/publicaties/onderzoek>. In het bijzonder: *Evaluatie huisverboden West-Brabant* (2009). <http://www.huisverbod.nl/doc/publicaties/onderzoek/1evaluatie%20huisverboden%20West-Brabant.pdf>.

²¹ Zie ook De Boer, idem, 2008.

²² Zie: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2005), *Handleiding Emancipatie-effect Reportage (EER)*.

²³ Zie: Römken, R. J., van Poppel (2007), *Bruikbaarheid van het risicotaxatieinstrument huiselijk geweld. Een eerste verkenning*. IVA/Tilburg University. Meer recent: Schrijenberg, M., K. De Vaan, M. Vanoni, G. Homburg (2010), *Procevaluatie Wet tijdelijk huisverbod*. Amsterdam: Regioplan, 37 e.v.

²⁴ Brief van de Minister van Justitie. Tweede Kamer, Vergaderjaar 2007-2008, 28345 en 30 657, 52, p. 4.

Regionale verschillen in implementatie

In de praktijk zijn er aanwijzingen dat zich lokaal gezien verschillen voordoen in de implementatie van de WTH. Dat blijkt uit de landelijke gegevens over het eerste jaar (2009) van de uitvoering van de WTH. Daaruit komen grote verschillen naar voren in de mate waarin het huisverbod wordt opgelegd (zo legt de politie in Rotterdam-Rijnmond, met 7% van alle inwoners in Nederland, ruim 19% van alle huisverboden op). Het valt niet uit te sluiten dat zich binnen de Brabantse regio ook verschillen voordoen. In de voorbereiding van het onderzoek en gesprekken met regionale experts van het Provinciale Steunpunt ZET kwamen daarvoor ook aanwijzingen naar voren. Besloten is dit tot aandachtspunt van het onderzoek te maken. Tijdens de uitvoering van het onderhavige onderzoek verscheen ander onderzoek waarin verschillen in implementatie op lokaal niveau ook werden aangetroffen.²⁵

Uit inhoudelijke (beleidsmatige relevantie) en praktische overwegingen (uitvoerbaarheid van het onderzoek) is besloten te concentreren op de regio Brabant, meer in het bijzonder op Midden-Brabant (Tilburg) en West-Brabant (Breda) (zie verder hoofdstuk 2).

1.4 Opzet, doel en vraagstellingen van dit onderzoek

Op basis van het voorgaande is dit onderzoek gericht op het inzichtelijk maken van de werking van de WTH in de praktijk, in de regio Midden- en West-Brabant, zowel gezien vanuit de politie en de betrokken gemeentelijke instellingen als vanuit de slachtoffers. Daarmee zijn de verschillende onderzoeksvragen bijeen gebracht die voor de provincie Noord-Brabant en voor de gemeente Tilburg relevant zijn.

Het doel van dit onderzoek is tweeledig: een eerste doel is om vanuit de instellingen gezien inzichtelijk te maken of en zo ja welke structurele knelpunten zich in de uitvoering van de WTH voordoen en hoe die mogelijk kunnen worden opgelost. Dit deel van het onderzoek is ten behoeve van de gemeente Tilburg toegevoegd en is daarom toegespitst op de ketensamenwerking in de gemeente Tilburg. Ten tweede beoogt het onderzoek specifiek inzicht te geven in de werking van de WTH vanuit de slachtoffers gezien. In het bijzonder wordt onderzocht of de implementatie van de WTH recht doet aan de behoeften van de slachtoffers/achterblijvers (bescherming van veiligheid door het terugdringen van herhaling van geweld) op een manier die in de praktijk ook emanciperend werkt (wordt de weerbaarheid van slachtoffers versterkt?).

De overkoepelende vraagstelling luidt:

Draagt de uitvoering van de WTH bij aan de bescherming van slachtoffers van intiem partner geweld en aan de versterking van hun weerbaarheid? Meer specifiek: leidt de uitvoering van de WTH onbedoeld tot een selectie in toegang tot ondersteuning ten nadele van de groep slachtoffers bij wie geen huisverbod is opgelegd?

De algemene onderzoeksvraag valt uiteen in drie deelvraagstellingen:

- 1. Is sprake van een consistente uitvoering van het huisverbod in de regio's Midden – en West-Brabant?**
  1. *Omvang:* Hoe vaak worden huisverboden opgelegd in beide regio's? (hoofdstuk 3.1)
  2. *Aard:* In hoeverre verschillen de opgelegde huisverboden in beide regio's in de belangrijkste uitvoeringskarakteristieken? (hoofdstuk 3.2)

---

²⁵ Schreijenberg, e al, 2010. Idem.

2. **Wat zijn de ervaringen van slachtoffers van huiselijk geweld die een beroep doen op de politie en al dan niet met een huisverbodmaatregel te maken krijgen?**

1. Verschillen de groepen die politiehulp inroepen en die resp. wel en geen huisverbod krijgen in aard en ernst van het ervaren geweld? (hoofdstuk 4)
2. Sluit de geboden politiehulp aan op de verwachtingen en behoeften van (beide groepen) slachtoffers en wat is het effect? (hoofdstuk 5)
3. Sluit de geboden hulpverlening aan bij de behoeften van (beide groepen) slachtoffers? (hoofdstuk 6)
4. Draagt de geboden interventie (met of zonder uithuisplaatsing) bij aan het stoppen van het geweld en aan de versterking van weerbaarheid van slachtoffers? (hoofdstuk 7)

3. **Effectiviteit ketensamenwerking op lokaal niveau:**

1. Wat zijn de ervaringen van de betrokken uitvoeringspartijen met de ontwikkelde aanpak voor huiselijk geweld en het toepassen van het huisverbod in de gemeente Tilburg? (hoofdstuk 8.2)
2. In hoeverre hebben de interventies volgens de ketenpartners bijgedragen aan het beoogde resultaat (het voorkomen van escalatie van huiselijk geweld en het vroegtijdig stoppen van huiselijk geweld)? (hoofdstuk 8.3)
3. Op welke onderdelen zijn verbeteringen gewenst en tot welk effect zullen deze naar verwachting leiden? (hoofdstuk 8.4)

Algemene **conclusies en aanbevelingen** ten aanzien van de overkoepelende vraagstelling komen tot slot aan de orde in hoofdstuk 9.

2 Methoden van onderzoek

Gelet op de verschillende vraagstellingen (hoofdstuk 1) die in dit onderzoek centraal staan, is met verschillende dataverzamelingsmethodes gewerkt, onder verschillende respondentengroepen. De hierna beschreven onderdelen lopen parallel met de deelvraagstellingen. Achtereenvolgens ligt de focus op de politie en regionale verschillen in aantallen opgelegde huisverboden (2.1), een verkenning van de aard van de problematiek, de beleving en werking van het huisverbod en van politieoptreden en hulpverlening voor slachtoffers (2.2) en de ketensamenwerking in Tilburg (2.3).

Dit onderzoek is oorspronkelijk gestart als kwalitatieve slachtofferstudie, specifiek erop gericht om de werking van het huisverbod meer diepgaand vanuit het perspectief van de achterblijvende slachtoffers in kaart te brengen. Dat onderdeel is het meest omvangrijk. Het deel over de mate waarin het huisverbod (kwantitatief) wordt ingezet door de politie in respectievelijk de regio's Tilburg en Breda (2.1) is bedoeld om het grotere kader te schetsen en om een eerste analyse te geven van mogelijke verschillen in de politiepraktijk tussen regio's. In een later stadium is het verzoek gekomen om specifiek voor de gemeente Tilburg de ketensamenwerking onder de loep te nemen, gezien vanuit de instellingen. De daarvoor beschikbare tijd en middelen maakten een eerste verkenning mogelijk die ook goed paste als aanvulling op het slachtofferdeel. Hoewel het accent op de slachtofferstudie ligt, voegt de verkenning van de ketensamenwerking een belangrijk element toe om die ervaringen van slachtoffers beter te kunnen plaatsen, zeker als het om ervaringen met de hulpverlening gaat. Omgekeerd laat het slachtofferdeel van de studie zien met welke complexe problematiek de ketenpartners te maken hebben en welke uitdagingen dat met zich meebrengt. In dit hoofdstuk lichten we de methodische opzet en de uitvoering van de onderdelen toe.

2.1 Deelvraagstelling 1: Vergelijkende analyse regionale toepassing van het huisverbod

Opzet en analyse registratiegegevens politie en Steunpunt

De vraag naar regionale verschillen in de uitvoering van de WTH komt in de verschillende kwalitatieve onderdelen van het onderzoek als aandachtspunt terug. Als context voor de beantwoording van deze vraag is allereerst een vergelijkende kwantitatieve analyse gemaakt op basis van registratiecijfers. De gemeente Tilburg was verder geïnteresseerd in de vraag in hoeverre de interventies, die onder aansturing van het Steunpunt Huiselijk Geweld Midden-Brabant hebben plaatsgevonden, bij hebben gedragen aan het beoogde resultaat, namelijk het voorkomen van huiselijk geweld en het vroegtijdig stoppen van huiselijk geweld. In het licht van de vraagstelling naar mogelijke regionale verschillen is gekozen voor een analyse van de registratiegegevens van de politie en Steunpunten Midden-Brabant (Tilburg) en West-Brabant (Breda).

Daartoe zijn bij de politie en de beide SHG's over de onderzoeksperiode (1 maart 2009, de ingangsdatum implementatie WTH, tot en met 31 december 2010) de volgende gegevens opgevraagd: a) Aantal geregistreerde incidenten huiselijk geweld, b) Aantal opgenomen aangiftes en c) Aantal opgelegde huisverboden. Helaas is het op basis van de beschikbare registratiegegevens niet mogelijk gebleken om gegevens over recidive beschikbaar te krijgen. Daarmee is de vraag of het huisverbod daadwerkelijk recidive voorkomt ook niet te beantwoorden. De vergelijkende analyse van het aantal opgelegde huisverboden is uitgevoerd

voor politiedistricten Tilburg en Breda en voor de beide Steunpunten in de regio Midden- en West-Brabant (regio Tilburg en Breda).²⁶

2.2 Deelvraagstelling 2: Bescherming en versterking weerbaarheid van achterblijvers/slachtoffers

Dit is het centrale en het meest uitvoerige deel van het onderzoek. We lichten de methodische aspecten van dat deel wat uitgebreider toe omdat sommige problemen waar we op stuiten illustratief zijn voor de aard en complexiteit van de problematiek, vooral in zijn gevolgen. Vooral de werving van respondenten is om die reden een enorme uitdaging geweest die ons uiteindelijk noopte op enkele punten de aanvankelijk geplande opzet enigszins bij te stellen, vooral in de vergelijking van de groepen met en zonder huisverbod op beide onderzoekslocaties.

Werving slachtoffers/achterblijvers

De onderzoeksofzet van dit deel is vergelijkend in tweeërlei opzicht: qua regionale herkomst van de achterblijvers en qua interventie. Respondenten zijn geworven in twee regio's (Breda en Tilburg), om eventuele overeenkomsten en verschillen in de toepassing van de Wet Tijdelijk Huisverbod zichtbaar te kunnen maken.²⁷ Het streven was om op beide locaties 20 slachtoffers te onderzoeken. Binnen elke locatie zijn twee subgroepen geworven al naar gelang de interventie: degenen bij wie een huisverbod was opgelegd en hulp kregen via het huisverbodtraject en de slachtoffers bij wie de politie ter plaatse was geweest en geen huisverbod maar wel hulp kregen. Deze laatste vergelijking had tot doel om eventuele onbedoelde neveneffecten van de WTH op de toegang tot hulp bij de groep slachtoffers waarbij geen huisverbod is opgelegd, maar waar wel sprake was van (ernstig) geweld, te achterhalen. In totaal zijn vier subgroepen opgenomen: de subgroepen met huisverbod in Tilburg en Breda en de subgroepen zonder huisverbod in beide steden.

Voor de werving van respondenten zijn de volgende selectiecriteria²⁸ gehanteerd:

Voor de zaken waarin een huisverbod was opgelegd:

- Het huisverbod is opgelegd tussen januari 2009 en november 2010
- Er is sprake van partnergeweld van man (uithuisgeplaatste) tegen vrouw (achterblijver).
- De achterblijver heeft de hulp aanvaard.
- Het huisverbod is ten minste drie maanden voor de afname van het interview opgelegd.
- De respondent spreekt Nederlands of Engels.

---

²⁶ Vermeld dient te worden dat de politiedistricten een iets kleiner werkgebied omvatten dan de regio waar beide Steunpunten hun werkgebied hebben. We komen hierop terug in het betreffende resultatenhoofdstuk (hoofdstuk 3).

²⁷ Voor de vergelijking Tilburg-Breda is zoveel mogelijk vastgehouden aan de indeling in politiedistricten. Dit betekende voor de regio Tilburg dat de gemeenten Goirle, Hilvarenbeek, Oisterwijk en Tilburg in eerste instantie zijn meegenomen, later aangevuld met een respondent uit Waalwijk (en niet de gemeenten Dongen, Gilze-Rijen, en Loon op Zand). Voor de regio Breda zijn de gemeenten Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Breda, Etten-Leur, Rucphen en Zundert geselecteerd, later aangevuld met respondenten uit resp. Roosendaal en Oosterhout (niet de gemeenten Bergen op Zoom, Halderberge, Moerdijk, Steenbergen, Woensdrecht, Aalburg, Drimmelen, Geertruidenberg, Erkendam en Woudrichem).

²⁸ Selectiecriteria om de diversiteit van zaken in de steekproef te bevorderen (zoals sociaaleconomische en cultureel-etnische achtergrond van de slachtoffers, slachtoffers die zijn gescheiden vs. slachtoffers die de relatie met de pleger hebben voortgezet) moesten worden losgelaten gezien het relatief geringe aantal opgelegde huisverboden in de beide regio's.

Voor de groep bij wie geen huisverbod was opgelegd:

- De politie-interventie wegens huiselijk geweld vond plaats tussen januari 2009 en november 2010.
- Er is sprake van partnergeweld van man (pleger) tegen vrouw (slachtoffer).
- De zaak is via het casusoverleg (de politie) ook bij de hulpverlening terecht gekomen.²⁹
- Ten tijde van de hulpverlening woonden de (ex)partners samen³⁰
- Het betrof een ernstige zaak, die – hoewel er geen huisverbod was opgelegd – door de behandelende *casemanager* toch als risicovol werd beschouwd.³¹
- Het slachtoffer sprak Nederlands of Engels.

Uitgesloten van deelname zijn in beide interventie-groepen (met en zonder huisverbod) de zaken waarin de pleger meer dan drie dagen in detentie had gezeten of was opgenomen op een psychiatrische afdeling (te ernstig vergeleken met de gemiddelde huiselijk geweld zaak). Binnen de huisverbodgroep zijn zaken uitgesloten waar het huisverbod was ingetrokken (minder ernstig dan gemiddeld) of juist was wel verlengd (zeer ernstig). Hierdoor zijn extreem afwijkende zaken zo veel mogelijk buiten de steekproef gehouden om te voorkomen dat in een kleine steekproef te grote uitschieters het beeld vertekenen. Voor de ernstige groep (verlengingen) golden ook ethische overwegingen i.v.m. mogelijke actualiteit van de problematiek en risico op hertraumatisering tijdens het interview. Aldus is ernaar gestreefd de steekproef samen te stellen uit de meest voorkomende zaken, zowel binnen de huisverbodgroep als in de groep zonder huisverbod, waarbij ook de ergste hectiek van de eerste weken na het incident was geluwd (vandaar het drie-maanden criterium tussen interventie en interview) zodat redelijkerwijs verwacht mocht worden dat respondenten in staat zijn met enige distantie op het gebeurde terug te blikken. Op die manier hopen we de grote gemene deler in ervaringen van beide groepen adequaat in kaart te hebben gebracht.

De bruto steekproef (totaal aantal potentiële respondenten) bedroeg 201 vrouwen die voldeden aan de selectiecriteria. Dit waren de vrouwen die ofwel via de *casemanagers* van de Steunpunten, ofwel via Valkenhorst ambulant,³² ofwel via de databestanden van de Steunpunten zijn geselecteerd. De werving van de respondenten was zoals verwacht een zeer arbeidsintensief en moeizaam deel van het onderzoeksproces. Van deze 201 vrouwen konden 31 op geen enkele wijze worden bereikt (per brief noch persoonlijk; i.v.m. verhuizing ontbraken geregeld recente contactgegevens). De resterende 170 personen hebben allen een uitnodigingsbrief gekregen voor het onderzoek (zie bijlage 1). Daarna zijn ze benaderd door een medewerker van het SHG en/of een onderzoeker om te polsen of men geïnteresseerd was in deelname. In totaal bleken 70 personen vervolgens telefonisch niet bereikbaar (het telefoonnummer klopte niet langer c.q. was veranderd).

---

²⁹ De helft van de slachtoffers had hulp gekregen tussen januari 2009 en augustus 2009 en de andere helft tussen september 2009 en maart 2010 om een chronologische spreiding in de steekproef te bewerkstelligen.

³⁰ Dit criterium is in een vijftal gevallen niet gehandhaafd, omdat medewerkers van Valkenhorst per ongeluk ook vrouwen hadden geselecteerd die niet meer samenwoonden met hun (ex)partner. Zij hadden eerder last van belaging (stalking). Waar dit invloed had op de uitkomsten is dit in het rapport genoemd.

³¹ Ook dit criterium is in een aantal gevallen losgelaten, omdat de casemanagers – na een eerste selectie die te weinig respondenten opleverde - geen tijd hadden de databestanden zelf te screenen op ernst van het geweld. Uiteindelijk is in een aantal gevallen de inschatting noodgedwongen door de onderzoekers zelf gebeurd aan de hand van de informatie in het dossier bij het Steunpunt.

³² Valkenhorst ambulant is een opvang- en begeleidingscentrum in Breda voor vrouwen en kinderen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld.

Van de 100 resterende vrouwen die wel telefonisch zijn bereikt (zie hieronder voor een nadere toelichting) weigerde de helft (N=50) meteen mee te werken aan het onderzoek. Veel voorkomende redenen waren dat mensen de situatie achter zich wilden laten, geen tijd hadden voor deelname of geen behoefte hadden aan een interview. Van de 50 resterende vrouwen bleken tien vrouwen de Nederlandse taal onvoldoende machtig. In totaal twaalf vrouwen trokken zich in tweede instantie alsnog terug; ze bleken onbereikbaar voor het maken van een afspraak, of waren niet thuis ten tijde van de afspraak en reageerden niet meer op vervolgpogingen tot contact. Al die factoren tezamen leidden ertoe dat het uiteindelijke resultaat – 28 respondenten (respons van zestien procent) op een totaal van 170 benaderde potentiële respondenten, lager bleek dan gehoopt. Na bestudering van de interviews bleek één interview niet bruikbaar voor analyse omdat de antwoorden van de respondent te verward waren om zinvol te kunnen analyseren. De data-analyse in de hoofdstukken over het slachtofferonderzoek (hoofdstukken 4, 5, 6 en 7) is gebaseerd op 27 interviews: vijftien interviews met achterblijvers na een huisverbod (resp. negen uit Breda en zes uit Tilburg) en twaalf met vrouwen bij wie de politie ter plaatste is geweest na een melding van huiselijk geweld en bij wie geen huisverbod is opgelegd (negenen in Breda en drie in Tilburg).

De wervingsproblemen zijn het gevolg van een combinatie van obstakels die ontstaan als de werving van slachtoffers afhankelijk is van hulpverleners die zelf zwaar belast zijn en de prioriteit moeten leggen bij de hulpverlening, toegankelijkheid van gegevens en problemen aan de kant van respondenten die werving en deelname bemoeilijken. We hebben dit in detail toegelicht in bijlage 2. Aan de kant van de respondenten illustreert de non-respons een deel van het geweldprobleem: het dagelijkse leven van veel vrouwen staat, mede door het geweld en de vaak lange tijd aanhoudende spanningen in de relatie met de partner of ex-partner, onder druk. Dit vertaalt zich onder andere in relatief veel verhuizingen binnen de groep, vaak wisselende telefoonnummers, wisselingen van werk of anderszins onverwachte verschuivingen in het dagelijkse leefpatroon.

Alle respondenten hebben een bescheiden vergoeding ontvangen voor deelname (cadeaubon van € 25).

Interviewers en training

In totaal hebben vijf onderzoekers meegewerkt aan de dataverzameling³³; twee van hen (Suzan van der Aa en Kim Lens) hebben het leeuwendeel voor hun rekening genomen. Alle onderzoekers die als interviewer hebben gewerkt hebben specifieke expertise op het terrein van huiselijk geweld. Ter voorbereiding van het veldwerk en om de kwaliteit van interviews te waarborgen hebben de interviewers van INTERVICT en ZET deelgenomen aan een specifieke training van een dag.³⁴ Aan twee punten is in het bijzonder aandacht besteed: de systemische dynamiek tussen pleger en slachtoffer van huiselijk geweld en de emotionele verstrengeling en loyaliteitsconflicten die dit meebrengt en die vaak tijdens een interview met slachtoffers van huiselijk geweld aan de orde komen. In de tweede plaats is ingegaan op tegenoverdracht als potentiële stoorzender tijdens het interview en hoe interviewers daarop kunnen letten (eenvoudig gezegd: neiging tot identificatie met het slachtoffer of juist het tegenovergestelde: de neiging zich te distantiëren van slachtoffers. Beide reacties hebben een negatieve impact op de kwaliteit, vooral de validiteit van de verzamelde informatie. Tijdens de interviewtraining is hier aandacht

---

³³ Suzan van der Aa, Kim Lens en Renee Römken vanuit INTERVICT, Anja van der Schoot vanuit ZET en Nicole van Dartel (Reflexy Onderzoek) vanuit Hogeschool Avans.

³⁴ De training is voorbereid en samengesteld door Renee Römken en verzorgd door resp. Drs. Gerda Aarnink (thema tegenoverdracht) en drs. Martine Groen (thema systemisch perspectief op huiselijk geweld).

aan besteed, in het bijzonder hoe te reageren als slachtoffers bijvoorbeeld dichtslaan, heftig reageren op ogenschijnlijk onschuldige vragen of juist een ogenschijnlijk gebrek aan emoties vertonen ('verdoving'). Ingegaan is op het adequaat begrijpen van deze signalen om te voorkomen dat de interviewer afhoudend wordt en de indruk ontstaat dat het slachtoffer de waarheid verdraait of dat de interviewer het slachtofferschap *an sich* in twijfel gaat trekken. Op deze manier is gestreefd om de kwaliteit van de interviews te optimaliseren.

Achtergrondkenmerken geïnterviewden

De relatieduur tussen slachtoffer en pleger is gemiddeld tien jaar, uiteenlopend van 1 tot 37 jaar. De helft van de respondenten (n=14) is op enig moment getrouwd (geweest) met de pleger, de andere helft is of was samenwonend zonder in het huwelijk te zijn getreden (n=13). Op het moment van het onderzoek is in bijna tweederde van de gevallen de relatie beëindigd (n=16) en ruim een derde (n=10) heeft de relatie met de pleger van het geweld voortgezet. Eén slachtoffer geeft aan dat het op het moment onduidelijk is of zij nog een relatie hebben. Het aantal beëindigde relaties in de huisverbod groep is exact zo groot (n=8) als in de niet-huisverbod groep (n=8). Het aantal relaties dat op het moment van het interview nog stand houdt is verdeeld: zes in de huisverbod groep en vier in de niet-huisverbod groep.

De meerderheid van de geïnterviewde respondenten heeft kinderen, al dan niet van de pleger. Slechts vier respondenten geven aan geen (gezamenlijke) kinderen te hebben. Per respondent varieert het aantal (gezamenlijke) kinderen van één tot vijf. De leeftijd van de kinderen loopt uiteen van één tot zestien jaar. Twee slachtoffers geven aan volwassen kinderen te hebben. In de meeste gevallen heeft het slachtoffer de zorg over de minderjarige kinderen (n=13). In zes gevallen hebben slachtoffer en pleger samen de zorg over de kinderen, al dan niet middels een bezoekregeling. In twee gevallen komt de zorg de pleger toe.

De leeftijd van de respondenten loopt uiteen van 23 tot 53 jaar, met een gemiddelde leeftijd van 38 jaar.³⁵ Bijna alle slachtoffers hebben de Nederlandse etniciteit en één slachtoffer is Marokkaans van origine.³⁶ Negen respondenten hebben een gemiddeld opleidingsniveau.³⁷ Onder 'gemiddeld' wordt verstaan: middelbaar beroepsonderwijs en middelbaar algemeen onderwijs. De overige respondenten zijn ofwel laag (lagere school of lager beroepsonderwijs, n=9) of hoog (hoger beroeps onderwijs, n=6) opgeleid. Ongeveer de helft van de respondenten heeft betaald werk (n=11), de andere helft werkt niet buitenshuis (n=13).³⁸ Vrijwel niemand is betrokken bij vrijwilligerswerk (n=21)³⁹ of mantelzorg (n=20).⁴⁰ Een minderheid van de respondenten gebruikt structureel geneesmiddelen (n=7)⁴¹ en tweederde rookt (n=16).⁴² Gegevens over de partner zijn via de geïnterviewde respondenten verzameld. Slechts over gemiddeld tweederde van de partners konden de meeste gegevens worden achterhaald. We presenteren deze gegevens met de kanttekening dat de gegevens daardoor niet representatief kunnen zijn voor de hele groep. De leeftijd van de partners/plegers varieert van 21 tot 64 jaar, met een gemiddelde van 39 jaar.⁴³ Op twee plegers na (met resp. een Molukse en Marokkaanse

---

³⁵ Van 4 respondenten is deze variabele 'missing'

³⁶ Van 2 respondenten is deze variabele 'missing'. 1 respondent wilde deze vraag niet beantwoorden.

³⁷ Van 3 respondenten is deze variabele 'missing'

³⁸ Van 3 respondenten is deze variabele 'missing'

³⁹ Van 3 respondenten is deze variabele 'missing'

⁴⁰ Van 3 respondenten is deze variabele 'missing'

⁴¹ Van 2 respondenten is deze variabele 'missing'

⁴² Van 2 respondenten is deze variabele 'missing'

⁴³ Van 7 respondenten is deze variabele 'missing'

achtergrond) hebben de plegers de Nederlandse etniciteit.⁴⁴ De plegers lijken gemiddeld genomen iets lager opgeleid dan hun partners.⁴⁵ Negen plegers hebben een lager opleidingsniveau (n=9), vijf een gemiddeld en één respondent een hoger opleidingsniveau. Opvallend is dat een groot deel van de plegers eerder met de politie in aanraking is geweest, ofwel door eerdere meldingen die in mutaties terecht zijn gekomen (n=12)⁴⁶ en/of omdat ze een veroordeling achter de rug hebben (n=9).⁴⁷ Wanneer de pleger een strafblad heeft, betreft dit voornamelijk gewelddelicten: veroordeling voor huiselijk geweld, mishandeling (tegen derden) en/of stalking. Verder is ook verboden wapenbezit, brandstichting en rijden onder invloed genoemd. Opvallend is dat bij bijna de helft van de partners waar de geïnterviewde vrouwen over spreken middelengebruik als probleem wordt genoemd door de ondervraagde vrouwen (n=12).⁴⁸ Dit betreft veelal alcohol en softdrugs, maar ook heroïne, cocaïne, GHB en kalmerende middelen.

Data-verzameling

Om gegevens over de werking van het huisverbod voor de achterblijvers en mogelijke verschillen met de groep die geen huisverbod kreeg opgelegd te kunnen onderzoeken zijn twee interviewprotocollen ontworpen: één voor de achterblijvers na een huisverbod en één voor de vrouwen die geen huisverbodtraject hadden doorlopen.

Face-to-face interviews

Aan de hand van een vooraf opgestelde vragenlijst zijn de interviews *face-to-face* afgenomen. In de vragenlijst is aandacht besteed aan de achtergrond van het ervaren geweld, de ervaringen met de politie (en eventuele hulpverlening), de ervaringen en eventuele knelpunten in de toepassing van het huisverbod, de aansluiting van de ontvangen hulp bij de behoeften van slachtoffers en of de ontvangen interventie heeft bijgedragen aan de versterking van hun weerbaarheid (voor de volledige interviewprotocollen, zie bijlage 3).

Afhankelijk van de voorkeur van de respondent zijn de interviews ofwel bij de respondent thuis, ofwel in een beschikbare ruimte bij het Steunpunt afgenomen. De enige voorwaarde was dat de (ex)partner niet thuis of aanwezig was gedurende het interview. De interviews zijn afgenomen in de maanden november 2010 tot en met maart 2011. De interviews duurden gemiddeld anderhalf tot twee uur. De gesprekken zijn opgenomen met behulp van een *voicerecorder*, iets waar de respondenten van tevoren toestemming voor is gevraagd. De opnames zijn na de integrale uitwerking van de interviews gewist.

Schriftelijke vragenlijst over post traumatische groei

Na afloop van het mondelinge gedeelte van het interview, werd de respondent gevraagd om een korte schriftelijke vragenlijst in te vullen op basis waarvan een eerste indruk kan worden verkregen van mogelijk herstel van weerbaarheid. Daarvoor is gebruik gemaakt van de *Posttraumatische Groei Schaal* (PTGS).⁴⁹ De PTGS is bedoeld om eventueel positief beleefde ervaringen of ontwikkelingen te meten nadat betrokkene een ernstige, traumatische gebeurtenis

---

⁴⁴ Van 5 respondenten is deze onbekend; 1 respondent wilde deze vraag niet beantwoorden.

⁴⁵ Een voorbehoud is nodig omdat van 9 respondenten informatie over opleidingsniveau ontbreekt, in een aantal gevallen omdat partners het niet wisten.

⁴⁶ Van 8 respondenten is deze variabele 'missing'

⁴⁷ Van 8 respondenten is deze variabele 'missing'

⁴⁸ Van 10 respondenten is deze variabele 'missing'

⁴⁹ Jaarsma, T.A., Pool, G., Sanderman, R., & Ranchor, A.V. (2006). Psychometric properties of the Dutch version of the posttraumatic growth inventory among cancer patients. *Psycho-Oncology*, 15, 911-920.

of periode heeft ervaren. Evenals de Engelstalige versie waarop de schaal is gebaseerd⁵⁰, bestaat de Nederlandse schaal uit vijf factoren: veranderingen in relaties met anderen, het ervaren van nieuwe mogelijkheden, ervaren van persoonlijke kracht, veranderingen in spiritueel beleven en veranderingen in de waardering van het (eigen) leven. De subschalen worden gescoord aan de hand van een aantal (self-report) items. Alle 21 items zijn positief geformuleerd en worden gescoord op een 6-punts Likert-schaal (waarbij 0=niet ervaren en 5=in zeer sterke mate ervaren). Naast scores op de 5 factoren als subschalen, kan een PTGS-totaal score worden gegeven met een range van 0-105.

Voor dit specifieke onderzoek is de introductie van de PTGS enigszins aangepast. Voor de huisverbod slachtoffers betreft de introductie: "In vergelijking met uw leven *vóór het huisverbod*, in hoeverre zijn de volgende stellingen op u van toepassing?" Voor de niet-huisverbod slachtoffers betreft dit: "In vergelijking met uw leven *vóór het optreden van de politie en de hulpverlening*, in hoeverre zijn de volgende stellingen op u van toepassing?"

In totaal hebben 25 slachtoffers de PTGS ingevuld⁵¹, waarvan vijftien 'huisverbod slachtoffers' en tien niet-huisverbod slachtoffers' (zie bijlage 4 voor PTGS-lijst).

Ethische aspecten en geheugeneffecten

Het interviewen van slachtoffers van huiselijk geweld is een precaire zaak. Niet alleen vereist het een bepaalde mate van inlevingsvermogen en de nodige voorzichtigheid – voorkomen moet worden dat slachtoffers nogmaals getraumatiseerd raken door deelname aan het onderzoek. Aan het begin van ieder interview werd aangegeven dat het interview zou worden geanonimiseerd en dat de respondent onherkenbaar zou blijven in de rapportage. Benadrukt werd dat het de respondent vrij stond om het interview op ieder moment te beëindigen of om bepaalde vragen niet te beantwoorden. Geen van de geïnterviewden heeft van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Een enkele keer moest het interview tijdelijk worden onderbroken, vanwege een emotionele reactie van het slachtoffer (hullen), maar het interview kon daarna in alle gevallen worden voortgezet. Na afloop van het interview kregen alle respondenten informatie waar ze eventueel hulp konden krijgen als ze daar behoefte aan hadden. Indien de respondent hier geen bezwaar tegen had, heeft de interviewer enige dagen na het interview contact opgenomen om te vragen hoe het de respondent was vergaan sinds het interview en of het interview geen negatieve impact op haar had gehad. Door geen van de geïnterviewden zijn vervelende, pijnlijke of anderszins negatieve reacties gemeld na het interview.

Tijdens de afname is het nodig om alert te zijn op verbale en non-verbale signalen van de kant van het slachtoffer – zijn de slachtoffers extreem open of juist erg gesloten? – en om deze signalen op de juiste manier te interpreteren (zie onder 'training').

De algemene indruk is dat de respondenten in de steekproef erg open waren. Ook leken veel vrouwen oprecht te antwoorden bij vragen met een verhoogd risico op sociaal wenselijke antwoorden ('Heeft u zelf ook wel eens geweld gebruikt?'). Bij een kleine minderheid van de geïnterviewde vrouwen bleek ook dat zij in eerste instantie het geweld van de partner sterk bagatelliseerde en pas later in het interview kwam naar voren dat het toch ernstiger was dan aanvankelijk gesuggereerd. Enkele vrouwen hadden problemen om zich de precieze chronologische volgorde van de gebeurtenissen te herinneren en ze wisten dikwijls ook niet exact welke organisaties er in de loop van de jaren nu allemaal bij hun zaak betrokken waren.

---

⁵⁰ Calhoun, L.G., & Tedeschi, R.G. (1998). Beyond recovery from trauma: Implications for clinical practice and research. *The Journal of Social Issues*, 54, 357-372.

⁵¹ Eén respondent was door een lees-en schrijfbepijking niet in staat de PTGS in te vullen. Bij een andere respondent is door tijdgebrek de PTGS niet afgenomen.

geweest. Ook de hectische periode van het huisverbod, waarin vaak meerdere hulpverleners en politieagenten langskomen, was voor sommige slachtoffers moeilijk te ontrafelen. We komen hierop terug in de resultatenhoofdstukken.

Data-analyse

In de verwerking en analyse van de interviewteksten is een gecombineerde werkwijze gevolgd. De interviewers transcribeerden hun eigen interviews zodanig dat alle essentiële delen van het interview volledig (*verbatim*) zijn getranscribeerd en niet-essentiële delen zijn samengevat. Als niet-essentieel zijn passages aangemerkt waarin respondenten uitwijdden over aspecten die buiten de vraagstelling van dit onderzoek vielen. Uiteraard verwijzen deze passages naar relevante herinneringen en ervaringen voor de respondenten. Door die buiten de analyse te houden wordt een verschraving veroorzaakt. Gegeven dat kwalitatief onderzoek tijdsintensief is, en gelet op de beschikbare tijd en middelen voor het onderzoek, is echter uit het oogpunt van efficiëntie ervoor gekozen in een vroeg stadium te streven de nadruk te leggen op data die als kerngegevens kunnen worden beschouwd. In de onvermijdelijke reductie in complexiteit van de oorspronkelijke data is zo zorgvuldig mogelijk gewerkt. Van elke interviewer is een op deze manier getranscribeerde tekst in het team van interviewers besproken, gericht op het ontwikkelen van een optimale inter-coder betrouwbaarheid in het hanteren van deze bewerkingsstap. Dit heeft geleid tot 27 getranscribeerde en gecondenseerde interview teksten.

De analyse van de slachtofferinterviews is in twee stappen gebeurd door de auteurs van het rapport. De eerste stap is gebeurd aan de hand van een grondige bestudering van de uitgewerkte interviewtranscripties door de tweede auteur. Op basis van de volgorde van thema's zoals onderscheiden in de vragenlijst zijn antwoordenclusters geïdentificeerd en zorgvuldig beschreven, waarbij door middel van rechte tellingen eveneens een idee is gegeven van de verhoudingen tussen de groep met en zonder huisverbod. Ook zijn veelvuldig relevante en sprekende citaten uit de interviews opgenomen in de tekst om zo veel mogelijk recht te doen aan de levendige complexiteit in de antwoorden van de respondenten. Waar relevant is overlegd met overige onderzoekers/interviewers om te controleren of de interpretatie van de onderzoeker overeenkwam met hun ervaringen. Dit resulteerde in een eerste analyse van de interviewresultaten die het protocol van de interviews volgde. Deze versie is vervolgens door de eerste auteur bewerkt en geanalyseerd in het licht van de vraagstellingen. Na een bespreking van de – zeer zeldzame – interpretatieverschillen is de definitieve tekst vastgesteld.

2.3 Deelvraagstelling 3: Effectiviteit ketensamenwerking

Opzet en werving ketenpartners

Om een zo volledig mogelijk beeld te kunnen schetsen van de werking van het huisverbod zijn zowel slachtofferinterviews als interviews met (medewerkers van) de ketenpartners gevoerd. Daar waar slachtoffers vanuit hun individuele en hoogstpersoonlijke ervaringen spreken, hebben hulpverleners een breder beeld van de uitvoering van de WTH op basis van hun kennis van de gehele keten en verschillende zaken. Beiden vertegenwoordigen verschillende perspectieven en ook verschillende belangen die elk hun eigen bronnen van vertekening kunnen meebrengen. In de regio Tilburg zijn de medewerkers van verschillende institutionele ketenpartners geïnterviewd om zicht te krijgen op de werking van de ketenaanpak en de WTH, inclusief de mogelijke neveneffecten van de WTH op zaken waarin geen huisverbod is opgelegd. Per betrokken instellingen zijn respondenten geselecteerd die ruime ervaring hebben met hulpverlening aan slachtoffers van huiselijk geweld, zowel met als zonder huisverbod. Bij de selectie van de respondenten is geprobeerd een zo divers mogelijke groep ketenpartners te interviewen, om zo

alle aspecten van de WTH in kaart te kunnen brengen. Zowel de *front-office* partners (de medewerkers van het Steunpunt die de zaak doorverwijzen), de politie als de *back-office* medewerkers zijn geïnterviewd. Omdat het OM slechts zeer zijdelings betrokken is bij de ketenaanpak en de uitvoering van de WTH is zij verder niet geïnterviewd, mede ook gezien de beperkte tijd en middelen. De werving van de geïnterviewde professionals gebeurde rechtstreeks met de betrokken instellingen of via de medewerkers van het SHG. In totaal zijn twaalf medewerkers geïnterviewd voor het onderdeel over de ketensamenwerking in Tilburg (zie bijlage 5).

Dataverzameling en -analyse

Aan de hand van een vooraf opgestelde semi-gestructureerde vragen- en itemlijst zijn de vraaggesprekken met de professionals *face-to-face* gevoerd door één van de onderzoekers en een onderzoeksassistent (Maurits Oskam).

Omdat de slachtofferinterviews grotendeels waren afgerond in de periode dat de interviews met de hulpverleners begonnen (periode maart t/m april 2011), konden een aantal bevindingen uit de slachtofferinterviews voorgelegd worden aan de betrokken hulpverleners. Herkennen zij bijvoorbeeld positieve of negatieve ervaringen en mogelijke klachten van slachtoffers? Ervoeren zij bepaalde knelpunten in het werk met plegers of slachtoffers ook als zodanig?

De interviews zijn ofwel bij het Veiligheidshuis, ofwel bij de instelling waar de geïnterviewde werkzaam was, afgenomen, afhankelijk van de voorkeur van de geïnterviewde. De interviews duurden gemiddeld anderhalf uur en zijn opgenomen met behulp van een *voicerecorder*. De interviews vonden plaats gedurende werktijd en geïnterviewden kregen geen vergoeding voor hun deelname aan het onderzoek.

Alle interviews zijn overwegend *verbatim* uitgewerkt. De opgenomen teksten zijn afgeluisterd en meteen als tekst ingevoerd aan de hand van de interviewschema's. Ook hier is ervoor gekozen de essentie van de inhoud op te nemen in verkorte vorm. De inhoudsanalyse van de interviews is in eerste instantie thematisch geordend, aan de hand van de modelaanpak. Daarbij is een chronologische volgorde gehanteerd van de stappen die worden gezet op het moment dat een instelling betrokken raakt bij een casus. Daarna zijn de gegevens van de verschillende instellingen per stap met elkaar vergeleken om te kunnen analyseren hoe of de samenwerking verloopt tussen de instellingen in de verschillende fases in de aanpak, zoals uitgewerkt in de modelaanpak van het SHG en hoe de verschillende onderdelen van de keten zich onderling tot elkaar verhouden en of daarin verbeterpunten aan te wijzen zijn.

Tot slot: over de reikwijdte van het onderzoek

Om de betekenis van de uitkomsten van dit onderzoek adequaat te plaatsen verdienen twee punten aandacht:

- Het onderzoek is primair opgezet als kwalitatieve studie van slachtofferervaringen en gericht op de dynamiek van de interventie bij huiselijk geweld en wat die betekent voor de versterking van de weerbaarheid van de slachtoffers. Het deel over de ketensamenwerking is gericht op Tilburg en is een eerste procesevaluatie. Door een diepgaande analyse te maken van de werking van het huisverbod bij een groep respondenten kan het onderzoek inzicht bieden in processen die cruciaal zijn om de werking en effecten van het huisverbod te kunnen begrijpen en op basis daarvan ook te kunnen beslissen waar mogelijke aanknopingspunten liggen voor gewenste veranderingen.

- Gelet op de wervingsproblemen is de vergelijkingsmogelijkheid tussen de groep die wel en geen huisverbod-interventie heeft meegemaakt, alsook wat betreft de verschillen in het slachtofferonderzoek tussen de groepen in Tilburg en Breda beperkt. Waar relevant stippen we die verschillen in de verslaglegging van het slachtofferdeel kort en met gepaste terughoudendheid aan (hoofdstukken 4, 5 en 6).

3 Huiselijk geweld en de oplegging van het huisverbod in de districten Tilburg en Breda

Inleiding

In dit hoofdstuk staan we stil bij de plaats die huiselijk geweld en meer specifiek het huisverbod heeft in de uitvoeringspraktijk van politie en SHG in de beide regio's en gemeentes. Het is bedoeld als context voor de meer inhoudelijke aspecten van de uitvoering van het huisverbod die in de vervolg hoofdstukken aan de orde komen.

De deelvraagstelling die hier centraal staat luidt: In hoeverre is de uitvoering van de WTH in de regio Midden- en West-Brabant vergelijkbaar? Omdat de vergelijking tussen de politiedistricten Breda en Tilburg centraal staat, is daarbinnen de focus gericht op de steden Breda en Tilburg.⁵² Qua inwoneraantal en sociaalgeografische kenmerken wijken beide districten niet veel van elkaar af (district Breda (276.096) heeft ruim 2% meer inwoners dan district Tilburg (269.707). Op stedelijk niveau heeft Tilburg ruim 15% meer inwoners dan Breda (resp. 206.175 en 174.544). Om die vraag naar regionale consistentie in de uitvoering van de WTH te beantwoorden worden de volgende aspecten in kaart gebracht: het aantal meldingen, aangiften en opgelegde huisverboden op basis van politieregistraties in de regio Midden-West (regio Tilburg) en West-Brabant (regio Breda) (3.1), het aantal meldingen huiselijk geweld bij de SHG in de gemeentes Tilburg en Breda (3.2) en enkele kernmerkende karakteristieken in de toepassing van het huisverbod in de gehele regio Midden- en West-Brabant (3.3). We eindigen met voorlopige conclusies (3.4).

3.1 Huiselijk geweld en de politie

Meldingen en aangiften

Om het aantal opgelegde *huisverboden* in de context te kunnen plaatsen van huiselijk geweld en de plek die dat inneemt in het werk van de politie in de districten Tilburg en Breda, bevat Tabel 1 ook een overzicht van het totaal aantal *meldingen* en het aantal *aangiften* van incidenten huiselijk geweld dat bij de politie over de jaren 2009 en 2010 is geregistreerd.

Allereerst valt op dat, ondanks de min of meer vergelijkbare inwoneraantallen, Tilburg een substantieel hoger aantal geregistreerde incidenten huiselijk geweld heeft dan Breda. Vooral in 2010 is dat verschil zeer groot. De afname die tussen 2009 en 2010 te zien is (7%) in het totaal aantal geregistreerde huiselijk geweld incidenten is uitsluitend aan een forse daling in Breda toe te schrijven (17%). In Tilburg is het aantal geregistreerde huiselijk geweld incidenten in die periode iets gestegen.⁵³ Het aandeel aangiften daarentegen is gemiddeld genomen in beide districten in vergelijkbare mate fors gestegen (met 20%). Die laatste stijging weerspiegelt ook o.a. het politiebeleid dat de laatste jaren is geïntensiveerd, zoals recentelijk nog aangescherpt in de 'Aanwijzing huiselijk geweld en eengerelateerd geweld'⁵⁴ (gericht op het doen toenemen van aantallen aangiften en de toeleidingen naar een strafrechtelijke aanpak van huiselijk geweld).

---

⁵² Het politiedistrict Breda omvat de gemeenten Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Etten-leur, Rucphen, Zundert en Breda. Het politiedistrict Tilburg omvat de gemeenten Goirle, Hilvarenbeek, Oisterwijk en Tilburg. Navraag bij de politie wijst uit dat de variëteit in aantal meldingen huiselijk geweld in de gemeentes binnen het gehele regiokorps groot is. Het is de vraag of en in hoeverre dit op een reëel verschil in omvang duidt waarmee huiselijk geweld voorkomt. Mogelijke factoren die hierop ook van invloed kunnen zijn, zijn verschil in meldingsgedrag door slachtoffers en/of verschil in registratie door politie.

⁵³ Uit de gegevens in tabel 1 blijkt dat binnen de politie districten de steden het merendeel van de zaken huiselijk geweld voor hun rekening nemen (tussen de 70 en 85%). Verschillen tussen de regio's worden dus vooral door de verschillen tussen de steden beïnvloed.

⁵⁴ *Aanwijzing huiselijk geweld en eengerelateerd geweld*. College van procureurs-generaal. 29 maart 2010 (2010A010), par. 4 (Opsporing): "Bij kennisneming van huiselijk geweld informeert de politie het slachtoffer over

Tabel 1: Geregistreerde huiselijk geweld incidenten, aangiftes en huisverboden in 2009 en 2010 in resp. politiedistricten en gemeentes Tilburg en Breda⁵⁵

	1	2	3	4	5
	District Tilburg	District Breda	Totaal beide districten	Waarvan in <u>gemeente</u> Tilburg	Waarvan in <u>gemeente</u> Breda
	269.707 inw.	276.096 inw.		206.175 inw.	174.544 inw.
1. geregistreerde incidenten huiselijk geweld					
2009	1811	1598	3409	1555	1124
2010	1836	1339	3175	1564	908
2. aangiftes huiselijk geweld					
2009	422	350	772	365	248
2010	506	330	836	439	232
3. huisverboden					
2009	27 ⁵⁶	38	65	23	29
2010	40	34	74	36	24

De vergelijking tussen beide districten en gemeentes laat bij nadere beschouwing een complex beeld zien. De verschuivingen tussen de beide jaren in aantallen meldingen en aangiftes gaan in verschillende richtingen. In het district Tilburg wordt in beide jaren door de politie substantieel méér incidenten huiselijk geweld geregistreerd dan in het district Breda.⁵⁷ Berekend naar de totale inwoner-aantallen (sectie 1 in tabel 1) liggen de percentages geregistreerde incidenten huiselijk geweld in Tilburg consistent tussen een-vijfde en een-zesde hoger dan in Breda. Ook als we op stadsniveau vergelijken (kolommen 4 en 5) is het aantal registraties in Breda veel lager dan op grond van het verschil in inwoneraantal verwacht zou mogen worden (Breda heeft 15% minder inwoners dan Tilburg). In Breda liggen die aantallen in 2009 (1124) en in 2010 (908) aanzienlijk lager dan in Tilburg (resp. 1555 en 1564). Nadere analyse van de cijfers in de overige politiedistricten in de regio Midden en West-Brabant laat zien dat het politiedistrict Tilburg het enige district is dat een lichte stijging laat zien in het aantal geregistreerde huiselijk geweld incidenten.⁵⁸ Omdat de landelijke gegevens over de huiselijk geweldregistraties over deze jaren

---

het strafproces, en beweegt de politie het slachtoffer zoveel mogelijk tot het doen van aangifte en bij belaging tot het indien van een klacht."

⁵⁵ Bron: regionale politieregistratiegegevens BVH.

⁵⁶ Dit aantal is gebaseerd op gegevens van de politie Midden-Brabant. Het SHG geeft voor 2009 een totaal aantal opgelegde huisverboden van 29 (zie SHG Midden-Brabant, *Jaarbeeld 2010*.)

⁵⁷ Berekend op het totaal aantal geregistreerde incidenten in beide districten, neemt Tilburg in 2009 en 2010 respectievelijk 53% en 58% van alle meldingen voor zijn rekening. Dat is dus bovengemiddeld, temeer ook omdat het district Tilburg een iets lager inwoneraantal heeft dan Breda (in Tilburg woont 49% van de totale bevolking van beide districten).

⁵⁸ Nadere analyse van politieregistratie-gegevens uit de districten Oosterhout en Bergen op Zoom laat ook daar in beide districten een daling in geregistreerde incidenten huiselijk geweld zien (in district Oosterhout een daling van 20% van 1519 in 2009 naar 1216 in 2010, en in district Bergen op Zoom een daling van 8% van 1560 in 2009 naar 1422 in 2010). Het politiedistrict Tilburg is het enige district in de regio Midden en West Brabant dat een lichte stijging laat zien in aantal geregistreerde huiselijk geweld incidenten.

nog niet zijn gepubliceerd, valt niet te zeggen in hoeverre dit een specifiek regionale ontwikkeling is.

Belangrijke kanttekening bij de cijfers over de aantallen incidenten is dat ze waarschijnlijk in 2009 deels zijn vertekend en dus minder betrouwbaar zijn. In 2009 is de politie overgestapt op een ander registratiesysteem (BHV) en het bleek al gauw dat de projectcode huiselijk geweld te vaak werd aangekruist. Na intern overleg is de registratiepraktijk aangepast en dat leidde tot dalende aantallen registraties huiselijk geweld.⁵⁹ Dus de daling in Breda in 2010 (of de relatief zeer geringe stijging in Tilburg) zou in beide gevallen deels kunnen worden verklaard door een te hoge registratie huiselijk geweld in 2009. Het lijkt er wel op dat dit vertekeningseffect na de invoering van het nieuwe registratiesysteem zich meer in Breda dan in Tilburg heeft voorgedaan.

Aangiftes

In het relatieve aandeel van de *aangiftes* (sectie 2 van Tabel 1) op het totaal aantal geregistreerde incidenten verschillen beide districten minder sterk. Gemiddeld genomen wordt in beide districten bij één op de vier tot vijf incidenten huiselijk geweld die bij de politie binnenkomen een aangifte). In 2010 is vooral in het politiedistrict Tilburg een toename te zien van het aantal aangiftes (van 422 naar 506). In tegenstelling daarmee daalt in die periode in het politiedistrict Breda het aantal aangiftes licht (van 350 naar 330).

Huisverbod

Sinds de invoering van de Wet Tijdelijk Huisverbod zijn in beide politiedistricten tezamen over beide jaren in totaal 139 huisverboden opgelegd. Er is een stijging te zien in het totaal aantal in 2010 (van 65 naar 74, totaal 14%), die vooral het gevolg is van de stijging in het district Tilburg (van 27 naar 40) terwijl een lichte daling in Breda is te zien. De stijgende tendens in 2010 is overigens ook landelijk zichtbaar. Tussen 2009 en 2010 is landelijk het totaal aantal opgelegde huisverboden gestegen met 32% (van resp. 2150 naar 2864).⁶⁰ Het illustreert dat 2009 duidelijk een aanloopperiode was voor veel politiedistricten waarin onervarenheid met de wet tot aarzeling leidde in de implementatie.⁶¹ We moeten vaststellen dat het huisverbod in de politiedistricten Tilburg en Breda bij een zeer klein deel van de geregistreerde huiselijk geweld incidenten wordt opgelegd (bij rond de 2 % van de gemelde incidenten). Ook dat is overigens conform het landelijke beeld.⁶²

3.2 Meldingen huiselijk geweld bij de Steunpunten Huiselijk Geweld

Tabel 2 bevat de gegevens over het aantal meldingen dat in 2009 en 2010 bij de beide Steunpunten (Midden- en West-Brabant) is binnengekomen. Bij deze meldingen van huiselijk geweld gaat het overwegend om partnergeweld⁶³ (bij SHG Tilburg ruim 95%, overwegend vrouwen als slachtoffer) en een klein deel (totaal ruim 4%) heeft betrekking op oudermishandeling, eengerelateerd geweld of jeugdprostitutie/loverboy problematiek.

---

⁵⁹ Mededeling van de regionale coördinator huiselijk geweld bij de politie, Ad Koevoets.

⁶⁰ De cijfers zijn beschikbaar gesteld door het Landelijk Programma Huiselijk Geweld en de Politietak.

⁶¹ Overigens is die stijging in 2010 in deze regio uitvergroot omdat de cijfers van 2009 slechts op een periode van 10 maanden betrekking hebben tengevolge van een verlate start in de uitvoering van de Wet Tijdelijk Huisverbod (per 1 maart 2009).

⁶² Zie ook Schrijenberg et al, 2010.

⁶³ Strikt genomen valt kindermishandeling ook onder de noemer huiselijk geweld. In de praktijk blijkt echter dat dit zelden onder die noemer wordt geregistreerd. Meldingen van kindermishandeling worden in de praktijk door het SHG meteen doorgeleid naar Bureau Jeugdzorg.

Beide SHG's bestrijken een gebied dat groter is dan de politiedistricten Tilburg en Breda waar Tabel 1 betrekking op heeft, dus de cijfers lenen zich niet voor een directe vergelijking. Het SHG Midden-Brabant (Tilburg) omvat politiedistrict Tilburg plus een deel van politie-district Oosterhout (de gemeenten Dongen, Gilze en Rijen, Loon op Zand en Waalwijk). In inwoneraantallen uitgedrukt bedient SHG Tilburg in Midden-Brabant een bevolking die bijna twee keer zo omvangrijk is als de stad Tilburg (totaal 386.587). Het SHG West-Brabant (Breda) omvat Breda, enkele gemeenten van district Oosterhout (Aalburg, Drimmelen, Geertruidenberg, Oosterhout, Werkendam en Woudrichem) en het district Bergen op Zoom. Het totale inwoneraantal van het gebied West-Brabant is 681.519.

Bij beide Steunpunten zien we een toename in het aantal meldingen huiselijk geweld tussen 2009 en 2010 die vrijwel zeker verband houden met de groeiende lokale bekendheid van de SHG's in de samenleving en vooral ook bij hulpverleners die mensen doorverwijzen naar de SHG's. Wat meteen opvalt, is het forse verschil in stijging tussen Tilburg (+ 15%) en Breda (+ 69%).

Tabel 2: SHG: aantal en herkomst meldingen huiselijk geweld

	SHG Midden-Brabant (386.587 inw.) (Tilburg)⁶⁴	SHG West-Brabant (681.519 inw.) (Breda)⁶⁵
Totaal aantal meldingen		
2009	1361	1241
w.v. afkomstig van politie	1052 [77%]	980 [79%]
w.v. civiele meldingen	309 [23%]	261 [21%]
2010	1559	2098
w.v. afkomstig van politie	1203 [77%]	1787 [85%]
w.v. civiele meldingen	356 [23%]	311 [15%]
	+ 198 [15%]	+ 857 [69%]

De stijging van het aantal meldingen in Breda in 2010 lijkt deels een artificieel effect van het relatief lage aantal politiemeldingen in 2009. In dat jaar was er nog geen vastgelegd protocol tussen politie in de regio West-Brabant en SHG over de meldingen huiselijk geweld.⁶⁶ De stijging in 2010 (toen dat protocol wel was vastgelegd) is dus vrijwel zeker de oorzaak van de toename in het aantal doorgeleidingen in Breda van politie naar SHG. Dat Breda in 2010 in absolute zin een hoger aantal registraties laat zien dan SHG Tilburg is waarschijnlijk een directe afspiegeling van het hogere inwoneraantal in die regio.

Vooralsnog is het echter nog te vroeg om definitieve conclusies te trekken over de gevonden verschillen en verhoudingen. Het is duidelijk dat de werkwijze van de SHG's en de manier van samenwerking met de politie in beide regio's relatief kort geleden is gestart, zeker in Breda. Ontwikkelingen moeten zich nog stabiliseren.

Voor beide Steunpunten geldt dat het overgrote deel van de bij het SHG binnenkomende zaken via de politie naar hen wordt doorgeleid (ruim driekwart). Die doorgeleiding sluit overigens niet uit

⁶⁴ Jaarverslag 2009 en 2010 SHG Midden Brabant

⁶⁵ Jaarverslag 2010 en 2009 SHG West Brabant, en 2009 Tabellen en cijfers. Zie: <http://www.huiselijkgeweldbrabant.nl/pool/3/documents>

⁶⁶ Eind 2009 zijn tussen politie en SHG Breda afspraken gemaakt over dagelijkse briefings en wekelijks casusoverleg over zaken huiselijk geweld. SHG West Brabant, Jaarverslag 2009, p.4.

dat er ook een politie- of justitietraject is ingezet. De overige meldingen bij de SHG's zijn afkomstig van het slachtoffer, iemand uit de omgeving of een hulpverlener heeft contact opgenomen met het Steunpunt (de zogeheten 'civiele' meldingen). Vooralsnog blijkt dat het aantal civiele meldingen relatief laag ligt; gemiddeld komt slechts 1 op de 5 à 6 personen zonder tussenkomst van de politie bij de Steunpunten terecht.

In 2010 is bij beide SHG's in absolute aantallen een duidelijke toename van het aantal doorgeleidingen vanuit de politie naar het SHG te zien vergeleken met 2009. Er is ook een toename van de civiele meldingen. De verhouding politie/civiele meldingen verschuift niet veel (iets meer politiemeldingen, vooral in Breda). De toename wijst wel op een groeiende bekendheid van het SHG bij politie, instellingen en burgers. De samenwerking tussen politie en SHG is in beide districten versterkt in de afgelopen jaren.

Het feit dat bij beide SHG's een stijgende lijn is te zien in het aantal meldingen van huiselijk geweld dat binnenkomt, wijst onmiskenbaar op een verbeterde samenwerking met politie, en een groeiende bekendheid bij burgers en hulpverleners.

3.3 Enkele karakteristieken in de toepassing van het huisverbod⁶⁷

De onderstaande gegevens hebben betrekking op de huisverboden die zijn opgelegd in de vier politiedistricten die vallen onder respectievelijk het SHG Midden-Brabant (gevestigd in Tilburg) en SHG West-Brabant (gevestigd in Breda). De SHGs in beide steden bestrijken een geografisch groter gebied dan de politieregio's Tilburg en Breda. SHG Breda heeft een eenbeduidend groter gebied te bestrijken dan Tilburg (resp. 18 en 7 gemeentes; zie ook paragraaf 3.2) en omvat ook de politiedistricten Bergen op Zoom en Oosterhout. Omdat de districtindeling van de beide SHG's soms dwars door de indeling van de (vier) heen loopt bleken de gegevens over de karakteristieken moeilijk uit te splitsen naar de onderscheiden politiedistricten. Ondanks dat deze cijfers daarom verder strekken dan alleen verschillen tussen de politiedistricten Tilburg en Breda, hebben we besloten ze hier te presenteren omdat ze indicatief kunnen zijn voor verschillen die mogelijk breder in de regio voorkomen. De totalen in onderstaande tabellen zijn dus hoger dan in tabel 1 en hebben betrekking op totaal 190 huisverboden die in de hele regio Midden- en West-Brabant zijn opgelegd in 2009 en 2010.⁶⁸ Overigens nemen de beide politiedistricten Tilburg en Breda in de beide SHG-districten het leeuwendeel van de huisverboden voor hun rekening.⁶⁹

Vrouwen als meest kwetsbare slachtoffergroep

Het leeuwendeel van de huisverboden is opgelegd in reactie op geweld van een man tegen de vrouwelijke (ex-)partner (tabel 3). In de resterende gevallen kan het gaan om huiselijk geweld gericht tegen de man, de kinderen, de ouders of andere familieleden. Tussen de jaren 2009 en 2010 en tussen de beide regio's zijn er in dit opzicht geen noemenswaardige verschillen. Het algemene beeld onderstreept dat ernstig huiselijk geweld, waarvoor slachtoffers (of iemand uit

---

⁶⁷ Gegevens in par. 3.3 hebben betrekking op de *politiedistricten* Tilburg resp. Breda, en zijn gebaseerd op politieregistraties.

⁶⁸ Overigens komt in de landelijke registratie van het huisverbod over beide jaren in het regiokorps Midden en West Brabant een totaal van 187 naar voren (Gegevens verstrekt door *Landelijk Programma Huiselijk Geweld en de Politietaken*). Waarschijnlijk zijn registratieverschillen aan dit kleine verschil debet.

⁶⁹ Binnen het SHG district Breda (West Brabant) legt het politiedistrict Breda in 2010 ongeveer twee derde van de huisverboden op (34 van de 52) en in het SHG district Tilburg (Midden Brabant) legt het politiedistrict Tilburg ongeveer drie kwart op (44 van de 47).

hun omgeving) ook de stap naar buiten zet om hulp te zoeken, vrouwen disproportioneel vaak treft. Dit wijst erop dat huiselijk geweld in zijn onderliggende aard en dynamiek een sterk gender-gelateerd probleem is.

Tabel 3: Sekse en Huisverbod⁷⁰

	Huisverboden 2009	Geweld m tegen v	Percentage	Huisverboden 2010	Geweld m tegen v	Percentage
Tilburg	29	28	97%	47	46	98%
Breda	62	59	95%	52	50	96%
Totaal	91	87	96%	99	96	97%

Samenloop met strafrecht

Van samenloop is sprake als aanhouding (als strafrechtelijk dwangmiddel) wordt ingezet in combinatie met het opleggen van het (bestuursrechtelijke) huisverbod. Meestal wordt de verdachte voor verhoor aangehouden en meegenomen naar het politiebureau. In beide regio's is bij een overgrote meerderheid van de opgelegde huisverboden sprake van een samenloop (tabel 4). Dit is conform het landelijke beeld waar in 2009 een samenloop van 88% en in 2010 de samenloop 90% bedroeg bij alle opgelegde huisverboden.⁷¹ Overigens neemt de samenloop (landelijk) toe. Als we de hier gevonden cijfers vergelijken met uitkomsten van regionale evaluaties van de toepassing van de WTH in 2009 (eerst jaar van de WTH) dan is de samenloop in de districten Tilburg en Breda vergelijkbaar met de meeste districten (alleen Amsterdam en Rotterdam wijken in dat jaar af met een beduidende lager percentage van rond de 70%; zie Bijlage 6). In beide onderzoeksregio's zien we ook een toename in de samenloop, en in politiedistrict Tilburg iets sterker dan in Breda.

Tabel 4: Samenloop

Regio	Huisverboden 2009	Samenloop	Percentage	Huisverboden 2010	Samenloop	Percentage
Tilburg	29	22	75,9%	47	44	93,6%
Breda	62	44	71,0%	52	45	86,5%
Totaal	91	66	72,5%	99	89	89,9%

Uiteraard moet voor een aanhouding sprake zijn van verdenking van een strafbaar feit (i.c. doorgaans: mishandeling of bedreiging). Op het totaal van 190 huisverboden in beide regio's blijkt dat er in 24% (n=45) van alle gevallen tegen de uithuisgeplaatste eerder al aangifte was gedaan wegens een gewelddelict. Onbekend is of er ook eerder meldingen waren gedaan wegens huiselijk geweld van plegers uit deze groep. Helaas is uit de beschikbare gegevens niet af te leiden of het daarbij ook ging om incidenten van huiselijk geweld en of die tegen dezelfde partner waren gericht. Wel onderstrepen deze gegevens dat bijna één op de vier uithuisgeplaatsten tot een risicogroep behoort wat betreft ernstig recidiverend geweldgebruik waar ook een aangifte op volgt. Dan ligt het in de rede dat sneller tot aanhouding wordt overgegaan.

⁷⁰ Al zitten er ook enkele gevallen van mishandeling van een thuiswonend kind tegen zijn/haar ouders tussen.

⁷¹ Gegevens verstrekt door *Landelijk Programma Huiselijk Geweld en de Politietak*.

Het feit blijft echter dat er een veel grotere groep is, die niet eerder met de politie in aanraking is geweest voor gewelddelicten, althans; waartegen geen aangifte is gedaan, die ook meteen wordt aangehouden. In de praktijk blijkt echter dat aanhouding niet noodzakelijkerwijs een aanwijzing is dat er daadwerkelijk ook een strafrechtelijk vervolgtraject wordt overwogen, laat staan ingesteld. In veel gevallen blijkt ook het praktische voordeel van aanhouding een belangrijke reden voor de aanhouding te zijn.⁷² De partijen kunnen snel worden gescheiden en de uit huis te plaatsen persoon kan in afzondering worden gehoord op het bureau, waar vervolgens de vragenlijst voor de risicotaxatie wordt ingevuld. Aanhouding dient soms ook als hulpmiddel om de uit huis te plaatsen persoon, die zich in eerste instantie daartegen verzet, op het bureau te overtuigen van de onafwendbaarheid van de maatregel. Of dat in Tilburg vaker gebeurt dan in Breda is niet af te leiden uit de cijfers en vergt nader dossieronderzoek. Ook is uit deze gegevens niet af te leiden of de aanhouding langer dan 6 uur duurde en tot een in verzekering stelling (maximaal 72 uur) en een mogelijk daarop volgende voorlopige hechtenis heeft geleid. In dat laatste geval kan de aanhouding een oplegging van het huisverbod juist compliceren omdat het moeilijker wordt een snelle hulpverlening voor een (voorlopig) gedetineerde pleger te starten (zie ook hoofdstuk 8 en rol van de Reclassering).

Verlenging huisverbod

Op basis van artikel 9 van de Wet Tijdelijk Huisverbod is de burgemeester bevoegd het huisverbod te verlengen tot ten hoogste vier weken als de dreiging van het gevaar van de uithuisgeplaatste, of het ernstige vermoeden daarvan, voor de achterblijvers nog aanwezig is. In deze regio's blijken relatief weinig verlengingen te worden opgelegd (in 2010 resp. 6,4% in Tilburg en 15,4% in Breda, tabel 5). Relatief gezien wordt een verlenging vaker opgelegd in de regio Breda. In 2010 in ruim één op de 6 zaken, tegenover één op 15 in Tilburg. Het is opvallend dat in beide opzichten de regio's een tegenovergestelde tendens laten zien dan landelijk gezien. Daar ligt het aandeel verlengingen bij een huisverbod gemiddeld gezien hoger en neemt bovendien toe, van 28% in 2009 tot 41% in 2010.⁷³

Ook hier geven de cijfers geen inzicht in mogelijke redenen voor die verschillen en ook de verschillen tussen de politiedistricten Tilburg en Breda. Uit interviews die in het kader van de deelstudie naar de ketensamenwerking zijn gehouden met medewerkers van politie en SHG in de regio Tilburg (zie hoofdstuk 8), is gewezen op de toegenomen intensivering in de aanpak van de hulpverlening en de sturing en coördinatie vanuit het SHG Tilburg. Een sluitende hulpverleningsroute zou mogelijk voldoende waarborgen bieden voor het tegengaan van herhaling van ernstig geweld waardoor een verlenging van het huisverbod niet nodig is. Die interpretatie wordt ondersteund door het feit dat het aantal verlengingen afneemt (in beide regio's) en beduidend sterker is in Tilburg. Daar is men eerder gestart met het intensiveren van de aanpak en de samenwerking en overleg tussen politie en SHG. In het vraaggesprek met de verantwoordelijke gemeente ambtenaar in Tilburg die de burgemeester adviseert over de te nemen verlengingsbeslissing (op basis van het uitgebrachte hulpverleningsadvies op dag 8 van het huisverbod), is benadrukt dat een verlenging van het huisverbod als uiterste middel wordt beschouwd. Daar wordt alleen voor gekozen als er geen andere wegen open staan om het risico voor geweld te beheersen. Deze afweging wordt in Tilburg nadrukkelijk gekoppeld aan het

---

⁷² Zie ook Schreijenberg et al., 2010, p.38.

⁷³ Gegevens verstrekt door *Landelijk Programma Huiselijk Geweld en de Politietaken*. Een kanttekening is nodig bij de landelijkheid van de tendens. De stijging van verlengingen in 2010 blijkt voor het grootste deel te worden veroorzaakt door forse toenames in de vier Randstedelijke politieregio's (in het bijzonder Rotterdam-Rijmond en Haaglanden).

bestuursrechtelijke karakter van de uithuisplaatsing. Het in gang zijn gezet van een hulpverlenings- en begeleidingstraject dat op dat moment effectief de dreiging heeft verminderd en beheersbaar maakt, is dan een relevant criterium om terug te treden na de eerste uithuisplaatsing.

Tabel 5: Verlenging huisverbod

Regio	Huisver- boden 2009	Verlengingen	Percentage	Huisver- boden 2010	Verlengingen	Percentage
Tilburg	29	3	10,3%	47	3	6,4%
Breda	62	12	19,4%	52	8	15,4%
Totaal	91	15	16,5%	99	11	11,1%

Als een huisverbod niet wordt verlengd betekent dit dus overigens niet dat de dreiging van huiselijk geweld volledig is verdwenen en/of dat het geweldprobleem definitief is gestopt. Wel is er onvoldoende aanleiding om een voortgaande onmiddellijke dreiging aan te nemen die de achterblijvers in acuut gevaar brengt. Waakzaamheid langs de weg van hulpverlening blijft echter in de meeste gevallen nodig, zo benadrukken de geïnterviewden (zie ook hoofdstuk 8).

Overtreding huisverbod

Tijdens de tien dagen van het huisverbod is het de uithuisgeplaatste verboden om de woning waar hij/zij samenwoonde te betreden of om op welke manier dan ook contact te hebben met de achterblijvers (partner en eventuele kinderen). Overtreding van dat verbod is een strafbaar feit (misdrijf) waarbij een gevangenisstraf van ten hoogste twee jaar of een geldboete van de vierde categorie kan worden opgelegd.

Uit de gegevens blijkt dat het huisverbod in beide regio's door de overgrote meerderheid wordt nageleefd. Bij een minderheid van ongeveer 1 op de 6 gevallen wordt het overtreden. Vergeleken met het landelijke gemiddelde percentage overtredingen (resp. 10,6% in 2009 en 9,1% in 2010) wordt het huisverbod in de regio Tilburg en Breda vaker dan gemiddeld overtreden.

Tabel 6: Overtreding huisverbod

Regio	Huis- verboden 2009	Overtreding	Percentage	Huis- verboden 2010	Overtreding ⁷⁴	Percentage
Tilburg	29	5	17,2%	47	7	14,9%
Breda	62	11	17,7%	52	8	15,4%
Totaal	91	16	17,6%	99	15	15,2%

⁷⁴ Gegevens over opgelegde strafrechtelijke sancties als reactie op een overtreding van het huisverbod zijn hier onbekend.

Recidive

Op het totaal van de 190 in de regio Midden- en West-Brabant uitgevaardigde huisverboden over 2009 en 2010 betrof het in slechts drie gevallen dezelfde persoon. Als we alleen afgaan op deze gegevens lijkt de recidive wat betreft het opnieuw uithuisgeplaatst worden dus beperkt. Dat dit echter een geflatteerd beeld geeft blijkt als we een herhaalde melding van geweld als criterium voor recidive nemen, ongeacht of er een huisverbod wordt opgelegd. Dan blijkt dat ruim een kwart van alle uithuisgeplaatsten in een periode van anderhalf jaar opnieuw in aanraking is geweest met de politie als verdachte van een gewelddelict. Onbekend is of dat geweld weer tegen de partner of ex-partner was gericht.⁷⁵

Overigens moeten we hierbij aantekenen dat zelfs een melding of aangifte wegens geweld een beperkte indicatie van recidive is. Als het om huiselijk geweld gaat wordt slechts een kleine 20% van geweld incidenten aan de politie gemeld⁷⁶. Alleen onderzoek dat over een langere periode loopt (en een herhaalde meting mogelijk maakt) kan betrouwbare gegevens leveren over de impact van het huisverbod op het terugdringen van recidive en het uiteindelijk stoppen van huiselijk geweld.

3.4 Terugblik op verschillen tussen de districten Tilburg en Breda

Over het geheel genomen kunnen we vaststellen dat in de aard en kenmerken in de uitvoering van het huisverbod in alle districten een vergelijkbaar beeld laten zien: het huisverbod wordt spaarzaam ingezet en vooral opgelegd in de meer ernstige geweldsituaties waar ook een strafrechtelijke aanhouding mogelijk is en in samenloop wordt gebruikt.

In het politiedistrict Tilburg vindt – zowel absoluut als relatief gezien – een substantieel groter aantal huiselijk geweld politie-interventies plaats (of er ook daadwerkelijk meer geweldincidenten gebeuren is een andere vraag). Het feit dat in Breda in 2010 zowel op district- als gemeenteniveau een aanzienlijke daling is opgetreden (van resp. 17 en 19%) terwijl in diezelfde periode het aantal geregistreerde huiselijk geweld incidenten in Tilburg lichtelijk toeneemt, is opvallend. Omdat er vooralsnog geen aanleiding is om te veronderstellen dat de daadwerkelijke omvang van huiselijk geweld in het district Tilburg hoger ligt dan in Breda, roept dit de vraag op hoe die verschillen te verklaren zijn. Op basis van enkel het cijfermateriaal dat ons ter beschikking staat kunnen we daar geen harde uitspraken over doen. Zowel aan de kant van de politie als aan de kant van slachtoffers, en meer breder, en mogelijk ook het gemeentelijke beleid kunnen diverse factoren van invloed zijn die echter buiten het bestek van dit onderzoek vallen. We kunnen een aantal aspecten noemen die mogelijk een rol kunnen spelen en in relatie tot elkaar ook een versterkend effect zouden kunnen hebben.

Aan de politiekant is het de vraag of hier een verschil in aanpak in het geding is. Is er verschil in training van regionale politie die van invloed is op het adequaat signaleren van huiselijk geweld? Daarnaast zou er mogelijk van een verschil in precisie of consistentie in registraties van huiselijk geweld sprake kunnen zijn. We wezen er al op dat de politie in 2009 is overgestapt op een nieuw registratiesysteem (BHV), met o.a. ook een andere registratiesystematiek voor huiselijk geweld die tot onjuistheden leidde en deels te hoge registraties huiselijk geweld. Het is de vraag waarom dit effect zich zoveel sterker in Breda dan in Tilburg lijkt te hebben voorgedaan. Aan de kant van melders/slachtoffers kunnen ook factoren meespelen zoals meldingsbereidheid. Verschilt die tussen beide steden en zo ja: waarom? Zouden slachtoffers in Breda mogelijk minder goed de

---

75 Bron: BHV, met dank aan Ad Koevoets (Politie Tilburg). Aantallen zijn gebaseerd op een analyse van gegevens uit beide politiedistricten over de periode 1 maart 2009 tot 1 oktober 2010. Op een totaal van 163 uithuisgeplaatsten gaat het om 42 recidiverende geweldplegers.

76 MOVISIE Factsheet, 2011.

weg weten te vinden naar de politie bij huiselijk geweld? Is in de beleving van slachtoffers de drempel voor een melding in Breda hoger dan in Tilburg en waarom? Zou dit verband kunnen houden met de voorlichting die wordt gegeven die mogelijk verschilt? Alleen vervolgonderzoek kan op deze vragen antwoord geven. Waar het slachtofferonderzoek en de interviews met ketenpartners aanleiding hiertoe geven zullen we hierop terugkomen in de rapportage.

Omdat het relatieve aandeel aangiftes in beide districten vergelijkbaar is, lijkt er vooral sprake te zijn van een selectie 'aan de poort' bij de politie in Breda. In het aantal opgelegde huisverboden laat het politiedistrict Tilburg, conform de landelijke trend, een stijging zien in 2010, terwijl politiedistrict Breda een lichte daling vertoont. Gelet op de beperkte aantallen en het feit dat we over een periode van twee jaar spreken waarbij het eerste jaar een opstartfase was, is voorzichtigheid geboden om al te harde conclusies aan deze verschillen te verbinden.

Wat betreft de SHG's in de regio's Midden-Brabant en West-Brabant hebben we op deze plaats een beperkte kwantitatieve vergelijking kunnen maken. Daaruit blijkt dat de beide SHG's in toenemende mate bekend worden in de regio's en zowel politie, hulpverleners als burgers een groeiend beroep op hen doen. Afgaande op het aantal doorverwijzingen naar het SHG van anderen dan politie, lijken burgers of andere professionals in Tilburg en omgeving eerder de weg naar het SHG te vinden dan in Breda en omgeving.

In de relatief hoge samenloop met de strafrechtelijke aanhouding, in combinatie met het feit dat de huisverbod-maatregel op het totaal aantal gemelde huiselijk geweld incidenten relatief weinig wordt ingezet wijst erop dat de politie in alle districten terughoudend is met de huisverbodmaatregel. In tegenstelling tot het doel van de maatregel om in een vroeg stadium in te kunnen grijpen, voordat het geweld in ernst en frequentie is geëscaleerd tot een structureel geweldprobleem, zet de politie in alle regio's het huisverbod overwegend in in situaties waar het strafrechtelijk instrumentarium toch al voorhanden was. Hoe waardevol de inzet van het huisverbod in de gevallen ook is, de vroege interventie, waarin het accent ligt op (secundaire) preventie van herhaling van geweld, blijft vooralsnog onderbenut. Dit bevestigt de tendens die uit eerder onderzoek bleek.⁷⁷ Dat een kwart van alle uithuisgeplaatsten opnieuw als verdachte van een gewelddelict bij de politie terecht komt is een indicatie dat er in de groep ernstig geweld een groep zeer hardnekkige plegers schuilt waar de (tertiaire) preventieve werking van het huisverbod vooralsnog beperkt is.

---

77 Dit is al geconstateerd tijdens de testperiode van de uitvoering van de WTH in 2007. Zie: Römken, R, J, van Poppel (2007), Idem. Meer recent: Schrijenbergh et al., 2010, 37 e.v. Idem.

4 Voorgeschiedenis van partnergeweld en de aanloop naar de politie-interventie

Ervaringen van vrouwen met en zonder huisverbod

Om de overkoepelende onderzoeksvraag naar de werking van de implementatie van de WTH te kunnen beantwoorden, schetsen we in dit hoofdstuk allereerst kort de voorgeschiedenis met geweld, gevolgd door de ervaringen met de politie bij het onderzochte incident, in beide onderzoeksgroepen die resp. wel (n=15) en geen huisverbod (n=12) kregen opgelegd. Centraal staat de vraag in welke opzichten de groepen van elkaar verschillen in ernst van het ervaren geweld en hoe dit doorwerkt in hun ervaringen met de politie tijdens het incident waarvoor de politie te hulp is geroepen.

Hoewel de ervaringen van de respondenten divers zijn en het hele geweldsspectrum beslaan, zijn gemeenschappelijke kenmerken aanwijsbaar. Als we hierna over geweld of geweldincident schrijven wordt, tenzij anders vermeld, fysiek geweld bedoeld.

4.1 Voorgeschiedenis en ernst van geweld

Groep met huisverbod

Wanneer er een huisverbod wordt opgelegd is er vaak al een hele geschiedenis van geweld aan vooraf gegaan. Dat is het geval bij *alle* zaken waarin een huisverbod is opgelegd. Hoewel de Wet Tijdelijk Huisverbod destijds werd ingevoerd om in een eerder stadium een escalatie van geweldgerelateerde problemen te voorkomen, blijkt dat in de praktijk vrijwel niet te gebeuren. Dat sluit aan bij de bevindingen in hoofdstuk 3 dat het huisverbod in veel gevallen wordt toegepast in zaken met een langere voorgeschiedenis van ernstig geweld, wat gemiddeld genomen bij een kwart al eerder tot aangiftes heeft geleid. Maar ook afgezien van aangiftes of meldingen is het meeste geweld in de onderzochte groep niet eerder aan de politie gemeld. Slechts bij uitzondering (n=3) is het lichamelijk geweld naar aanleiding waarvan het huisverbod wordt opgelegd het eerste geweldsincident in de relatie, maar meestal hebben de vrouwen in deze groep te maken gehad met meerdere, ernstige gevallen van lichamelijk, geestelijk, en soms ook seksueel geweld en was voorafgaand aan het lichamelijke geweld sprake van geestelijk geweld in de vorm van schelden, bedreigen, kleineren, enzovoort.

In de meeste gevallen vindt de mishandeling vrij snel na het begin van de relatie plaats en in haast iedere zaak is sprake van een toenemende ernst van het geweld. Meestal begint het met dominant gedrag (alles moet verlopen volgens de regels van de partner) en andere vormen van geestelijk geweld (schelden, kleineren, bedreigen), waarna er (incidenteel) lichamelijk geweld plaatsvindt dat na verloop van tijd toeneemt in frequentie en ernst. Zoals één van de respondenten opmerkt: “het sluipt er langzaam in”. In enkele zaken is spontaan gemeld dat men in het verleden ook geweld had ervaren. Soms betrof het gewelddadige ouders of waren zij eerder al verwikkeld in een gewelddadige relatie.

Seksueel geweld komt ook voor, zij het dat dit minder vaak wordt gemeld dan geestelijk en lichamelijk geweld. Een enkeling heeft het expliciet over verkrachting of aanranding, maar wat vaker voorkomt is dat vrouwen zeggen regelmatig te hebben “toegegeven” om er “vanaf te zijn”. Hoewel de seks niet onder expliciete dwang lijkt te zijn gebeurd, werd duidelijk dat het dreigende geweld een belangrijke rol op de achtergrond speelde. Vrouwen bleken toch bang voor fysiek geweld als ze zouden weigeren en gaven tegen hun zin toe.

De ruime meerderheid van de zaken werd verder gekenmerkt door de zogenaamde geweldsspiraal of de *cycle of violence*: perioden van geweld en agressie werden afgewisseld met tussenpozen van relatieve rust. Vaak betuigt de man spijt van zijn gedrag en gaat het dan een tijdje iets beter, totdat de spanning opnieuw opbouwt. De vrouwen wilden geloven dat hun

partner was veranderd, ze wilden hem helpen en ze zagen ook zijn positieve kanten. Veel vrouwen benadrukten tijdens het interview dat het “verder een hele lieve, zorgzame man” was.

De meest genoemde aanleidingen:

- *Jaloezie en controle:* De meeste mannen zijn volgens de geïnterviewden erg jaloers en o.a. continu bang dat hun partner vreemdgaat. Dit uit zich onder andere in (valse) beschuldigingen, controlerend gedrag en vaak wordt de vrouw verboden om met mannen om te gaan, alleen op stap te gaan of familie en vriendinnen te bezoeken. Soms is de partner jaloers op de aandacht die de vrouw aan de kinderen schenkt. Wanneer het de vrouwen niet expliciet wordt verboden om mensen op te zoeken, dan komt het ook voor dat het hen, door subtiele manipulatie, toch moeilijk wordt gemaakt. De partner is bijvoorbeeld ontstemd na afloop van een bezoek aan vrienden of reageert geïrriteerd op het moment dat de vrouw een dergelijk uitstapje aankondigt. Om een dergelijke confrontatie met de partner te vermijden geeft de vrouw er uiteindelijk de voorkeur aan om maar thuis te blijven. Een andere manier om de vrouw te isoleren en te vervreemden van haar naasten was om haar familie en vrienden in een kwaad daglicht te stellen. Soms gaat het zover dat de vrouw hierdoor in een volledig isolement terecht komt.
- *Alcohol:* Bij een klein deel is alcohol en mogelijke verslaving daaraan een groot probleem. Dan bleek jaloezie of controlerend gedrag vaak een minder prominente rol te spelen.
- *Schulden:* Sommige mannen hebben grote financiële problemen tengevolge van werkloosheid en leven op kosten van de vrouw. De flinke schuld is vaak verzwegen voor de partner. Het gevolg is dat enkele vrouwen zelf werden meegesleurd in de financiële nood van hun partner, mede omdat hun financiële positie vóór de relatie soms ook al niet rooskleurig was.

Groep zonder huisverbod⁷⁸

Twee zaken vallen op als we de zaken waarin geen huisverbod is opgelegd als groep vergelijken met de groep bij wie een huisverbod is opgelegd. Allereerst is er een veel grotere heterogeniteit in de groep. De ervaringen lopen soms zo ver uiteen dat het moeilijk is om een gemene deler te onderscheiden. Ten tweede wordt gemiddeld genomen iets minder ernstig geweld gerapporteerd, ook al zijn er ook zeker gevallen die qua ernst vergelijkbaar zijn. In de groep waarin geen huisverbod is opgelegd komt het vaker voor dat het een eerste lichamelijk geweldsincident is (in één geval zelfs helemaal geen lichamelijk geweld) en dat het voorafgaande geweld voornamelijk bestond uit geestelijke mishandeling. Op één uitzondering na wordt seksueel geweld in deze groep niet gemeld, ook niet in bedekte termen.

Toch is enige voorzichtigheid geboden bij de conclusie dat de ernst van het geweld altijd minder is dan in de huisverbod-zaken. Een aantal respondenten lijkt het geweld sterker te ontkennen of te bagatelliseren dan in de huisverbod-groep. Soms blijkt in de loop van het interview, dat het geweld toch ernstiger is geweest dan respondent in eerste instantie heeft aangegeven. Uit terloopse opmerkingen kon de interviewer dan opmaken dat er bijvoorbeeld toch fysiek geweld was voorgevallen. Een vrouw die in eerste instantie aangaf dat zij geen lichamelijk geweld had meegemaakt, geeft later aan dat haar man tijdens ruzies wel opzettelijk huisraad naar haar toegooide. Hier heeft zij herhaalde keren blauwe plekken aan overgehouden. Weer later blijkt dat hij tijdens ruzies toch wel eens duwde of schopte, maar “dit kwam niet altijd voor”. Sporadisch

---

⁷⁸ Zoals vermeld in bijlage 2 bevinden zich in deze groep vijf zaken waarbij dader en slachtoffer niet meer samenwoonden ten tijde van de interventie. Het betreft hier dus eerder zaken waar belaging voorop staat maar met huiselijk geweld is verweven. Waar deze zaken afwijkende antwoorden opleveren, wordt dat gemeld.

bleek het toch ook tot een handgemeen te zijn gekomen: “Als hij me dan sloeg dan was het ook het einde van de ruzie” (respondent 24). Een ander veelzeggend voorbeeld is het volgende:

Als we ergens ruzie over hadden wist ik dat ik ook niet tegen hem in moest gaan, omdat als ik dat wel deed de televisie door de woonkamer vloog, of dat hij een paar keer mijn hoofd tussen de deur heeft willen douwen. Hij heeft me nooit aangeraakt, dat niet, dat moet ik er wel bij zeggen. (respondent 20)

Een ander verschil is dat wat betreft de aanleidingen voor conflicten of geweld deze groep vaker dan de huisverbod-groep melding maakt van verslavingsproblematiek bij de (ex)partner dan de huisverbod groep. In 8 van de 12 zaken is er sprake van (ernstig) middelenmisbruik. Vaak escaleert de situatie onder invloed van drank of drugs, of omdat de man dan agressiever reageert dan anders, of omdat de vrouw de problematiek aan de kaak wil stellen, waar de partner agressief op reageert. In de regel ontkenden deze mannen hun probleem en volgens de vrouwen wordt er regelmatig door de partner gelogen over het drank- en drugsgebruik. Sommigen meldden dat de partner geld van hen heeft gestolen om hun verslaving te financieren.

4.2 Ambivalentie in het spreken en verzwijgen

Hoewel op de vraag of anderen wisten van het geweld heel verschillend is geantwoord, valt op dat wat betreft het wel of niet praten over het geweld met anderen op het eerste gezicht geen opvallende verschillen zijn tussen de groep respondenten met en zonder een huisverbod. Wat opvalt is dat dit vaak met ambivalentie is omgeven. Het openlijk en vrijuit spreken over geweld wordt in beide groepen weinig gemeld.

Een enkeling heeft nooit eerder met iemand gesproken over het geweld, zelfs niet met dierbaren. Deze vrouwen wilden niet met mensen in hun omgeving praten over het geweld en sommigen ontkenden dat er geweld plaatsvond als hun naasten bepaalde vermoedens uitten. Veel voorkomende redenen waarom deze vrouwen niet expliciet over het geweld spraken waren schaamte voor het feit dat ze mishandeld werden; ze hadden een verstoord contact met hun omgeving; ze dachten dat niemand hen zou begrijpen of geloven of ze waren bang zelf de schuld voor het geweld te krijgen; ze wilden de vuile was niet buiten hangen of ze wilden niet dat de omgeving slecht dacht over de dader:

Ik praatte er met hen niet over om hen af te schermen en hem toch het voordeel van de twijfel te geven. Ik hield toch van hem. Ik wilde niet dat ze slecht over hem dachten. Als zij iets van hem zeiden, dan werd ik boos. Op een gegeven moment durfden zij niks meer te zeggen uit angst mij kwijt te raken. (respondent 10)

Andere redenen waren angst voor escalatie van het geweld, angst dat de omgeving wraak zou willen nemen op de dader, angst om de familie verdriet te bezorgen en het idee dat ze het zelf wel op kon lossen.

Toch blijkt dat niet erover praten niet betekent dat het in de omgeving niet bekend is dat de vrouw wordt geslagen. Het geweld blijkt moeilijk te verbergen. Sommige respondenten geven zelf aan dat familieleden en vrienden vaak wel geweld vermoedden, ondanks het feit dat de respondent hen dit niet zelf had verteld. Men hoorde dit van anderen of waren soms zelfs getuige van het geweld. Buurtbewoners zijn ook vaak op de hoogte, o.a. omdat het geweld, de vernielingen en het geschreeuw vaak hoorbaar zijn. Respondenten kwamen er regelmatig pas

na beëindiging van de relatie achter dat de omgeving al op de hoogte was of serieuze vermoedens had, terwijl zij zelf veronderstelden dat het niet bekend was, enkel omdat ze er zelf niet over spraken:

Omstanders die ik nu spreek hoor ik eigenlijk dingen vertellen, waarvan ik nu denk: 'Wisten ze dat ook? Hebben ze dat ook gezien? Dan vertellen ze dingen en dan denk ik: 'Hebben jullie dat allemaal zo goed gezien?' en ik dacht: 'Dat valt wel mee, dat zien ze niet allemaal'. (respondent 11)

Uiteindelijk nemen de meeste ondervraagden in beide groepen één (of enkele) perso(n)en(en) in vertrouwen. Soms is dit gedaan in de hoop zichzelf beter te kunnen beschermen met hulp van iemand anders of uit behoefte aan emotionele steun. Eén respondent heeft bijvoorbeeld een “klopafpraak” met de buurvrouw gemaakt: als mevrouw driemaal op de muur klopte, dan moest de buurvrouw de politie bellen. De ambivalentie mengeling van erover te praten en het toe te dekken of te bagatelliseren blijkt duidelijk uit de volgende reactie op de vraag of de respondenten erover sprak met anderen:

Nee, ik praatte er wel over dat er problemen waren, maar ik zei bijvoorbeeld niet dat ik een blauwe plek had. Dat is toch iets wat je niet zo snel vertelt. Schaamte. Heel stom eigenlijk, want waarom zou je je daarvoor schamen? Het is net alsof het je eigen tekortkoming is. (respondent 24)

Slechts een enkeling heeft er schijnbaar weinig moeite mee om met anderen over het geweld en de relatieproblemen te praten:

Met mijn vriendinnen kan ik er gewoon over praten. Dat doe ik altijd. Ik hoef me niet te schamen. (respondent 4)

Als respondenten open kaart spelen, dan krijgen ze vaak steun uit hun omgeving. Toch is het niet altijd het geval. Vaak begrijpt de omgeving niet goed waarom het slachtoffer bij de gewelddadige partner blijft en sommigen weten niet goed wat ze met de situatie aanmoeten of hoe ze moeten reageren. Een enkeling krijgt de schuld voor het geweld, maar dat is een uitzondering. Veel vrouwen krijgen het advies de partner te verlaten, maar sommige vrouwen willen dit juist niet horen:

Ik had het er op een gegeven moment met mijn ouders over en vrienden en kennissen. Daar kun je wel wat bij kwijt, maar iedereen heeft een oordeel waar je niet op zit te wachten. (...) “Ga er bij weg, je wordt er niet gelukkiger op. Kies voor je kinderen.” Maar mijn ouders kunnen niet oordelen over wat hij heeft meegemaakt en daaruit conclusies trekken. (respondent 18)

Soms bekoelen de relaties met vrienden en familie of worden de banden volledig verbroken als gevolg van het geweld en het onbegrip vanuit de omgeving. De vrouwen raken daardoor nog meer “geïsoleerd en volledig in zijn greep” (respondent 9). In één geval heeft de familie er op gestaan om te bemiddelen tussen de dader en het slachtoffer om de relatie koste wat kost in stand te houden. De familie van de pleger, van Marokkaanse origine, wilde om religieuze redenen een scheiding voorkomen.

4.3 Voorgeschiedenis in hulpzoekend gedrag

Voorgeschiedenis met hulpverlening

Zowel de groep met een huisverbod als de groep zonder huisverbod wordt in meerderheid gekenmerkt door een relatief intensieve voorgeschiedenis met de hulpverlening. Vaak zijn er meerdere vormen van hulpverlening gezocht voor de verschillende leden van het gezin en voor de verschillende problemen rondom het geweld, die zowel oorzaak als gevolg kunnen zijn van het geweld (bijv. schuldhelpverlening in combinatie met verslavingszorg en therapie). Kortom: in de hulpverleningsgeschiedenis komt de multi-problematiek waar huiselijk geweld mee is omgeven duidelijk tot uiting.

Op de gehele groep respondenten heeft slechts een derde (n=9) eerder helemaal geen beroep op de hulpverlening gedaan, hoewel blijkt dat de vrouwen dit soms wel wilden. Vaak is het de dader die de boot afhoudt. Ondanks aansporingen (van de vrouw) om toch vooral hulp te zoeken vindt hij dit “flauwekul” en begint er niet eens aan of hij haakt na één intake gesprek af.

Als er wel eerder hulp voor de dader is gezocht, dan is dat dikwijls voor andere, weliswaar aan het geweld gerelateerde problemen, veelal een alcoholverslaving of psychische problemen, maar niet in de eerste plaats vanwege het geweld zelf. Verslavingszorg, de GGZ, psychologische of psychiatrische ondersteuning worden regelmatig genoemd. In één geval is de dader ooit opgenomen op een PAAZ-afdeling en één dader heeft ooit in een afkickkliniek gezeten. De respondenten zijn niet altijd tevreden over de hulpverlening aan de dader en daarbij lijken verwachtingen van de hulpverlening soms verder te strekken dan wat juridisch en feitelijk doorgaans mogelijk is:

Hij is via de politie bij (verslavingszorg) geweest, maar dat haalde niets uit. Ik ben niet positief over (verslavingszorg). Als de persoon zelf niet wil, houdt het voor hun op. Dan sta je weer buiten. Ik heb ze vaak gezegd: ‘Waarom neem je hem niet verplicht op? Hij vertoont zoveel problemen en hij is bekend bij de politie?’ (respondent 2)

Sommige stellen hebben ook geprobeerd om in relatietherapie te gaan, in alle gevallen zonder veel succes.

Hoewel de daders relatief vaak onwillig zijn om hulp te accepteren, lijken hun partners daar iets meer toe geneigd. Veel van de geïnterviewde vrouwen zijn in het verleden in contact geweest met maatschappelijk werk, psychologen, psychiaters, het Steunpunt huiselijk geweld, schuldhelpverlening of de GGZ, in verband met de problemen thuis. Enkele vrouwen verbleven één of meerdere keren in een opvanghuis. Sommige vormen van hulp stonden niet direct in relatie tot het geweld. Eén vrouw had bijvoorbeeld contact met een psychiater vanwege haar ADD en ze zat in de schuldsanering, maar ze had geen van de hulpverleners verteld over het geweld.

Hulpverlening voor kinderen wordt iets minder vaak genoemd dan hulpverlening voor de respondenten zelf. Wat opvalt, is dat waar die hulpverlening voor de kinderen is ingeroepen, die dikwijls extern wordt geïnitieerd, bijvoorbeeld via Jeugdzorg of de school van de kinderen. Slechts in een enkel geval loopt het geweld of de gezinssituatie zo uit de hand dat de kinderen uit huis worden geplaatst of onder toezicht worden gesteld.

Voorgeschiedenis met de politie

In beide groepen is er bij een meerderheid van twee-derde van de ondervraagden al in een eerder stadium contact geweest met de politie. Bij slechts iets meer dan een derde (10) van de ondervraagden is de politie nooit eerder betrokken geraakt bij de geweld- of relatieproblematiek (5 huisverbod; 5 niet-huisverbod). Evenals bij het achterwege blijven van de stap naar de hulpverlening blijkt ook hier dat het niet invoeren van de politie niet noodzakelijkerwijs een indicatie is van geringere ernst. Hoewel sommigen aangeven dat er eerder nog geen sprake was van (ernstig) fysiek geweld; wordt daarnaast ook gemeld dat men bang was voor wraak van de dader; of dat de drempel om de politie in te schakelen hoog was.

Ik heb het altijd gebagatelliseerd, zo van: 'Zo erg is het niet'. En als ik een melding maak, dan moet ik naar de politie en ik ben nog nooit met de politie in aanraking geweest. (respondent 10)

In de zaken waarin de politie wel in een eerder stadium is gecontacteerd (n=17), valt op dat de respondenten vaak zelf het initiatief namen en de politie belden (8 huisverbod; 6 niet-huisverbod). In sommige zaken is de politie meerdere malen ingeschakeld. In de meerderheid van deze zaken is de politie één (n=9) of twee keer (n=2) bij een eerder geweldsincident betrokken. Andere respondenten wekken de indruk dat de politie met grote(re) regelmaat op de stoep stond (n=6), hoewel onduidelijk is hoe vaak de politie precies is gebeld of is gekomen.

In een-derde van de zaken is de politie door anderen, voornamelijk door burens, ingeschakeld (3 huisverbod; 3 niet-huisverbod). Deze externe 'bemoeienis' werd niet altijd gewaardeerd door de respondenten:

Ik vind het niet prettig als de politie aan de deur staat. Ik ben niet de enige in de stad die ruzie maakt. Iedereen maakt ruzie. (...) toen kwam de politie hier binnen en ik heb tegen de politie gezegd: 'Ik wil jullie kop niet zien. Jullie hoeven niet elke keer bij mij te komen, jullie maken mij gewoon zwart. (...) Ik schaam me. Ik wil gewoon een goede indruk in deze straat. Ik wil niet dat iedereen over mij gaat praten van daar is de politie. Als je door de straat loopt en je ziet de politie, mensen blijven staan en gaan zeker kijken. Dat vind ik gewoon vervelend. (respondent 4)

Ook een andere respondent noemt het een 'behoorlijke inbreuk' dat de buurman de politie heeft ingeschakeld (respondent 5).

Een aantal respondenten (n=4) gaf spontaan aan dat ze alleen een melding wilden maken, en geen aangifte wilden doen.⁷⁹ Soms bleek spontaan (dit werd niet expliciet gevraagd) dat de respondenten een wat ambivalente houding hebben ten opzichte van het betrekken van de politie en de mogelijke strafvervolgning van hun partner. Sommigen belden de politie af of probeerden op een andere manier te voorkomen dat hun partner moest voorkomen:

Toen zijn we in een buitengebied gaan wonen en daar had ik niemand en kon hij zijn gang gaan. Toen heb ik dikwijls de politie gebeld, en weer afgebeld, en weer gebeld. Ze zijn regelmatig aan de deur geweest. [Toen haar partner later werd vervolgd n.a.v. een melding van de buurvrouw heeft respondent zelfs nog een brief naar de politie gestuurd om te laten weten dat het geweld niet zo ernstig was.] (respondent 7)

---

⁷⁹ Van de overige respondenten die zelf de politie contacteerden is niet bekend of ze een aangifte dan wel een melding hebben gedaan, omdat dit niet expliciet in de vragenlijst was opgenomen.

Dat lijkt erop te wijzen dat sommigen de politie primair op hun zorgtaak aanspreken en de politie vooral inroepen om acute hulp te krijgen tijdens een gewelddadige situatie, en niet noodzakelijkerwijs vervolging en veroordeling van de dader zoeken.

4.4 Aanleiding tot de hier onderzochte politie-interventie

Het geweldsincident naar aanleiding waarvan het huisverbod is opgelegd of waarvoor de politie is gebeld is over het algemeen ernstiger dan de incidenten daarvoor. Dertien vrouwen gaven expliciet aan dat het geweld ditmaal erger was dan andere keren. Dat wordt iets vaker gemeld in de groep die een huisverbod kreeg dan in de niet-huisverbod groep (acht huisverbod; vijf niet huisverbod). Vier vrouwen vonden het geweld niet anders dan andere keren (3 huisverbod; 1 niet huisverbod); en in tien gevallen was het onduidelijk of het geweld nu wel of niet ernstiger was (4 huisverbod; 6 niet huisverbod).⁸⁰ Waarom het geweld dit keer ernstiger was dan andere keren vinden vrouwen moeilijk precies aan te geven. Soms lijkt van een omslag in de beleving sprake te zijn. Zo zeggen drie vrouwen dat zij kort daarvoor tot het inzicht waren gekomen dat ze niet langer bang waren voor hun partner en dat zij expliciet hadden gezegd tegen de man ditmaal definitief van hem te willen scheiden (allen huisverbod). Volgens de vrouwen resulteerde dit in een escalatie van het geweld. Enkele vrouwen vertellen dat het geweld zo ernstig was dat zij dachten dat hun laatste uur had geslagen.

Hij was niet te stoppen en ik zag die blik in zijn ogen. Ik dacht: 'Ik kan nu niets meer doen, ik moet zien weg te komen.' En ik kon net de deur halen. Zo kwaad had ik hem nog nooit gezien. (respondent 13)

Het geweldincident zelf bestaat vaak uit lichamelijke mishandeling (8 huisverbod; 6 niet huisverbod) of een poging daartoe (2 huisverbod). Vernielingen en bedreigingen komen ook regelmatig voor, al dan niet in combinatie met fysiek geweld (5 huisverbod, 4 niet huisverbod). De gevolgen van deze mishandelingen zijn in een aantal gevallen zeer ernstig: een vrouw brak haar hand, een ander brak haar neus, weer een ander werd bewusteloos geslagen en een laatste vrouw moest door een ambulance worden vervoerd naar het ziekenhuis voor behandeling van haar verwondingen, omdat ze niet meer kon lopen (allen huisverbod). Anderen dan de vrouw lopen ook gevaar: in vijf gevallen werden eveneens een dochter of een (schoon)zoon fysiek mishandeld (4 huisverbod, 1 niet huisverbod). In één geval miste de baksteen die de man door de ruit had gegooid op een haar na het pasgeboren dochttertje van mevrouw.

In de meerderheid van de gevallen in beide groepen is het de respondent zelf die de politie heeft gebeld (10 huisverbod; 7 niet-huisverbod). Een enkele vrouw belt de politie als gevolg van een min of meer bewuste keuze (*'het was de laatste druppel', 'ik wilde een signaal afgeven'*), sommigen worden door anderen overgehaald om de politie te bellen, maar de meesten worden gedreven door angst en bellen de politie in een acute crisissituatie, omdat ze hulp nodig hebben:

---

⁸⁰ Het feit dat het in relatief veel van de niet huisverbod zaken onduidelijk is of het geweldsincident wat de ernst betreft afweek van voorgaande incidenten heeft wellicht te maken met het feit dat in vijf van deze zaken de respondent en de dader niet meer samenleefden ten tijde van het incident (respondenten 40, 191, 41, 119, 123). In deze vijf gevallen drong de dader het huis binnen, meestal door een deur of een ruit in te trappen, waarna in twee gevallen het slachtoffer fysiek werd mishandeld.

Ik was zo bang dat mijn laatste uur had geslagen, dat ik niet anders kon dan de politie bellen. Daar was niet over nagedacht. Dat was gewoon een ingeving. Ik MOEST dit doen. (respondent 15)

Het willen beschermen van anderen lijkt een belangrijk motief te zijn voor sommigen om (voor het eerst) de politie te bellen. Eén respondent was bang dat haar man terug naar huis zou gaan om haar zoon te slaan; een andere respondent vond het feit dat haar dochter werd geslagen te ver gaan; en een ander was kwaad omdat hij een baksteen door de ruit had gegooid die bijna haar pasgeboren dochtertje had geraakt:

Dus als hij [de baksteen] door het andere raam heen was gegaan, was er de kans geweest dat die baksteen boven op [naam dochtertje] terecht zou komen. Dat was voor mij op dat moment echt de druppel en toen heb ik de politie gebeld, het verhaal uitgelegd en gezegd dat er in het verleden al een keer meer wat was gebeurd. (respondent 1)

In tien gevallen is de politie ingeschakeld door iemand anders (5 huisverbod; 5 niet-huisverbod). (vaak familieleden, bijvoorbeeld zonen of dochters die getuige en/of medeslachtoffer zijn van het geweld of familie waar het slachtoffer naar toe is gevlucht, door burens of in een enkel geval door een omstander).

4.5 Verloop van politieoptreden: huisverbod of geen huisverbod

Op het moment dat de politie ter plaatse is doet zich een sterk verschil voor tussen de groep met en zonder huisverbod in de frequentie waarmee tot aanhouding van de pleger wordt overgegaan. In slechts één van de 15 huisverbod zaken is de pleger niet aangehouden, terwijl het omgekeerde zich voordoet in de gevallen waarin geen huisverbod werd opgelegd: daarin zijn aanhoudingen uitzonderlijker (minder dan de helft; 5 van de 12). Verder is de gemiddelde tijd die de pleger doorbrengt op het bureau of in detentie in gevallen waar een huisverbod is opgelegd ook iets langer in de groep met huisverbod (4 dagen versus gemiddeld 1½ dag).⁸¹ Dat is in overeenstemming met de overige gegevens (hoofdstuk 4) die erop wijzen dat de geweldincidenten in de gevallen waar een huisverbod is opgelegd gemiddeld genomen ernstiger zijn dan in de groep die geen huisverbod kreeg (zie ook hoofdstuk 3, 'samenloop').

Mening achterblijver over het besluit een huisverbod op te leggen

Op de vraag of de respondent het ermee eens was dat er een huisverbod werd opgelegd, antwoordde ruim twee derde van de vrouwen bevestigend (n=11). De overige vier respondenten waren het er niet mee eens, in ieder geval niet in eerste instantie. Opvallend is dat twee vrouwen aangaven dat ze later wel inzagen dat het huisverbod hen had geholpen, ondanks hun eerdere scepsis. Maar in eerste instantie overheerste angst voor wraak van de pleger, of men vond het een overdreven reactie op wat er had plaatsgevonden en wilde dit de partner niet aandoen:

---

⁸¹ Toch moeten deze gegevens met enige voorzichtigheid worden gelezen. De respondenten zijn vaak niet op de hoogte van de precieze betekenis van een aanhouding. Zo ontkende één respondent stellig dat haar partner was aangehouden, om vervolgens te verklaren dat hij na het incident was meegenomen naar het bureau waar zij de volgende dag ook zijn kleding en lenzenvloeistof had gebracht. Een andere respondent dacht dat een aanhouding alleen na aangifte kon.

Juist toen raakte ik in paniek. De politie besliste dat gewoon. Zij vroegen mij mijn huissleutel, want ze gingen hem van bed lichten. Ik dacht: Jee, wat gaat hier gebeuren? Waar komt dit voor mij zo meteen op neer? Want hij wordt woest. Een heel scenario ging er door mijn hoofd.(respondent 4)

Dit laatste citaat geeft overigens tegelijk aan dat sommige vrouwen het gevoel hadden dat er dingen voor hen werden beslist waar zij niets over te zeggen hadden. Dat is feitelijk ook het geval; de uithuisplaatsing is een maatregel waar geen instemming van slachtoffer voor nodig is. Vijf respondenten gaven aan dat dit vraagtekens bij hen opriep:

Ook die persoon, de maatschappelijke werker van de politie zei: "U heeft geen zeggenschap (...). Wij maken een beslissing en dan hoort u of het een huisverbod is ja of nee." En ik zeg: "Ja, maar als ik dat niet wil, want ik heb hier ook een dochter die gek op hem is?" (respondent 18).

Overigens vonden niet al deze respondenten het een vervelende gang van zaken dat de beslissing voor hen werd genomen:

Ik denk dat ik het destijds wel prima vond dat het huisverbod werd opgelegd zonder dat mij werd gevraagd of het goed was. (respondent 1)

Drie respondenten hadden juist niet het gevoel dat er dingen voor hen werden beslist waar zij niets over te zeggen hadden en zeven respondenten gaven hier geen antwoord op (missing).

Mening uithuisgeplaatste over het huisverbod

Hoewel in dit onderzoek niet met de uit huis geplaatste mannen is gesproken, hebben we aan de vrouwen een aantal vragen gesteld over hun perceptie van de reactie van de mannen. Ruim de helft van de mannen die uit huis werd geplaatst is het volgens de vrouwen met deze beslissing niet eens (n=8). Soms vermoedde de vrouw grote woede bij de partner over het huisverbod:

Ik weet hoe hij denkt over politie en op dat moment, na het incident, voelde ik me zo machtig, dat hij een huisverbod had gehad, in zijn eigen huis, en ik kan me best wel voorstellen dat hij razend daarover was. (respondent 3)

Twee mannen berustten volgens de respondenten echter vrijwel meteen in de uithuisplaatsing – de ene omdat hij op het moment dronken was en de ander omdat hij toch al weg wilde bij mevrouw – maar ook in dit laatste geval was de partner ambivalent aldus de vrouw:

Op zich wilde hij weg, maar hij had ook het gevoel van: "Ik word buiten getrapt uit mijn eigen huis". Daar heeft hij gelijk in. Hij had het gevoel dat ik meer rechten had dan hij, en waarom? Dat begrijp ik heel goed. Ik betaal natuurlijk de huur omdat hij al tien keer weggegaan is, maar dat wil niet zeggen dat dit mijn huis is. (respondent 1)

Twee vrouwen gaven aan dat ze niet wisten hoe hun (ex)partners over het huisverbod dachten en drie vrouwen gaven hier geen antwoord op (missing).

Ondanks het feit dat veel mannen het dus niet eens lijken te zijn met de uithuisplaatsing, tekende geen van allen beroep aan om het huisverbod ongedaan te maken.⁸²

Context bij het niet opleggen van huisverbod

In de groep waar geen huisverbod is opgelegd was bij een deel de relatie al verbroken en woonde de dader niet meer bij de respondent in huis (n=5), of het incident speelde voordat de Wet Tijdelijk Huisverbod in werking was (n=1). In geen van de gevallen heeft volgens de respondenten een risicotaxatie plaatsgevonden (invullen RIHG). Dat is opmerkelijk gezien de ernst van een aantal incidenten. Het wijst erop dat de politie in een aantal zaken toch intuïtief een voorselectie maakt qua ernst voordat zij een RIHG afnemen. Vooral in de situatie waarin het Steunpunt aangaf dat de pleger al 'op de lijst stond' voor een huisverbod is dit opvallend (respondent 24). Een respondent gaf aan dat de politie geen huisverbod overwoog omdat zij de situatie niet ernstig genoeg vonden (respondent 5).

Slechts twee respondenten bij wie geen huisverbod was opgelegd hadden achteraf gezien graag een huisverbod willen hebben. Een vrouw werd nu elders in veiligheid gebracht en dat vindt zij 'erg kwalijk' (respondent 22). De andere respondent betreurde het dat op het moment dat zij de politie belde de Wet Tijdelijk Huisverbod nog niet in werking was getreden.

Ik wilde heel graag altijd in [stad x] blijven wonen maar dat heb ik ook niet meer gedaan omdat ik dacht dat is gewoon te riskant en bovendien als je ze tegenkomt [de familie], dat onveilige gevoel wordt dan alleen maar verergerd. Toen was nog niet eens aan de orde wat daarna allemaal gebeurde. (respondent 21)

Een andere respondent – die ten tijde van het incident overigens al niet meer samenwoonde met haar ex-man – betwijfelt of het huisverbod in haar geval zou hebben geholpen:

Achteraf is dat makkelijk te zeggen, maar een huisverbod had denk ik niet in onze situatie geholpen, want nog voor mijn bevalling had ik hem gevraagd om hier uit huis te gaan, omdat de situatie onhoudbaar was. Toen heeft hij weken (bij zijn werk) gezeten. Toen dacht ik dat het ging en is hij weer teruggekomen, maar het heeft niet geholpen. We hadden al een rustperiode van weken, dus dat had denk ik niet geholpen. (respondent 10)

De overige vijf respondenten (1 missing) geven aan dat ze – ondanks het feit dat ze nog samenwoonden en er sprake was van geweld – toch geen huisverbod hadden willen hebben. In de argumentatie springen een zekere gelatenheid en een gebrek aan vertrouwen dat de maatregel enig positief effect zou kunnen hebben op de partner in het oog. Eén respondent was bang dat haar partner gedurende die 10 dagen alleen maar meer zou zijn gaan drinken waardoor de situatie zou verergeren. Twee respondenten waren bang voor represailles of beschuldiging; één respondent anticepeerde op het feit dat hij geen verblijfplaats zou hebben. Eén respondent was zeer stellig in haar twijfel aan het nut van een huisverbod in haar situatie:

---

⁸² Een respondent gaf aan dat haar man het huisverbod wel had voorgelegd aan de rechter, maar het bleek hier om een hoger beroep in de strafzaak te gaan, niet wegens het huisverbod. De wet vereist dat de uithuisgeplaatste geïnformeerd wordt door de politie over zijn/haar recht om bezwaar aan te tekenen. Of dit standaard is gebeurd is onbekend.

In onze situatie ging hij zelf al weg na een ruzie, hij bleef dan al dagen weg. Ik kan me voorstellen dat een man niet weg wil gaan en dat het dan wel goed zou zijn. Ik vraag me af of het in ons geval iets zou hebben uitgemaakt. (respondent 24)

4.6 Voorlopige conclusies

We kunnen vaststellen dat de verschillen in aard en ernst van het ervaren geweld en in de voorgeschiedenis die de betrokkenen hebben met hulpverlening of politie tussen de groepen met en zonder huisverbod gradueel zijn. In beide groepen spelen doorgaans al langer ernstige problemen, waarvan het geweld er één is (*multi-problem* gezinnen/relaties), en waarvoor in beide groepen ook eerder (en soms bij meerdere instellingen) hulp is gezocht. De stap naar de politie is in de huisverbod groep al iets vaker eerder gezet (door henzelf of omdat anderen de politie bellen) dan in de groep zonder huisverbod. De drempel om de politie te bellen blijkt bij beide groepen overigens vrij hoog. Men zet de stap in een crisissituatie waar men geen andere uitweg ziet omdat het risico voor hun veiligheid of die van hun kinderen te groot is geworden. Over het geheel bezien blijkt het voor alle respondenten in beide groepen een opgave om in hun omgeving openlijk en met meerdere mensen te durven praten over het geweld en hoe de geweldspiraal te doorbreken.

In dit continuüm manifesteert zich het verschil in ernst tussen beide groepen in de duur, frequentie en aard van het ervaren (en soms doorgaande) geweld. In de groep met huisverbod is iets duidelijker van een escalatie van het fysieke geweld sprake. Dit is vaak ingebed in een patroon van controlerend gedrag van de partner die zijn greep op de vrouw probeert te verstevigen. Vaak zijn er ook financiële problemen door werkloosheid, schulden en drugsgebruik (*multi-level* problematiek). Ook het incident dat aanleiding was tot het politietoetreden blijkt in de huisverbod groep gemiddeld genomen ernstiger te zijn.

De hier gevonden resultaten bevestigen de eerdere bevindingen (hoofdstuk 3) dat het huisverbod weinig wordt ingezet om tot een vroege interventie te komen gericht op secundaire preventie voordat het geweld zich tot een patroon heeft ontwikkeld. Het wordt overwegend ingezet ter tertiaire preventie in situaties die al sterk geëscaleerd zijn en een lange voorgeschiedenis hebben. Opvallend is ook dat de politie een intuïtieve voorselectie maakt op basis waarvan ze beslist om wel of geen huisverbod te overwegen. In geen van de gevallen waarin het huisverbod niet is opgelegd, heeft een risicotaxatie plaatsgevonden, terwijl de informatie van respondenten aanleiding geeft te concluderen dat ook hier in een aantal gevallen van een ernstige dreiging sprake was die aanhield nadat de politie weg was.

Het valt op dat over de mogelijke meerwaarde van een huisverbod bij de groep die samenwoonde en het niet heeft gehad wordt getwijfeld. Er heerst bij een deel een gelatenheid over het mogelijke effect van een huisverbod die is verweven met gevoelens van ongeloof dat de partner zou kunnen veranderen of uit angst voor represailles. Dit wijst erop dat de problematiek bij een substantieel deel in deze categorie al langer speelt en ernstiger lijkt te zijn dan mogelijk in het contact met de politie naar voren is gekomen. Daarnaast is het een indicatie dat het huisverbod enkel geassocieerd wordt met de uithuisplaatsing als zodanig. Het hulpverleningstraject dat standaard wordt aangeboden, ook gericht op verandering van het gedrag van de pleger, is een component om herhaald geweld daadwerkelijk te voorkomen. Dat hulpaanbod en de uitdrukkelijke ondersteuning van de achterblijver lijkt minder bekend te zijn en dus is het niet verbazingwekkend dat onmachtsg gevoelens van slachtoffers in die groep niet worden weggenomen met een reguliere politie-interventie. Het onderstreept dat in de groep die nu geen huisverbod heeft gekregen een deel mogelijk wel huisverbodwaardig was en een vroege huisverbod-interventie wellicht meer effectief zou zijn dan een reguliere politie-interventie.

5 Politie interventie bij huiselijk geweld: ervaringen en evaluatie van de slachtoffers/achterblijvers

In dit hoofdstuk staat de terugblik van respondenten op de geboden hulp en interventie door de politie centraal, zowel bij de groep bij wie een huisverbod is opgelegd als de groep waar de politie een reguliere interventie deed. Centraal staat de vraag in hoeverre de geboden politie-interventie aansluit bij behoeften en wensen van beide groepen slachtoffers. De nadruk ligt in dit hoofdstuk op de ervaringen met het politieoptreden en de evaluatie daarvan en van het onmiddellijke effect na de interventie. Het effect op de iets langere termijn, na afloop van de eerste interventie of van het huisverbod, komt aan de orde in het hoofdstuk over ervaringen met de hulpverlening en herstel van weerbaarheid (hoofdstuk 6).

5.1 Verwachtingen vooraf met betrekking tot de politie

Veel respondenten hadden vooraf geen duidelijk omschreven verwachting van het politieoptreden (6 huisverbod; 3 niet huisverbod). Het slachtoffer bevond zich op het moment dat de politie werd gebeld meestal in een acute crisissituatie. Wanneer een ander dan het slachtoffer de politie belde werd men onverwacht met de politie geconfronteerd. Er was geen tijd voor bezinning:

Op dat moment hadden we zo'n black-out dat we helemaal geen idee hadden van wat er ging gebeuren. We hadden echt helemaal geen idee. (respondent 3)

Andere respondenten verwachtten dat de politie de dader zou arresteren (6 huisverbod; 4 niet huisverbod). Dikwijls wordt die verwachting ingegeven door de behoefte aan onmiddellijke bescherming en door de hoop dat de pleger iets van een arrestatie leert:

Ik verwachtte dat ze hem op zouden pakken. Ik was bang dat hij mij en de kinderen iets aan zou doen. (respondent 20)

Ook:

[Ik verwachtte] bescherming. Ik was zo blij dat ze hier waren. Dat ze mij, [dochter 1] en [dochter 2] konden beschermen. Hij moest echt weg. (respondent 10)

Een andere veelgehoorde verwachting is dat de politie hulp en steun zal bieden, hetzij aan de pleger, hetzij aan het slachtoffer. Soms gebeurt dat met het oog op de langere termijn: de geïnterviewde wilde dat de politie een notitie zou maken van het gebeurde, voor het geval er 'daadwerkelijk iets zou gebeuren'. Twee respondenten hoopten bijvoorbeeld dat de pleger via de politie in een hulpverleningstraject terecht zou komen. In een ander geval wilde de respondent dat de politie een alcoholtest bij de pleger af zou nemen. Eén respondent wilde niet dat haar partner werd gearresteerd, maar dat de politie met hem en haar rond de tafel zou gaan zitten om te analyseren "waarom hun ruzies iedere keer uit de hand liepen".

Ruim een derde (zes van de vijftien) in de groep met een huisverbod was vooraf op de hoogte van het bestaan van het huisverbod. Ze hadden erover gelezen in de krant, hadden er iets over gezien op tv of ze hadden er wel eens van gehoord. De overige acht respondenten (1 missing) vertelden dat ze ter plekke erover hoorden en deze informatie kregen van de politie of het OM:

Nee, dat wist ik niet. De volgende dag kreeg ik telefoon van de Officier van Justitie en die vroeg mij of ik dat wilde. Dat wilde ik wel. Toen zijn ze hier ook netjes langs geweest en vertelden wat het inhield. (respondent 12)

Het is weinig verrassend dat de meeste respondenten die niet op de hoogte waren van het huisverbod er ook niet zelf om hebben gevraagd. Maar ook de respondenten die wel op de hoogte waren hebben er niet uit eigen beweging om gevraagd. Slechts één respondent zegt dat ze het huisverbod later bij haar 'crisismanager' heeft aangekaart, maar juist deze respondent had ten tijde van het geweldsincident nog geen weet van het huisverbod.

Binnen de groep die geen huisverbod heeft gekregen had de helft wel al eens eerder gehoord van het huisverbod. Een respondent had bijvoorbeeld zelf informatie over het huisverbod opgezocht en een ander kende iemand die zelf in een dergelijke situatie zat. Een respondent die zei dat zij van het huisverbod had gehoord, bleek na doorvragen eigenlijk het straatverbod te bedoelen. Weer een andere respondent, die ook zei van te voren van het huisverbod te hebben gehoord, bleek hier pas door het Steunpunt – dus achteraf – van op de hoogte te zijn gebracht. Twee respondenten hadden nog nooit van het huisverbod gehoord.

Slechts bij één van de samenwonende respondenten waar geen huisverbod is opgelegd had de vrouw zelf om een huisverbod gevraagd. Opvallend was dat een andere respondent uitdrukkelijk aangaf geen huisverbod te willen omdat ze bang was voor represailles:

Iedereen zegt: 'Vraag een huisverbod aan.' Dat is leuk, maar dan wordt het alleen maar erger. Wat denk je dat er gebeurt? Als hij nu al dit doet... (respondent 171)

In het algemeen blijkt dat het huisverbod een redelijke bekendheid begint te krijgen en soms ook onderwerp van gesprek is, alsof het een maatregel is die een slachtoffer kan 'aanvragen'.

5.2 Verloop politieoptreden

Vrijwel alle respondenten hebben de politie telefonisch gevraagd om een interventie. Ook in de groep bij wie geen huisverbod was opgelegd kwamen de agenten meestal (9 van de 12 gevallen) ter plaatse tijdens of direct na het incident. Slechts één van hen heeft de politie enkel aan de lijn gehad. Deze laatste respondent belde in de hoop dat de politie langs zou komen, maar tevergeefs, tot haar grote teleurstelling:

Ze zijn niet gekomen. Ze hebben alleen mijn gegevens gevraagd aan de telefoon. "Als er weer iets is, bel maar 112." De politie is gewoon waardeloos. (respondent 171)

In één ander geval kwamen de agenten pas een dag nadat mevrouw hen had gebeld. In twee gevallen gingen de respondenten zelf naar het bureau.

Aanwezigheid kinderen

In de meerderheid van de gevallen waren de kinderen aanwezig tijdens het opleggen van het huisverbod of het contact met de politie (n=15), bij vijf gevallen was dat niet zo.⁸³ Soms ging het

---

⁸³ In de overige gevallen had de respondent geen kinderen (n=4), was de politie niet gekomen (n=1) of werd er geen antwoord gegeven op de vraag (missing=2).

om volwassen kinderen (n=3). De meeste kinderen zijn nog minderjarig en de moeders maken zich vaak zorgen over de impact van de hele situatie op hun kind(eren):

[dochter] was pas 3 weken, dus die kreeg het niet mee, maar [oudste dochter] heb ik nog nooit zo gezien. We zijn vaak het huis uitgevlucht, maar dit? Nee. Die was helemaal de kluts kwijt. Ze is ook gelijk meegenomen door de buurjongen. (respondent 10)

Eén respondent geeft aan dat ze liever had gehad, dat haar kinderen niet aanwezig waren geweest toen ze haar verhaal deed op het politiebureau:

Ze zaten op dat politiebureau. Eigenlijk ook heel stom want daar heb ik toen helemaal niet over nagedacht maar die kinderen zaten erbij toen ik voor de eerste keer verhaal deed. Dus dat is ook niet bijdehand. (respondent 21)

Een andere respondent vertelt dat haar dochter aanwezig was toen de agenten ingrepen en dat de agenten ook aandacht aan haar dochter besteedden. Teveel naar de mening van de respondent, omdat zij het oneens is met de politie die haar uitdrukkelijk erop wijst dat geweld in aanwezigheid van de kinderen ook een vorm van kindermishandeling is:⁸⁴

Ze was er in elk geval twee keer bij aanwezig. Ze was overstuurd. Het had wel een impact op haar. De agenten waren ook wel bezorgd om haar. We werden ook elke keer gewezen op het feit dat het kind geweld ziet. Ik begreep wel dat het schadelijk is voor een kind, maar ik vond het niet helemaal eerlijk. Ik had het idee dat hun eerste aandacht altijd wel uitging naar mijn dochter. Het werd ook duidelijk gezegd dat ze het als kindermishandeling zien, daar hebben ze ook twee keer een melding van gemaakt. Dat is gewoon shit, want ik ben altijd een goede moeder geweest en ik heb het kind nooit mishandeld. (respondent 24).

5.3 Algemene terugblik op het politieoptreden

Huisverbod

De vrouwen die instemden met het opgelegde huisverbod (n=11) waren over het algemeen blij met de rust en de hulp die ze hierdoor kregen. Toch rapporteerden enkele van deze vrouwen dat het ook angst opriep voor represailles.

Het was voor mij pure angst, pure angst echt. Nu gaan ze iets 'triggeren'; hij wordt gek in zijn hoofd. Ik ben degene die hem dit aandoet en ik moet hiervoor gaan boeten en niemand anders. (respondent 4)

Een enkele respondent had gemengde gevoelens bij het huisverbod, voornamelijk bij de duur ervan:

Aan de ene kant vond ik het heel goed. Maar ja, 10 dagen zonder hem en de kinderen: Oh help! Het was gewoon even heel erg moeilijk. Ik kon het geen plaats geven, maar ik zie het wel. Op dat moment vond ik het niet leuk dat hij een huisverbod kreeg, maar ja, ik zie het wel. (respondent 18)

---

⁸⁴ Hoewel de exacte leeftijd van de dochter ten tijde van de incidenten niet is gevraagd, was zij in ieder geval jonger dan 16 jaar (huidige leeftijd dochter).

De reactie vanuit de omgeving op het huisverbod is wisselend. Slechts zes respondenten vermeldde dat zij van iedereen – althans de mensen waar zij nog contact mee hadden – steun en begrip kregen, maar in de overige gevallen lijken er al snel twee ‘kampen’ te ontstaan: zij die kiezen voor de kant van de achterblijver en zij die kiezen voor de kant van de uithuisgeplaatste. Vooral de schoonfamilie lijkt geneigd om de schuld vooral bij de vrouw te plaatsen (n=4). Deze negatieve reactie varieert van een enkele opmerking van de schoonmoeder in de trant van ‘waar twee vechten, daar hebben twee schuld’ (respondent 12) tot het uiten van bedreigingen:

Ze [moeder uithuisgeplaatste] bedreigde mij, dat ze mij wat gaat aandoen omdat ik haar zoon in de gevangenis heb gestopt voor twee dagen en dat hij niet meer terug kan naar zijn eigen woning. (respondent 3)

Eén schoonfamilie vond het raar dat respondente aangifte had gedaan tegen haar eigen man. Inmiddels had iedereen het incident achter zich gelaten en gingen de partijen weer gewoon met elkaar om, maar respondent had nog steeds het gevoel dat haar schoonfamilie haar dit altijd kwalijk zou nemen. Soms wordt de achterblijver juist gesteund door de schoonfamilie, maar reageren de eigen familieleden of gezamenlijke vrienden negatief, bijvoorbeeld omdat ze het huisverbod een ‘erg drastische maatregel’ vonden (respondent 32), omdat ze niet op de hoogte waren van het geweld en respondent nu ‘voor gek verklaren’ (respondent 16), of omdat ze menen dat respondent het ‘aan zichzelf te danken heeft’ (respondent 4).

Reguliere politie-interventie

Vergeleken met de huisverbod-interventie is de reguliere politie-interventie doorgaans minder ingrijpend. In vier gevallen veranderde er feitelijk niets in de thuissituatie van pleger en slachtoffer, omdat deze al voor het laatste politiecontact niet meer bij elkaar woonden. Voor het overige bleven in twee gevallen beide partners thuis; werd één pleger uit huis gezet;⁸⁵ en gingen in één geval zowel pleger als slachtoffer een keer uit huis; en is in één geval het slachtoffer verhuisd en een ander slachtoffer ging tijdelijk bij haar ouders wonen. Zodra de partner was opgenomen in een afkickkliniek kwam ze weer even thuis om voor de poes te zorgen, maar toen hij na ontslag uit de kliniek weer tegen de afspraak in voor de deur stond is ze weer naar haar ouders vertrokken (en verhuurt het huis). In de twee laatste gevallen woonden slachtoffer en dader eigenlijk al niet meer samen, maar de aanhoudende dreiging en angst voor represailles is dusdanig groot dat het slachtoffer toch onderdak heeft gezocht bij familie na het laatste politiecontact.

Ja, ik heb weken bij mijn ouders gewoond uit angst dat hij hier terug zou komen, want hij had de sleutels. (respondent 10)

Ook zonder een huisverbod werden vrouwen geconfronteerd met wisselende reacties vanuit hun omgeving op het contact met de politie:

Mijn ouders en zus zijn heel bang geweest dat hij alsnog langs zou komen. Ik kreeg eigenlijk van hen ook alleen te horen dat ze me gewaarschuwd hadden. Het was niet echt steun te noemen. Daarna is het contact met mijn ouders ook veel slechter geworden. Mijn vriendinnen hebben me wel gesteund, altijd. Ze zijn altijd langs blijven komen en hebben naar me geluisterd. (respondent 20)

---

⁸⁵ Mevrouw is in de veronderstelling dat er een huisverbod is opgelegd.

Sommige slachtoffers kregen echter uitsluitend negatieve reacties op het politiecontact of het huiselijk geweld in het algemeen (n=3):

De schoonfamilie boos. Iedereen vond dat ik bij hem weg moest gaan. Ik denk dat mijn kinderen het een beetje overdreven hebben gevonden. [Pleger] gaat ook overal tegen in. De kinderen zullen zich wel schamen denk ik, maar ik ook. (respondent 22)

Anderen kregen juist enkel positieve reacties (n=3):

Ja, zelfs de burens van twee deuren verder hebben aangifte tegen hem gedaan. Ik heb zoveel hulp, dat is ongelooflijk. Mijn ouders, mijn familie, iedereen. (respondent 10)

Ook waren er respondenten die het niemand hadden verteld (n=1) en van vier respondenten bleef onbekend of ze er met anderen over hadden gesproken.

5.4 Evaluatie van het optreden van de politie

Tevredenheid

Gevraagd wat de vrouwen vonden van het optreden van de agenten (ongeacht of de vrouwen wel of niet met een huisverbod te maken hadden gehad) blijkt een overgrote meerderheid (zeer) tevreden over het optreden van de politie (11 huisverbod; 6 niet-huisverbod). Opmerkingen als: "De politie heeft mij geweldig goed geholpen" (respondent 15), "De politie heeft ons gebracht waar wij nu zijn", "Wij hebben alles aan de politie te danken" (respondent 19), of "Ze zijn heel vriendelijk en kalm" (respondent 24) kenmerken deze groep.

Een kleinere groep was ontevreden (n=8; missing=2). De reden voor hun ontevredenheid lijkt te liggen in ervaren desinteresse van de politie, in een gebrekkige informatievoorziening of in een bepaald wantrouwen dat zij bij de politie ervoeren tegenover het (verhaal van het) slachtoffer:

Ontevreden, want ze zijn zo met hem bezig. Ik wil op dat moment ook mijn verhaal kwijt. Er bleef niemand hier. Ze zijn niet eens binnen geweest, toen niet. Een dag naderhand kwamen ze zijn spullen ophalen. Dan weet je niks en je hoort niks en dat vind ik gewoon belachelijk. (respondent 1)

Het was lekker ongeïnteresseerd. Ik kreeg het gevoel van: "Je zal het zelf wel hebben uitgedaagd, want al die wijven zijn zo." (respondent 11)

Over sommigen [ben ik] heel tevreden, over sommigen helemaal niet. De agent aan de deur deed een beetje onverschillig, zo van: "Het is maar een deur, waar maak je je druk om?" Ze waren op dat moment aan het zoeken [naar ex-partner respondent die was gevlucht], maar als er een nieuwe melding zou komen, dan was dit van de baan. (respondent 20)

Voor wat betreft het optreden van de politie naar de partner weten de vrouwen vaak niet precies hoe dit verliep omdat de twee partijen apart werden genomen of omdat de respondente uit huis was gevlucht. Soms horen deze respondenten pas later, via, via dat hun partner in de boeien is geslagen (respondent 7) of dat de agenten hem 'stevig aan moesten pakken':

Van horen zeggen hebben ze hem best grof meegenomen, omdat hij zich verzette. Ze hebben zelfs zijn jas niet meegenomen. (respondent 2)

De respondenten die getuige waren van het optreden van de agenten naar hun (ex)partner toe leken over het algemeen tevreden. Velen spreken over een rustig en net, maar ook kordaat optreden van de agenten (n=9):

[Het optreden was] resoluut. Rustig, maar resoluut. (respondent 10)

Een wat kritischer evaluatie komt bij enkelen echter ook naar voren. Sommigen vonden het optreden 'te hardhandig', een 'beetje overdreven' of ze vonden het optreden juist weer te vriendschappelijk:

Hij bleek achteraf ook een informant te zijn, dus ze hadden hem nodig en lieten hem vrijer. Ik heb ook wel eens meegemaakt dat hij zomaar tweeduizend euro kreeg van de politie. Ik ben zo naïef, dat ik dat pas later op z'n plek zette. Hij was eerder vrienden met ze dan wat dan ook. Die stonden er gewoon mee te buurten. Aan de andere kant moesten ze hem ook hebben. (respondent 11)

Evaluatie van specifieke aspecten in het optreden van de politie

Er is een duidelijk verband tussen de algemene tevredenheid en de reacties op de wat meer specifieke aspecten over het politieoptreden. De respondenten die in het algemeen tevreden zijn, vonden vrijwel altijd dat er goed naar hen werd geluisterd, dat ze voldoende informatie hadden ontvangen, dat ze serieus werden genomen, en omgekeerd.

In de huisverbod-groep vonden slechts twee van de 15 vrouwen dat zij onvoldoende uitleg hadden gekregen. Eén van hen meende abusievelijk dat haar man opgenomen zou worden voor zijn alcoholprobleem (respondent 17) en voor de ander kwam het huisverbod als een complete verrassing:

Nee, ze hebben niks gezegd. Wij kregen ineens een brief dat hij een huisverbod ging krijgen. Daar hebben ze het toen niet over gehad. (respondent 4)

Ruim twee-derde van alle respondenten (n=19) gaf aan dat er goed naar hen werd geluisterd door de politie (missing: 2), zij voelden zich gehoord en hadden het gevoel dat zij meetelden:

Ja, die man die naar mij en mijn kinderen toe rust uitstraalde in die zin van: "Vertel het maar". Ik had er een goed gevoel over dat ik gehoord ben. Vooral die agent die bij mij kwam zitten, pakte een stoel en kwam echt bij mij zitten. (respondent 3)

Al merkte een respondent wel op dat de politie niet al te diep op de achterliggende problemen in ging, iets waar deze respondent overigens wel begrip voor kon opbrengen:

Ze gaan niet inhoudelijk op de ruzie in, ze gaan meer over het terugbrengen van de rust, zodat wanneer ze weggaan het niet weer begint. Misschien heb je op zo'n moment wel de behoefte om je ei kwijt te kunnen, maar dat kun je bij de politie natuurlijk niet. Ze luisteren wel even en kalmeren de boel. Je merkt dat ze niet echt gericht zijn op de achtergrond van de ruzie. (respondent 24)

Zes respondenten voelden zich niet gehoord. Eén respondent die dieper inging op deze vraag gaf aan dat de politie in haar geval al heel vaak was geweest en dat ze het idee kreeg dat ze vonden dat ze maar bij haar partner weg moest gaan (respondent 2). Een andere respondent gaf aan dat de politie te weinig tijd nam om naar haar verhaal te luisteren:

Toen ik daar persoonlijk ben geweest heeft de agent haar dingen in de computer gezet. Ze had maar weinig tijd, ik kwam er even tussendoor, dat zei ze ook. Ze heeft helemaal geen voorstellen gedaan. (respondent 23)

Een enkeling voelde zich enigszins in de beklagdenbank gezet omdat de politie naar haar mening te snel een aantekening over kindermishandeling zou maken:

Verder ging er veel aandacht uit naar mijn dochter. Dat is ook wel terecht, maar gevoelsmatig krijg je nog een keer op je donder, vooral omdat er twee keer een aantekening werd gemaakt van kindermishandeling. Het is dus heel dubbel. Ik zou misschien daardoor nooit meer de politie bellen, om zo te voorkomen dat ze weer een aantekening zouden maken. (respondent 24)

De meerderheid (n=17) voelde zich echter begrepen door de agenten, slechts een minderheid (n=6) zei zich niet begrepen te voelen en in drie gevallen bleef het onduidelijk. Eén van hen had wisselende ervaringen: zij voelde zich wel begrepen tijdens het persoonlijk contact op het politiebureau, maar niet tijdens het voorafgaande telefonische contact (respondent 23).

Een ruime meerderheid van de respondenten voelde zich ook serieus genomen (n=17), ook hier was een minderheid (n=7) negatief en bij drie respondenten was dit niet eenduidig. Een tevreden respondent vertelt:

Ja, echt als een volwassene serieus genomen. Ze vonden me niet raar. Ze hebben wel op me ingesproken, maar heel eerlijk, op gelijke voet. Ze lieten me statistieken zien. Ze hebben het niet persoonlijk gemaakt van: "Jij gaat toch terug", maar dat het vaak voorkomt en wat er dan gebeurt. (respondent 2)

Uit het relaas van de slachtoffers bleek dat bepaalde bagatelliserende opmerkingen niet worden gewaardeerd door respondenten en heel gevoelig liggen. Een respondent, die verder wel tevreden was, vond het bijvoorbeeld niet leuk om te horen dat de agenten tegen elkaar hadden gezegd: "Het zal wel een gevalletje huiselijk geweld zijn". (respondent 8)

Ook een bepaalde opvatting die de politie kan uitdragen over (de rol van) het slachtoffer kan vergaande invloed hebben op het slachtoffer. Wanneer het slachtoffer bijvoorbeeld duidelijk merkt dat zij als weerloos en zielig of juist als medeschuldig wordt gezien, kan dit haar waardering van het politieoptreden beïnvloeden. Slechts drie respondenten gaven aan het gevoel te hebben dat de politie hen als weerloos en/of zielig zag, zeventien respondenten hadden dit gevoel niet en zeven respondenten gaven geen (duidelijk) antwoord op deze vraag. Een kleine minderheid van vier respondenten had het gevoel dat de politie hen daarentegen als medeschuldig aan het geweld zag. In deze vier zaken lijkt het feit dat de vrouw keer op keer bij haar partner is teruggekomen een belangrijke factor te zijn:

Het voelde wel alsof ik als medeschuldige werd gezien nadat hij zijn verhaal had gedaan. Ik snap het van hun ook wel. Het gebeurt nogal eens dat hier de politie komt.

Zij worden het ook beu, want er gebeurt niks. Wij komen toch iedere keer weer terug bij elkaar. Zij kunnen dan ook niks. Dat snap ik heel goed. Maar als ik dan een keer aangifte ga doen op het bureau, dan is het van: "Ja, maar jij dit en jij dat." Dan krijg ik het gevoel dat ik er voor niks zit. Hij [partner] vertelt het ook anders. Hij kan ieder verhaal geloofwaardig maken. Ik kan dat niet. Ze gaven mij het gevoel dat ik het zelf uitlokte. (respondent 1)

De eerste keren heeft de politie naar mijn verhalen geluisterd, maar na de 15 tot 20 jaar dat ik al bezig ben met dit alcoholprobleem heeft de politie wel zoiets van: "Je werkt het zelf ook in de hand. Want je weet heel goed dat het beter voor je is als je hem verlaat." En daar pushen ze dan ook wel een beetje op. (respondent 2)

Verskil in bejegening tussen m/v agenten

Desgevraagd zei ruim een derde van de vrouwen geen verschil in aanpak tussen vrouwelijke en mannelijke agenten te hebben gemerkt of zich dat niet te herinneren (n=10). Twee van de overige respondenten die enkel met mannen te maken hebben gehad geven aan dat ze graag een vrouwelijke agent hadden gehad of dat ze zich kunnen voorstellen dat anderen dit graag zouden willen:

[Ze waren wel begripvol], maar ik vond het erg onprettig over seksuele aspecten te praten. Ik heb twee keer met een man gesproken en had daar liever een vrouw voor gehad. Daar had ik het heel moeilijk mee. (respondent 13)

Ik denk dat het voor een vrouw prettig is, als het een vrouw is, omdat die zich misschien wat meer in kan leven in het gevoel van een vrouw, maar voor mijzelf maakte dat me persoonlijk niet veel uit. (respondent 1)

Zeven respondenten merkten wel een verschil in aanpak tussen de agenten. In drie gevallen betrof het een verschil tussen mannelijke en vrouwelijke agenten. De consensus onder deze respondenten was dat vrouwelijke agenten zich iets beter in de situatie in konden leven, terwijl het optreden van de mannelijke agenten als afstandelijker werd ervaren:

De vrouwen waren veel inlevender. De mannen waren van: "Ja, dat moeten we weten, dat is van belang voor ons, maar de rest..." Ik voelde mezelf gewoon een nummer of nog niet eens. (respondent 11)

Een respondent gaf aan dat het verschil eerder in de leeftijd van de agenten zat: De oudere agent kon "vanuit zijn levenservaring wel iets betekenen" en bood een luisterend oor, terwijl de jongere agent hier niet voor open stond (respondent 5). Twee respondenten bemerkten een verschil in aanpak die meer te maken had met de instelling van de agenten, onafhankelijk van leeftijd of geslacht. Deze vrouwen hadden meerdere keren te maken gehad met de politie en de ene agent was duidelijk behulpzamer dan de andere.⁸⁶

Gewenste hulp en verbeterpunten

Heeft het slachtoffer van de politie de hulp en steun gekregen waar ze om had gevraagd? De groepen respondenten die positief of negatief zijn in hun algehele waardering zijn even groot.

---

⁸⁶ Zo merkte respondent 123 bijvoorbeeld op dat de politie in Midden-Brabant duidelijk actiever en behulpzamer was dan de politie in (Randstad) waar ze ook ervaring mee had.

Tien respondenten gaven aan dat hun wensen over het algemeen werden vervuld, hoewel kanttekeningen niet ontbreken. Eén vrouw hoopte dat de politie contact op zou nemen met haar partner wegens overtreding van het huisverbod om hem te zeggen “dat dit niet de bedoeling was”, maar dit werd nagelaten. Er werd wel een melding opgenomen. In de meer negatief gestemde groep (n=10) lijken (te) hoog gespannen of irreële verwachtingen van slachtoffers soms een rol te spelen: Een respondent wilde bijvoorbeeld dat haar man werd opgenomen in een afkickkliniek (respondent 2), een ander wilde dat er bij hem een alcoholtest werd gedaan (respondent 1) en een derde respondent wilde dat de agenten gehoor gaven aan het AWARE alarm wanneer haar ex-partner haar belde, niet slechts wanneer hij voor de deur stond. Agenten waren in die situatie (waarschijnlijk) helemaal niet bevoegd om gehoor te geven aan deze wensen. Een respondent was het niet eens met het besluit van de agenten om haar vriend meteen op te pakken. Zij had liever gehad dat ze eerst met hen beiden hadden gesproken, zodat ze hadden kunnen zien dat het allemaal wel meeviel en dat een arrestatie niet nodig was. Er zijn echter ook vrouwen teleurgesteld omdat de agenten gemaakte beloften niet nakwamen. Zo wilden twee respondenten graag op de hoogte gehouden worden van de voortgang van de zaak – vooral wat betreft de vrijlating van hun (ex)partners – maar dit is in beide gevallen niet gebeurd volgens de vrouwen. Een andere respondent was teleurgesteld, omdat de politie na het incident geen tijd had om met haar te praten en in de weken erna niet meer langskwam om te controleren of alles in orde was, hetgeen wel was afgesproken.

Op de vraag of de respondent kon aangeven op welke punten de aanpak van de politie nog kon verbeteren, antwoordde bijna de helft (n=12) van de vrouwen dat ze geen verbeterpunten konden aangeven. Meestal overheerste tevredenheid over de aanpak. In de groep die verbeterpunten noemde kwamen overwegend punten naar voren die eerder al waren genoemd die onvrede of teleurstelling hadden opgeroepen (zoals: beter luisteren naar wensen van het slachtoffer, meer begrip tonen als de vrouw bij haar man wil blijven, praten met beide betrokkenen, hulpverlening bieden, het opnemen van een melding, sneller ingrijpen, discreter te werk gaan).

Uiteindelijk ben je toch weer blij als de politie weg gaat. Er staan dan politieauto's in de straat. De voordeur moet dan open blijven en de burens staan dan allemaal in de straat. Dan krijg ik een gevoel van schaamte. Waarom moet het met zoveel vertoon? Dat vond ik echt verschrikkelijk, daarom was ik ook wel weer blij als ze weggingen. (respondent 24)

Op twee punten kwam een specifiek verbeterpunt naar voren. Als seksueel geweld ook in het spel is geeft een respondent aan behoefte te hebben aan specifieke deskundigheid van vrouwelijke agenten (overigens is de inzet van vrouwelijke agenten in die situatie volgens de *Aanwijzing seksueel misbruik* ook de bedoeling). Ten tweede kwam rondom het optreden naar kinderen de wens naar voren om tijdens de gesprekken op het bureau opvang te verzorgen voor minderjarige kinderen.⁸⁷

---

⁸⁷ In casu had mevrouw een verklaring af moeten leggen op het bureau waar haar zoontje bij zat, omdat ze daar zo snel geen opvang voor had kunnen regelen. De agenten hadden hem weliswaar een kleurboek gegeven, maar hij kon toch alles horen. De respondent had liever gehad dat hij in een aparte ruimte had gezeten (ook i.v.m. haar verklaring omtrent het seksueel misbruik) (respondent 60).

5.5 Effect van de politie-interventie op korte termijn

Groep met huisverbod: verblijfplaats uithuisgeplaatste

De uithuisgeplaatste wordt in de meerderheid van de gevallen (n=10) door de eigen familie- of vriendenkring opgevangen gedurende het huisverbod (meestal ouders, één keer een broer en één keer een vriend). In twee gevallen ging de partner naar de familie van de achterblijver, hetgeen deze niet echt kon waarderen. Voor twee uithuisgeplaatsten werd opvang geregeld in een opvanghuis en een uithuisgeplaatste zat 10 dagen lang in een 'cellencomplex' volgens de respondent.

De achterblijvers bleven – op één uitzondering na – allemaal thuis gedurende de looptijd van het huisverbod. Wat betreft de fysieke scheiding van de partners en de ambitie om degene van wie de minste dreiging uit gaat thuis te laten blijven lijkt het huisverbod dus doeltreffend te zijn. Wel verbleef één van deze respondenten een dag bij een vriendin om bij te komen en kwam de moeder van een andere respondent voorlopig even bij haar dochter logeren. De uitzondering op de regel werd gevormd door een respondent die gedurende de 10 dagen bij haar ouders verbleef. De respondente hield zich op de vlakte over haar motieven waarom zij niet thuis is gebleven, maar tussen de regels door lijkt deze beslissing voornamelijk door angst voor de partner in te zijn gegeven.

Contactverbod

Wat betreft het contactverbod lijkt het huisverbod bijzonder doeltreffend. In ruim twee derde (n=9) van de bestudeerde huisverbodzaken was er – zowel van de uithuisgeplaatste als van de achterblijver uit – geen enkel contact. Deze periode van rust wordt door de meeste vrouwen gezien als positief:

Ik vond het gewoon heel fijn dat hij niet op de stoep kon staan. Ja, het huisverbod vond ik eigenlijk wel goed. (respondent 12)

Een respondent, die overigens wel besloot de relatie voort te zetten, spreekt over de huisverbodperiode als “*de mooiste tijd in mijn leven*”.

Toch zijn er ook enkele respondenten die er meer moeite mee hebben:

Ik heb het wel vreemd gevonden dat je met zo'n relatie uit elkaar wordt getrokken. Je ziet elkaar niet meer, spreekt elkaar niet meer: Het is klaar. Dat vond ik heel moeilijk. Het is net alsof hij helemaal niet meer bestaat. (respondent 4)

Toch zag deze respondent wel het nut in van de maatregel en zegt achteraf dat het voor haar goed heeft gewerkt om los te komen van de partner:

Je kunt ook niet meer terug. Ik hield nog van die man. Ik denk dat als ik hem gezien had in die tien dagen, dat ik terug was gegaan. Ik heb ook gezegd: 'Als hij op het stoepje ligt voor de deur en hij zegt 'sorry', dan neem ik hem terug'. Pas later is dat over gegaan. (respondent 4)

In zes gevallen is er nog een (poging tot) contact geweest tussen de (ex)partners, meestal geïnitieerd door de uithuisgeplaatste, maar soms ook door de achterblijver zelf:

Nee, alleen via andere mensen. Hij had al zijn telefoons uitgezet en ik kon hem gewoon niet bereiken. Ik heb wel geprobeerd te bellen. Hij hield zich verder wel aan het contactverbod. (respondent 1)

Een andere respondent nam ook contact op met familieleden van de uithuisgeplaatste om te horen hoe het met hem ging. Dit resulteerde uiteindelijk toch in contact met de uithuisgeplaatste, zij het indirect:

Ik heb uiteindelijk wel een keer naar zijn ouders gebeld, ook om te vragen hoe het met hem ging en natuurlijk ook om zijn ouders te woord te staan. Het zijn uiteindelijk toch mijn schoonouders. En aangezien hij dus niet met mij mocht communiceren hoorde ik hem op de achtergrond dingen tegen zijn moeder zeggen, die zijn moeder dan weer tegen mij moest zeggen. Dat hij er veel spijt van had, dat dit niet de bedoeling was, bla bla. Nou ja, eigenlijk het standaard verhaal. En uiteindelijk heeft hij een brief geschreven en die brief die heb ik dan weer gekregen van zijn moeder (...) en daarop heb ik ook weer gecorrespondeerd met een brief terug. (respondent 1)

In de overige vier gevallen kwam het initiatief tot het contact van de uithuisgeplaatste. In een zaak wist de uithuisgeplaatste met de sleutel van zijn moeder tot twee keer toe het huis van de respondent binnen te dringen. De tweede keer deed de vrouw hier aangifte van bij de politie (respondent 13). In een andere zaak nam de aan alcohol verslaafde uithuisgeplaatste telkens contact op met de respondent, omdat hij geld nodig had voor eten. Dit knelpunt werd later opgelost door middel van het verstrekken van voedselbonnen:

Hij had wel een huisverbod maar toch kwam hij nog aan de deur voor kleren etc. Dat vond ik heel lastig. Hij wilde ook douchen. Ik vond het zielig om hem niet binnen te laten. Ik heb wel [steunpunt] huiselijk geweld gebeld en die willen dat ik de volgende keer toch de politie bel. Naderhand moest ik bij huiselijk geweld kleding, toilettas etc. inleveren. Toen is hij aan de deur gekomen voor geld voor eten. Hij kreeg van zijn vriend wel alcohol, maar geen eten. Dat heb ik niet gegeven. Eigenlijk had ik elke keer de politie moeten bellen, maar dat is moeilijk. Aan de ene kant ben je blij dat je hem ziet en aan de andere kant moet je hem wegsturen omdat het toch niets uithaalt. (...) Toen is besloten dat hij geen geld kreeg, maar etensbonnen om bij de Pollepel te gaan eten. Zo hoefde ik hem geen geld te geven en wist ik zeker dat hij at. (respondent 2)

Opvallend is dat er in de laatste twee gevallen op initiatief van het Steunpunt contact lijkt te zijn geweest tussen de uithuisgeplaatste en de achterblijver tijdens de looptijd van het huisverbod. Deze gesprekken waren volgens de respondent niet altijd behulpzaam:

We hebben een keer bij [steunpunt] huiselijk geweld een gesprek gehad. Dit verliep niet zo best. We hadden ruzie, want hij had het konijn van mijn dochter meegenomen en ik was boos en hij was boos. Dit gesprek kan volgens mij beter pas na die 10 dagen plaatsvinden. Je zit dan in gesprek, bent boos, er wordt van alles gezegd en daarna gaat het spreek- en huisverbod gewoon weer verder. Er worden dan natuurlijk dingen gezegd waarvan je denkt: "Daar moeten we het nog eens over hebben, over de afbetaling van [X] en [het huisdier] wilde ik terug hebben. (respondent 12)

Een andere respondent geeft aan dat er wel twee of drie keer een gesprek is geweest op het Veiligheidshuis in de periode van het huisverbod:

Hij was in het eerste gesprek woedend en wilde niks meer met mij en de kinderen te maken hebben. [Tijdens] het tweede gesprek is hij bedaard. (respondent 3)

Als de informatie van de respondenten correct is,⁸⁸ dan wordt met deze gesprekken de wet overtreden. Volgens de WTH is geen contact toegestaan tussen de uithuisgeplaatste en de achterblijver (partner en/of kinderen) gedurende de periode dat het huisverbod van kracht is. Bovendien lijkt het vroegtijdige gesprek in de praktijk ook weinig vruchten af te werpen, althans niet in de twee zaken die hierboven zijn besproken.

Secundaire preventie: afname in ervaren geweld en/of dreiging in de huisverbodgroep

Voor wat betreft het voorkomen van geweld en dreiging tijdens het huisverbod, lijkt de maatregel bij de meerderheid een doorslaand succes: respondenten gaven unaniem aan dat er op de korte termijn tijdens de looptijd van het huisverbod geen sprake was van geweld of dreiging. Volgens veel van deze respondenten was sprake van 'absolute rust'. Bij een derde (n=5) komen later wel weer incidenten voor. Dat lijkt echter minder fysiek gewelddadig dan daarvoor en ligt in de sfeer van geestelijk geweld, zoals schelden, bedreigen en controlerend gedrag. Slechts in één zaak lijkt er nog sprake te zijn van fysiek geweld ('een beetje op tafel geduwd').

Eén respondent geeft echter aan dat, hoewel haar ex-partner niet meer gewelddadig jegens haar is geweest, hij wel intimiderend gedrag aan de dag legt. Zo heeft hij sms-berichten naar vrienden gestuurd waarin hij haar valselijk beschuldigde van diefstal. Ook gaf een andere respondent aan dat, hoewel er geen fysiek geweld meer was, controlerend gedrag leek door te gaan. Respondente spreekt van pogingen haar te 'brainwashen' (respondent 3).

Wanneer beide partijen uit elkaar zijn gegaan, lijkt het erop dat de ex-partners deze breuk niet kunnen verkroppen en overschakelen op *stalking* gedrag:

Wel veel bedreigingen. Mijn ex zegt: 'Als ik ze [kinderen] niet kan hebben, dan jij ook niet. Dan zorg ik wel dat ze in een pleeggezin komen.' Hier in de straat mag 'ie niet komen, maar aan de andere kant van het water is nog een pad en daar kan hij zich zo positioneren dat hij hier naar binnen kan kijken. Daarom heb ik ook vaak de gordijnen dicht. 'Als ik jou niet kan hebben, dan kan een andere man jou ook niet hebben. Die gaat eraan.' Hij is daar continu mee bezig, of ik al iemand heb. Hij heeft me ook gevraagd: 'Hoeveel geld wil je hebben als je die aangifte tegen mij intrekt?' (respondent 13)

In één zaak was niet duidelijk of er nog geweld had plaatsgevonden na het huisverbod, maar gaf de respondent wel aan dat er nog steeds 'problemen' in de relatie waren.

Helaas was deze (objectieve) effectiviteit geen garantie dat de achterblijvers zich ook daadwerkelijk veilig voelden. Angstgevoelens, gevoelens van dreiging en gevoelens van

---

⁸⁸ Ook uit het onderzoek van Regioplan bleek dat enkele Steunpunten een zogeheten 'systeemgesprek' hielden binnen de 10 dagen looptijd van het huisverbod. Zie Schrijenberg *et al.*, 2011. In één ander geval meldt een respondent in het onderhavige onderzoek dat de medewerker van het Steunpunt haar had gevraagd om tijdens het huisverbod de post naar het adres van de uithuisgeplaatste te brengen. Mevrouw had er juist geen behoefte aan om in die periode haar partner te zien (respondent 117). Dit is een verzoek dat direct ingaat tegen het wettelijk voorgeschreven contactverbod tijdens de maatregel. Als dit desalniettemin zou zijn gebeurd dan is sprake van een schadelijke interventie voor zowel de achterblijver als de uithuisgeplaatste die een contactverbod heeft en in een precare positie wordt gebracht.

onveiligheid persisteerden bij vijf respondenten, ondanks de afwezigheid van een echte, concrete dreiging. De respondenten waren voornamelijk bang voor represailles en gaven aan dat de periode van rust aanvoelde als 'de stilte voor de storm' (respondent 19). Acht respondenten ervoeren geen gevoelens van onveiligheid of dreiging tijdens het huisverbod – soms omdat ze die vóór oplegging van het huisverbod ook al niet kenden – en twee respondenten voelden zich tijdens het huisverbod niet bedreigd, maar werden pas weer angstig zodra ze beseften dat hij (misschien) weer naar huis zou komen.

Doorgaande dreiging bij niet-huisverbod groep

Een opvallend verschil met de groep bij wie een huisverbod is opgelegd is dat de groep zonder huisverbod op één na allemaal rapporteerden dat het geweld of de dreiging doorging na het contact met de politie.

Ik heb vooral 's nachts een onveilig gevoel. Dat is niet weggegaan. (respondent 20)

Ik ben nog steeds bang dat het af en toe escaleert. Dat speelt toch wel in je achterhoofd. (respondent 24).

Ik voelde me veiliger, want ik heb AWARE op een gegeven moment ingeleverd, omdat hij zich aan het contactverbod hield. Ik wist dat er heel veel vrouwen waren die zo'n kastje nodig hadden, dus toen heb ik het ingeleverd. Maar sinds de uitspraak van de rechter over de echtscheiding heb ik het kastje weer, want de uitspraak was zodanig dat hij er niet vrolijk van zou worden. Hij mag de kinderen een jaar niet zien. Toen heb ik gelijk mijn kastje weer gehad. (respondent 10)

Eén respondent meldt een escalatie van het geweld na het contact met de politie, naar aanleiding van onenigheid rondom de omgangsregeling met de kinderen:

Toen is Bureau Jeugdzorg 'in the picture' gekomen. Ik was verplicht om aan die omgangsregeling te voldoen, maar op een bepaald moment heb ik samen met Bureau Jeugdzorg bepaald dat ik moest doen wat veilig was voor het kind. Er was toen geen omgang meer. Het is toen geëscaleerd. Hij heeft me bedreigd met de dood, hij heeft me gestalkt sinds maart, hij heeft me continu gebeld, het was echt verschrikkelijk. Het werd veel erger. Stalken hier voor de deur, voor het raam, 's nachts. (respondent 10)

In zeven zaken was er weliswaar nog steeds sprake van dreiging en/of geweld na het politiecontact, maar lijkt het geweld qua ernst en/of frequentie iets te zijn afgenomen:

Ja, ruzies die zijn er nog steeds, maar hij gaat eerder weg. Ik heb gesprekken met een psychologe bij de GGZ, dat helpt. Nadat ik gezegd heb de volgende keer aangifte te doen heeft hij niks meer naar me gegoooid. Wel met de deur gegoooid bijvoorbeeld. Hij gaat nu weg als het mis gaat. Ik leer ook bij de GGZ hoe ik in elkaar zit. Het geweld is minder. We hebben ook wel minder vaak ruzie. (respondent 24)

Een minderheid van twee vrouwen geeft aan dat ze zich vroeger misschien wel bedreigd voelden of bang waren, maar dat dit nu verleden tijd is. Een vrouw zegt eigenlijk nooit bang te zijn geweest en een ander schrijft dit toe aan het feit dat zij nu assertiever is geworden en zelf agressief op haar partner reageert. De overige slachtoffers zijn wel bang voor herhaling.

5.6 Voorlopige conclusies

In de behoeften voorafgaand aan de interventie door de politie lijken beide groepen respondenten zich niet te onderscheiden. De meesten konden niet heel specifiek aangeven wat men verwachtte van de politie, anders dan bescherming tegen de partner. Het onderstreept ook dat de meesten in een acute crisis contact opnemen (of omstanders die dit deden). Dat het geweld of de dreiging moet stoppen staat voorop. Het bestaan van het huisverbod was bij ruim vier op de tien van alle ondervraagden bekend. Hoewel niemand er zelf om heeft gevraagd het op te leggen (formeel kan het slachtoffer daar ook niet om verzoeken; dat sluit het informeel vragen natuurlijk niet uit).

Over het geheel genomen is een meerderheid van de respondenten in beide groepen positief in zijn evaluatie. Hoewel de aanwezigheid van kinderen soms complicaties oplevert en men zich zorgen maakt over de impact die het politieoptreden op het kind kan hebben, heeft men veel waardering voor het politieoptreden van zowel mannelijke als vrouwelijke agenten. Men heeft voldoende informatie gekregen, voelt zich begrepen en serieus genomen. De minderheid (ongeveer een kwart) die kritischer is in zijn oordeel, zegt geregeld onbegrip te ervaren. Vooral het feit dat sommige vrouwen in een proces zitten waarin ze het geweld willen stoppen met hulp van de politie maar niet de relatie willen verbreken, lijkt een moeilijk punt voor de politie. In deze groep klinkt dan ook de roep om meer begrip. Dit duidt ook op een wisselend niveau van professionele kennis tussen agenten. Het pendelgedrag van slachtoffers (en van de plegers die vaak lange tijd erin slagen de partner te weerhouden om weg te gaan), is kenmerkend voor het proces waarin de pleger en het slachtoffer lange tijd verwickeld zijn alvorens een doorbraak (doorgaans de scheiding, soms het effectief stoppen van geweld) kan worden bereikt. Lange tijd is zeker bij de slachtoffers de hoop op verbetering het drijvende motief om in de relatie te blijven.

Gelet op de overwegende waardering voor de politie zijn er relatief weinig specifieke wensen voor verbetering ter tafel gekomen. Slechts twee punten springen in het oog: de aandacht voor seksueel geweld is een gevoelig punt waar inzet van vrouwelijke agenten van belang is om vrouwen over de drempel te helpen hierover te praten. Daarnaast verdient de positie van kinderen mogelijk meer praktische aandacht. Kinderen (als getuige van geweld) lijken nu soms tussen wal en schip te vallen in de hectiek van het opleggen van het huisverbod.

Het succesvolle effect van de politie-interventie op korte termijn is vooral duidelijk bij de groep met huisverbod. Het geweld stopt en er wordt door geen van hen een incident gemeld op korte termijn. Hoewel het geweld weliswaar is gestopt blijkt dit niet de angst voor herhaling van het geweld weg te nemen. Overigens maken enkele respondenten melding van gesprekken die vanuit het Steunpunt zijn geëntameerd *binnen* de tien-dagen periode van het contactverbod. Dit zou haaks staan op hetgeen de WTH voorschrijft. Het is onduidelijk waarom dit gebeurt en het blijkt ook weinig constructief resultaat op te leveren.

Opvallend is dat de meerderheid van alle respondenten in beide groepen aanhoudende angst voor wraak van de partner noemt, ook al is er (nog) geen nieuw incident voorgevallen. De voorgeschiedenis van geweld werpt evident zijn schaduw vooruit. Die is ook niet weg als de partner weg is. Hoewel de maatregel wordt opgelegd door het bevoegde gezag en is bedoeld om de verantwoordelijkheid voor een beslissing die tegen het belang van de partner ingaat, weg te nemen van de schouders van slachtoffers, zijn veel vrouwen in eerste instantie bang dat zij toch hiervoor verantwoordelijk zullen worden gehouden. Angst voor represailles komt iets sterker naar voren in de groep met een huisverbod. Dat de angst voor herhaling spontaan ook is genoemd in de groep zonder huisverbod is een aanwijzing dat het geweld bij een deel van die vrouwen een langere of ernstiger voorgeschiedenis heeft dan mogelijk in het politiecontact duidelijk is geworden.

6 Hulpverlening na huisverbod/huiselijk geweld. Ervaringen en evaluatie van de slachtoffers/achterblijvers

Zoals uiteengezet in het inleidende hoofdstuk, is de hulpverlening de tweede poot van de huisverbodmaatregel en een essentieel onderdeel van de integrale aanpak. Na de uithuisplaatsing als eerste stap, moet in het daaropvolgende traject de hulpverlening binnen 24 uur worden opgestart. Bij een reguliere politie-interventie na huiselijk geweld in Tilburg en Breda vindt doorgaans ook een doorgeleiding plaats van de zaak naar het SHG. Dan is een hulpaanbod weliswaar beleid maar niet wettelijk verplicht zoals bij de uithuisplaatsing.

In dit hoofdstuk gaan we in op de vraag hoe de hulpverlening in beide groepen verloopt, gezien vanuit de slachtoffers. Meer specifiek wordt ingegaan op de vraag of de uitvoering van de WTH onbedoeld tot een selectie in de toegang tot hulp leidt die ten nadele zou kunnen werken van de groep bij wie geen huisverbod is opgelegd. We maken een onderscheid naar hulpverlening die meteen na de interventie en/of het huisverbod wordt gestart (6.1), en hulpverlening die op middellange termijn zijn beslag krijgt (6.2). Tot slot worden wensen van slachtoffers genoemd die mogelijk aanknopingspunten bieden voor verbetering (6.3).

6.1 Geboden hulpverlening direct na het huisverbod of het contact met de politie

Wat er rondom de geboden hulpverlening gebeurde nadat het huisverbod was opgelegd of direct na het contact met de politie was voor sommige respondenten moeilijk terug te halen. Dit heeft vaak te maken met de hectische periode waar ze destijds doorheen gingen, met de veelheid van incidenten die er soms hebben plaatsgevonden en met de hoeveelheid aan hulpverleners waar sommige respondenten mee te maken hebben gehad. Van alle 27 respondenten hadden 21 van hen contact gehad met een Steunpunt, vooral in de groep met een huisverbod (14 van de 15 vrouwen van wie de partner een huisverbod had gekregen en twee-derde uit de groep zonder huisverbod (n=7)).

Slechts één respondent met een huisverbod zei dat er helemaal geen contact is geweest met een medewerker van het Steunpunt, maar zij enkel een maatschappelijk werker heeft gesproken. Eén respondent vertelde dat zij zelf (met behulp van de politie) contact heeft gezocht met het Steunpunt. Alle anderen die in contact zijn geweest met het Steunpunt gaven aan dat dit contact was geïnitieerd door het Steunpunt (n=13). Dit contact kwam in alle gevallen snel tot stand, meestal op dezelfde of de volgende dag, maar in ieder geval binnen de 24 uur die als streven is gesteld in het Uitvoeringsadvies dat is ontwikkeld bij de inwerkingtreding van de WTH en ook is overgenomen in de lokale protocollen.⁸⁹ Hoewel deze snelle reactietijd precies volgens het protocol van het huisverbod verloopt, wordt ze niet door alle respondenten even positief gewaardeerd:

Wel snel ja, te snel. Het was 's nachts gebeurd en 's middags zaten ze hier al rond 12 uur, half 1. Dat is wel snel. Toen vroegen ze al meteen: "Wat voor hulp heb je nodig?" Dat wist ik eigenlijk helemaal niet. Ze overdonderden me wel een beetje. (respondent 12)

---

⁸⁹ Sommige respondenten wisten niet precies meer wanneer de medewerker van het Steunpunt kwam, maar ze gaven in dat geval vaak wel aan dat dit 'snel' gebeurde of dat er 'meteen' iemand was.

Bij de groep zonder huisverbod hebben verhoudingsgewijs minder vrouwen contact met het Steunpunt gehad. Slechts zes van de twaalf vrouwen zeggen iemand van het Steunpunt te hebben gesproken en één vrouw heeft een brief van het Steunpunt ontvangen. In deze groep komt het initiatief vaker van het slachtoffer zelf of had de politie het slachtoffer doorverwezen naar de hulpverlening. In vijf gevallen nam de hulpverlening zelf contact op met het slachtoffer. Vier andere vrouwen hebben wel contact gehad met de vrouwenopvang⁹⁰ en één vrouw heeft alleen contact gehad met slachtofferhulp. Hoewel deze respondenten iets minder specifiek zijn in hun antwoord op de vraag of er meteen contact was met de hulpverlening en van een derde dit onbekend is (n=4), is de indruk dat de hulpverlening ook in de zaken waar geen huisverbod is opgelegd vrij snel tot stand kwam. Slechts één respondent geeft aan dat de hulpverlening te lang op zich liet wachten:

Ik vond het belachelijk. Zeker 3, 4 maanden hebben wij hier gewoon gezeten. [Mevrouw vertelt eerder om hulp te hebben gevraagd, maar dit niet te hebben gekregen. Pas toen alles uit de hand liep, reageerde de hulpverlening]. (respondent 22)

Een andere vrouw (niet-huisverbod) gaf ook aan dat er soms (te) lange wachtlijsten zijn voor de vervolghulp.

Ik wil nu wel voor mezelf psychologische hulp zoeken, maar dat heeft ook te maken met mezelf, want mijn anorexia steekt nu weer de kop op. [naam hulpverlener Valkenhorst] kan me daar niet bij helpen. Ze heeft wel gezegd dat ik daar psychologische hulp bij nodig heb, maar daar zijn wachtlijsten en dat vind ik jammer. (respondent 10)

Zes respondenten hebben naast de geboden hulp door het Steunpunt ook zelf hulp gezocht. Twee van hen zijn op eigen initiatief bij maatschappelijk werk geweest, één respondent zegt dat ze altijd alle hulp zelf heeft gezocht en drie van deze respondenten geven aan dat ze met vrienden of familie erover hebben gesproken.

Overigens gaven veel van de respondenten die zeiden geen professionele hulp te hebben gezocht (n=11) wel aan dat ze (meer) contact hadden gezocht met familie of vrienden. Bij de overige respondenten (n=9) bleef dit onduidelijk. In sommige gevallen zijn de banden met het sociale netwerk meer aangehaald. Twee respondenten noemen spontaan dat ze nu weer (meer) contact met familieleden en vrienden hebben. 'Hoe verder hij [ex-partner] weg is, hoe meer [vrienden] ik weer terug krijg,' aldus een respondente.

Aard van de geboden hulp en begeleiding vanuit het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG)

Over het algemeen bestaat de hulp vanuit het SHG uit het houden van gesprekken (met slachtoffer, dader of allebei samen), gericht op het doorverwijzen van de cliënten naar andere instellingen. In sommige gevallen is een verwijzing niet nodig en biedt het Steunpunt de benodigde ondersteuning of begeleiding. Ook verstrekt het Steunpunt vaak een telefoonnummer dat cliënt ook 's avonds kan bellen als er iets is. In vrijwel iedere huisverbodzaak (n=13) zijn er één of meerdere (intake)gesprekken met het Steunpunt geweest. In één zaak maakte de respondent enkel melding van het doorverwijzen naar andere instanties, maar dat is vrijwel zeker via een intake gesprek bij het Steunpunt gebeurd.

Naast het voeren van ondersteunende en/of intakegesprekken, verwees het Steunpunt het slachtoffer vaak door naar één of meer instellingen, afhankelijk van de concrete problematiek

---

90 Dat is gezien de werving binnen de vrouwenopvang – zie hoofdstuk 2 - niet verbazingwekkend,

(n=10).⁹¹ In de gevallen waarin niet werd doorverwezen (n=5), kwam dit vaak doordat de respondent al bij een bepaalde instantie in behandeling was.

Van de zeven niet-huisverbod zaken waar het Steunpunt mee in contact is geweest, maken vijf melding van gesprekken en drie van een doorverwijzing (jeugdzorg, vrouwenopvang ambulant, maatschappelijk werk en slachtofferhulp). In één geval zorgde het Steunpunt ervoor dat er in geval van nood een plaats voor mevrouw werd gereserveerd binnen de vrouwenopvang, maar hier werd uiteindelijk geen gebruik van gemaakt. De algehele indruk ontstaat dat de hulpverlening bij de groep zonder een huisverbod iets minder intensief is, met minder doorverwijzingen.

Reactie op de geboden hulpverlening; weigering of acceptatie

Zoals in hoofdstuk 1 uiteengezet, is het hulpverleningsaanbod bij het huisverbod een wettelijk verplicht traject. Dat brengt ook de ontvangende partijen – i.c. de achterblijvers – in een positie dat hen proactief hulp wordt geboden waar ze niet altijd zelf om hebben gevraagd. Dit levert wisselende reacties op. Hoewel niet vaak van een regelrechte weigering van hulp sprake is, blijken vrouwen zich geregeld te onttrekken aan de geboden hulp.

Een derde van de vrouwen van de huisverbod-groep (n=5) hebben alle via het Steunpunt aangeboden hulp geaccepteerd. Andere vrouwen weigerden soms de hulp die via het Steunpunt werd aangeboden of de hulp bleek achteraf niet nodig. Verschillende redenen spelen hier: één vrouw is niet naar het opvanghuis gegaan, omdat het acute gevaar was geweken; één vrouw had door haar nieuwe baan geen tijd om naar de lotgenotengroep te gaan en bovendien was haar partner gestopt met drinken waardoor haar behoefte hieraan ook was verminderd; één vrouw weigerde op een bepaald moment nog gebruik te maken van de diensten van maatschappelijk werk omdat de maatschappelijk werker het telkens over de opvoeding van haar kind wilde hebben, terwijl mevrouw enkel over haar relatie met de pleger wilde praten en voor één respondent bleken de reiskosten een obstakel in combinatie met de opeenstapeling van problemen waar ze zich voor gesteld zag:

*Ik was toen niet in staat om naar het GGZ te gaan. Ik had toen niet eens geld om benzine in de auto te gooien. Toen hij van het politiebureau kwam heeft hij al onze rekeningen leeg gehaald. Ik heb maanden geen eten gehad (...) Ik kon alleen maar denken aan mijn schulden en dat ik misschien mijn huis uit moest. Misschien hebben ze [SHG] het wel geprobeerd, om bij mijn financiële problemen te helpen, maar slechts half.
(respondent 1)*

Twee respondenten van de huisverbod groep gaven tenslotte aan dat ze niet zijn ingegaan op de (psychosociale) vrijwilligershulp die hen vanuit Slachtofferhulp Nederland werd geboden, waar zij naar toe waren doorverwezen. Eén respondent gaf geen reden en de andere zag er geen 'toegevoegde waarde' in.

Ook bij de niet-huisverbod groep gingen sommige respondenten niet in op de aangeboden hulp. Ook hier accepteert een derde (n=4) weliswaar alle hulp, maar één van hen kon zich wel voorstellen dat niet alle vrouwen dit zouden doen:

---

91 In de doorverwijzingen (soms meer dan één doorverwijzing per casus) ging het om: maatschappelijk werk (6), GGZ (4), schuldhelpverlening (1), psychologische hulp voor de kinderen (1), ambulante hulp in Valkenhorst (1), een lotgenotengroep (1), Jeugdzorg (2), Anonieme Alcoholisten groep (pleger, 1), verslavingszorg (pleger, 1) en Dok (pleger, 1).

Het is zelfs een beetje te veel. Ik kan me voorstellen dat anderen denken: "Hier heb ik niet zoveel zin in", snap je? Als ik nog bij hem was gebleven, was ik er nooit op ingegaan. Ik kan me voorstellen dat vrouwen er niet zoveel gebruik van durven maken. Ik vond het wel fijn. Fijn dat ze me belden. (respondent 26)⁹²

Uit deze ervaringen van de vrouwen (zowel met als zonder huisverbod) spreekt soms een ambigue houding ten opzichte van de hulpverlening. Ze zien er vaak het nut wel van in, maar ervaren het ook als lastig of een vorm van bemoeizucht:

Aan de ene kant wil ik dat iemand zich ermee gaat bemoeien, want ik red het niet meer alleen, aan de andere kant heb ik zoiets van: 'Flikker toch op, want ik kan het allemaal wel zelf'. (respondent 1)

Het is een doelgroep die soms moeilijk te begeleiden lijkt omdat afspraken geregeld worden afgebeeld, men soms weigert mee te werken of halverwege het traject toch afhaakt:

Ik heb ze telefonisch gesproken. Ik heb toen een afspraak gemaakt, maar die heb ik toen afgezegd. Ik ben er dus nooit heengegaan. Waarschijnlijk omdat we net in een periode zaten waarin het beter ging. (respondent 24)

Ik ben niet naar het Blijf van mijn Lijf huis gegaan. De kinderen zijn ook niet naar de cursus geweest. Ze waren maar 1 middag in de week vrij, dan wilde ik niet dat het over die man ging. Ik heb geen spijt daarvan. (respondent 20)

In één geval is een achterblijver tegen haar zin in gevraagd deel te nemen aan de gesprekken met de medewerker van het Steunpunt. Toen de respondent enkele keren niet op was komen dagen voor de geplande afspraak, gaf de medewerker van het Steunpunt aan dat zij, desnoods met behulp van de politie, langs zou komen. Toen respondent wederom weigerde, is de medewerker inderdaad, samen met twee agenten, naar het huis van mevrouw gegaan om haar tot medewerking te manen, dit tot grote woede van de vrouw.

Evaluatie van het Steunpunt door slachtoffers

Over het geheel genomen zijn de reacties over de geboden ondersteuning door het Steunpunt onder respondenten in Breda en Tilburg lovend. De meerderheid van respondenten is positief over de manier waarop de medewerkers van het Steunpunt hen concreet bejegenden gedurende de intakegesprekken en in de daarop volgende begeleiding. Eén op de vijf is neutraal en hield zich op de vlakte in zijn oordeel (n=5). Overigens lijkt het er soms op dat het oordeel van sommige respondenten niet enkel het contact met het Steunpunt betreft, maar het hele huisverbod- en/of hulpverleningstraject. De antwoorden kunnen dus op meer aspecten in het traject betrekking hebben dan alleen het Steunpunt en moeten met die wetenschap worden geïnterpreteerd. Het onderstreept ook dat de hulpverlening een cruciaal onderdeel is van de hele maatregel.

Nu [is er] meer rust, meer overleg met elkaar. Je kunt hem meer benaderen, meer respons terug. Maar dat is mede door [medicijn man]. Alleen een huisverbod, ik weet niet of dat iets opgeleverd zou hebben. (respondent 2)

---

⁹² Overigens doelde deze respondent op de aangeboden hulp vanuit Slachtofferhulp, niet het Steunpunt, want daar had ze geen contact mee gehad.

Gevraagd naar specifieke aspecten in de bejegening door medewerkers van het SHG vond het merendeel (n=14) dat de medewerker van het Steunpunt *goed naar hen had geluisterd* en men voelde zich ook *serieus genomen* (n=12). Veel vrouwen (n=10) voelden zich ook begrepen door de medewerker van het Steunpunt. Eén respondent vertelt dat de medewerker van het Steunpunt háár van de ernst van het geweld moest overtuigen. Eén respondent had het erg prettig gevonden dat de medewerker haar gevraagd had om alles op papier te zetten waar ze tegenaan liep, waarna ze samen probeerden om een oplossing voor haar problemen te vinden. Voor de meeste respondenten (n=12) was ook de informatieverstrekking door het Steunpunt over het algemeen in orde en was *voldoende duidelijk* geworden wat de geboden steun en hulp inhield:

[medewerker Y] was een echte steunpilaar. (...) Ik voelde me als een gelijke behandeld. Ja, en ik kon ook zelf keuzes maken, bijvoorbeeld een paar keer naar psychologische hulp en daarna verder met het ADD traject. (respondent 17)

Net als bij de politie, werd de respondenten gevraagd of zij het gevoel kregen dat de medewerker van het Steunpunt hen als *weerloos of zielig* zag of juist *beschuldigend* was geweest in haar houding naar het slachtoffer. Ruim tweederde (14) van de vrouwen had geen van dit alles ervaren (van de overige respondenten bleef dit onduidelijk). Bijna de helft van de groep die contact had met het Steunpunt (n=9) was *tevreden* en had het gevoel dat het Steunpunt hen had geholpen:

Ja, het voelde goed. Ze hebben ook gesprekken gehad met mijn dochter, over de situatie en de leefomgeving van haar. Nu hebben wij ook weer contacten met het Steunpunt. (respondent 3)

Ik heb zoveel aan [medewerker X]. Ik zou zonder [haar] niet kunnen. Ik ga nu nog één keer in de vijf weken naar de lotgenoten groep en daar heb ik heel veel aan gehad. Herkenning en dat je jouw verhaal kwijt kunt aan mensen die het dan wel begrijpen, waarom je het zo lang hebt volgehouden. Heel veel mensen snappen dat niet. Als je in die situatie zit, dan zie je het niet meer, dan wordt het bijna gewoon. (respondent 10)

Evenals bij de politie naar voren kwam, vertaalt de algemene tevredenheid zich erin dat een groot deel van de respondenten geen verbeterpunt voor het Steunpunt kon bedenken en ook niets had gemist in de hulp die werd geboden.

Ze hadden het volgens mij niet beter kunnen doen. (respondent 2)

Ik heb daar echt helemaal niks op aan te merken. Vanaf dag één verliep alles ontzettend goed. (respondent 3)

Bij een minderheid (n=4) klinken gemengde gevoelens door over de geboden ondersteuning door het Steunpunt. *'Sommige gesprekken zijn prettig, andere zijn minder prettig'*, aldus een respondent. Soms roept de systeemaanpak bij slachtoffers gemengde reacties op ten aanzien van de aandacht die naar de partner uitgaat. Eén respondente bestempelde de SHG medewerker als *'niet onaardig'* maar had de indruk dat alleen maar voor haar ex-partner bemiddeld werd en vond dat helemaal niet goed naar haar werd geluisterd. Een ander was in eerste instantie tevreden, maar toen de casemanagers een behandelplan voor haar man

voorstelden waar zij het niet mee eens was, haakte ze af. Een ander had het gevoel dat de aandacht vooral uitging naar haar partner.

Toen ik bang was om naar huis toe te gaan, had ik wel het fijne gevoel dat ze iets geregeld hadden waar ik naar toe zou kunnen. Ze hebben hun best voor mij gedaan, voor zover ze konden. Ik had het gevoel, nadat ik heel mijn verhaal had gedaan over [partner], dat [partner] meer in de picture stond. Het is een dubbel gevoel. Ik ben tevreden vanwege de hulp die ze me boden, maar ontevreden over dat [partner] ineens zo in de picture stond terwijl ik voor hulp kwam. (respondent 23)

Een minderheid van drie respondenten was uitgesproken negatief in hun evaluatie en vijf respondenten ontvingen volgens hen niet de hulp of steun die ze hadden gewild. Vaak gaat dat over de hulp en/of aanpak van de partner. Men had bijvoorbeeld graag meer informatie gehad over de situatie van de partner, of vond dat de partner gedwongen had moeten worden opgenomen of men was van mening dat de partner was doorverwezen naar de verkeerde instellingen. Een enkeling voelde zich niet serieus genomen. Het lijkt erop dat deze vrouwen teleurgesteld zijn dat de hulpverlening in hun beleving laat of niet goed op gang werd gezet:

In het begin wel {was resp. tevreden}, later niet meer. (...) het bleef allemaal maar zo hangen in praten. Er gebeurde niks, begrijp je? (respondent 27)

Dezelfde respondente bekritiseert op een ander moment in het interview te veel bemoeienis door hulpverleners:

Ik vind het allemaal meer beklemmend dan... ook omdat zij een bepaalde houding aannemen van... kijk, ik snap het wel in bepaalde gevallen, maar ... opeens begon iedereen zich ermee te bemoeien. Dit heeft mij zoveel energie gekost, heeft zoveel gevraagd. (respondent 5)

Een enkeling gaf aan dat zij weinig vertrouwen had in de hulpverlening en dus ook niet kon aangeven welke behoefte ze had buiten de geboden hulp, die haar onvoldoende had geholpen. Meestal waren deze vrouwen het om te beginnen niet eens met de hulp of doorverwijzing die hen was geboden door het Steunpunt.

Zo is het goed. Die mensen helpen toch niet, maar blijven alleen maar praten. (respondent 4)

Eén respondent had het gevoel dat de medewerker van het Steunpunt haar zag als medeschuldig aan, of misschien zelfs wel als hoofdverantwoordelijke, voor het geweld:

Zij is op zijn kant. Zij vindt dat het niet zijn schuld is maar de mijne. (respondent 4)

Eén respondente was van mening dat het Steunpunt partijdig was geweest in haar aanpak:

Ja, ik was dan zeg maar slachtoffer daar. Een systeemtherapeut bekijkt iedereen vanuit zijn eigen positie [resp. heeft zelf contact met een systeemtherapeut geïnitieerd]. Dan krijg je ook geen partijdigheid. Bij haar kreeg ik dat idee wel. (respondent 5)

Slechts drie vrouwen voelden zich niet begrepen. Eén respondent die eerder al aangaf de 'bemoeienis' van het Steunpunt niet te waarderen vond de vragen van het Steunpunt te persoonlijk.

Nee, ze praat soms onzin en gaat soms te ver. Ze vraagt dingen waar naar ze geen recht heeft om te vragen. (respondent 4)

Een ander vond de hulp juist getuigen van te weinig inzicht in de persoonlijke situatie:

Ik vond dat ze het iets te dramatisch aanpakten. Voor hun is elke verslaafde een beetje hetzelfde. Ik had het idee dat ze teveel aandrongen op het doen van aangifte, teveel uitgingen van het standaard beeld van een verslaafde, terwijl ik [partner] goed ken. (respondent 23)

Het is de vraag wanneer sprake is van het ontbreken van passende hulp, of van een probleem in de motivatie van de cliënt om de geboden hulp te accepteren.

In sommige gevallen moet de gemeenschap kunnen zeggen: 'Je bent verplicht hulp te nemen'. Dat stuk heb ik gemist en dat is er tot op de dag van vandaag, zover ik weet, nog niet. Daar zouden ze wat aan moeten doen. (respondent 2)

Op de vraag wat de contacten met het Steunpunt hen had opgeleverd kwamen overwegend positieve antwoorden. Hoewel die varieerden, kunnen vier gemene delers worden benoemd in het proces van initiële steun en hulpverlening.

- *Inzicht:* Dankzij gesprekken met het Steunpunt komt het slachtoffer tot nieuwe inzichten met betrekking tot zichzelf, de partner en de (gewelddadige) situatie. Het contact werkt als een soort *eyeopener*. Dankzij deze nieuwe inzichten kunnen de respondenten eindelijk aan een verbetering van hun situatie werken.

Helderheid, duidelijkheid. Ik heb geleerd waardoor de situatie heeft kunnen ontstaan. Ik kon geen grenzen aangeven en dat is me wel geleerd om dat in te zien. Daar hebben we het nu nog over, want het zit zo in me. (respondent 10)

Ik denk dat het wel heeft geholpen. Hij gaat anders met alcohol om. Drinkt geen wijn meer en zegt dat hij beter tegen bier kan. Het is een hele verbetering. Hij is ook veel opener naar mij. (...) Maar je leert ook om beter met elkaar om te gaan. (...) [medewerker Z] heeft 'time out' moment geleerd. Dat doen we ook, het werkt gewoon goed. Als we een keer een discussie hebben lopen we sowieso naar buiten. We willen dat niet in het bijzijn van de kinderen. Vaak draait het ook om niks. Door even afstand te nemen kun je er naderhand weer rustig over praten. (respondent 1)

- *Aandacht:* Het Steunpunt wordt gewaardeerd voor het luisterend oor dat ze kan bieden. De vrouwen gaan dikwijls een hectische periode door en waarderen het dat ze hun verhaal bij het Steunpunt kwijt kunnen:

Dat ik in ieder geval mijn weken doorkwam. Iemand om mee te praten. We hebben het ook gehad over hoe ik in het vervolg met [man respondent] om moet gaan, maar de situatie is altijd anders. (respondent 7)

- *Doorverwijzing*: Het Steunpunt heeft ook een belangrijke rol als voorportaal tot verdere hulpverlening. Sommige respondenten waren erg tevreden over het feit dat het Steunpunt hen naar de juiste instellingen had doorverwezen (zie verder 6.2).
- *Zekerheid*: De wetenschap dat er zoiets als een Steunpunt is, geeft een gevoel van veiligheid, zelfs als er betrekkelijk weinig of helemaal geen gebruik wordt gemaakt van de diensten van het Steunpunt. De wetenschap dat ze 'altijd' kunnen bellen in geval van nood betekent veel voor de vrouwen:

Dat ik het idee had dat er wel een instantie is waar je heen kunt gaan. Ik had de afspraak wel afgezegd, maar ik had wel altijd in mijn hoofd dat ik ze zou kunnen bellen. Het heeft me een soort zekerheid gegeven. (respondent 24) [Deze respondent heeft slechts een telefonisch gesprek met het Steunpunt gehad].

Rust, dat er altijd mensen zijn. Er is natuurlijk familie die je kan helpen, maar dan gaat mijn man daar stennis maken. Veiligheid om op terug te vallen. (respondent 22) [Ook deze respondent had slechts twee gesprekken met het Steunpunt gehad].

6.2 De vervolghulp op middellange termijn

Hierna gaan we in op de hulpverlening die, al dan niet via het Steunpunt, tot stand is gekomen, na afloop van de tien dagen van het huisverbod of na het contact met de politie in de groep die geen huisverbod heeft gekregen. Deze hulp duiden we aan als 'vervolghulp', maar dit suggereert niet per definitie een bepaalde chronologische volgorde. Het is mogelijk dat de (vervolg)hulp tegelijkertijd met de hulp vanuit het Steunpunt is opgestart.

Opstarten vervolghulp

In 18 gevallen werd de vervolghulp daadwerkelijk opgestart. De beide groepen ontlopen elkaar daarin vrijwel niet. In vijf gevallen was de vraag niet van toepassing, omdat er al hulp was vóór het bewuste incident of omdat er uiteindelijk geen vervolghulp nodig was gebleken.

De frequentie van het contact met de vervolghulp varieerde nogal, ook afhankelijk van de aard en ernst van de onderliggende problematiek. Een gemiddeld hulpverleningstraject verloopt in het begin tamelijk frequent (wekelijkse contacten), waarna het langzaam wordt afgebouwd. Enkele vrouwen maken op het moment van het interview nog steeds gebruik van de destijds opgestarte hulp. Het is belangrijk dat de hulpverlener probeert te doorgronden waar de vrouwen behoefte aan hebben. Soms zijn ze daar zelf namelijk niet helemaal open in:

In het begin elke week, toen het wat rustiger was één keer in de 2 weken, maar nu is het weer wekelijks. Ik kan haar ook altijd bellen. Ik ben zelf heel erg van... er zijn ook andere vrouwen en dan zeg ik: "Zullen we een keer in de 2 à 3 weken?" En dan kijkt ze me aan en zegt: 'Zullen we volgende week maar afspreken?' Zij doorziet mij. (respondent 10)

Bij een kleinere groep vrouwen is slechts sporadisch (2 à 3 keer) contact geweest met de hulpverlening. Soms hebben zij de hulpverlening zelf afgebroken, bijvoorbeeld uit ontevredenheid, hoewel in enkele gevallen het erop lijkt dat men wel behoefte had aan meer (structureel) contact, maar dat het niet lukte om contact te leggen met de hulpverleningsinstanties. Overigens was de oorzaak daarvan niet altijd helder te krijgen:

Ja, gesprekken met [medewerker vrouwenopvang]. Heel onregelmatig. Iedere keer als ik iemand nodig had van Steunpunt en [vrouwenopvang] waren ze er niet. Dan ging ik maar naar het politiebureau om te vragen wat ik dan moest doen. (respondent 4)

Niet echt, slechts een paar keer. Op dit moment heb ik dus geen hulp meer. Soms heb ik daar wel behoefte aan. (respondent 1)

In drie gevallen is niet de gewenste vervolghulp geboden. Eén slachtoffer had graag hulp gehad bij haar financiële problemen, maar dit diende zij volgens het Steunpunt zelf te regelen; een ander slachtoffer wilde ook financiële hulp, maar maatschappelijk werk wilde eerst wachten tot het financiële plaatje rond was en een laatste slachtoffer merkte op dat de vervolghulp voor haar man wel tot stand was gekomen, maar die voor haar niet. Zij had ook behoefte aan hulp, al kon zij niet goed aangeven wat voor soort hulp zij dan precies had gewild.

Wachttijden bij de groep zonder huisverbod

Aan de twaalf vrouwen in wier zaak geen huisverbod was opgelegd, is specifiek gevraagd of het hulpaanbod op tijd was en hoe lang ze moesten wachten voordat ze werden geholpen. Immers, daar waar bij de huisverboden er regels gelden voor het opstarten van de hulpverlening, zijn er in zaken zonder huisverbod minder juridisch vastgelegde verplichtingen.

De reacties laten een gemengd beeld zien. In drie zaken was deze vraag niet van toepassing (geen vervolghulp via SHG of vrouwen hadden zelf hulp gezocht). In drie andere zaken werd geen (duidelijk) antwoord gegeven op de vraag. De positieve en negatieve reacties zijn uiteindelijk gelijk verdeeld.

Drie vrouwen geven aan dat de hulpverlening wat hen betreft op tijd was. Drie andere vrouwen vonden dat de vervolghulp (veel) te laat op gang kwam. Eén van hen zei slechts dat de hulp 'veel te laat' was. Een andere respondent gaf aan dat ze ongeveer 2 maanden op hulp vanuit maatschappelijk werk heeft moeten wachten. Toen ze daar uiteindelijk terecht kon, bleek dat ze haar niet konden helpen met haar problemen voordat het financiële plaatje in verband met de scheiding rond was. Deze ontevreden respondent had zelf contact gezocht met het GGZ, nadat zij het contact met het Steunpunt had verbroken:

Ik heb gedacht aan maatschappelijk werk, maar dat is uiteindelijk niks geworden. Wel heb ik bijna een jaar op de wachtlijst gestaan voor psychologische hulp bij GGZ, dat vond ik veel te lang. Dat had eigenlijk een jaar geleden al geregeld moeten zijn. (respondent 24)

Hoewel deze vraag niet expliciet aan de huisverbod groep werd gesteld, bleek uit de spontane toevoegingen van de vrouwen, dat er ook in deze groep soms problemen waren met betrekking tot de wachttijden, vooral als zaken overgedragen moesten worden tussen de ene en de andere instelling.

Mate van ondersteuning

Op de vraag of de vervolghulp al dan niet ondersteunend was geweest, antwoordde de overgrote meerderheid (13 van de 18) bevestigend. Bij zeven respondenten kwam geen (duidelijk) antwoord op de vraag of de vraag was niet op hen van toepassing, omdat er in hun zaak geen vervolghulpverlening was opgestart.

Het zijn voornamelijk de emotionele en de praktische ondersteuning die worden gewaardeerd.

Qua emotionele en psychische ondersteuning hebben de slachtoffers veel gehad aan het 'luisterend oor' dat de hulpverleners bieden, maar ze hebben ook veel aan de inzichten in het

huiselijk geweld of hun eigen psyche die ze dankzij de gesprekken, cursussen of lotgenotengroepen hebben opgedaan. De vrouwen achten zich nu beter in staat geweldspatronen te herkennen en hun eigen grenzen aan te geven:

Emotioneel en psychisch, ook hoe met dreiging om te gaan, verder niets. Dat krijg je ook in de groep. De spiraal van geweld enzo. Je hoort ook dingen van anderen. Je krijgt inzicht in hoe ben ik hier in godsnaam in gekomen? En waar ben ik nu en waar ga ik naar toe? Dat helpt mij gewoon. (respondent 11)

We zijn nu nog bezig met het leren mijn grenzen aangeven. Ze is ook een back-up, want ik heb heel veel bevestiging nodig. [Naam medewerker Valkenhorst] laat ook zien, dat soms mijn familie iets te close is. Dat ze mij toch in een bepaald patroon duwen. (respondent 10)

Vooraf de huisverbod groep maakte, naast de psychische en emotionele ondersteuning, ook melding van praktische ondersteuning. Hier gaat het vooral om hulp bij het 'papierwerk', om schuldhelpverlening en praktische hulp om binnen de bewuste 10 dagen alles (inboedel, pensioenzaken e.d.) op orde te krijgen.

Een kleine groep vond de vervolghulp niet ondersteunend, wat verband hield met specifieke teleurstellingen in de ontvangen hulp. Volgens één respondent focuste het maatschappelijk werk, wat haar betreft te veel op de opvoeding van haar dochter en niet op de relatieproblemen tussen haar en haar partner. Een andere respondent vond het vervelend dat de hulpverlening in haar beleving meer dan eens 'dreigde' haar kinderen bij haar weg te halen. Weer een andere respondent gaf aan dat de hulpverlening wel ondersteunend was geweest voor haar partner, maar niet voor haar en een laatste respondent gaf aan dat, hoewel de hulpverlening momenteel niet ondersteunend was – het was vooral heel zwaar – dat ze verwachtte dat de hulpverlening in de toekomst wel ondersteunend zou zijn:

[over de psychologische ondersteuning vanuit het GGZ]. Het is zwaar. Ik kan niet zeggen dat het ondersteunend is. Ze gaan heel diep graven, het gaat heel ver terug. Ze gaan ook kijken naar je jeugd. Ik kan nog niet zeggen dat het ondersteunend is. Ik verwacht wel dat het ondersteunend zal zijn uiteindelijk. (respondent 24)

Algemene tevredenheid

In de beleving van respondenten is de geboden hulpverlening vaak een keten van ervaringen waarin het voor hen moeilijk is te onderscheiden wanneer welke instelling precies ten tonele verscheen (voor of na het betreffende politie-incident, voor of na afloop van de eerste tiendaagse periode etc.). De gegevens over de algemene tevredenheid hebben dan ook niet noodzakelijkerwijs alleen betrekking op de geboden hulp en ondersteuning van en via het SHG. Waar mogelijk wordt dit wel gespecificeerd.

Twaalf respondenten waren (zeer) tevreden over de vervolghulp en beide groepen ontlopen elkaar nauwelijks (6 huisverbod; 6 niet-huisverbod). In vijf gevallen konden de respondenten deze vraag niet beantwoorden, omdat er geen vervolghulp (via het Steunpunt) tot stand was gekomen.

Eén respondent was ook erg tevreden over de hulp, maar deze hulp liep al vóór het bewuste incident. Haar tevredenheid had vooral te maken met het feit dat ze haar verhaal kwijt kon, dat ze haar wensen m.b.t. de hulpverlening kenbaar kon maken en dat de hulpverlener haar geen verwijten maakte, maar haar wel wees op haar eigen verantwoordelijkheden:

Vorige keer (...) had ze gevraagd van: 'Hoe gaan we nu verder? Wil je nog zelf verder gaan of stoppen we er mee?' Als ik eerlijk mag zijn ga ik liever gewoon door, al is het maar één keer per maand, dat ik gewoon even mijn ei kwijt kan. Dat iemand met mij mee kan denken om even reëel of op een goede manier te kunnen bekijken, want op een gegeven moment heb je zoveel dingen die aan je kop spelen, dan ben ik bang dat je op een gegeven moment niet meer reëel kunt nadenken of niet helder kunt nadenken. Neutraal mee kan denken, niet zo verwijten of pas op voor dit of pas op voor dat. Nee, jij moet sterk worden en je moet aan jezelf denken en jij moet die keuzes maken en alle opties tegen elkaar afwegen. (respondent 3)

Vier respondenten hadden wisselende ervaringen met de (vervolg)hulpverlening, omdat men bijvoorbeeld over de ene hulpverleningsinstantie wel tevreden was en over de andere niet, of omdat ze binnen één instantie met verschillende mensen te maken hadden gehad met wisselende ervaringen.

Meer specifiek naar de vervolghulp gevraagd, waren zes vrouwen overwegend ontevreden over de (vervolg)hulp (4 huisverbod; 2 niet-huisverbod). De klachten die worden geuit hadden te maken met een 'slecht' doorverwijsbeleid; met een teveel aan aandacht voor opvoedkundige problemen in plaats van het 'echte' probleem; met het feit dat de hulpverlening te laat op gang werd gebracht; met het feit dat de hulpverlening niet de door hen gewenste hulp kon bieden of met het feit dat de respondent het gevoel had dat de hulpverlening haar in een bepaalde richting wilde dwingen:

In eerste instantie zeiden ze: Je komt in een groep met vrouwen, maar ik moest eerst op intake gesprek. Nou... die vrouw [die het intake gesprek deed]... sorry hoor. Ze zat alleen maar op mij in te praten. Ze luisterde niet naar mij. Ze zei alleen maar: 'Zulke mensen worden niet beter, die zijn ziek in hun hoofd. Je moet bij hem weggaan. Dat kun je je kinderen toch niet aandoen? Ga naar een blijf-van-mijn-lijfhuis' Toen dacht ik: "Ja hallo, ben je hier nou om mij te helpen of ben je hier nou om dingen in mijn hoofd te proppen? Toen ging ze naar het verleden: 'Heb je een slechte jeugd gehad?' Ik heb al zoveel aan mijn hoofd, moet ik me dan ook nog door een psycholoog de les laten lezen? (respondent 171)

Soms had de onvrede te maken met veranderende behoeften van de respondent zelf en een complexiteit van problemen die daardoor wisselend op de voorgrond stonden. Dat de hulpverlening niet altijd op korte termijn daarop kon reageren riep bij de respondent teleurstelling op.

Ik ging daar zelf naar toe. In (andere woonplaats) hebben ze me zo lang laten wachten. Ik heb maatschappelijk hulp telefonisch ingeschakeld. Ze wilden een kort verhaal weten, maar ik was nog helemaal niet zo ver. De ene keer wilde ik van [partner] af, de andere keer weer niet. Ik zat in een draaimolen. Ik had hulp nodig om echt van hem af te komen. Ik wilde een echtscheiding toen ik erachter kwam dat er veel financiële problemen waren. Een collega van me heeft toen weer contact opgenomen, ik denk dat ik pas na 2 maanden terecht kon. Inmiddels was de cirkel dus al doorbroken, ik lag al in echtscheiding en woonde bij mijn ouders. Ik zei dat ik financiële problemen had, ik vroeg of ze daarmee wilden helpen. Ze zeiden dat ik al op de goede weg was, ik had een advocaat en het huis stond te koop. Ze zeiden dat ze alleen af konden wachten hoe het af zou lopen en dan later eventueel helpen i.v.m. de schuldsanering. Daar was ik ontevreden over. (respondent 23)

6.3 Hulpverlening voor de kinderen en de partner

Hulpverlening aan kinderen

Wanneer in het gezin jonge kinderen zijn, krijgen zij ook vaak hulpverlening aangeboden via Bureau Jeugdzorg (dit is het gevolg van de wettelijke verplichting dat de politie in die gevallen Jeugdzorg in dient te lichten, art. 2 lid 3 WTH). In zeven gevallen kregen deze kinderen uiteindelijk toch geen hulp naar aanleiding van het geweldsincident (3 huisverbod; 5 niet-huisverbod). Soms weigerde de moeder de hulp te accepteren omdat ze aan het nut hiervan twijfelde, soms werd contact met de school gelegd om beter op de kinderen te letten en de vinger aan de pols te houden. Een andere keer kreeg de moeder informatie over mogelijke hulpverlening mocht het in de toekomst nog nodig zijn en weer een andere keer was het zoontje slechts 2 jaar oud en volgens zijn moeder nog 'flexibel' genoeg om het zonder hulpverlening af te kunnen (respondent 25).

In sommige gevallen waren kinderen voorafgaand aan de interventie al bekend bij bepaalde hulpverleningsinstanties, waardoor nieuw te starten hulpverlening niet nodig was (3 huisverbod, 1 niet-huisverbod). Vaak werd samen met het Steunpunt bepaald of er extra hulp nodig was of niet. Vijf kinderen kregen via het Steunpunt (extra) hulp toegewezen (2 huisverbod, 3 niet-huisverbod).⁹³ Zowel de kinderen als de moeder zijn meestal blij met deze hulp:

De oudste heeft zelfs nog een spreekbeurt over de gezinsvoogd gehouden en ze mee naar school genomen. Dus kun je wel nagaan hoeveel rust dat geeft. Dat ervaren ze juist als prettig, omdat ik dat natuurlijk ook als prettig ervaar. (respondent 23)

Een gevoelig punt bij sommige respondenten is de betrokkenheid van Bureau Jeugdzorg. Drie vrouwen kregen hier tegen hun zin in mee te maken (2 huisverbod; 1 niet-huisverbod). Deze vrouwen hadden het gevoel 'op het matje te worden geroepen' (respondent 3) of ze hadden de indruk dat het probleem door het Steunpunt onterecht naar de opvoeding van de kinderen werd verschoven. Zij voelden zich bekritiseerd:

Steunpunt heeft contact gehad met Aanmelding Kindermishandeling, omdat ik dus haar hulp weigerde voor [naam dochter]. Ik heb mijn verhaal gedaan dat dit niet nodig is, maar moet daar nog bericht van krijgen of ze daar nog mee willen doorgaan of niet. Ik hoop dus van niet. Dat is gewoon niet de bedoeling. (respondent 5)

Eén vrouw had behoefte aan hulp voor haar dochter, maar kreeg nul op het rekest vanwege het feit dat haar dochter bijna meerderjarig was:

Als ze op een gegeven moment voor mij staat om haar eigen keel dicht te knijpen, dat is niet leuk hoor. En dan wordt je gewoon aan je lot overgelaten. Dat je haar tas opentrekt en ze een aardappelschilmesje in haar tas heeft zitten, nou dat geeft als moeder geen veilig gevoel. Dat geef je dan door, je laat het weten en dan zegt maatschappelijk werk: 'We kunnen niets doen'. Dat kan je niet zomaar maken om door de telefoon te zeggen: 'We kunnen niets meer doen'. Je kan wel doorgeven van: 'We kunnen niets meer doen, want ze wordt achttien', (...) [Z]e staat zelf voor mij haar eigen strot dicht te knijpen, je ziet ze door het lint heengaan. Ik roep als moeder 'Help!', maar die deur wordt dichtgegooid. (respondent 14)

---

⁹³ In één zaak is onduidelijk of deze hulp via het Steunpunt tot stand is gekomen, of dat ze al voor de interventie bestond.

Hulpverlening aan (ex)partner

Uit de verhalen van de respondenten die weten wat voor hulpverlening hun (ex)partner heeft ontvangen, blijkt dat velen van hen – al dan niet verplicht – begonnen zijn aan een hulpverleningstraject (9 huisverbod; 9 niet-huisverbod). Vaak zijn de mannen verplicht tot medewerking op basis van een veroordeling (bijvoorbeeld een taakstraf) of onder druk van het Steunpunt, maar vrijwillige deelname komt ook voor. Veel voorkomende hulpverlening voor mannen zijn de verslavingszorg (n=8), agressietraining (n=4) en geestelijke gezondheidszorg (n=6). Ook zijn er mannen die geen enkele vorm van hulpverlening hebben ontvangen (n=2). Slechts een enkeling (n=4) weet niet wat voor hulpverlening hun (ex)partner heeft gehad na de interventie (n=4), ofwel omdat ze uit elkaar zijn gegaan, ofwel omdat de partner hier niet over wil praten en kwaad wordt.

Wat opvalt, is dat enkele (ex)partners het hulpverleningstraject vroegtijdig verlaten, omdat ze er geen heil in zien of er geen zin in hebben (n=5). Met betrekking tot de effectiviteit van de hulpverlening zijn de vrouwen over het algemeen sceptisch. Slechts één vrouw heeft het idee dat haar partner rustiger is geworden dankzij de agressietraining. Andere vrouwen, die zich uitlieten over de (verwachte) effectiviteit van de hulpverlening, wisten niet of het traject nut had gehad (n=3), weer andere vrouwen zagen totaal geen resultaat (n=4) of hadden geen vertrouwen in de effectiviteit van de hulpverlening (n=3):

Ik ga er niet vanuit dat het bij hem iets oplevert. Hij spoort niet. Als hij niks gebruikt, dan is het gewoon een hele goeie vent. Maar hij blowt elke dag, daar kan hij nooit meer mee stoppen. (respondent 21)

Sommige vrouwen zijn ontevreden over de hulpverlening (n=4). Dit heeft soms te maken met het gebrek aan effectiviteit, soms ook met het feit dat ze bepaalde aspecten van de hulpverlening onbillijk vonden voor hun (ex)partner:

[over de verslavingszorg] Steeds weer hetzelfde gesprek als ik het goed begrijp. Mag wel korter, zonde van het geld. Vier weken lijkt me genoeg, eventueel met een maand verlengen. Hij is bezig met het opstarten van een bedrijf, maar moet telkens tijd vrijmaken voor {instelling}, anders komt de politie hem weer oppakken. Dat vond ik heel erg ver gaan. (respondent 1)

Ik snap niet dat als iemand zich aanmeldt [bij verslavingszorg], die geholpen wil worden en die wil gaan werken voor zijn geld, ze die persoon niet goed helpen. Ze moeten papieren van een baas hebben om te controleren of hij daar echt werkt, maar dat wil hij niet. Dan zou zijn baas natuurlijk weten dat hij verslaafd is. En vanwege zijn nacht- en dagdiensten kon hij zijn medicijnen niet elke dag ophalen. Ik heb het alleen van hem gehoord, maar hij vraagt om hulp en dan geven ze hem niet zijn Methadon mee, omdat hij die elke dag op moet komen halen. Hij had dus weinig kans om zijn leven op de rails te zetten. (respondent 2)

Enkele vrouwen gaven aan dat een andere vorm van hulpverlening naar hun mening nuttiger zou zijn geweest. Eén vrouw miste bijvoorbeeld de begeleiding van haar partner bij zijn financiële en praktische zaken en een andere vrouw was van mening dat een praatgroep voor daders nuttig zou zijn geweest. Weer andere vrouwen wilden meer betrokken zijn bij het hulptraject van hun partner (n=2) of leken eerder behoefte te hebben aan een 'goede diagnose' van wat de (ex)partner nu eigenlijk 'mankeerde' (n=3). Naar hun gevoel was die diagnose nooit gesteld:

[mevrouw die een persoonlijkheidstest voor haar partner had gewild]: Ik heb wel het idee dat er een aantal dingen in zijn hoofd niet goed zit. Het beeld dat ik van hem heb is dat hij heel veel met zijn verleden zit en dit ook uit in zijn dagelijkse doen en laten. En het had mij eigenlijk wel een goed gevoel gegeven als hieruit was gekomen wat ik vermoed had. (respondent 3)

Ik had hem toen aangeraden naar een psycholoog te gaan. De huisarts had dat ook aangeraden, hoewel ik aan had gegeven dat hij speciale hulp nodig heeft. Ik heb altijd vermoed dat hij iets heeft, een soort van autisme, waardoor hij vastloopt. (respondent 3)

6.4 Wensen van slachtoffers aangaande verbeterpunten in de hulpverlening

Eerder constateerden we al dat na de eerste ontvangen hulp de meerderheid van respondenten geen verbeterpunten kon noemen omdat, afgezien van enkele specifieke detailpunten over punten die als teleurstellend zijn ervaren (zie onder 'evaluatie'). Terugblikkend zegt nog steeds één op de drie vrouwen dat ze tevreden zijn over de manier waarop deze hulp momenteel is vormgegeven en heeft geen wensen voor verbetering.

Ik heb helemaal geen aanmerkingen. Ik weet niet hoe het bij andere vrouwen verloopt, maar bij ons ging het ontzettend goed. Ze heeft alles gedaan wat zij kon doen voor ons. (respondent 3)

Bij enkele vrouwen die geen verbeterpunten konden noemen lijkt dit vooral ingegeven door aanhoudende onvrede over de eerder ontvangen hulp:

Ik weet zo snel niks. Als ik nou wist waar ik terecht kon om hulp te krijgen, maar ik weet verder niks, want ik heb zelf ook geen hulp gehad. Ik ben wel naar een [lotgenotengroep] gegaan. (...) maar op een gegeven moment kon ik eigenlijk niet eens meer weg. Ik had geen geld meer. Ze zeggen: Dat is onzin en je kunt altijd aan geld komen, maar dat was niet zo. (respondent 1)

Uit de gegeven reacties op de vraag naar wensen voor verbetering die in de terugblik op de hulpverlening worden genoemd, kunnen drie meer algemene punten worden afgeleid. Overigens moeten we ook hier benadrukken dat die niet altijd alleen betrekking hebben op het functioneren van het Steunpunt maar soms ook op de hulpverlening in het algemeen:

- *Bereikbaarheid en continuïteit*: Sommige respondenten benadrukken het belang van bereikbaarheid van de hun toegewezen medewerkers. Zeker in de eerste fase van de hulpverlening na een huisverbod kan die hulp ook overweldigende kanten hebben wat de behoefte aan bereikbaarheid en continuïteit in zorg versterkt.

Alleen hun bereikbaarheid is vaak lastig. Ik had later nog eens gebeld, maar dan nam er iemand anders op. Die ik wilde spreken was er dan weer niet. Stel je belt in nood, dan is dat lastig. (respondent 24)

Dat ze zeker de eerste weken dagelijks of wekelijks contact hebben en op een gegeven moment langskomen omdat het belangrijk is ze te zien. Je kan over de

telefoon vrolijk vertellen, maar in werkelijkheid kan het heel anders zijn. Dat zie je alleen als je er bent. (respondent 3)

- *Praktische hulp en advies: de behoefte aan meer praktische in plaats van psychosociale hulp is een punt dat enkele keren wordt genoemd. In het bijzonder betreft dat hulp rondom financiën (schuldhulpverlening), juridische aspecten rondom echtscheiding en huisvesting.*

Ze moeten helpen met zaken die moeilijk zijn om alleen te doen (huis zoeken, urgentie aanvragen). (respondent 4)

Met die rekeningen [van de advocaat] en zo had ik wel hulp willen hebben. Je werkt heel de dag, je man is verslaafd, je zit in een echtscheiding en dan een advocaat, daar had ik dus wel hulp bij kunnen gebruiken. Ook nog een huis dat verhuurd moet worden. (respondent 23)

Ik heb er wel over na zitten denken om naar maatschappelijk werk te gaan. Ik dacht er wel eens aan om uit elkaar te gaan. Dan komen er toch allemaal praktische en juridische dingen bij kijken. Het lijkt misschien bijkomstig, maar het is heel belangrijk. (respondent 24)

- *Doorverwijzing en coördinatie: voor sommigen was de overdracht naar andere hulpverleningsinstanties traag verlopen of leidde tot versnippering.*

Doorverwijzing, overdracht [naar maatschappelijk werk] duurde te lang [in verband met vakanties medewerkers]. Toen dacht ik wel: hoe moet ik dat nu doen? (respondent 13)

Ja, de wachttijd was te lang, als mensen daar komen, dan menen ze het ook. (respondent 22)

Het GGZ is met hem bezig. Het zit allemaal in de molen. Dat duurt heel lang. Over de onderzoeken moeten we nog eindgesprekken hebben. (...). Het duurde allemaal lang, arts ziek of op vakantie. (...) We hebben zelfs het Steunpunt gebeld dat het zo lang duurde. Het eind is niet in zicht en dat is frustrerend. (respondent 2)

Op een gegeven moment raakt het een beetje versnipperd. De politie komt, de Jeugdzorg gaat zich ermee bemoeien, via een omweg kom ik bij de GGZ terecht. Dat zou wel wat minder mogen. (respondent 24)

Ja, ik denk dat de samenwerking misschien wel beter kan. Beter op elkaar kunnen afstemmen. Vooral [vrouwenopvang] en de gezinsvoogd, want ik had het idee dat [vrouwenopvang] op de hoogte was van wat er allemaal speelde, maar die wisten bijvoorbeeld helemaal niet eens... En nou ben ik praktisch een jaar hier, en dan denk ik: Is dat zo? Dat weet die man dus niet eens. (respondent 21)

6.5 Voorlopige conclusies

Wat in het algemeen opvalt, is dat de meerderheid van de respondenten in beide onderzoeksgroepen (met en zonder huisverbod) overwegend positief staat in haar

evaluatie over de ontvangen hulp via het SHG en andere instellingen, zowel op de korte als op de middellange termijn. Men ervaart de hulp overwegend als ondersteunend. Over het algemeen komt de hulp vrij snel op gang in beide groepen, hoewel in de groep zonder huisverbod iets vaker de klacht wordt gehoord dat het lang duurde. Op basis van de resultaten is echter niet hard te maken dat de tijd die nodig is om bij respondenten met een reguliere politie-interventie wegens huiselijk geweld in een hulpaanbod te realiseren dusdanig lang is dat zij hierdoor benadeeld worden ten opzichte van de groep met een huisverbod.

Over de effectiviteit van hulp aan de partner of ex-partner zijn respondenten beduidend meer sceptisch. Hoewel een ruime meerderheid van de uithuisgeplaatsten de hulp aanvaardt, is er ook sprake van hoge uitval. Ook over het inhoudelijke effect van de hulp zijn respondenten vaak somber.

Het hoge tempo waarin in de groep met een huisverbod de hulpverlening wettelijk moet worden georganiseerd, in combinatie met de uithuisplaatsing die ter plekke wordt beslist (zonder dat de achterblijver hierin beslissingsbevoegdheid heeft), is soms overrompelend en roept bij enkele respondenten het gevoel op geen keuze meer te hebben. Bij sommigen roept dit weerstand op en men voelt zich onvoldoende gezien. Sommigen weigeren hulp om deze of andere redenen (hulp niet meer nodig, geen geld voor openbaar vervoer etc.). De vraag is of en hoe die weigeringen mogelijk verband houden met het opgelegde karakter van de huisverbod-maatregel. Dit kan een dilemma voor hulpverleners oproepen die met een wettelijke plicht worden geconfronteerd om binnen een relatief kort tijdsbestek een advies uit te brengen over de noodzaak (of niet) van vervolgmaatregelen. Het aanvaarden van hulp is in het uitbrengen van het advies een belangrijk element. Het dilemma voor de hulpverlening is dat het opleggen van hulp- onder drang- ook contraproductief kan werken. Bij de meerderheid van respondenten is echter wel aansluiting aanwezig tussen hun wensen en behoeften en de geboden hulp.

Voor zover knelpunten worden genoemd in de aansluiting tussen geboden hulp en behoeften van achterblijvers/slachtoffers verwijzen die voor een groot deel naar reguliere problemen in de (ambulante) psychosociale hulpverlening die niet specifiek zijn voor een huiselijk geweld (zoals: beperkte capaciteit, tijdverlies bij overdracht tussen instellingen e.d.). We komen hier nog op terug in hoofdstuk 8 (ketensamenwerking). Daarnaast worden door de vrouwen zelf organisatorische punten genoemd die verbeterd zouden kunnen worden (resp. bereikbaarheid en continuïteit van hulp, coördinatie en doorverwijzing en het bieden van praktische zorg).

Een meer specifiek knelpunt voor de problematiek van huiselijk geweld blijkt de systemische aanpak, waarin de hulpverlening aan de partner en kinderen integrale onderdelen zijn van het hele aanbod. Bij een kleine groep slachtoffers roept dit vraagtekens op of felle kritiek. Sommigen zijn van mening dat er teveel aandacht aan de partner wordt besteed; anderen benadrukken juist dat de hulpverlening te weinig doet voor de partner of met te weinig kennis van zaken te werk gaat. Beide onderstrepen dat hier een specifieke uitdaging ligt in de systemische aanpak bij huiselijk geweld. De afstemming van zorg voor de betrokken kinderen, de vrouw en de uithuisgeplaatste pleger blijkt ook vaak een teer punt. De vragen van hulpverleners over de situatie van betrokken kinderen in het gezin en suggesties over noodzakelijke zorg of hulp voor hen, wordt soms door de vrouwen als kritiek op hun kwaliteit als opvoeder ervaren.

Voorlopig moeten we vaststellen dat de integratie van de aanpak huiselijk geweld met zorg en hulp voor slachtoffer, pleger en eventuele kinderen een traject is dat in veel gevallen met veel elan wordt opgestart door de SHG en vanuit het slachtoffer gezien nieuwe vragen oproept. Zij zijn immers degenen die vaak de politie te hulp roepen (soms ook burens). De aanpak die volgt reikt verder dan slachtoffers waarschijnlijk voor ogen stond toen de politie te hulp werd geroepen. Hoewel de meerwaarde van de integrale en proactieve aanpak van huiselijk geweld in deze onderzoeksgroep duidelijk naar voren kwam, betekent een integrale aanpak ook dat aandacht voor de motivatie van betrokkenen om hulp te aanvaarden een kwetsbaar punt is dat aandacht verdient.

7 Persoonlijke beleving van en terugblik op het effect van de interventie

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de persoonlijke beleving van het effect van de beide interventietrajecten – met en zonder uithuisplaatsing – op het stoppen van het geweld en meer in het algemeen hun invloed op de gezondheid en het welbevinden van de slachtoffers. De gegevens zijn bedoeld als een nadere verkenning van de persoonlijke beleving van de werking en de effectiviteit en mogelijke verschillen daarin tussen beide groepen.

Meer specifiek is deze verkenning bedoeld om na te gaan in hoeverre het huisverbod en/of het politiecontact en/of de hulpverlening hebben bijgedragen om de psychische en emotionele weerbaarheid van de vrouwen te versterken.

7.1 Algehele terugblik

Terugkijkend op het gehele traject, van politieoptreden – al dan niet met uithuisplaatsing – en de daarop volgende hulpverlening, is tweederde van de ondervraagde vrouwen (n=17) uitgesproken positief in haar reactie op de vraag of de interventie goed is geweest. Opvallend is dat een zeer pregnant verschil naar voren komt tussen beide groepen: de groep met een huisverbod heeft een veel positiever oordeel dan de vrouwen in het reguliere traject. Ruim driekwart van de vrouwen in de huisverbod groep is positief (n=12) tegenover een minderheid van een derde in de groep met een reguliere politie-interventie (n=4).

Het huisverbod heeft gezorgd voor rust en tijd voor reflectie. De respondenten kregen de tijd om alles op een rij te zetten, ze kregen ondersteuning, hen werd een spiegel voorgehouden [door de hulpverlening] en de partner was even uit haar directe leefomgeving. Van de respondenten met huisverbod die minder of niet positief waren, overheerste bij één medelijden met haar man en het feit dat hij werd opgepakt. Een andere (huisverbod) respondent schreef de positieve veranderingen in zijn gedrag eerder toe aan zijn medicijnen dan aan het huisverbod en één respondent wist eigenlijk niet goed aan te geven of het wel of niet goed voor haar was geweest.

De vier vrouwen in de groep zonder huisverbod die ook positief waren, noemden eveneens dat de politie even rust had gebracht, er een luisterend oor werd geboden en het voor de respondent dingen had verhelderd. Toch klinkt in die groep de aarzeling of dat effect aanhoudt ook door.

Het heeft rust hier gebracht. Hij moest tot een halt geroepen worden. Ik ben wel bang dat het zich nog kan herhalen. Het heeft ons wel geholpen. Ik vind dat ik er goed aan heb gedaan. [Verbeterpunten] Dat ze hem oppakken en laten gaan en dat hij meteen weer hierheen komt. Dat daar niet over nagedacht wordt of dat de OvJ het niet serieus neemt. (respondent 20)

Ja [het was goed], omdat het mij wel wakker heeft gemaakt. Het is jammer dat het bij mijn man niet is gebeurd. (respondent 22)

In de groep met een regulier traject zeiden drie vrouwen dat de interventie uiteindelijk niet goed voor hen is geweest, twee anderen wisten eigenlijk niet goed of het uiteindelijk wel of niet goed voor hen was en drie respondenten gaven op deze vraag geen duidelijk antwoord. In deze groep klaagden de respondenten ook vaker dan in de huisverbod groep dat ze zich onbegrepen voelden door de politie en/of de hulpverlening en dat ze niet de hulp kregen die ze eigenlijk hadden willen hebben (zie ook hoofdstuk 5 en 6). Hoewel de politie-interventie in beide groepen een ingrijpende ervaring is geweest, markeert de interventie een minder duidelijke breuk of

omslag in het patroon tussen beide partners in de groep zonder huisverbod. Door de uithuisplaatsing is dat evident sterker in de groep met een huisverbod.

De fysieke scheiding van de partner blijkt in die laatste groep voor de meerderheid van doorslaggevend belang te zijn geweest om helder te krijgen wat zij zelf willen voor hun toekomst. Gevraagd of zij de dagen van het huisverbod hadden kunnen gebruiken om plannen voor de toekomst te maken, antwoordde de meerderheid (n=10) bevestigend. Eén respondent had voornamelijk nagedacht over wanneer de breuk definitief zou worden en de verdeling van de gezamenlijke spullen. Vijf respondenten beseften gedurende het huisverbod dat zij daadwerkelijk de relatie wilden verbreken (bij vier van hen is de scheiding inmiddels doorgezet); één respondent besloot het gedrag van de uithuisgeplaatste niet langer te accepteren; één respondent heeft in die periode de hele financiële situatie van haar partner in kaart gebracht (omdat hij daar altijd over loog) en twee respondenten bedachten dat ze samen met hun partners hulpverlening wilden voor de problemen thuis.

Ja, ik ben echt gaan nadenken. Hoe heb ik het zover laten komen? Ik wilde ook gewoon echt geen relatie meer met hem. Ook al kwam hij na die tien dagen weer. Ik had echt even alles op een rijtje gezet. (respondent 12)

Voor een kleinere groep respondenten (n=4) was die eerste periode na de uithuisplaatsing te hectisch of het verdriet over de afwezige partner belemmerde hen om over de toekomst na te denken.

Nee, daar ben je op dat moment nog helemaal niet mee bezig. Je hebt nog veel andere dingen aan je hoofd, zoals de zorg voor je kinderen. (respondent 6)

Nee, je ligt volledig in puin dan. Lichamelijk, maar ook geestelijk. (respondent 19)

Ik ben iemand die dan ineens niets meer alleen kan. Ik miste hem verschrikkelijk. Ik dacht alleen: "Neem alsjeblieft contact op, want dan kan ik wat aan je vragen." (respondent 7)

Eén respondent had meer dan tien dagen nodig om alles op een rijtje te krijgen. Hoewel zij tijdens het huisverbod nog teveel van streek was om toekomstplannen te maken, kreeg zij daar tijdens een daaropvolgend contactverbod wel de gelegenheid voor en besloot zij de relatie te verbreken:

Ik moest natuurlijk wel nadenken over wat ik wilde en over de jeugdzorg, hoe dat nu verder moest, maar ik was zo van de kaart, dat het niet lukte. Ik was nog dagen van de kaart. Ik deed wat ik moest doen, maar ik was nog steeds bang. Mijn ex was wel behoorlijk boos, want hij dacht na 10 dagen terug te komen, dat alles weer gewoon zou worden en ik hem zou vergeven. (respondent 13)

7.2 Stoppen van geweld en controlerend gedrag

Over het geheel genomen blijken de veranderingen die effectief bijdragen aan het stoppen van het geweld het sterkst in de groep met huisverbod. Daar is driekwart (n=11) inmiddels gescheiden (n=8) of staat op het punt te scheiden (n=3). Bij die laatsten zegt één respondente dat haar relatie met de uithuisgeplaatste nu als een broer/zus relatie valt te kwalificeren, maar het geweld gaat door. De respondente dreigt daarom de relatie te verbreken. Een andere

respondente staat op het punt apart te gaan wonen, maar is bang dat de partner dit niet zal accepteren:

Ik weet dat ik in juli dus dat huis krijg. Er zit wel vooruitgang in, maar ik ben nog wel bang, want ik zeg nu wel keihard van: 'Ik ga met mijn dochter daar wonen', maar wat gaat hij doen? Een kat in het nauw maakt gekke sprongen. (...). Wil ik doorgaan met zo iemand? Nee. Maar als ik dan op een gegeven moment zeg: 'Ik zit daar en jij gaat gewoon naar je eigen huis toe.' Ja, daar ben ik wel bang voor. Ik weet niet hoe hij dan reageert. (respondent 18)

In één geval wonen de partners officieel niet meer samen, maar slaapt de uithuisgeplaatste nog regelmatig bij de respondent.

Eerst woonden we altijd samen. Sinds het huisverbod is hij ergens anders gaan wonen [maar slaapt nog 4 nachten per week bij respondent]. Dat heeft hij zelf besloten. Hij had ook de scheiding aangevraagd, maar hij had geen geld en kon de scheiding niet betalen. Hij heeft de kinderalimentatie uit zijn vorige huwelijk ook niet betaald. Hij geeft mij nu 196 euro, maar hij eet, drinkt en slaapt hier. Dat is te weinig. (respondent 7)

In de groep zonder huisverbod zijn 3 respondenten inmiddels gescheiden en in één geval woonde de respondent niet langer samen met haar man, maar was het onduidelijk of de relatie ook was beëindigd. Twee respondenten wonen niet meer samen met de partner maar hebben wel nog een relatie. Vier relaties in de niet-huisverbod groep waren al verbroken ten tijde van de interventie.

Omdat bekend is dat partnergeweld ook na een scheiding nog een veel voorkomend probleem is (zo bleek dat ook bij de groep zonder huisverbod waar vijf respondenten door een ex-partner worden belaagd en bedreigd), is respondenten gevraagd of zij verwachten dat het geweld voorgoed zal stoppen. Vooral in de groep met een huisverbod blijken vrouwen hoopvol.⁹⁴ Waar in deze groep ruim de helft van de vrouwen verwacht dat het geweld echt is gestopt (n=8), zegt slechts één vrouw dit in de groep zonder huisverbod. In de groep zonder huisverbod is de helft onzeker en weet niet wat ze kan verwachten in de toekomst (n=6). Zoals eerder al naar voren kwam in de reacties op de politie-interventie, blijkt dat bij deze respondenten nog altijd de angst leeft voor toekomstig geweld en dat zij nog niet kunnen geloven dat het geweld daadwerkelijk ooit kan ophouden:

Af en toe ben ik wel bang dat hij lastig blijft vallen. Vooral als hij straks zijn huur niet kan betalen en op straat komt, dat hij weer komt vervelen. (respondent 23)

Eén van deze respondenten verwacht dat er een kans is dat het geweld ooit zal stoppen, maar dat dit afhankelijk is van haar eigen handelen:

Dat is heel moeilijk. Ik ben ervan overtuigd dat ik veel te doen heb met mezelf. Wie weet maak ik op een moment de keuze om weg te gaan. Ik weet het niet. De kans dat

---

⁹⁴ In zeven gevallen werd de vraag niet (duidelijk) beantwoord.

het geweld ooit zal stoppen is er wel, maar ik denk niet dat het makkelijk zal zijn.
(respondent 24)

In beide groepen is een minderheid uitgesproken somber en denkt dat het geweld nooit volledig zal stoppen (2 huisverbod; 3 niet-huisverbod). Hoewel het geweld op dit moment is gestopt, zijn ze bang dat hun (ex)partner toch weer door iets 'getriggerd' zou kunnen worden. Of de respondenten hebben in het verleden zoveel meegemaakt, dat ze niet meer in een geweldloze toekomst kunnen geloven:

Nee. Dat is ook wel een beetje door [hulpverlener]. Die heeft [ex-partner] één keer gezien en gesproken en verwacht dat het altijd wel een beetje zo zal blijven. Hij is er wel de persoon naar om mij te kleineren en te jennen waar hij maar kan, want dat doet hij nu ook met het huis. Ik probeer me daartegen te sterken. Dat hij me minder gaat doen. (respondent 10)

Nu niet. Ik zal het echt moeten gaan meemaken. Misschien besef ik het pas op mijn sterfbed. (respondent 11)

Nee, er zullen altijd steken onder water blijven. Steken onder water die pijn doen. Ik heb liever dat hij mij een blauw oog slaat. (respondent 22)

Gelet op de veelvoorkomende verwevenheid van controlerend gedag met geweld, zeker in relaties waar het geweld een patroon is geworden, is aan de respondenten die nog een relatie onderhielden met hun partner ten tijde van het interview gevraagd of hun partner sinds de interventie minder controlerend gedrag vertoonde en of hij nu beter wist hoe hij een escalatie van het geweld kon voorkomen. Drie vrouwen vonden hun partners nog even controlerend als daarvoor (2 huisverbod; 1 niet-huisverbod). Eén vrouw gaf aan dat haar man altijd al jaloers was geweest en dat hij dat nog steeds was, maar dat mevrouw dit als positief ervoer. Zo leest hij bijvoorbeeld haar e-mails, maar ze geeft aan dat hij dat doet 'uit angst me kwijt te raken' (respondent 67). Eén andere respondent ziet geen verandering.

Nee, dat is niet minder geworden. Hij bepaalt ook nog steeds met wie ik wel of niet om mag gaan. Hij is niks veranderd. (respondent 7)

Vier respondenten vonden dat hun partners minder controlerend gedrag vertoonden (2 huisverbod; 2 niet-huisverbod). Er vond meer overleg plaats in de relatie en hij was beter te benaderen. Ook had één partner ontdekt dat hij tijdens een ruzie beter weg kon lopen om escalatie te voorkomen.

Aan de respondenten is gevraagd of zij wisten wat ze zouden moeten doen als zij en hun (toekomstige) partners ruzie hebben en er geweld dreigt. Maar liefst 18 vrouwen gaven aan dat zij nu inderdaad (beter) wisten hoe te handelen in een dergelijke situatie.

En ook nu blijkt een positief effect in de huisverbod groep (11 huisverbod; 7 niet-huisverbod). Eén (niet-huisverbod) respondent vindt het moeilijk in te schatten of zij nu wel of niet weet wat ze zou moeten doen en een andere (niet-huisverbod) respondent geeft aan dat zij nu niet weet wat zij zou moeten doen.⁹⁵ Enkele veelgehoorde antwoorden zijn:

---

⁹⁵ De overige zeven antwoorden ontbraken of waren onduidelijk.

- Dat de respondenten het niet meer zo ver laten komen. Dat ze bijvoorbeeld eerder op hun strepen gaan staan en ingrijpen voordat het geweld escaleert.
- Dat de respondenten meteen de politie bellen of een andere vorm van (externe) hulp zoeken.
- Dat de respondenten meteen vluchten (en de relatie verbreken).
- Dat de respondenten een 'time-out' nemen (zelf even afstand nemen of hun partner afstand laten nemen).
- Dat de respondenten hun partner negeren/niet op hem reageren.

Enkele van de respondenten schrijven deze inzichten direct toe aan hun contacten met de politie en/of de hulpverlening.

[hulpverlener] heeft ons time out moment geleerd. Dat doen we ook. Werkt gewoon goed. (...) Vaak draait het ook om niks. Door even afstand te nemen kun je er naderhand weer rustig over praten. (...) Maar hij hoeft niets met mij te proberen en dat weet hij. Voor mezelf ben ik daar niet bang voor. Bij hem zou het nog wel eens kunnen escaleren, niet zozeer naar mij toe. Als het nog eens gebeurt, dan bel ik gewoon de politie. Dat weet 'ie. Jij hebt het recht niet om mij pijn te doen. Als hij het nog een keer doet ben ik weg. Dat heb ik hem gezegd. Hij zegt dan wel: 'Als jij aangifte doet tegen mij, ben ik ook weg', maar prima, dat is gemakkelijk. (respondent 1)

Sommige respondenten weten in theorie wel hoe ze het beste zouden moeten reageren, maar ze betwijfelen of ze dit ook in de praktijk waar kunnen maken. Het feit dat veel plegers een beroep blijven doen op hun ex-partner en de scheiding niet kunnen aanvaarden, maakt het moeilijk.

Heel diep van binnen weet ik dat ik hem niet binnen moet laten, maar ergens heb ik ook wel medelijden met hem. Ik ben bang dat als hij straks voor de deur staat, bijvoorbeeld, omdat hij op straat is gekomen, ik toch medelijden met hem krijg. Ook omdat ik bang ben hoe hij er nu uit zal zien, helemaal mager vanwege de drugs. Maatschappelijk werk zou ik dan niet inschakelen, maar misschien het Steunpunt wel. Ze hebben ook gezegd dat ik echt afstand moet nemen, dat ik de deur niet open moet doen, dat deze mensen meestal niet te helpen zijn. (respondenten 23)

7.3 Gezondheid en welbevinden

Van de respondenten die buitenshuis werkten in de groep met huisverbod (n= 8, 2 onbekend), belandde de helft (n=4) tijdens het huisverbod in de Ziektewet; twee als gevolg van verwondingen naar aanleiding van het geweldsincident, twee anderen om minder duidelijke redenen ("Ik heb mezelf een paar dagen in de Ziektewet gezet"). Het valt niet uit te sluiten dat de psychische belasting of verwondingen tengevolge van het incident hierin een rol hebben gespeeld zonder dat dit wordt gemeld. Enkele respondenten gaven spontaan aan dat ze in de periode voorafgaand aan het huisverbod zich wel eens ziek hadden moeten melden op hun werk i.v.m. het huiselijk geweld of dat zij smoezen hadden moeten verzinnen om bepaalde verwondingen te verklaren.⁹⁶

⁹⁶ Zie ook: Visee, H., G. Homburg (2010), *Verzuimkosten werkgevers tengevolge van huiselijk geweld*.

Amsterdam: Regioplan. Daarin komt naar voren dat een kwart van de slachtoffers van huiselijk geweld met

De overige vier respondenten die buitenshuis werkten bleven aan het werk en sommigen vertelden spontaan dat hun baan ook een soort uitlaatklep was. Dat onderstreept het schadelijke effect van ziekteverzuim: niet alleen lopen ze letsel of anderszins (psychische) schade op, ze raken ook (tijdelijk) afgesneden van een sociale hulpbron. Daarnaast kan ziekteverzuim op termijn ook nadelige gevolgen hebben voor hun loopbaan.

Aan respondenten is gevraagd of de interventie een effect heeft gehad op hun subjectief ervaren gezondheid en welbevinden. Gevraagd werd om aan de huidige gezondheid een cijfer te geven en om aan te geven of dit cijfer hoger of lager was dan voor het huisverbod of het contact met de politie/hulpverlening. Het bleek overigens tijdens het vraaggelsgprek dat het voor de meeste vrouwen moeilijk was om een cijfer te geven aan de periode voor de interventie. Het cijfer van de situatie nu kon men echter wel vrij gemakkelijk noemen en in het algemeen aangeven of het nu beter of slechter is dan voorheen.

Veertien respondenten zeggen dat hun gezondheid nu (flink) verbeterd is ten opzichte van de periode voor de interventie. Gemiddeld gaven deze respondenten het cijfer 7.6 aan hun gezondheid: driekwart in die groep zegt nu een betere gezondheid te hebben (n=9) tegenover een derde in de groep zonder huisverbod (n=5). We moeten hierbij aantekenen dat in die groep veel meer vrouwen nu gescheiden leven van de partner dan in de groep zonder huisverbod. Soms heeft deze verbetering niet alleen te maken met de afwezigheid van fysiek geweld en de negatieve invloed die daarvan kan uitgaan op iemands gezondheid, maar ook met de afwezigheid van de dreiging:

Er is rust, geen stress. Ik maak me niet meer druk over het eten 's avonds, dat soort dingetjes. (respondent 26)

Zes respondenten namen geen verbetering waar in hun gezondheid ten opzichte van de periode voor de interventie (3 huisverbod; 3 niet-huisverbod). Bij deze respondenten bleef het gemiddelde voor hun subjectief ervaren gezondheid nu steken op een 5.3:

Hetzelfde. Omdat ik gewoon heel veel moe ben. Altijd wel heel snel kan inslapen, omdat ik gewoon zo moe ben, maar dan 's nachts wakker word en dan kan ik weer niet inslapen. Dan kan ik niet verder slapen terwijl je wel moe bent gewoon. (respondent 21)

Bij vier respondenten was hun gezondheid achteruit gegaan (2 huisverbod; 2 niet-huisverbod). Gemiddeld gaven zij hun gezondheid op het moment een 5.5. In één enkel geval was dat het gevolg van baarmoederhalskanker die zich intussen had geopenbaard. Voor anderen was de achteruitgang wel gerelateerd aan de interventie. Eén respondent gaf aan dat ze nu heel veel stress had, omdat ze twijfelde over haar keuze om bij haar partner weg te gaan. Soms illustreert de achteruitgang ook de hardnekkigheid van de problematiek, die doorgaat ongeacht de interventie. Zo weet één respondent de achteruitgang in haar gezondheid aan de aanhoudende dreiging. Ze werd al ruim een jaar gestalkt door haar ex-partner.

---

betaald werk zich eens of meerdere keren ziek meldt tengevolge van het geweld. De directe kosten voor werkgevers in Nederland bedragen naar schatting tussen de 74 en 192 miljoen Euro.

Nu lager, maar dat ligt niet aan de politie of de hulpverlening. Het komt gewoon omdat het al een jaar duurt en ik al een jaar doorga op de automatische piloot en dat is nu klaar. (respondent 10)

Bij drie respondenten was tenslotte onduidelijk of hun gezondheid nu beter of slechter was dan voor de interventie. Toch gaven zij hun gezondheid gemiddeld een 7.2.

7.4 Gevoelens van veiligheid en angst

Ook in de beleving van veiligheid blijken vrouwen met een huisverbod positiever te scoren dan de groep met een reguliere politie-interventie. Twee derde van hen (n=10) voelt zich nu veiliger, vergeleken met de helft (n=6) uit de groep zonder huisverbod. Gemiddeld geven alle vrouwen hun veiligheid gemiddeld een 7.4. Eén respondent specificeert dit cijfer door te zeggen dat ze zich wat betreft het lichamelijke geweld veel veiliger voelt, maar dat er qua geestelijk geweld nog ruimte voor verbetering is en de angst voor herhaling snel ervaart:

Qua agressie een 7, qua verbaal een 5. Daarvoor was het veel lager. Daarvoor was het echt veel lager. Je merkte gewoon, die spanning werd steeds erger. Naarmate de tijd vorderde dat ik bij hem was werd het steeds erger. (...) Alleen ik vind verbaal tegen elkaar, het gewoon praten tegen elkaar, dat schommelt gewoon. Het wisselt nogal behoorlijk. Wel op een rustige manier. Daarom zeg ik het agressieve, de veiligheid, heb ik wel meer vertrouwen in, maar om datgene er gebeurd is blijf je een 7 geven omdat je weet het nooit zeker. Je ziet nog wel eens die paniek in zijn ogen. (respondent 18)

Soms was het onduidelijk of de interventie nu wel of geen invloed had gehad op het gedrag van de pleger (en daarmee op de verhoging van de veiligheid) of enkel op de subjectieve gevoelens van veiligheid bij de respondent:

Ik weet nu wat er kan. Ik weet dat ik met zo'n apparaat [AWARE alarm] rond kan lopen. Dat wil nog niet garanderen dat hij geen geweld meer zal gebruiken. Ik ben wel sterker geworden. Ik kan nu beter tegen hem opboksen. Niemand kan hem voorspelen. Het is maar hoe ik ermee omga. Ik heb nu ook geleerd om op andere manieren te reageren. Niet gelijk in paniek te raken. (respondent 11)

Zes respondenten voelden zich thuis momenteel even veilig als vóór de interventie. Zij geven het een gemiddeld cijfer van 6.7. Sommige respondenten gaven aan dat zij zich vóór de interventie ook al (relatief) veilig voelden, dus dat de interventie op dat gebied weinig verandering had gebracht.

Bij twee respondenten is het onduidelijk of zij zich nu meer of minder veilig voelen. Eén van deze respondenten voelt zich nu in ieder geval veilig, maar wellicht was dit vóór de interventie ook al zo en de andere respondent voelt zich noch veilig, noch onveilig (al lijkt dit meer met gewenning te maken te hebben, dan met daadwerkelijke gevoelens van veiligheid):

Ja, ik voel mij niet heel onveilig, maar ook niet veilig. Ik weet niet hoe ik dat uit moet leggen. Je gaat ook met dingen leven zal ik maar zeggen. Ik ga niet naar bed zonder mijn [AWARE] kastje (...). Dat het eigenlijk onbewust toch een beetje normaal wordt. Dat je weet hier moet ik mee oppassen, daar moet ik mee oppassen. Omdat we het

natuurlijk ook al heel lang doen zo. Ik wil niet dat angst mijn hele leven bepaalt, want dan heeft hij nog zijn zin (...). (respondent 21)

Slechts één (niet-huisverbod) respondent voelt zich minder veilig ten opzichte van de periode vóór de interventie. Zij geeft niet aan waarom zij zich minder veilig voelt. Een laatste respondent gaf geen duidelijk antwoord op deze vraag (missing).

In beide onderzoeksgroepen is de angst ook veel meer naar de achtergrond gedrongen (12 huisverbod; 9 niet-huisverbod). Sommigen zijn zelfs helemaal niet bang meer. Als deze respondenten hun antwoord toelichten, dan blijkt dat dit minder met het feitelijke gedrag van de partner te maken heeft dan met verandering in haar reactie en beleving. De meesten van hen geven aan dat ze een 'bepaalde grens' zijn overgegaan: 'tot hier en niet verder' (respondent 12). Toekomstig geweld wordt niet geaccepteerd en ze zouden eerder ingrijpen door bijvoorbeeld meteen de politie te bellen. Eén respondent zegt dat ze tegenwoordig eerder agressief dan bang op haar partner reageert.

Een minderheid (n=3) zegt nog steeds bang te zijn voor geweld, hoewel onduidelijk is of ze nu meer of minder bang is dan daarvoor:

Ja, dat is juist het erge. Nu met die rechtszaken en hij wint niet... dat er dan wel wat ergs kan gebeuren. Maar dat weet ik niet (..) maar hij kan ook mij wat aandoen. Ik heb ook wel eens dat ik denk van misschien neemt hij de kinderen wel mee naar het buitenland. Dat weet je niet. (respondent 21)

Soms voel ik me veilig en soms heel onbehaaglijk, meestal als ik weer contact met hem gehad heb. (respondent 13)

Een enkele vrouw lijkt eerder gelaten te zijn geworden dan bang:

Ik denk niet dat het nog zo uit de hand loopt. Sinds de [zelfmoord] poging [van partner] in mei ben ik zelf veranderd. Ik ga nergens meer tegenin. Ik scheld niet meer terug. Ik denk niet dat hij nog een reden heeft om te slaan. Ik vind alles best. (respondent 7)

Twee respondenten gaven aan dat er niets was veranderd en benadrukten dat zij eerder ook niet bang waren geweest.

7.5 Op weg naar herstel?

Door middel van de Post Traumatische Groei Schaal is geprobeerd op een gestandaardiseerde manier te achterhalen in hoeverre de interventie die in beide groepen heeft plaatsgehad ook wellicht een positieve impact heeft gehad op hun leven en hun persoonlijke weerbaarheid. Omdat het aantal respondenten dat de PTGS heeft ingevuld relatief klein is, worden de gegevens hier primair gepresenteerd als een kwalitatieve aanvulling op het beeld dat uit de interviews naar voren komt.⁹⁷

De schaal meet vier dimensies: veranderingen in relaties met anderen, het ervaren van nieuwe mogelijkheden, het ervaren van persoonlijke kracht en veranderingen in spiritueel leven (zie Bijlage 4). Uit de resultaten blijkt dat totaalscores van beide subgroepen (wel/geen huisverbod) niet ver uit elkaar liggen. Daarnaast blijkt dat binnen de groep zeer sterke verschillen voorkomen. Dat bevestigt op onderdelen het beeld van de diversiteit in ervaringen dat geregeld uit de

---

⁹⁷ Wegens de kleine aantallen worden ook geen statistische significanties berekend omdat die onvoldoende betrouwbaar zijn.

interviews naar voren komt. Binnen de 'huisverbod groep' loopt de totaalscore op de PTGS uiteen van 4 tot 81. Voor de 'niet-huisverbod slachtoffers' loopt deze score uiteen van 0 tot 88 (maximale score is 115). Dit betekent dat in beide groepen sterke variaties voorkomen in de mate waarin slachtoffers positieve ervaringen hebben gehad, na het huisverbod of het contact met de politie en de hulpverlening. Sommige slachtoffers rapporteren geen enkele positieve ervaring, anderen scoren op vrijwel alle subschalen (zeer) hoog. Wanneer we de subschalen afzonderlijk bekijken,⁹⁸ zien we dat beide groepen op de afzonderlijke items vaak rond de 2 à 3 scoren, wat inhoudt dat zij dergelijke ervaringen "een klein beetje" of "enigszins" ervaren hebben. Beide groepen slachtoffers scoren op de subschaal 'veranderingen in spiritueel beleven' zeer laag, wat inhoudt dat dergelijke ervaringen nauwelijks onderdeel zijn van hun dagelijkse leven. Gemiddeld genomen scoren de huisverbod slachtoffers op vier subschalen iets hoger dan de vrouwen bij wie een reguliere interventie plaatsvond. Dus in de huisverbod groep worden in positieve zin vaker ervaringen genoemd die wijzen op (positieve) veranderingen in relaties met anderen, het ervaren van nieuwe mogelijkheden, van persoonlijke kracht en een positieve waardering van het (eigen) leven.

Ook al moeten de PTGS scores door de kleine aantallen respondenten met terughoudendheid worden geïnterpreteerd, en vooral als verkenning worden gezien, komt dezelfde tendens naar voren in de antwoorden op de (open) vraag of het huisverbod of het contact met de politie/hulpverlening mogelijk van invloed was op de algemene tevredenheid van respondenten met hun leven. Ook hierin blijken meer vrouwen uit de huisverbod groep van mening dat dit een positieve impact had op hun gevoel van algehele tevredenheid (tweederde, n=9) dan in de groep zonder huisverbod (iets minder dan de helft; n=5). Gemiddeld geven alle respondenten een 7.5 voor wat betreft de tevredenheid met hun leven nu (van vier respondenten is onbekend of van toe- of afname sprake is):

Moeilijk. Mijn ogen zijn geopend, dus uiteindelijk meer tevreden. De politie heeft gezegd: Dit mag gewoon niet. (respondent 10)

Een 5, iets hoger. Ik ben nu mezelf. Verjaardagen worden gevierd, er zijn hondjes gekomen. (respondent 22)

In totaal geeft ongeveer één op de vier respondenten aan (n=7) dat ze nog net zo (on)tevreden zijn als voor de interventie, verdeeld over beide groepen (4 huisverbod; 3 niet-huisverbod). Gemiddeld geven zij hun leven een 4.9. Kennelijk is er een dusdanig sterke ontevredenheid dat de interventie daarop weinig invloed heeft gehad. Eén respondent geeft aan dat zij nu minder tevreden is over haar leven (cijfer = 4).

Gevraagd of respondenten zich nu *vrij* voelden dan vroeger, zijn beide groepen vergelijkbaar positief in hun reactie (6 huisverbod; 6 niet-huisverbod).

Ja, het besef is er nu dat ik niet meer op mijn tenen hoeft te lopen. De rust is weer in huis. Ik was zo gestrest. (respondent 10)

Als ik klaar ben met werken kan ik nog even koffie drinken en een sigaretje roken zonder constant gebeld te worden wanneer ik thuis ben. Daarin voel ik me wel vrij. (respondent 23)

Drie respondenten voelen zich niet vrij (2 huisverbod; 1 niet-huisverbod). Al deze respondenten hebben nog steeds een relatie met hun partner. Eén van deze respondenten geeft aan dat zij haar man eigenlijk uit huis wil hebben, maar dat hij niet wil gaan. Ze is nu op zoek

---

⁹⁸ Voor een overzicht van de scores verwijzen we naar bijlage 4.

naar een baan, zodat ze financieel onafhankelijk kan worden en hem kan verlaten (respondent 171). Een andere respondent voelt zich nog steeds verantwoordelijk voor haar partner: zij heeft het gevoel dat ze voor hem moet zorgen en dat hij op tijd zijn medicijnen inneemt (respondent 2).

Voor bijna de helft van alle respondenten (n=12) was de vraag of men zich 'vrij' voelde moeilijk te beantwoorden. Deze respondenten gaven geen (duidelijk) antwoord op de vraag of zij zich wel of niet vrij voelden in vergelijking met vroeger. Sommigen van hen gaven echter wel aan dat ze in negatieve zin zijn veranderd:

Ik ben wel veranderd. Vroeger was ik impulsief en nergens bang voor. (...) uitgaan in [stad] vond ik vroeger leuk. Nu word ik daar heel onrustig van en blijf ik in de buurt van [naam nieuwe vriend]. Veel mensen bij elkaar trek ik niet meer. Ik ben nu veel alerter. Altijd bang in grote ruimtes met veel mensen die ik niet ken. (respondent 17)

7.6 Voorlopige conclusies

Voorlopig mogen we vaststellen dat in de belangrijkste dimensies die hier onder de loep zijn genomen om de uitwerking van de politie- interventie op de persoonlijke weerbaarheid van vrouwen in kaart te brengen, de vrouwen die een huisverbod hebben gehad sterker uit de strijd lijken te komen dan de groep die een reguliere politie-interventie heeft ondergaan. De eerst genoemde groep komt (op basis van zelfscores) naar voren als aanmerkelijk positiever in zijn algehele terugblik, meer tevreden met het leven zoals het nu is en rapporteert een betere gezondheid, minder angst en minder onveiligheid.

Een aantal kanttekeningen is van belang om deze uitkomsten op hun juiste waarde te schatten. De kleine aantallen in beide groepen dwingen allereerst tot terughoudendheid. Dat is inherent aan kwalitatief onderzoek. Het is bedoeld om het proces en de dynamiek daarin naar voren te halen. In die zin zijn de uitkomsten van groot belang.

Daarnaast is het van belang te onderkennen dat we hier geen oorzakelijk verband hebben onderzocht. Er kunnen andere (achterliggende) factoren spelen die op de uitkomst van invloed zijn en die hier niet systematisch onderzocht zijn of waarvoor gecontroleerd kon worden. De resultaten laten de uitkomst van een proces zien en geven enig inzicht in de dynamiek daaromheen, waarin de interventie een cruciale rol vervulde. Dat procesaspect komt het duidelijkst naar voren in de uitkomst dat in de groep met een huisverbod een groot aandeel gaat scheiden en op die manier zich meer effectief weet te onttrekken aan het geweld. Dus niet de interventie op zichzelf, maar de impact ervan in de context van het persoonlijke leven van slachtoffers (en de manier waarop vrouwen de hun aangereikte hulp gebruiken) is doorslaggevend. Het onderzoek laat wel overtuigend zien dat in dat complexe, persoonlijke proces, de scheiding duidelijk verband houdt met het huisverbod en vooral de intensieve hulpverlening die hen daarin heeft ondersteund.

Eerder kwamen we al tot de conclusie (hoofdstuk 3 en 4) dat in de groep zonder huisverbod een substantieel deel van de respondenten met ernstige en herhaalde geweldproblematiek te maken heeft. De resultaten in dit hoofdstuk laten zien dat in de groep zonder huisverbod in alle belangrijke dimensies (o.a. veiligheid en angst) een sterker negatief gekleurde beleving overheerst, ondanks het feit dat ogenschijnlijk het geweld eerder als minder ernstig is gekwalificeerd (althans; als niet acuut bedreigend op basis waarvan eerder de beslissing werd genomen om geen huisverbod op te leggen). De hier gevonden uitkomsten over de impact van de interventie op de persoonlijke weerbaarheid onderstrepen dat in de groep zonder huisverbod waarschijnlijk veel winst is te behalen - in de zin van preventie van herhaling van geweld en versterking van de weerbaarheid van slachtoffers - met het eerder opleggen van een huisverbod.

8 Aanpak huiselijk geweld en de ketensamenwerking in Tilburg

In dit hoofdstuk staan we stil bij de ketensamenwerking op het terrein van huiselijk geweld, zoals die in de gemeente Tilburg vorm heeft gekregen. Het SHG is de spil in die ketensamenwerking.⁹⁹ De beleidsmatige en organisatorische afstemming tussen de instellingen die betrokken zijn bij de hulpverlening bij huiselijk geweld, is één van de kerntaken van het SHG sinds haar oprichting in 2004. Die taak is in de afgelopen jaren gegroeid en aangescherpt, mede door de invoering van de WTH in 2009. Een goed lopende samenwerking met de instellingen die feitelijk de zorg en hulp bieden is dan een vereiste.

Na een samenvatting op hoofdlijnen van de door het SHG ontwikkelde aanpak in Tilburg (8.1), gaan we dieper in op de ervaringen van de professionals van de deelnemende partners in de keten. In zijn spilfunctie werkt het SHG in de praktijk met partners in drie verschillende domeinen: de *politie* (en justitie¹⁰⁰) (8.2), de *overige instellingen* die de feitelijke zorg en hulpverlening leveren aan cliënten (8.3) en de *gemeente* (8.4).¹⁰¹ Ten opzichte van alle drie heeft het SHG een eigen rol en verantwoordelijkheid en komen verschillende aspecten van de ketensamenwerking naar voren.

Voor dit deel van het onderzoek baseren we ons op 12 vraaggesprekken die zijn gevoerd met vertegenwoordigers van de belangrijkste instellingen die het samenwerkingsconvenant uit 2009 hebben ondertekend: vertegenwoordigers van respectievelijk het SHG (een manager en een case manager), de politie (een beleidsverantwoordelijke coördinator huiselijk geweld bij de politie en een HOvJ betrokken bij de uitvoering van de WTH), vrouwenopvang Kompaan en de Bocht, Bureau jeugdzorg/AMK, GGZ Breburg, Instituut voor Maatschappelijk Werk (IMW), Novadic-Kentron (verslavingszorg), Reclassering Nederland en Slachtofferhulp Nederland. Met Juvans (maatschappelijk werk) lukte het niet om een interviewafspraak te maken (tijdgebrek van betrokken medewerkers). Voor een meer gedetailleerde verantwoording van de methodische werkwijze verwijzen we naar hoofdstuk 2.

Vooraf moeten twee kanttekeningen worden gemaakt. Omdat we inzicht wilden krijgen in de relatieve omvang waarmee de betrokken instellingen huiselijk geweld zaken binnen krijgen, is aan de instellingen een korte schriftelijke vragenlijst voorgelegd. Het verzoek was aan te geven hoe groot hun caseload was van huiselijk geweld zaken in 2009 of 2010 en wie het slachtoffer was (man, vrouw, kind/eren). Voor een overzicht van deze gegevens met betrekking tot de politie en het SHG verwijzen we naar hoofdstuk 3. Helaas hebben de meeste hulpverleningsinstellingen die vragen niet kunnen beantwoorden (tijdgebrek was meestal de reden). Een aantal instellingen registreert huiselijk geweld-zaken niet afzonderlijk en heeft de gevraagde gegevens niet.

In de tweede plaats is dit onderzoek, conform het verzoek van de opdrachtgever,¹⁰² gericht op de praktijk van de *ketensamenwerking bij huiselijk geweld*. Het is uitdrukkelijk niet bedoeld als

---

⁹⁹ "Programma van eisen voor Steunpunt Huiselijk Geweld Midden-Brabant 2011" Gemeente Tilburg, (091124-35 BO) 2010.

¹⁰⁰ Omdat in het huisverbod en de reguliere huiselijk geweld interventies het OM een marginale plaats inneemt blijven deze verder buiten beschouwing hier. Het SHG werkt meer intensief samen met het OM in de zeer ernstige zaken die in het kader van Stelsel bewaken en beveiligen worden aangepakt. Zie hierna onder punt 5.

¹⁰¹ De focus in dit onderzoek is op de concrete taken van de Gemeente in de *uitvoering* van de ketensamenwerking. De meer algemene taken en verantwoordelijkheden van de Gemeente als subsidiënt/opdrachtgever als beleidsmaker, en de implicaties daarvan voor het werk van het SHG vallen buiten het bestek van dit deelonderzoek.

¹⁰² Voor dit specifieke onderdeel is dat de Gemeente Tilburg; zie ook hoofdstuk 2.

evaluerend onderzoek naar het functioneren van het SHG in de uitvoering van haar volledige takenpakket.

We hebben in de verkenning van de praktijk van de ketensamenwerking de grote gemene deler van de meest voorkomende huiselijk geweld interventies als uitgangspunt genomen. De focus ligt daarom op partnergeweld, in de praktijk meestal gericht tegen de vrouw, waarbij al dan niet een huisverbod is opgelegd. Het overige werk van het SHG op het terrein van huiselijk geweld dat op andere vormen van huiselijk geweld en/of niet direct op de ketensamenwerking als zodanig betrekking heeft, blijft goeddeels buiten beschouwing. Het gaat dan in het bijzonder om:

1. SHG informatie, hulp- en advieswerk: alle werkzaamheden voor cliënten die het SHG voor haar rekening neemt en afhandelt zonder dat andere ketenpartners hierbij betrokken hoeven te worden.
2. Preventie en voorlichting, in het bijzonder voorlichting en advies bij politie, scholen en overige instellingen, en het voeren van publieksgerichte voorlichtingscampagnes.
3. Overige interventies huiselijk geweld: oudermishandeling (ruim 10% van het totaal aantal meldingen), zaken die primair kindermishandeling betreffen (ruim 1%)¹⁰³ en zaken van *dating violence*, jeugdprostitutie en eerdergerelateerd geweld (zie ook onder punt 5).
4. Methodiekontwikkeling: dit is een doorgaand aandachtspunt in het werk van het SHG, o.a. in de ontwikkeling van een aanbod voor plegers van huiselijk geweld en de verbetering van aansluiting in interventies waarin ook kinderen het slachtoffer zijn (*Signs of Safety*). Ook verbetering van registratiesystematiek is een belangrijk aandachtspunt.
5. Huiselijk geweld-zaken met een verhoogd risico (potentieel dodelijk geweld). Dit zijn zonder uitzondering bovengemiddeld complexe en arbeidsintensieve zaken waar vaak acuut moet worden opgetreden. Zij vereisen een zeer intensieve begeleiding vanuit het SHG. Dat geldt voor AWARE-zaken, waarin door hun ex-partner levensbedreigde vrouwen zijn aangesloten op een elektronisch alarmsysteem waarmee zij de politie kunnen waarschuwen als acuut gevaar dreigt. Daarnaast betreft het zaken van eerdergerelateerd (huiselijk) geweld, meestal tegen de dochter of ex-partner gericht. In die laatste zaken ligt in de samenwerking het accent op hulpverlening, omdat een interventie waarbij het politieoptreden de openingsinterventie zou zijn (zoals bij de reguliere aanpak huiselijk geweld meestal het geval is), bij eerdergerelateerd geweld een averechts effect kan hebben. Gezien de complexiteit en aanpak op maat die nodig is worden deze zaken in samenwerking tussen politie, OM en SHG aangepakt in het kader van het stelsel "*Bewaken, beveiligen en crisisbeheersing (BB&C)*".¹⁰⁴ Voor elke casus afzonderlijk wordt een passende combinatie gekozen van zorg, hulp en dwang- of drangmaatregelen. Vooral voor het OM is deze op preventie gerichte aanpak van huiselijk geweld nieuw; het OM staat in huiselijk geweld zaken normaal gesproken per definitie aan het eind van de keten als het geweld wordt vervolgd. In de regio wordt erkend dat de samenwerking met het SHG van cruciale betekenis is om de balans te vinden tussen zorg- en hulpverlening

---

¹⁰³ 2010 *Rapportage Steunpunt Huiselijk Geweld Midden-Brabant*.

<http://www.huiselijkgeweldbrabant.nl/pool/3/documents/20112204%20Regas%20samenvatting%202010.pdf>

¹⁰⁴ College van Procureurs-generaal, Aanwijzing beveiliging van personen, objecten en diensten (2008A020). *Staatscourant*, 2008, 209. Als *personen* worden bedreigd (i.t.t. objecten) is het OM/Hoofdofficier van Justitie aangewezen als de eerstverantwoordelijke in de gezagsdriehoek.

en justitiële middelen. Dit een specifieke vorm van ketensamenwerking op kleinere schaal.¹⁰⁵

Bovenstaande activiteiten worden waar relevant wel benoemd, maar vallen verder buiten het bestek van deze studie.

Hierna schetsen we eerst de gangbare aanpak in Tilburg bij partnergeweld en wat de belangrijkste elementen zijn in de ketensamenwerking (8.1). De beschrijving van de ervaringen van instellingen met de ketensamenwerking wordt vervolgens per domein gepresenteerd (resp. politie (8.2), hulpverlening (8.3) en gemeente (8.4). Per domein worden eerst de ervaringen met de ketensamenwerking in het algemeen gepresenteerd en de waardering daarvan door betrokkene professionals. Daarna staan we stil bij de vraag hoe de geïnterviewde professionals de effectiviteit van de ketensamenwerking inschatten, zowel het externe effect (op betrokkenen, i.h.b. terugdringen van recidive), als het interne effect (de verhoging van de effectiviteit van de hulpverlening). Tot slot gaan we bij elk domein in op succes- en verbeterpunten.

8.1 Uitgangspunten in de aanpak huiselijk geweld (partnergeweld) in Tilburg

*De organisatie van de hulpverlening*¹⁰⁶

Lokaal voert de gemeente Tilburg de regie over de veiligheid en de hulpverleningsketen. In Tilburg is de aanpak van huiselijk geweld ingebed in het Zorg- en Veiligheidshuis en de verantwoordelijkheid voor regie van de aanpak van huiselijk geweld in het algemeen - in zaken met en zonder huisverbod - ligt bij het SHG. Het SHG vervult de rol van *front office*, via welke de zaken binnenkomen en verder worden geleid en begeleid door de case managers van het SHG. In die doorgeleiding en uitvoering zijn de zogeheten '*BackOffice partners*' essentieel: de hulpverleners die afkomstig zijn van de deelnemende ketenpartners en -instellingen. Onder aansturing van het SHG wordt in samenspraak met hen de aanpak voor een passende systeemhulpverlening opgezet en wordt onderling contact gehouden over de casus.

Huiselijk geweld zaken kunnen langs drie wegen bij het SHG binnenkomen: door rechtstreekse meldingen van betrokken cliënten (of van mensen uit hun omgeving), door hulpverleners of anderszins beroepshalve betrokkenen (onderwijs bijv.) of via de politie. Politie meldingen vormen de overgrote meerderheid van huiselijk geweld zaken die het SHG binnenkrijgt (77%). De groep slachtoffers of plegers die zelf aanklopt bij het SHG voor hulp of advies is relatief beperkt (bijna 10% in 2010).¹⁰⁷ In 2010 kwam ruim 7% van de meldingen bij het SHG binnen via andere hulpverleners. Van de overige 6% is de precieze herkomst van de melding onbekend. Vergeleken met 2009 nam het aantal zogeheten 'civiele' meldingen via betrokkenen of via hulpverleners wel toe (zie tabel 2 in hoofdstuk 3). We mogen daaruit afleiden dat het SHG steeds bekender wordt onder de lokale bevolking.

In de ketensamenwerking door het SHG Midden-Brabant (MB) is het dagelijkse intakeoverleg het centrale startpunt. Het intakeoverleg gebeurt 's ochtends in het Zorg- en Veiligheidshuis. Het betreft de zaken die gedurende weekdays in de voorafgaande 24 uur bij de politie

---

¹⁰⁵ Rene Soet (OM Regioparket Breda-Middelburg) in: *Jaarbeeld 2010. SHG Midden-Brabant*. p. 3.

¹⁰⁶ Alle hierna vermelde cijfers zijn gebaseerd op *2010 Rapportage Steunpunt Huiselijk Geweld Midden-Brabant*. Ibid.

¹⁰⁷ Van alle meldingen in 2010 was 6% gedaan door slachtoffer of pleger (n=92), en 3.5% (n=56) door iemand uit de sociale omgeving.

binnenkomen en die ook zorg of anderszins begeleiding of interventie behoeven.¹⁰⁸ De belangrijkste ketenpartners nemen dagelijks deel aan het overleg. Daar wordt in eerste instantie beoordeeld of, en zo ja, bij welke instellingen de betrokkenen al bekend zijn en hoe de benodigde hulp op elkaar kan worden afgestemd. Belangrijkste partners die aan het overleg deelnemen, buiten het SHG en de politie, zijn: Kompaan en de Bocht (Vrouwenopvang), Bureau Jeugdzorg/AMK, GGZ Breburg, Instituut voor Maatschappelijk Werk (IMW), Juvans (maatschappelijk werk/dienstverlening), Novadic-Kentron (verslavingszorg), Reclassering Nederland en Slachtofferhulp Nederland.

De belangrijkste elementen in de ketensamenwerking

De volgende elementen zijn cruciaal in de ontwikkelde modelaanpak voor de ketensamenwerking bij huiselijk geweld zaken in Midden-Brabant:

1. *Instroom*: zaken die rechtstreeks bij het SHG worden aangemeld (door cliënten, omgeving of hulpverleners) worden door het SHG beoordeeld op noodzaak tot samenwerking. De overgrote meerderheid van de instroom van de zaken verloopt echter via de politie en komt in elk geval in het intakeoverleg (zie punt 2). In zaken met een huisverbod is op onderdelen de samenwerking tussen SHG en politie in een vroeg stadium wettelijk bepaald omdat de HOvJ het SHG op de hoogte dient te stellen zodra een huisverbod wordt uitgevaardigd. Het delen van de informatie over de aard van de problematiek tussen politie en SHG maakt onderdeel uit van de eerste stap van politie om het SHG te informeren (i.c.: het risicotaxatieinstrument dat de HOvJ na het ter plaatse gaan afneemt om te beoordelen of een huisverbod geboden is).
2. *Intake en aansturing/management*: Het voorzitten en structureren van het dagelijkse intakeoverleg door het SHG zijn noodzakelijke voorwaarden voor het effectief vervullen van de regierol. Het SHG werkt ook hierin in nauw overleg samen met de politie (als belangrijkste aangever van de huiselijk geweld-zaken). Onder voorzitterschap van het SHG nemen de belangrijke ketenpartners en de politie deel aan het dagelijkse intakeoverleg. Over informatie-uitwisseling met het oog op de privacybescherming zijn in het kader van het Zorg- en Veiligheidshuis werkafspraken gemaakt. Het SHG heeft ook de rol van coördinator op het niveau van casemanagement. Waar nodig (in complexe zaken) kan het SHG ook de procesregie op zich nemen om een optimale afstemming van de werkzaamheden van de betrokken ketenpartners te kunnen realiseren (afgezien van het voorzitten van het intakeoverleg verwijst procesregie naar regie van de interventie op het instellingsniveau, boven het specifieke casus niveau).
3. *Eerste contact met cliënten en interventie door hulpverlening*: een interventieteam is opgesteld om in ernstige zaken binnen 24 uur (nadat de politie ter plaatse is geweest of nadat de melding anderszins binnenkwam) systeemgerichte hulpverlening te kunnen opstarten. De huisverbod-zaken vallen daar doorgaans in elk geval onder. Het interventieteam bestaat uit professionals met grondige en specifieke expertise op het terrein van huiselijk geweld. Buiten reguliere werktijden is de Crisisdienst Buiten Kantooruren (CBK) betrokken als eerste interventie bij huiselijk geweld.¹⁰⁹ Het CBK/Interventieteam treedt op in alle ernstige gevallen van huiselijk geweld, ongeacht of er een huisverbod is opgelegd. Hiermee is beoogd om de 24-uurs bereikbaarheid te realiseren bij ernstige zaken van huiselijk geweld. In dit eerste stadium moet ook worden bepaald of sprake is van noodzakelijke zorg voor kinderen en of er actieve betrokkenheid

---

¹⁰⁸ In 2010 kwamen in totaal 2397 politiemeldingen huiselijk geweld binnen (waarvan 1836 in politiedistrict Tilburg en 561 in Oosterhout). Ruim twee derde (68%, n=1622) werd doorgeleid naar het SHG intakeoverleg.

¹⁰⁹ De CBK opereert onder verantwoordelijkheid van het Instituut voor Maatschappelijk werk.

en werkafspraken nodig zijn met Bureau Jeugdzorg (en evt. noodzaak bepalen van het opzetten van Kindspoor-traject).

4. *Behandelplan en uitvoering op korte termijn:* in de context van het huisverbod is door het SHG het 10-dagenmodel ontwikkeld¹¹⁰ om de implementatie van de noodzakelijke ketensamenwerking in de hulpverlening vorm te geven. Dat model wordt in grote lijnen ook aangehouden als werkmodel bij overige ernstige zaken van huiselijk geweld (afgezien uiteraard van de terugkoppeling naar de gemeente omdat in zaken zonder huisverbod geen verlengingsadvies over de uithuisplaatsing nodig is). Het SHG heeft in deze aanpak de verantwoordelijkheid van coördinatie en doorgaans ook van de casusregie (elke huisverbodzaak valt onder verantwoordelijkheid van een SHG casemanager). Het SHG MB heeft haar inhoudelijke aanpak gemodelleerd naar het landelijke uitvoeringsadvies bij de WTH en vertaald naar specifieke werkafspraken over (o.a.) overdrachtsmomenten, dossiervorming, termijnen van hulpverlening en informatie-uitwisseling. Die zijn in grote lijnen vastgelegd in het samenwerkingsconvenant van 2009.¹¹¹ Het aanbieden van opties voor de behandeling van plegers/daders van huiselijk geweld is ook een belangrijk onderdeel van deze fase. Overeenstemming over prioritering van de casuïstiek (als 'crisishulpverlening') door bij de casus betrokken instellingen is meer in het algemeen een belangrijke voorwaarde voor de effectiviteit in de implementatie van het huisverbod.
5. *Lange termijn hulp:* bij de meer complexe huiselijk geweld zaken, en in het algemeen zal dit voor de huisverbod-zaken gelden, is hulpverlening op langere termijn nodig (in de huisverbod-zaken wordt ook wel van *nazorg* gesproken, doelend op de zorg ná afloop van de eerste tien dagen van de uithuisplaatsing). Dit vereist tijdige afspraken tussen alle betrokken professionals: het interventieteam, het SHG en de betrokken instellingen, vooral in zaken met een huisverbod (zie ook punt 6).
6. *Advies over verlenging huisverbod aan gemeente:* in de huisverbod-zaken dient het SHG op dag 8 van het huisverbod aan de gemeente advies uit te brengen of een verlenging van het huisverbod noodzakelijk is vanuit het oogpunt van de veiligheid van het slachtoffer (en evt. kinderen). De gemeente (formeel: de burgemeester) beslist op basis van dit advies en na de uithuisgeplaatste te hebben gehoord. Het advies wordt samengesteld onder verantwoordelijkheid van de casemanager en manager van het SHG. Het bevat een analyse van de mogelijke risico's op voortduren van ernstig geweld en is gebaseerd op inbreng van alle hulpverleners die bij de zaak betrokken zijn (en cliënten zelf worden doorgaans ook gehoord). De onder 5 genoemde afspraken over mogelijke vervolghulp zijn van groot belang in het bepalen of en in hoeverre sprake is van een voortdurende dreiging na afloop van de eerste tien dagen van het huisverbod.
7. *Monitoring en registratie:* bij de start van de aanpak (2009) is vastgesteld dat er een eenduidige registratie moest komen om de implementatie effectief te kunnen monitoren en evalueren.

Instroom en doorverwijzing van huiselijk geweld zaken bij SHG

Van het totaal aantal huiselijk geweld zaken dat het SHG in 2010 behandelde (n= 1559) is in 86% casemanagement ingezet. Bij één op de zeven zaken (n= 208) heeft dit geleid tot intensief casemanagement (via de inzet van het Interventieteam of via coördinatie van een huisverbod). In

---

¹¹⁰ Boom, van den, T., G. Rozema (januari 2009), *Startnota Wet Tijdelijk Huisverbod Midden-Brabant*.

¹¹¹ Het aantal partnerinstellingen dat indien nodig meewerkt in de Tilburgse ketensamenwerking bij huiselijk geweld is inmiddels fors gegroeid (tot rond de 30); dit betekent niet noodzakelijkerwijs dat alle partners ook het samenwerkingsconvenant hebben getekend.

2% van de zaken (n=33) heeft het SHG ook de procesregie gevoerd in de coördinatie van complexe en ernstige zaken. De overige 14% betreffen overwegend verzoeken om informatie en advies of een doorverwijzing.

Voor wat betreft het doorverwijstraject van zaken die bij het SHG binnenkomen zijn over de tweede helft van 2010 de gegevens beschikbaar en in tabel 1 bijeengebracht.¹¹²

Tabel 1: Doorverwijzingen na dagelijks intakeoverleg SHG MB (tweede helft 2010)

INSTELLING waarnaar is verwezen	Percentage	Aantal
SHG	42%	417
Instituut voor Maatschappelijk Werk	15%	151
De Bocht (Vrouwenopvang)	15%	120
Juvans (maatsch.werk)	2%	14
Novadic-Kentron (verslavingszorg)	17%	172
GGZ-Breburg	7%	71
Slachtofferhulp Nederland	4%	38
MEE ¹¹³	0,2%	2
Traverse (maatsch.werk)	0,2%	2
TOTAAL		987

Uit Tabel 1 blijkt dat gedurende de tweede helft van 2010 ruim vier op de tien zaken na de eerste intake door het SHG zelf onder haar hoede worden genomen. Voor het overige nemen psychosociale zorg via het maatschappelijk werk, opvang van vrouwen en kinderen en verslavingszorg een vergelijkbaar aandeel in de doorverwijzingen. Gemiddeld één op de zes à zeven zaken gaat naar respectievelijk één van de instellingen op deze zorgterreinen. Helaas is over deze periode niet geregistreerd in hoeveel gevallen meerdere hulpverleningsinstellingen bij één casus waren betrokken (de registratie van multipale hulpverleningsinzet gebeurt sinds medio 2011).¹¹⁴ Overigens neemt de doorverwijzing niet weg dat bij een deel van de zaken het casemanagement van deze zaken wel onder verantwoordelijkheid van het SHG blijft (de precieze omvang van dat deel is niet bekend).

Ook al betreft het hier niet alle doorverwijzingen van zaken in 2010, gelet op het grote aantal (tweederde van het uiteindelijke totaal van 1559 zaken in 2010), mogen we aannemen dat de cijfers een redelijk betrouwbare indicatie geven van de doorverwijspraktijk van alledag.

8.2 Politie en SHG over de ketensamenwerking

Algemeen: ervaringen met de ketensamenwerking

De politie heeft bij de interventies rondom huiselijk geweld overwegend met het SHG van doen, met de gemeente (zie daarvoor 8.4), en alleen in geval van kindermishandeling ook met het Bureau Jeugdzorg. Die samenwerking met de hulpverleningsinstellingen berust op twee peilers.

¹¹² Betreft 987 zaken (van het totaal van 1559 in 2010). Het Zorg- en Veiligheidshuis startte de registratie over de verwijzingen na het intakeoverleg in medio 2010.

¹¹³ Hulp voor mensen met beperking of chronische ziekte.

¹¹⁴ Mededeling Gerianne Rozema, 21 november 2011 (manager SHG).

- *Beleidsmatig*: in Tilburg is het interventiebeleid richting hulpverlening door de gemeente ingebed in het Zorg- en Veiligheidshuis, meer in het bijzonder in het dagelijkse intakeoverleg waar onder voorzitterschap van het SHG de nieuwe politiecasussen huiselijk geweld worden besproken (ongeacht of er een huisverbod is opgelegd). In de 2010 *Aanwijzing van het College Procureurs Generaal* over huiselijk geweld en eengerelateerd geweld,¹¹⁵ is ook bepaald dat het SHG de aangewezen instelling is waarnaar de politie dient door te verwijzen.
- *Wettelijk*: als een huisverbod wordt opgelegd is de politie in het kader van de WTH (art. 2 lid 8) verplicht (namens de burgemeester) om de inhoud van het huisverbod mee te delen aan het SHG (als instelling die de hulpverlening verder dient te organiseren). In zaken van (een vermoeden van) kindermishandeling dient de politie ook meteen Bureau Jeugdzorg te informeren (art.2 lid 3 en lid 8 WTH).

Zoals eerder toegelicht, concentreren we ons hier op interventies bij partnergeweld. Waar relevant stippen we kindermishandeling wel aan.

In de dagelijkse praktijk in Tilburg komen de huiselijk geweldzaken op twee manieren in de keten: ofwel via het huisverbod en/of via het intakeoverleg in het Zorg- en Veiligheidshuis.

Zodra een huisverbod wordt opgelegd door een HOvJ (op basis van de risicotaxatie via het afnemen van het RIHG - Risicotaxatie Instrument Huiselijk geweld) informeert de politie het SHG. Het SHG zorgt dat een casemanager in ernstig dreigende zaken binnen maximaal 2 uur ter plaatse is. Dit lukt in de praktijk vrij goed, aldus betrokkenen (bij minder acute dreiging wordt een termijn van max. 12 uur gehanteerd). Bij zeer ernstige zaken kan het Interventieteam (IT) worden ingezet; in eerste instantie gaan dan medewerkers van het SHG ter plaatse. In de inhoudelijke overdracht tussen de politie en het SHG is het delen van de informatie van het RIHG de essentiële stap.

In de huiselijk geweld-zaken waarin geen huisverbod is opgelegd maar wel door de politie is geïntervenieerd en geconstateerd dat een hulpvraag aan de orde is, zet de politie de zaken via het intakeoverleg door naar het SHG en worden de betrokkenen zelf ook verwezen naar het SHG. Het SHG neemt dan de regierol op zich. Daar wordt informatie over de zaak besproken. Het is onduidelijk of het informeren van betrokkenen ook betekent dat hen om toestemming is gevraagd om de gegevens (over het incident waarvoor zij de politie te hulp riepen) te delen met het SHG. In principe wordt dan vanuit het SHG pro-actief contact gelegd met de betrokkenen (dus ongeacht of betrokkene dat contact wil), om tot inzet van hulpverlening te komen. Op korte termijn wordt dan afgezien van verder politie- of justitieoptreden.

In principe roept de politie altijd het SHG erbij als men met een ernstige huiselijk geweld zaak te maken krijgt, of men neemt telefonisch contact op met de politie om te informeren of de betrokkenen bekend zijn bij het SHG. In alle gevallen is het doel om de systemische hulpverlening zo snel mogelijk te starten voor alle betrokkenen (slachtoffer, pleger en evt. kind/eren). In de praktijk blijkt het volgens de geïnterviewde politie-expert, die veel ervaring heeft met het opleggen van huisverboden, altijd te lukken om binnen tien minuten iemand van het SHG te bereiken. Zowel aan de kant van de politie, als bij het SGH, als naar de gemeente toe is

---

¹¹⁵ *Aanwijzing van het College Procureurs Generaal over huiselijk geweld en eengerelateerd geweld*. Staatscourant. 2010, 6462. Zie in paragraaf 4: “ Een slachtoffer van huiselijk geweld wordt voor hulpverlening door de politie zoveel mogelijk doorverwezen naar de door de burgemeester aangewezen instantie, als bijv. een Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld.”

24-uurs continuïteit in inzet gewaarborgd, waar nodig door het instellen van piketdiensten (politie, gemeente).

De politie is zeer lovend over de samenwerking met het SHG en omgekeerd. Het feit dat men elkaar goed kent en men elkaar gemakkelijk weet te vinden is een belangrijk pluspunt volgens geïnterviewden. Het dagelijkse intakeoverleg in het Zorg- en Veiligheidshuis is een belangrijk kader waarin de samenwerking vorm krijgt.

Professioneel is die samenwerkingsrelatie tussen politie en SHG stevig verankerd, ook buiten het intakeoverleg of de huisverbod interventie. Het SHG heeft geregeld training en voorlichting aan de politie verzorgd. Die investering in training van de HOvJ's in het district Tilburg heeft vruchten afgeworpen en het SHG wordt als een belangrijke motor hierin gezien.

“Een groot aantal HOvJ's heeft het licht gezien als het gaat om huiselijk geweld. Het besef groeit: ‘Ik heb het heel druk, maar ik moet er iets mee doen’. Het SHG versterkt dit.”
(politie-expert 2)

Ook beleidsmatig gezien hebben politie en SHG, alsook gemeenteambtenaren, lokaal met elkaar te maken. Vanuit de politie wordt gesproken over een “*organische samenwerking*” die jaren geleden is opgestart nadat het SHG MB in 2004 is opgezet. Nog voordat het huisverbod werd ingevoerd zijn “*goede werkrelaties*” ontwikkeld. Het betekent dat er “korte lijnen” zijn waarin “*snel kan worden geschakeld*”, aldus de politie-respondent.

Afgezien van het belang elkaar te kennen en de weg te weten, is het essentieel dat over en weer met veel waardering over elkaars expertise wordt gesproken. Tegelijkertijd benadrukken zowel politie als SHG de bereidheid om met elkaar in gesprek te gaan en waar mogelijk van elkaar te leren. Zeker als het om een huisverbod gaat is men zich ervan bewust dat die maatregel nogal ingrijpend is voor betrokkenen en dat politie en hulpverlening alleen in samenwerking met elkaar het gewenste effect kunnen bereiken.

“Het maakt indruk, het maakt de partijen duidelijk dat het ernst is. De intensiteit van de hulpverlening na het huisverbod is doorslaggevend, of ze nu uit elkaar gaan of bij elkaar blijven.” (politie-expert 1/HOvJ)

Dit betekent ook dat de politie op de achtergrond betrokken kan blijven in de huisverbodperiode, en door het SHG erbij wordt betrokken, ook al is formeel de politietaak ten einde nadat het RIHG is afgenomen, het huisverbod is uitgevaardigd en de beschikking is opgemaakt (en aan de gemeente is gestuurd). De nauwe samenwerking (en informatie-uitwisseling) tussen politie en SHG maakt ook de aanpak op maat mogelijk.

“Dan bellen casemanagers mij nog in die tien dagen, bijvoorbeeld als het contact met de uithuisgeplaatste stroef verloopt en deze zich niet aan het verbod wil houden. Of ik er dan nog eens mee wil praten. Ik moet dan de grenzen helder schetsen. Bij een overtreding [van het huisverbod] ga ik dus niet automatisch over tot aanhouding in verband met een misdrijf. Al is dat ook wel eens gebeurd. Het hangt van de omstandigheden af.” (politie-expert 1/HOvJ)

In de vraaggesprekken met de politie-experts blijkt dat de invoering van het huisverbod in meerdere opzichten een positief effect teweeg heeft gebracht. De invoering van de WTH heeft een belangrijke rol gespeeld om de politie “*meer alert*” te maken op de prioriteit die de problematiek van huiselijk geweld verdient.

“Huiselijk geweld heeft nu prioriteit [bij de politie]. Dat is duidelijk.” (politie-expert 2)

Daarnaast heeft de WTH ook de beperkingen van het strafrecht in deze zaken verhelderd. Het belang van ketensamenwerking en meer in het algemeen van een multidisciplinaire aanpak wordt meer onderkend, juist als de politie meer preventief in plaats van repressief wil werken.

“Het huisverbod biedt je de ruimte om uit te leggen dat je geen straf komt geven, maar dat je wilt helpen, dat je hen uit de situatie wilt halen. (...) Het strafrecht is een klap op de vingers, maar niet alle mensen leren op die manier. Hulpverlening is een meer structurele manier om te leren. (...) Door de investering aan de voorkant, kan het je aan de achterkant werk besparen. Je kunt bereiken dat mensen uit elkaar gaan of op andere voorwaarden met elkaar doorgaan. Dit scheelt ons meldingen.” (politie-expert 1/HOVJ)

De samenwerking en onderlinge waardering hebben ook tot kruisbestuiving geleid. In zaken waarin geen huisverbod werd opgelegd, maar volgens de inschatting van de SHG case manager sprake is van ernstig dreigend geweld dat een risico vormt voor de veiligheid van slachtoffers, vraagt het SHG soms de HOvJ ter plaatse te komen om een risicotaxatie uit te voeren.¹¹⁶ De politie-expert kan geen exacte aantallen noemen, maar zegt dat het “*geregeld*” voorkomt.

“Dat is geen slechte aanvliegroute. Het SHG weet vaak veel over een verdachte. Zo ga je efficiënt met de tijd om.” (politie-expert 2)

Vanuit het SHG wordt benadrukt dat het SHG het verzoek om politie-interventie, gericht op een mogelijk huisverbod, alleen doet in zaken met een ernstige dreiging en het profiel van de dader aanleiding geeft te vermoeden dat er een hoog risico is. In die gevallen wordt de dader altijd op de hoogte gesteld dat het SHG de politie heeft gevraagd ter plaatse te komen. In de ervaring van het SHG onderschatten veel agenten in eerste instantie de ernst van het geweld. Desgevraagd wijt de medewerker dit aan gebrek aan tijd en politiecapaciteit.

“[Het] afnemen van een RiHG vraagt natuurlijk veel werk. De politie maakt een inschatting, zonder het RiHG af te nemen, in feite in hun hoofd. Een HOvJ moet ook prioriteiten stellen.” (SHG)

Eén van de politie-experts wijst er ook op dat veel agenten nog aarzelend zijn om een risicotaxatie af te nemen en daarmee in feite al beslissen dat er geen huisverbod zal worden opgelegd (zie hierover hoofdstuk 3).

“Collega’s vinden het moeilijk om dreiging waar te maken. Ze zijn pessimistisch in risico-inschatting, maar ze kunnen dit moeilijk benoemen.” (politie-expert 2)

Ook wordt gebrek aan ervaring als factor genoemd. Men signaleert vanuit het SHG dat onervaren jonge agenten uit de Basis Politie Zorg, met weinig kennis van aard en ernst van de problematiek, vanuit de surveillancedienst onvermijdelijk ook moeten optreden bij huiselijk geweld-zaken. Minder ervaren agenten laten in de ervaring van het SHG geregeld na om een HOvJ in te schakelen voor het uitvoeren van een professionele risicotaxatie.

---

¹¹⁶ Dit was ook het voorgenomen beleid van het SHG; zie Van den Boom/Rozema, 2009 *Startnota WTH* (Ibid.), p. 11.

Effectiviteit van de ketensamenwerking

In hoofdstuk 3 is aangegeven dat de beschikbare gegevens van de politie op dit moment onvoldoende inzicht geven in de mate van recidive (al dan niet na een huisverbod).

In de vraaggesprekken komt naar voren dat het stoppen van het geweld op termijn een grote uitdaging voor de politie blijft. Benadrukt wordt dat de criteria om de effectiviteit van hun optreden te bepalen in Tilburg worden gebaseerd op de *Aanwijzing huiselijk en eerdergerelateerd geweld*.¹¹⁷ In de Aanwijzing wordt als één van de doelen genoemd “het voorkomen van recidive door middel van gerichte interventies.” De Aanwijzing bevat echter geen criteria waarmee dit gemeten kan worden. In algemene zin wordt wel het belang van registratie benadrukt om de “stelselmatigheid” van huiselijk geweld te kunnen beoordelen. Zoals we echter zagen (hoofdstuk 3), geven de beschikbare gegevens beperkt zicht op de stelselmatigheid en recidive omdat dan een analyse op persoonsniveau gemaakt moet kunnen worden (en niet alleen analyses van totale aantallen interventies).

Feit is echter dat ook met verbeterde registratie de recidive maar gedeeltelijk in beeld komt. Immers, een klein deel van het huiselijk geweld (rond de 20%)¹¹⁸ wordt bij de politie gemeld. Dus politieregistraties alleen kunnen geen betrouwbare indicatie bieden van stelselmatigheid van het geweld, alleen van gemelde en gerapporteerde incidenten.

Desgevraagd overheerst bij de ondervraagde experts scepsis over het feitelijke effect van het politieoptreden op het terugdringen van recidive:

“Daar hebben we nog een oorlog te winnen.” (politie-expert 2)

Het terugdringen van recidive als maat van effectiviteit is, gezien de hardnekkigheid van de problematiek, echter ook moeilijk, aldus een geïnterviewde. Hoezeer het doel ook wordt onderschreven, het ligt per definitie ver weg. Hij benadrukt dat hij effectiviteit in de dagelijkse politiepraktijk in tussenstappen terugziet:

“[effectiviteit is] wanneer ik een verandering zie in de situatie ervoor en erna [de politieinterventie of het huisverbod]. (...)Wanneer mensen bijvoorbeeld ineens zoveel moed hebben gevat dat ze bij een volgend incident aangifte durven doen. Dat je de ongelijkwaardigheid die leidt tot huiselijk geweld nivelleert.” (politie expert 1/HOVJ)

Ook al is de effectiviteit, gemeten na het terugdringen van het geweld, nog moeilijk te beoordelen, beide politie-experts zijn ervan overtuigd dat de ketensamenwerking als zodanig beslist de effectiviteit in hun *eigen werk* verhoogt, maar ook in samenwerking. Dat blijkt in het bijzonder uit;

- *Informatie-uitwisseling*: het feit dat in het intakeoverleg en in de samenwerking met het SHG informatie over cliënten kan worden uitgewisseld geeft meerwaarde, omdat het helpt de problematiek beter te begrijpen en erop te reageren.
- *Snelheid*: het intakeoverleg en de samenwerking waardoor informatie sneller wordt gedeeld en sneller kan worden opgetreden.

---

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ MOVISIE Factsheet, 2011.

Perspectief van de politie op succes, knel- en verbeterpunten in de ketensamenwerking

Als belangrijkste *succespunten* in de ketensamenwerking worden door de geïnterviewde politie-experts genoemd:

- *Professionele expertise SHG*: vanuit de politie worden het hoge niveau van de expertise en de gedreven inzet van leidinggevendenden binnen het SHG als belangrijke succespunten gezien.
- *Bereikbaarheid van SHG*: zowel politie als SHG ziet de meerwaarde van het betrekken van het SHG door de politie in een vroeg stadium, zeker in de gevallen met een huisverbod, maar ook in overige gevallen waar het huiselijk geweld om inzet van hulpverlening vraagt.
- *Geprotocolleerd uitwisselen en samenwerken*: het intakeoverleg en de samenwerking gebeurt volgens duidelijke werkafspraken. Dat er vaste aanspreekpunten zijn (bij SHG) en omgekeerd ook een vaste inzet van politie is in het intake-overleg, wordt op prijs gesteld. Het kunnen delen van informatie “*die je anders niet had gehad*” is een succespunt daarin. In het bijzonder worden, in geval van kindermishandeling, ook rechtstreekse zorgmeldingen genoemd van de politie aan Bureau Jeugdzorg. Dat ook daarvoor een duidelijke afspraak (en wettelijke grondslag) is, maakt dat het goed loopt volgens de politie.
- *Wet Tijdelijk Huisverbod*: tot slot wordt de invoering van de WTH bij herhaling genoemd als een belangrijke motor voor verbetering in de ketensamenwerking. Hoewel dat niet een factor is die specifiek is voor de lokale samenwerking, is het wel een belangrijke randvoorwaarde. De wettelijke verplichtingen over termijnen waarbinnen zorg- en hulpverlening moeten zijn opgestart na de politie-interventie, plus het feit dat er een infrastructuur is plus geoormerkt budget, blijken cruciale randcondities te zijn voor het meer effectief structureren van die lokale samenwerking.

De volgende *verbeterpunten* worden genoemd bij de politie (afkomstig van politie zelf of van medewerkers van het SHG):

- *Werkervaring met toepassing van de wet*: de wet is tijdens het onderzoek een kleine twee jaar in werking. Dat is een relatief korte tijd. De politie duidt een deel van de implementatieproblemen als opstartperikelen die door het verstrijken van de tijd zullen afnemen.
- *Deskundigheid*: vooral vanuit het SHG wordt belang van meer training benadrukt, ook van agenten in de BPZ, in het licht van de beperkte kennis en expertise die de gemiddelde politieagent heeft over huiselijk geweld. De geïnterviewde politie-expert staat daar ietwat sceptisch tegenover. Het dilemma wordt onderstreept: als meer training in reguliere werktijd moet plaatsvinden, gaat dat onherroepelijk ten koste van de politiecapaciteit en ontstaat dus een ander probleem.
- *Prioritering en beperkte capaciteit*: vanuit de politie wordt erop gewezen dat in het politiebeleid in Tilburg wordt gehamerd op het effectief interveniëren bij huiselijk geweld, maar dat capaciteit beperkt is. Het instellen van een piketdienst heeft geholpen om continuïteit te realiseren. Maar de beperkte capaciteit blijft voelbaar, ook omdat het aantal meldingen van incidenten huiselijk geweld toeneemt.

- *Professionalisering*: de dagelijkse implementatie van de WTH en meer in het algemeen het optreden bij huiselijk geweld, wisselt sterk per politieagent en HOvJ. Een meer uniforme toepassing is gewenst, ook al moet er oog blijven voor de individuele kenmerken van elke zaak. Dit knelpunt kan volgens het SHG worden opgelost door meer training in het volgen van het huisverbod protocol maar ook het protocol voor regulier huiselijk geweld (zoals vastgelegd in de *Aanwijzingen huiselijk en eerdergerelateerd geweld*).
- *Privacybescherming*: in de huidige praktijk wordt naast het beschikbaar stellen van het RIHG door politie aan het SHG (waarvoor een wettelijke grondslag is gegeven in de WTH), veel informatie uitgewisseld. In het kader van het Zorg- en Veiligheidshuis is weliswaar een convenant opgesteld waarin het uitwisselen van informatie toegestaan is, maar de vraag is of alle gevallen waarin het nu gebeurt, daaronder vallen.

8.3 Hulpverleners en SHG over ketensamenwerking

Hierna komen zeven ketenpartners en het SHG aan het woord over hun ervaringen met de ketensamenwerking bij huiselijk geweld (Kompaan en de Bocht, het Instituut voor Maatschappelijk Welzijn Tilburg (IMW), Novadic-Kentron, GGZ Breburg, Bureau Jeugdzorg (BJZ), Reclassering Nederland en Slachtofferhulp Nederland). Na de ervaringen te hebben besproken, uitgesplitst naar de belangrijkste elementen daarin, wordt meer gericht ingegaan op het oordeel over de effectiviteit. Tot slot gaan we in op de belangrijkste succes, knel- en verbeterpunten.

Algemeen: ervaringen met de ketensamenwerking

Intakeoverleg Zorg- en Veiligheidshuis

Alle ketenpartners nemen in principe deel aan het dagelijks intakeoverleg huiselijk geweld in het Zorg- en Veiligheidshuis van Tilburg. Vanuit het SHG wordt benadrukt dat dit een belangrijke factor is die de ketensamenwerking faciliteert, zowel door de huisvesting (centraal gelegen, met een fysieke werkplek waardoor de 'korte lijnen' ook tastbaar worden) als door de rol van het Bedrijfsbureau die het intakeoverleg faciliteert. In de praktijk lukt het volgens het SHG aardig om op werkdagen bezetting te realiseren vanuit alle sleutelinstellingen (hulpverlening). Toch wordt ook aangegeven dat de wisselende deelname van sommige partnerinstellingen soms tot extra werk leidt omdat het dan niet altijd lukt om snel tot afspraken te komen.

Over het algemeen is de betrokkenheid vanuit de instellingen groot. Men bouwt in het ketenoverleg voort op aanwezige specifieke deskundigheid op het terrein van huiselijk geweld binnen de instellingen. Binnen de GGZ, BJZ, IMW en Novadic-Kentron is er specifieke expertise op het gebied van huiselijk geweld, soms ook in de vorm van specifieke behandelprogramma's. Meestal is dit in de persoon van een medewerker of coördinator die verantwoordelijk is voor de afhandeling van binnenkomende huiselijk geweld zaken. Die persoon is ook vaak degene die deelneemt aan het dagelijkse intakeoverleg.

De Bocht (Vrouwenopvang) kenmerkt zich als instelling in zijn geheel door zijn specifieke expertise op dit terrein. Vanuit De Bocht rouleert de deelname aan het intakeoverleg. Er is geen aparte coördinator hiervoor, maar het intakeoverleg werkt voor hen als coördinatiepunt.

BJZ komt in beeld als kinderen betrokken zijn in de problematiek. Vervolgens wordt intern bij BJZ bekeken of een zaak onder hun hoede blijft of bijvoorbeeld naar het AMK wordt doorgeleid. BJZ kent ook een eigen team spoedeisende zorg, speciaal voor crisissituaties, en kan ook buiten kantooruren interventies plegen.

Vanuit GGZ is er een coördinator/contactpersoon huiselijk geweld zaken, die dagelijks aanwezig is bij het casusoverleg. GGZ heeft een sterke eigen expertise in hun centrum dat is gespecialiseerd in de aanpak van vormen van geweld.

Ook Novadic-Kentron (N-K) heeft een sterke eigen expertise binnen de instelling. Als er sprake is van verslaving vindt met de persoon in kwestie een reguliere intake plaats in de eigen instelling. Op basis van het totale plaatje kan de coördinator binnen N-K een zaak doorsturen naar de indicatiecommissie. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen het verplichte karakter in de vorm van een justitieel traject en het reguliere of vrijwillige traject. Novadic-Kentron werkt op onderdelen ook samen met GGZ in de aanpak van agressieregulatie.

IMW krijgt huiselijk geweld-zaken binnen via het intakeoverleg en het SHG, maar daarnaast komt ook een substantieel deel via hulpverleningstrajecten rechtstreeks bij hen binnen (daarover informeert het IMW op haar beurt het SHG). Binnen het IMW heeft de aanpak en expertise huiselijk geweld dan ook een duidelijke plaats. Elk wijkteam (noordoost, zuid en west) heeft drie aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld die de taak hebben om binnen hun team de mensen te coachen en te helpen met betrekking tot huiselijk geweld. Huisverboden, die altijd via het intakeoverleg worden aangebracht, worden binnen het IMW primair doorgeleid naar de aandachtsfunctionarissen. Daarnaast wordt echter benadrukt dat het om een expertise gaat die standaard bij elke professional aanwezig moet zijn omdat het zoveel voorkomt binnen het werkveld van maatschappelijk werk.

“In principe moet elke maatschappelijke werker als HBO-functionaris in staat worden geacht slachtoffers van huiselijk geweld te helpen.” (IMW)

Reclassering en Slachtofferhulp nemen een heel eigen plaats in bij de intake en de hulpverlening. Hun hulp is gekoppeld aan het politie- en justitietraject, en dat is bij een minderheid van de binnenkomende zaken meteen actueel. Dat is wel het geval als de pleger in voorlopige hechtenis is genomen en vroeghulp geboden moet worden of wanneer het slachtoffer aangifte doet.¹¹⁹ Reclassering is meestal al via het OM geïnformeerd als de zaak in het intakeoverleg komt. Reclassering is aanwezig bij het intakeoverleg om afspraken te maken over de afstemming van vroeghulp aan de dader op de overige hulp. Het SHG houdt het contact met het slachtoffer.¹²⁰ Hoewel Reclassering geen coördinator huiselijk geweld heeft, houden twee werkbegeleiders intern bij wat er aan huiselijk geweld zaken binnenkomt. Binnen Slachtofferhulp wordt op basis van de zaken die via het intakeoverleg binnenkomen beslist aan wie aan de zaak wordt toegewezen.

Het intakeoverleg is de eerste fase in de ketensamenwerking waarin partners informatie delen over cliënten. Over het delen van informatie in relatie tot privacybescherming zijn afspraken gemaakt onder het convenant van het Zorg- en Veiligheidshuis. In de praktijk blijkt dit ook vragen op te roepen. Enerzijds wordt vanuit het SHG benadrukt dat dit convenant het mogelijk maakt informatie over cliënten te delen. Overigens wordt daarbij wel aangetekend dat het belangrijk is cliënten hierover te informeren. Dat is echter verschillend van het vragen van toestemming. Vanuit het College Bescherming Persoonsgegevens zijn eerder kanttekeningen geplaatst bij de vigerende praktijk, aldus één van de ondervraagde politie-experts. Sommige ketenpartners, o.a. vanuit de geestelijke gezondheidszorg, zijn terughoudend in het delen van informatie en

---

¹¹⁹ Zie College PGs, *Aanwijzing huiselijk en eengerelateerd geweld 2011*. Ibid.

¹²⁰ De vroeghulp houdt in dat de Reclassering een verdachte opzoekt op het politiebureau en vervolgens bekijkt of er mogelijkheden zijn om een hulptraject op te zetten. Van dat bezoek moet een rapport worden gemaakt voor de Rechter-commissaris die dit betreft in de beslissing over al dan niet schorsen van de voorlopige hechtenis.

beroepen zich op geheimhoudingsplicht om de vertrouwensrelatie met de cliënt niet te schaden. Verschil van inzicht hierover compliceert soms de uitwisseling van informatie.

“Wij bevinden ons continu in het spanningsveld tussen [bescherming van] privacy en veiligheid.” (SHG)

Interventieteam: de eerste aanpak op korte termijn

In de Tilburgse aanpak gaat bij de ernstiger zaken binnen de eerste 24 uur na melding bij de politie (ongeacht of er een huisverbod wordt opgelegd) het interventieteam ter plaatse. In alle gevallen gaat het om een crisisinterventie die is gericht op het ontwikkelen van een eerste voorstel voor een systeemgericht behandelplan dat op korte termijn moet worden opgestart (in de huisverbod-zaken in verband met de 10-dagen termijn en het advies over verlenging dat op dag 8 aan de gemeente moet worden uitgebracht).

Het interventieteam bestaat uit ervaren medewerkers van het SHG die veelal afkomstig zijn vanuit de aangesloten ketenpartners. De aandachtsfunctionarissen van de GGZ, Novadic-Kentron, IMW, Bocht en BJZ sluiten, indien gewenst, direct aan bij het interventieteam. De Reclassering, Slachtofferhulp, BJZ en GGZ nemen niet deel aan het interventieteam.

De ervaringen van de teampartners en het SHG in het IT zijn in het algemeen positief. Het gaat altijd om zaken die snel moeten worden opgepakt. De opstart van de hulpverlening lukt meestal wel op tijd. Het SHG wijst erop dat de motivatie van cliënten of de omstandigheden de opstart van de hulpverlening soms belemmeren, ook al is er inzet van het IT.

“Als mensen bijvoorbeeld geen Nederlands spreken en beide niet gemotiveerd zijn voor hulpverlening en beide andere eisen hebben. Ook slachtoffers stellen zich soms onbereidwillig op.” (SHG)

Vanuit het SHG wordt een wisselwerking geconstateerd tussen de enthousiaste inzet van de politie in Tilburg en de motiverende werking die daarvan uitgaat op ketenpartners. Men signaleert regionale verschillen in dit opzicht. Als de politie minder actief is met het opleggen van het huisverbod, blijven ketenpartners ook vaker op de achtergrond.

Als groot voordeel van het IT noemt Novadic-Kentron dat het gemakkelijk binnenlopen is bij de anderen, omdat de verschillende partners van het interventieteam bij elkaar zitten. Het ‘doorpakken’ is gemakkelijker geworden.

“Als er zaken zijn waarvan ze zeggen dat die snel moeten worden aangepakt, bijvoorbeeld omdat een man zich thuis dood zit te drinken, dan wordt gevraagd hoe snel ik contact op kan nemen. Je moet dan snel handelen.” (N-K)

Bij een interventie naar aanleiding van een huisverbod zijn het vaak twee medewerkers van SHG die zowel de pleger als het slachtoffer opzoeken. Vervolgens wordt in veel gevallen IMW ingeschakeld. In het weekend en buiten kantooruren is daarvoor de Crisisdienst Buiten Kantoortijden (CBK, o.l.v. het IMW) beschikbaar. IMW geeft aan dat bij ernstiger zaken over het algemeen iemand van het interventieteam in eerste instantie de hulp verder uitzet naar de instellingen. Daarbij kunnen soms afspraken mislopen en het wordt op prijs gesteld dat SHG de partners bij elkaar kan roepen.

“Dan is het fijn om nog eens de koppen bij elkaar te steken. Dat werkt heel verhelderend.”
(IMW)

De snelheid waarmee het IT kan (en moet) optreden heeft voor sommige ketenpartners (buiten het IT) ook een schaduwkant. De GGZ plaatst een kritische kanttekening bij het tempo waarmee inhoudelijke beslissingen worden genomen die de inzet van ketenpartners betreffen. Enerzijds is men zeer positief over het werk van het interventieteam omdat het een crisisinterventie is en per definitie urgent en complex. *“Ze doen wat ze moeten doen”*. Het feit dat het IT snel op een zaak afgaat en informatie verzamelt wordt positief gewaardeerd. Men staat kritischer tegenover het feit dat het interventieteam snel tot conclusies komt over de aanpak en vooruitloopt op de rol en bijdrage van ketenpartners, zonder overleg over de wenselijkheid en haalbaarheid.

“Zij moeten gegevens verzamelen, tot de conclusie komen dat onze instelling daar eventueel een rol in zou kunnen spelen (nadruk geïnterviewde). En dan moeten ze overleggen. Maar dit doen ze niet altijd. Ze geven hun conclusies van: ‘zo moet het worden’ en ‘dat gaat te ver’.” (GGZ)

Het lijkt erop dat in de praktijk van de ketensamenwerking zich soms een spanningsveld voordoet tussen de centrale aansturing en regie enerzijds en (relatieve) autonomie van de ketenpartner in de uitvoering anderzijds.

Het SHG constateert dat er in het algemeen *“voldoende draagvlak”* is bij alle ketenpartners voor de inzet en werkwijze van het IT. De functie van het IT is steeds bekender geworden en ook ketenpartners zelf (vooral BJZ en AMK) doen *“heel regelmatig”* een beroep op het IT in zaken waarin een huisverbod geïndiceerd lijkt. Zeker bij de huisverbodzaken lukt het in de ketensamenwerking meestal goed om op tijd te werken.

“Er komt een goede dialoog tot stand tussen ketenpartners, dus ook een goed veiligheidsplan.” (SHG)

Desgevraagd geven alle ondervraagden ook aan dat binnen hun eigen instelling duidelijke afspraken en/of beleid bestaan, al dan niet vastgelegd in een protocol of anderszins werkafspraken, over de interne doorgeleiding en aanpak van huiselijk geweld-zaken. Het beseft dat de WTH een tijdsdruk legt op de afhandeling en prioritering van zaken is volgens betrokken medewerkers van de ketenpartners in de praktijk redelijk goed opgepakt in de verschillende instellingen en krijgen huiselijk geweld-zaken, zeker met een huisverbod, prioriteit (zie ook *‘gevolgen van WTH’*). Vanuit het SHG wordt beaamd dat de inzet vanuit de instellingen en de interne prioritering doorgaans geen problemen oplevert. Bij uitzondering blijkt dat moeilijk te realiseren. Dat betekent wel dat bij capaciteitsgebrek de prioritering van huisverbodzaken soms ten koste gaat van andere ernstige huiselijk geweld-zaken waar om allerlei redenen geen huisverbod is opgelegd.

Vervolghulp, coördinatie en regie

Gevraagd naar de ervaringen met de coördinatie door het SHG, zeker als er meerdere instellingen worden ingezet bij een zelfde casus, zijn alle ondervraagden in het algemeen zeer positief in hun oordeel.

Het feit dat vertegenwoordigers van verschillende instellingen rond de tafel worden gebracht wordt gewaardeerd. Bij verschillende ondervraagden vallen geregeld de termen ‘korte lijnen’ en ‘netwerk’ die hun werk in de praktijk vergemakkelijken omdat betrokkenen elkaar kennen en weten te vinden. De motivatie waarmee het SHG werkt om iedereen om de tafel te krijgen wordt

unaniem gezien als een meerwaarde. Ook de continuïteit die het SHG biedt in de coördinatie wordt als pluspunt benoemd. Als er wordt doorverwezen vanuit het SHG dan blijft het SHG ook betrokken. Een enkeling tekent hierbij aan dat de betrokkenheid vanuit het SHG soms ook dwingende kanten kan hebben die bij ketenpartners aarzeling en vragen oproepen.

Vanuit alle instellingen is er veel waardering voor het feit dat de casemanagers van het SHG als aanspreekpunt fungeren en overzicht houden. Het contact met de casemanager verloopt over het algemeen heel goed. Als er sprake is van een complexe zaak lukt het meestal om te overleggen en deze zaken worden vervolgens vaak overgenomen door het SHG. Het SHG wordt in het algemeen gewaardeerd om het overzicht dat zij bieden, omdat de zaken bij hen beter in beeld zijn dan bij de afzonderlijke instellingen.

Vanuit het SHG wordt de zaak gevolgd totdat in hun ogen het hulptraject goed loopt. In geval van een huisverbod volgen ze een casus standaard een jaar. Ze houden regelmatig contact en bekijken of het nodig is om opnieuw te overleggen. In het begin van een casus is er doorgaans meer contact tussen de instellingen. De frequentie wisselt per casus.

In aanvulling op de algemene waardering worden door de deelnemende instellingen een paar specifieke punten van waardering genoemd.

BJZ waardeert het dat er bij casussen waar meerdere instellingen bij zijn betrokken in het begin regelmatig casusoverleg is, en onder aansturing van het SHG een *“gedegen plan”* tot stand komt. De casewerker van BJZ overlegt met het SHG zodat de informatie duidelijk is en goed verspreid wordt onder betrokkenen. Er zijn afspraken om binnen een bepaald tijdsbestek met elkaar om de tafel te gaan zitten. In acute crisissituaties worden zaken vaak nog dezelfde dag besproken onder begeleiding van het SHG.

Vanuit GGZ wordt het contact met de casemanager ook als belangrijk pluspunt genoemd.

Vanuit Novadic-Kentron wordt opgemerkt dat afgezien van de coördinatie ook de *samenwerking* steeds beter gaat. Zo is bijvoorbeeld bij het eerste gesprek van een cliënt na doorverwijzing naar Novadic-Kentron ook iemand van SHG aanwezig. Contact vindt niet alleen plaats via het intakeoverleg, maar ook tussendoor.

Reclassering geeft aan enigszins aan de rand van de coördinatie van het SHG te staan. Waar het SHG zich vooral bezig houdt met de hulpverlening aan de achterblijvers (overwegend vrouwen en de kinderen), houdt Reclassering zich voornamelijk bezig met de verdachte. De korte lijnen betekenen in dit geval dat de Reclassering goed contact onderhoudt met de andere instellingen. Slachtofferhulp houdt zich voornamelijk bezig met hulp aan slachtoffers binnen het juridische traject. Slachtofferhulp heeft buiten het intakeoverleg niet veel contact met het SHG, omdat ze niet heel veel huiselijk geweld zaken hebben. Contact met de andere instellingen verloopt soepel en *“is een kwestie van binnenlopen”*.

Er is in de huidige aanpak niet altijd sprake van structurele terugkoppeling. Als zaken bij de verschillende instellingen zijn ondergebracht, is de behandeling de verantwoordelijkheid van de instelling. Terugkoppeling naar het SHG of contact tussen instellingen gebeurt bij de meeste partners alleen als dat relevant of nodig is voor het lopende behandeltraject. In dat opzicht is de regie van het casusoverleg over het algemeen voldoende duidelijk. Als dat niet het geval is, komt een casus terug in het overleg. SHG is daar de regiehouder in, maar constateert ook dat monitoring lastig is bij gebrek aan duidelijke terugkoppeling. Het SHG heeft besloten in 2011 een nieuw registratiesysteem te ontwikkelen om meer zicht te krijgen op de instroom, doorverwijzingen en effecten van interventies (o.a. recidive).

De partners geven vrijwel allemaal aan het wel relevant te vinden om te weten hoe zaken aflopen, maar dat het er in de drukte van alledag meestal bij in schiet. IMW koppelt de interventie altijd terug naar het SHG, vooral aan het einde van de begeleiding. *“Het komt steeds meer in de genen te zitten dat dit moet gebeuren.”*

Wet Tijdelijk Huisverbod: gevolgen voor de ketenpartners

Gevraagd naar de gevolgen die de invoering van de WTH voor de praktijk heeft van de hulpverlenende instellingen, geven alle ondervraagden aan dat dit directe gevolgen heeft gehad voor de prioritering van huiselijk geweldzaken en voor de manier van aanpak (ketensamenwerking). Voor enkele instellingen heeft het ook gevolgen voor de omvang van de hulpvraag (groeibende caseload).

De gevolgen voor tijdsdruk en capaciteitsdruk worden geregeld genoemd in de vraaggesprekken. Vanuit BJZ wordt aangegeven dat er prioriteiten worden gesteld in geval van crisiszaken. Dringende zaken kunnen snel worden opgepakt, bijvoorbeeld via de spoedeisende zorg in geval van een acute dreigende situatie. De wachtlijsten bij BJZ zijn een stuk korter geworden vergeleken met vroeger. De crisiszaken geven wel wat druk op de reguliere wachtlijsten. Binnen BJZ zijn er daarom medewerkers die zich wat specifiek met acute zaken bezig kunnen houden. Tegelijkertijd is het belangrijk dat de reguliere cliëntenstroom in gang blijft, omdat je mensen niet een paar maanden kan laten zitten. Het huisverbod legt beslag op de capaciteit die ten kost kan gaan van de reguliere zaken.

Ook het IMW geeft aan dat de invoering van de Wet Tijdelijk Huisverbod duidelijke gevolgen heeft gehad voor de instelling.

“Wij moesten toch manieren bedenken om zo goed mogelijk in te zetten naar de eisen van de wet. Je moet zorgen dat er gelijk iemand beschikbaar komt als je ergens binnen tien dagen drie keer contact moet hebben. Je moet ook inzetbaar zijn als team. Je moet mensen vrijmaken daarvoor. Dit komt erbij.” (IMW)

In de dagelijkse praktijk blijkt het niet altijd mogelijk om alle huiselijk geweld zaken als crisiszaken op te pakken. Aan huisverbod zaken wordt voorrang verleend ten opzichte van reguliere huiselijk geweld zaken. De invoering van de Wet Tijdelijk Huisverbod wordt echter overwegend als een positieve verandering gezien.

“Ik vind het sowieso van de gekke dat wij vrouwen naar Blijf van mijn Lijf-huizen moesten sturen. Wij staan erachter [het huisverbod], gaan er graag in mee. Je krijgt er ook energie van. Instellingsbreed staat iedereen hier achter. Het was altijd zo oneerlijk en dat is niet meer.” (IMW)

Hoewel er niet meer zaken binnenkomen sinds de invoering van de Wet Tijdelijk Huisverbod, wordt vanuit de GGZ benadrukt dat de aanpak ervan een behoorlijke inzetpost is. Huiselijk geweld zaken krijgen bij GGZ voorrang en binnen twee weken vindt de intake plaats. Ook hier blijkt dat de prioritering van huiselijk geweld langere wachttijden voor andere zaken kan opleveren. Hoewel dit als *“een slechte zaak”* werd omschreven, omdat mensen kunnen wegllopen, wordt het voorrang geven aan huiselijk geweld zaken alles afwegend wel als positief gezien.

Binnen Novadic-Kentron heeft de WTH ook geleid tot betere interne afstemming, omdat de zaken binnen 10 dagen moeten worden opgepakt. Hoewel Novadic-Kentron ook wachtlijsten kent, heeft de medewerker verbonden aan het intakeoverleg vrije ruimte in de agenda, waardoor

crisissituaties snel kunnen worden opgepakt. De aanpak van huisverbod gerelateerde zaken heeft vrijwel geen impact op de reguliere wachtlijsten: de organisatie is groot genoeg om de pieken op te kunnen vangen. Huiselijk geweld zaken hebben prioriteit en komen daarom snel in de intakefase. Binnen 10 dagen ligt een zaak bij de indicatiecommissie en liggen er hulpverleningsplannen. Vervolgens komen cliënten in het reguliere zorgtraject terecht. In geval van crisis kan er dus snel gehandeld worden.

De Bocht komt regelmatig in aanraking met huisverbod zaken. Vanuit SHG wordt er vrij snel contact opgenomen om te kijken of er hulpverlening kan worden geboden. Omdat het in zulke gevallen gaat om crisissituaties, is er tussen De Bocht en het SHG de afspraak om huisverbod zaken voorrang te geven op de reguliere wachtlijst. In die zin heeft de invoering van de Wet Tijdelijk Huisverbod een verandering teweeg gebracht. In de praktijk worden deze zaken dan ook snel opgepakt. Binnen 2 à 3 weken zijn de zaken opgepakt. Dan hebben er inmiddels al wel 1 of 2 gesprekken plaatsgevonden. Hoewel huisverbod zaken voorrang hebben kan het voorkomen dat niemand ruimte heeft in zijn caseload. Er is dan wel ruimte in de agenda om 1 of 2 gesprekken te voeren om de start van het echte hulptraject te overbruggen. Wel zijn er bedenkingen bij deze verandering. De Bocht geeft aan dat er soms misschien te snel wordt gehandeld en dat de hulpverlening daardoor midden in de verse ellende terecht komt.

“Een keer had ik een gesprek met een mevrouw die nog hoofdpijn had omdat ze met een pollepel op haar hoofd was geslagen. Die vrouw had wel een week de tijd mogen hebben om na te denken of ze überhaupt wel hulp wilde hebben. Dat er iemand van het Steunpunt is die het begeleidt dat moet dan, maar om gelijk met een heel team aan hulpverlening te komen, daar schrikken mensen soms wel van.” (De Bocht)

Voor Reclassering heeft de invoering van de Wet Tijdelijk Huisverbod weinig inhoudelijke veranderingen meegebracht. Wel moet Reclassering nu feitelijk vaker optreden omdat bij een rapportage waarin schorsing van voorlopige hechtenis wordt geadviseerd, bekeken moet worden of er sprake is van een huisverbod. De werkdruk is echter niet hoger komen te liggen. Slachtofferhulp heeft nog weinig te maken gehad met de impact van de WTH omdat weinig zaken worden vervolgd. In voorkomende gevallen wordt aan crisiszaken voorrang gegeven en meestal is er dezelfde dag nog contact.

Effectiviteit van de ketensamenwerking

Effectiviteit in hulpverlening

De ketenpartners zijn positief in hun oordeel over de vraag of de ketensamenwerking bijdraagt aan de effectiviteit van de interventie en van het eigen optreden daarin. Er wordt gesproken van “een enorme sprong voorwaarts”. De meerwaarde van de ketenaanpak, vergeleken bij een solitaire aanpak op instellingsniveau, is voor alle betrokkenen een pluspunt. Slachtofferhulp geeft aan dat de doorverwijzing naar haar instelling voor het juridische traject nog relatief onderbelicht blijft in de huidige ketensamenwerking. De effectiviteit voor slachtoffers zou verbeterd kunnen worden.

Het feit dat de meeste instellingen tevreden zijn over het ketenoverleg draagt bij aan de positieve inschatting van het effect ervan. In het bijzonder wordt gewaardeerd dat het goed is georganiseerd en op korte termijn tot een gezamenlijk plan van aanpak leidt. Dat blijken belangrijke elementen in de positieve beoordeling van de effectiviteit van de samenwerking.

Daarnaast wordt ook gewezen op het belang van monitoring en het voeren van regie. Komt iedereen ook na wat is afgesproken? Wordt dubbel werk voorkomen? Is er voldoende

uitwisseling van informatie? Wanneer zich nieuwe omstandigheden zich voordoen, bijvoorbeeld herhaald geweld, moet er goed teruggekoppeld worden. Ook blijft het van belang te bewaken dat verschillende partijen elkaar niet voor de voeten lopen.

Effectiviteit in het stoppen van geweld

De meeste instellingen geven aan dat dit aspect van effectiviteit het lastigste is te beoordelen. Harde gegevens ontbreken nog (zie ook hoofdstuk 3) en het is hoe dan ook moeilijk te meten, omdat naar het effect op langere termijn moet worden gekeken.

Op de korte termijn wordt de interventie unaniem effectief gevonden (met of zonder huisverbod). Er wordt door politie en IT snel gereageerd, partijen worden aangesproken en zo nodig uit elkaar gehaald en door de samenwerking kunnen zaken snel en goed op elkaar afgestemd worden.

“Er wordt ineens heel gericht en gedoseerd een soort tegengif aangebracht”. (BJZ)

Hoewel ondervraagden aangeven dat men verwacht dat de ketenaanpak ook op de langere termijn vruchten zal afwerpen, is er regelmatig sprake van recidive. Sommige cliënten komen zelf terug voor behandeling. Toch zijn alle ondervraagden ervan overtuigd dat de ketenaanpak helpt en bijdraagt aan het terugdringen van geweld. Monitoring zou de effectiviteit op de lange termijn betrouwbaar in kaart kunnen brengen.

8.4 Gemeente en SHG over de samenwerking rondom het huisverbod

Uitgangspunten

Op het terrein van huiselijk geweld heeft de gemeente een beleidsmatige en voorwaardenscheppende verantwoordelijkheid (WMO, VWS-beleid¹²¹). Doorgaans houdt dit geen formeel vastgelegde verantwoordelijkheid of taak in bij de uitvoering in de dagelijkse praktijk van het beleid. Beleid en uitvoering staan als regel op enige afstand.

Bij het huisverbod is dat anders, omdat het een bestuursrechtelijke maatregel is. Het huisverbod wordt om te beginnen namens de burgemeester opgelegd. In Tilburg is die bevoegdheid voor de eerste oplegging volledig gemandateerd aan de politie in de persoon van de HOvJ en de burgemeester beslist formeel. In de praktijk wordt deze er niet actief bij betrokken. De politie heeft wel een informatieplicht om de burgemeester (gemeente) onmiddellijk te informeren over het opgelegde huisverbod (art. 3 lid 2 WTH).

In de besluitvorming rondom de verlenging wordt de gemeente wel actief betrokken. Die beslissing kan niet worden gemandateerd. De gemeente (burgemeester) beslist niet alleen formeel over de verlenging van de uithuisplaatsing, maar toetst ook inhoudelijk. In dat stadium is het niet de politie, maar primair het SHG die de benodigde informatie aanreikt. Het SHG brengt een advies uit aan de gemeente, dat wordt samengesteld onder verantwoordelijkheid van de casemanager en manager van het SHG. Het dient inzicht te geven in de mogelijke risico's op herhaling van ernstig geweld dat de veiligheid bedreigt van de achterblijvende partner en eventuele kind(-eren). Het advies moet door het SHG op dag 8 aan de gemeente ter hand worden gesteld en is gebaseerd op de inbreng van alle hulpverleners die bij de zaak betrokken

---

¹²¹ Zie de diverse beleidsbrieven van VWS onder de noemer *Beschermde en weerbaar*. Meest recente beleidsbrief d.d. 29 mei 2009). Zie

<http://www.huiselijkgeweld.nl/dossiers/eergerelateerdgeweld/beleid/landelijk/ministerie-van-volksgezondheid--welzijn-en-sport>.

zijn (en cliënten zelf worden doorgaans ook gehoord). Afspraken die op dat moment in het behandeltraject zijn gemaakt over mogelijke vervolghulp aan de pleger kunnen van groot belang zijn om te bepalen of en in welke mate de veiligheidsrisico's voortduren na afloop van de tiendaagse periode van het huisverbod. De gemeente beslist op basis van dit advies en na de uithuisgeplaatste te hebben gehoord.

Gelet op de rol die de gemeente op afstand heeft in dit verband, hebben de vragen primair betrekking op de onderdelen waarin de gemeente zelf concreet samenwerkt met het SHG (of politie). Vragen over effectiviteit van de ketensamenwerking en van de maatregel als geheel komen hier slechts zijdelings aan de orde.

Algemeen: ervaringen met de samenwerking

Omdat in Tilburg het opleggen van het huisverbod volledig is gemandateerd is toestemming vooraf van de gemeente niet nodig. De HOvJ kan op basis van het RIHG overgaan tot het uitvaardigen van het huisverbod. *“De stempel van de burgemeester is niet nodig”* aldus de geïnterviewde gemeenteambtenaar. De gemeentelijke afdeling ontvangt wel de noodzakelijke stukken van de politie (Proces-verbaal van bevindingen, het RIHG plus de beschikking zelf). Waar nodig is er overleg tussen politie, SHG en gemeente.

Benadrukt wordt dat in de gemeente Tilburg gestreefd wordt naar een duidelijke verbinding tussen beleid en uitvoering op het terrein van Veiligheid. Er wordt groot belang gehecht aan de communicatie en de overdracht van informatie rondom het opleggen van het huisverbod.

“Er wordt geen huisverbod opgelegd zonder dat wij [gemeenteambtenaar] dit weten. (...) Wij sparren ook veel met politie en casemanagers [SHG]. Wij moeten aan de rechter duidelijk kunnen maken waarom de burgemeester een huisverbod oplegt.” (Gem.)

Die communicatie verloopt goed en wordt zeer positief gewaardeerd. Het feit dat het huisverbod een doelgerichte en zeer concrete maatregel heeft een motiverend effect gehad op de beleidsverantwoordelijke ambtenaar.

“Ik had niet zoveel met huiselijk geweld, voor mij was het een soort geitenwollensokken wereld. Met de komst van het huisverbod is dit veranderd. Toen kregen wij dit instrument in onze gereedschapskist. Nu wordt echt een verschil gemaakt. (...) Nu hebben we korte lijntjes op uitvoeringsniveau en kunnen wij dingen snel oppakken. Beleid en uitvoering kun je niet los zien van elkaar.” (Gem.)

Omdat het SHG de coördinerende instelling is voor de gemeente waarin de overige instellingen bij de uitvoering van de WTH samenwerken heeft de gemeente bewust als beleid om alleen met het SHG in contact te treden over een casus en niet met afzonderlijke instellingen.

De komt actief in beeld rondom de verlengingsbeslissing op dag 8 van het huisverbod. In de praktijk is het SHG weliswaar als enige instelling verantwoordelijk voor het communiceren van het verlengingsadvies aan de gemeente, maar het advies zelf is het resultaat van de ketensamenwerking tussen de samenwerkende instellingen. De gemeente heeft een duidelijk besluitvormingsprotocol (met bijbehorend formulier) waarin het SHG haar advies uitbrengt aan de gemeente. De gemeente voert vervolgens de toetsing uit.

Met nadruk wordt gesteld dat in Tilburg *“de lat voor een verlenging heel hoog ligt”*. Bewust wordt in de toetsing van het verlengingsadvies kritisch gekeken of in het advies concreet is aangegeven waarom men van mening is dat het gevaar van dreiging voor de veiligheid van de achterblijvers nog niet is geweken. Dat is de primaire zorg van de gemeente in het kader van het

Veiligheidsbeleid, Ook wordt beoordeeld hoe de hulpverlening denkt dit in de verlengingstijd van achttien dagen te zullen verbeteren.

“Sommige instanties zeggen ‘geef maar een huisverbod, want we kunnen hem nergens kwijt’ (...). Dan heb je een huisverbod, maar ook een zorgplicht.” (Gem.)

Zo nodig wordt aanvullende informatie ingewonnen bij de verantwoordelijke casemanager van het SHG. De uithuisgeplaatste moet ook gehoord worden. Dat is in Tilburg nog niet veel voorgekomen omdat tot nog toe relatief weinig verlengingen zijn opgelegd (zie ook hoofdstuk 3). Maar als het voorkomt, voert de betreffende beleidsambtenaar de gesprekken zelf (face-to-face of telefonisch).

“Het is zo’n specifiek terrein, dit vereist nogal wat training, het is goed om wat kennis te hebben op dit gebied, waar moet je op letten?” (Gem.)

Na de beslissing over de verlenging wordt het advies aan de Burgemeester uitgebracht en geformaliseerd.

Eerste terugblik

Ook vanuit de gemeente gezien wordt de netwerkfunctie en de verhoogde efficiëntie als een belangrijk succespunt gezien van de WTH.

“Je bent tot elkaar veroordeeld. Je weet elkaar te vinden. (Gem.)

Ook nu wordt de persoonlijke inzet en betrokkenheid van collega’s in dit werkveld en vooral bij het SHG, als succesfactor genoemd. De daadkracht van de medewerkers bij het SHG wordt geroemd. In het enthousiasme over de mogelijkheden die de WTH biedt om daadwerkelijk in te grijpen, wordt een opmerkelijke beeldspraak gebruikt. Voor zover ons bekend is die echter niet op de medewerkers van het SHG van toepassing.

“Niet alleen aaien, maar soms moeten mensen ook geslagen worden (sic). Duidelijke grenzen stellen. Daar voorziet deze wet ook in. Alles staat of valt natuurlijk met de mensen.” (Gem.)

Over het geheel genomen is er vanuit de gemeente veel waardering voor de samenwerking tussen gemeente, SHG en politie. Er zijn geen knelpunten of verbeterpunten genoemd.

8.5 Voorlopige conclusies over de ketensamenwerking

Aan dit deelonderzoek naar de ketensamenwerking, uitgevoerd op verzoek van de gemeente Tilburg, lagen drie vragen ten grondslag die we hier achtereenvolgens behandelen.

Op de eerste vraag wat de ervaringen zijn van de betrokken uitvoeringspartijen met de ontwikkelde aanpak voor huiselijk geweld, kunnen we vaststellen dat die in het algemeen zeer positief zijn. Dit geldt zowel voor de samenwerking bij reguliere huiselijk geweld-zaken als in huiselijk geweld-zaken waar een huisverbod wordt opgelegd. De belangrijkste succespunten die naar voren komen verwijzen zowel naar de inzet en werkwijze van het SHG, als naar de WTH als dwingend wettelijk kader.

De WTH wordt door alle betrokkenen aangewezen als de motor die heeft aangezet om zich enerzijds serieus te buigen over de ketensamenwerking en anderzijds om met meer prioriteit te investeren in de aanpak van huiselijk geweld binnen de eigen instelling.

Het SHG oogst bij alle betrokken partners lof voor haar stimulerende inzet en expertise. Hun werk heeft een aanjagende rol gespeeld in het ontwikkelen van een professionele ketensamenwerking. Het dagelijkse intakeoverleg binnen het Zorg- en Veiligheidshuis speelt daarin een belangrijke rol als startpunt van de samenwerking. De huisvesting in het ZVT en de ondersteuning door het Bedrijfsbureau zijn praktisch gezien belangrijke voorwaarden voor het soepel functioneren van het overleg. In grote lijnen berust het overleg op duidelijke afspraken (hoewel ook wensen voor verbetering zijn genoemd).

De betrokken partners hebben zonder uitzondering lof voor de daadkracht en expertise waarmee het SHG de aanpak van huiselijk geweld heeft ontwikkeld en geïntensiveerd over de afgelopen jaren. Die heeft in het bijzonder op de politie en gemeente een motiverende uitwerking gehad om de problematiek van huiselijk geweld zowel beleidsmatig als in de uitvoering (bij politie) met meer prioriteit en meer deskundigheid te verankeren. Het SHG benadrukt het belang van de positieve wisselwerking tussen SHG en politie en onderstreept het belang van de bereidheid van de politie om veranderingen in de aanpak van huiselijk geweld door te voeren. Vanuit de hulpverlening is daarnaast unaniem waardering voor het coördinerende en sturende werk van het SHG, waardoor de ketensamenwerking in de dagelijkse praktijk mogelijk is. Op uiteenlopende concrete punten wordt de meerwaarde van de ketensamenwerking benoemd. Het heeft geleid tot meer professionalisering en standaardisering van de aanpak van huiselijk geweld in Tilburg, zeker bij het huisverbod (middels werkprotocols, heldere afspraken neergelegd in samenwerkingsconvenant). Ook heeft het geleid tot meer efficiëntie en synergie in de samenwerking (hoewel soms nog dubbel werk voorkomt). Ook de realisering van een meer-sporen systeemgerichte aanpak komt dichterbij.

In de aanpak van zaken met en zonder huisverbod springt een verschil in het oog. Waar in de huisverbod-zaken het tempo hoog ligt omdat de WTH dat voorschrijft, is dat minder het geval bij de reguliere huiselijk geweld-zaken. In de praktijk wordt binnen de ketensamenwerking aan huisverbod zaken voorrang gegeven en dat kan ten koste gaan van een tijdige hulpverlening in ernstige huiselijk geweld-zaken zonder huisverbod.

Het antwoord op de tweede vraag naar de effectiviteit, meer in het bijzonder de preventieve werking van de interventies bij huiselijk geweld, wisselt al naar gelang het over het effect op de korte of middel tot lange termijn gaat.

De ondervraagden zijn unaniem enthousiast over het korte termijn effect: het geweld stopt vrijwel altijd, omdat partijen uit elkaar worden gehaald (zeker bij een huisverbod; bij reguliere interventies is dat korte-termijneffect minder duidelijk). De huisverbodmaatregel geeft een eenduidig signaal dat huiselijk geweld onacceptabel is. Op de pleger rust de plicht om uit huis te vertrekken en tien dagen geen contact op te nemen met de achterblijvers. Soms stuit men in de uitvoering op motivatieproblemen bij de uithuisgeplaatsten, die de maatregel noch de hulp accepteren. In een enkel geval verzetten slachtoffers zich tegen de interventie. Over het algemeen werken cliënten echter mee.

Over het preventieve effect van het huisverbod of de interventie op de langere termijn zijn alle ondervraagden terughoudend. Gematigd optimisme overheerst. Iedereen benadrukt dat die vraag nog niet is te beantwoorden, omdat op dit moment de benodigde gegevens ontbreken over recidive (en of het huisverbod die meer terugdringt dan een reguliere interventie). De periode is ook nog relatief kort om een langerdurend preventief effect vast te kunnen stellen. Toch zijn de

meeste ondervraagden optimistisch over het effect van de interventie, zeker bij het huisverbod. Dat optimisme lijkt vooral gebaseerd op het enthousiasme over de efficiëntie in de ketensamenwerking en de samenhang en afstemming in de aanpak. Daarnaast wordt gesignaleerd dat het vooral de vrouwen helpt om de stap naar een scheiding te zetten. Het is echter nog niet te zeggen of die verhoogde efficiëntie in de aanpak ook het gewenste effect bij de plegers zal hebben.

De derde vraag betreft welke verbeteringen gewenst zijn in de ketensamenwerking en tot welk effect die kunnen leiden. Op diverse onderdelen kwamen verbeterpunten naar voren. We noemen hier de belangrijkste:

- *Professionalisering en deskundigheidsbevordering bij politie:* de kwaliteit van de inzet van de bolide wisselt nog sterk binnen en tussen korpsen, afhankelijk van het niveau van expertise en persoonlijke voorkeuren bij agenten. Deskundigheidsbevordering (training) zal leiden tot professionalisering en uniformering in de aanpak. Dit zal ook het optreden van regionale verschillen terugdringen.
- *Privacybescherming bij uitwisseling van cliëntinformatie:* in de samenwerking blijken afspraken over het uitwisselen van cliëntinformatie zonder de privacy te schenden niet eenduidig te worden begrepen. Dit leidt tot dilemma's waarin belangen over privacybescherming en veiligheid tegenover elkaar komen te staan. Heldere afspraken zullen bijdragen aan een meer efficiënte uitwisseling en aanpak.
- *Beschikbare middelen en prioritering:* de groeiende aantallen meldingen huiselijk geweld en opgelegde huisverboden zetten de beschikbare capaciteit bij politie en hulpverlening onder druk. Om de kwaliteit en capaciteit van de interventies te waarborgen lijkt investering van extra middelen noodzakelijk. Het effect van die investering is primair het veilig stellen van benodigde hulp. Dit zal echter ook op termijn bijdragen aan (secundaire of tertiaire) preventie van herhaling van geweld en dus tot minder aanmeldingen bij politie en hulpverlening. De kosten gaan voor de baat uit.
- *Regie in de aansturing en autonomie van ketenpartners:* inherent aan de ketensamenwerking, waarin onafhankelijke instellingen onder aansturing van een collega-instelling lateraal samenwerken, is het spanningsveld tussen aansturing (uitvoerend meewerken) en onafhankelijkheid (zelfstandig beslissend). Bindende afspraken over totstandkoming van behandeltrajecten en wie welke verantwoordelijkheden draagt zullen de efficiëntie en mogelijk ook de effectiviteit in de samenwerking verhogen.
- *Integratie van verschillende trajecten in de aanpak:* veel expertise is lokaal ontwikkeld (of is in ontwikkeling) op het terrein van interventies ter bescherming van het kind, het terrein van daderbehandeling en programma's/trainingen voor 'vechtparen'. De integratie en onderlinge verbinding daarvan staat nog in de kinderschoenen. Een verbeterde integratie zal de effectiviteit van een systeemgerichte aanpak kunnen verbeteren. Voorwaarde is wel dat er voldoende aandacht is voor de ongelijkheden tussen mannen, kinderen en vrouwen en de verschillen in kwetsbaarheid die dat met zich meebrengt.
- *Monitoring en terugkoppeling:* het gebrek aan betrouwbare registratiegegevens tot nog toe over het verloop (verwijzingen) en de uitkomst van de ketensamenwerking en de gepleegde interventies is een groot manco. Daarmee ontbreekt betrouwbare kennis over de effectiviteit en het belemmert adequate monitoring. Het sinds medio 2011 in ontwikkeling genomen registratiesysteem bij het SHG zal naar verwachting het instrument leveren om essentiële vragen over instroom, doorverwijzing, verloop en effectiviteit betrouwbaar te beantwoorden.

9 Samenvatting en conclusies

9.1 Achtergrond en uitgangspunten van het onderzoek

Beleidscontext

Huiselijk geweld is een veel voorkomend probleem. Het trekt in allerlei opzichten een zware wissel op de gezondheid en de veiligheid van slachtoffers en hun directe leefomgeving. In het bijzonder treft het ook kinderen die direct of indirect getuige zijn van dat geweld. Met de kabinetsnota *Privé geweld, publieke zaak* (2002) en de daarop volgende Ministeriële nota's van Justitie en VWS¹²² is definitief de koers gezet voor een actief overheidsbeleid in Nederland.

De provincie Noord-Brabant heeft van meet af aan actief beleid gevoerd op dit terrein. In de context van het programma *Sociale Veiligheid* (2004-2007), heeft het Brabants Coördinatiepunt Huiselijk Geweld (ZET) de opbouw van de integrale aanpak Huiselijk Geweld via de lokale Steunpunten Huiselijk Geweld ondersteund. In de context van het beleidsthema *Kwaliteit van de leefomgeving* is huiselijk geweld een belangrijk speerpunt.¹²³ Ook op de gemeentelijke agenda's, zeker ook in de gemeente Tilburg, neemt huiselijk geweld een prominente plaats in. Landelijk gezien steeg het onderwerp van een achtste naar een zesde plaats in de top tien van de veiligheidsthema's die Nederlandse gemeenten zorgen baren.¹²⁴ Dat heeft ongetwijfeld te maken met de invoering van de Wet Tijdelijk Huisverbod (WTH) per 1 januari 2009. Tegen de achtergrond van een toenemende decentralisatie in overheidsbeleid hebben provincies en gemeentes op het gebied van huiselijk geweld een eigen verantwoordelijkheid gekregen.

Wet Tijdelijk Huisverbod: lokale taken en verantwoordelijkheden

De WTH is op 1 januari 2009¹²⁵ in werking getreden en per 1 maart 2009 in de regio's West- en Midden-Brabant geïmplementeerd. De WTH verschaft de mogelijkheid tot tijdelijke uithuisplaatsing van de pleger van huiselijk geweld. Naast de mogelijkheid om slachtoffers te beschermen door verdere escalatie van huiselijk geweld te voorkomen, biedt de WTH ook de kans om hulp te bieden aan de pleger, het slachtoffer en de eventuele kinderen. In het kader van de veiligheidszorg is het een innovatief bestuursrechtelijk instrument voor de burgemeester, hoewel de uitvoering meestal wordt gemandateerd aan de politie in de persoon van de Hulp Officier van Justitie (HOvJ). De verantwoordelijkheid voor de implementatie van de wet ligt daarmee uitdrukkelijk op lokaal en regionaal niveau en kan daardoor ook lokaal verschillen.

Voor het opleggen van een huisverbod hoeft geen sprake te zijn van strafbaar gedrag. De maatregel is bedoeld als aanvulling op het strafrechtelijk instrumentarium en om preventief te worden ingezet. De hulpverlening wordt parallel aan de uithuisplaatsing aangeboden aan alle betrokkenen.

---

¹²² Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport. (2007). *Beschermd en weerbaar, intensivering van de opvang en hulp bij geweld in afhankelijkheidsrelaties*. Brief staatssecretaris Bussemaker aan Tweede Kamer, 10 december 2007. Kamerstukken II, vergaderjaar 2007 – 2008, 28345 en 22894, nr. 51.

Ministerie van Justitie (2008). Plan van aanpak Huiselijk Geweld tot 2011 "De volgende fase". Den Haag. Tweede Kamer der Staten Generaal. Vergaderjaar 2007-2008, 28345, 70.

¹²³ Koepelnota 'Samen leven. Beleidskader participatie en maatschappelijke ontwikkeling' <http://www.brabant.nl/dossiers/dossiers-op-thema/zorg-en-welzijn/zorg-en-welzijn-algemeen/Koepelnota.aspx>

¹²⁴ Rijken, M., J. Trommelen, M. de Vries (2009) VNG Rapport *Prioriteiten Veiligheid*. BMC Veiligheid, pp. 13-14.

¹²⁵ Wet van 9 oktober 2008, houdende regels strekkende tot het opleggen van een tijdelijk huisverbod aan personen van wie een ernstige dreiging van huiselijk geweld uitgaat. *Staatsblad*, 2008, 421, 1-5; TK 30 657 nrs. 1-8, EK 30 657, nrs. A-E.

Met het huisverbod is een nieuw bestuursrechtelijk dwangmiddel geïntroduceerd in het Nederlandse rechtsbestel, dat ook specifieke taken en verantwoordelijkheden bij de gemeente legt. Na oplegging van een huisverbod (voor tien dagen) door de politie, dient de gemeente een door de burgemeester aangewezen instelling voor advies en hulpverlening te informeren (art. 2 lid 8 WTH). In Tilburg is dat het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG). In de Memorie van toelichting bij de WTH en de uitvoeringsadviezen bij de WTH, is meer specifiek aangegeven op welke manier advies en hulpverlening een integraal onderdeel vormen van de huisverbodmaatregel. De hulpverlening dient binnen 24 uur na oplegging van het huisverbod te worden opgestart. De beslissing van de burgemeester over verlenging van een huisverbod dient mede gebaseerd te zijn op een advies van het SHG (in samenspraak met alle betrokkenen bij de hulpverlening) over de vraag of sprake is van een voortdurend risico voor de veiligheid van de achterblijvers.

De WTH is in twee opzichten een voorbeeld van innoverend overheidsingrijpen bij geweld in de privésfeer:

- Het doel is *preventief* in te grijpen, gericht op het vroegtijdig stoppen van geweld en het tegengaan van herhaling. Als bestuursrechtelijke maatregel is deze uitdrukkelijk bedoeld als aanvulling op het al aanwezige strafrechtelijke instrumentarium (aanhouding, vervolging), opdat die preventieve aanpak effectief gerealiseerd kan worden. Het sluit het gelijktijdig gebruik van deze maatregel met aanhouding en een verder strafrechtelijk traject overigens niet uit. De uithuisplaatsing is weliswaar ingrijpend, maar is geen strafmaatregel (hoewel die ongetwijfeld door een aantal betrokkenen zo beleefd zal worden). Het is een maatregel die in het kader van de lokale bestuurlijke verantwoordelijkheid voor zorg en veiligheid valt en dus preventief ingrijpen rechtvaardigt (vergelijkbaar met voetbalvandalen die de toegang tot een locatie kan worden ontzegd door de burgemeester).
- Werkwijze na de uithuisplaatsing is niet primair repressief maar *behandelgericht en ondersteunend*: in het tweesporen traject van de WTH is de uithuisplaatsing een eerste stap die is bedoeld om de tweede stap, het vervolgetraject van hulpverlening, in gang te kunnen zetten en het uiteindelijke doel te bereiken: het daadwerkelijk stoppen van geweld.

De invoering van de WTH heeft in Tilburg geleid tot het ontwikkelen van een gedetailleerd plan van aanpak ter voorbereiding van de lokale implementatie van de WTH (1 maart 2009). Het snel opstarten en doorvoeren van effectieve ketensamenwerking vanaf het eerste moment dat de politie ter plaatse is en ernstig huiselijk geweld heeft geconstateerd, staat in de aanpak centraal. De aanpak die door het SHG Midden-Brabant is ontwikkeld is uitdrukkelijk bedoeld voor alle ernstige huiselijk geweld-zaken, met of zonder huisverbod.

Uitgangspunten

De volgende uitgangspunten zijn richtinggevend geweest in het onderzoek:

- *Bescherming van het slachtoffer en de besluitvorming*: Het tot nog toe beschikbare onderzoek naar het huisverbod is gericht op de werking voor de pleger (preventief effect) en/of op de implementatieprocessen en wat die betekenen voor de uitvoerders (politie en hulpverlening). Er is nog weinig bekend over het effect van de maatregel op de achterblijvende slachtoffers. Hoe ervaren slachtoffers de interventie? Wat betekent het voor slachtoffers dat zij in de besluitvorming over de interventie formeel geen rol of

zeggenschap hebben omdat de overheid op eigen gezag optreedt om hen te beschermen?

- *Systeemaanpak en genderdynamiek:* Gezien de genderspecifieke dynamiek die zich bij huiselijk geweld vaak aftekent tussen slachtoffers (meestal vrouw) en plegers (meestal man), is het de vraag in hoeverre de verschillen in posities en belangen van vrouwen en mannen in de context van de WTH aandacht krijgen. Hoe ervaren slachtoffers de gekozen aanpak in de hulpverlening? Werkt de toepassing van de WTH inderdaad beschermend (neemt het geweld af?) en werkt het versterkend voor de weerbaarheid van slachtoffers – in meerderheid vrouwen (en kinderen)? En is daarmee ook sprake van een emanciperend effect?
- *Selectieve toepassing van de WTH en onbedoelde neveneffecten:* Uit beschikbaar onderzoek naar het huisverbod blijkt dat de politie de huisverboden vooral oplegt in de zwaardere geweldsituaties. In de overgrote meerderheid van de opgelegde huisverboden is sprake van een samenloop met een strafrechtelijke interventie (aanhouding). Het huisverbod wordt weinig ingezet waar het vooral voor is bedoeld: als preventief instrument, daar waar het geweld begint en het risico op escalatie groot is. Dit roept twee vragen op: komt door de focus op ernstiger geweld de realisering van de preventieve doelstelling van het huisverbod in het gedrang? En komt door deze selectieve toepassing van het huisverbod de hulpverlening in het gedrang voor de groep waarbij geen huisverbod wordt opgelegd maar wel ernstig huiselijk geweld plaatsvindt?
- *Regionale verschillen:* In de praktijk zijn er aanwijzingen dat zich lokaal gezien verschillen voordoen in de implementatie van de WTH. Dat wordt inmiddels ook bevestigd uit de landelijke gegevens over het eerste jaar (2009) van de uitvoering van de WTH. Zowel vanuit regionaal beleidsoogpunt als vanuit de meer algemene vraag naar consistentie in de toepassing van de wet en in de bescherming van slachtoffers, is het relevant te onderzoeken of in de regio Midden- en West-Brabant ook mogelijke verschillen in implementatie optreden.

9.2 Doel, vraagstelling en methode van het onderzoek

Het voorliggende onderzoek is gericht op het inzichtelijk maken van de werking van de WTH in de praktijk, in de regio Midden- en West-Brabant, zowel vanuit het perspectief van de politie, van de betrokken hulpverlenings instellingen als vanuit de slachtoffers. Daarmee zijn verschillende beleidsrelevante onderzoeksvragen bijeen gebracht voor de provincie Noord-Brabant en voor de gemeente Tilburg.

Het doel van dit onderzoek is tweeledig: Ten eerste is het van belang om vanuit de instellingen beziens inzichtelijk te maken wat hun ervaringen zijn met de ketensamenwerking en hun inschatting van de effectiviteit. Dit deel van het onderzoek is ten behoeve van de gemeente Tilburg uitgevoerd en is daarom toegespitst op de ketensamenwerking in de gemeente Tilburg.

Ten tweede wil het onderzoek specifiek inzicht geven in de werking van de WTH vanuit de slachtoffers beziens.

De tweede doelstelling is richtinggevend geweest in de opzet van het onderzoek en neemt het grootste deel in beslag. Het 'Tilburgse' deel over de ketensamenwerking is later ingevoegd.

De overkoepelende vraagstelling luidt:

Draagt de uitvoering van de WTH bij aan de bescherming van slachtoffers van intiem partner geweld en aan de versterking van hun weerbaarheid? Meer specifiek: leidt de uitvoering van de WTH onbedoeld tot een selectie in toegang tot ondersteuning ten nadele van de groep slachtoffers bij wie geen huisverbod is opgelegd?

De algemene onderzoeksvraag valt uiteen in drie deelvraagstellingen:

- 1. Is sprake van een consistente uitvoering van het huisverbod in de regio's Midden – en West-Brabant?**
  - a. *Omvang:* Hoe vaak worden huisverboden opgelegd in beide regio's? (Hoofdstuk 3.1)
  - b. *Aard:* In hoeverre verschillen de opgelegde huisverboden in beide regio's in de belangrijkste uitvoeringskarakteristieken? (Hoofdstuk 3.2)
- 2. Wat zijn de ervaringen van slachtoffers van huiselijk geweld die een beroep doen op de politie en al dan niet met een huisverbodmaatregel te maken krijgen?**
  - a. Verschillen de groepen die politiehulp inroepen en die resp. wel en geen huisverbod krijgen in aard en ernst van het ervaren geweld? (Hoofdstuk 4)
  - b. Sluit de geboden politiehulp aan op de verwachtingen en de behoeften van (beide groepen) slachtoffers en wat is het effect? (Hoofdstuk 5)
  - c. Sluit de geboden hulpverlening aan bij de behoeften van (beide groepen) slachtoffers? (Hoofdstuk 6)
  - d. Draagt de geboden interventie (met of zonder uithuisplaatsing) bij aan het stoppen van het geweld en aan de versterking van weerbaarheid van slachtoffers? (Hoofdstuk 7)
- 3. Effectiviteit ketensamenwerking op lokaal niveau:**
  - a. Wat zijn de ervaringen van de betrokken uitvoeringspartijen met de ontwikkelde aanpak voor huiselijk geweld en het toepassen van het huisverbod in de gemeente Tilburg? (Hoofdstuk 8.2)
  - b. In hoeverre hebben de interventies volgens de ketenpartners bijgedragen aan het beoogde resultaat (het voorkomen van escalatie van huiselijk geweld en het vroegtijdig stoppen van huiselijk geweld)? (Hoofdstuk 8.3)
  - c. Op welke onderdelen zijn verbeteringen gewenst en tot welk effect zullen deze naar verwachting leiden? (Hoofdstuk 8.4)

Methode

De drie deelvraagstellingen corresponderen met drie onderscheiden trajecten in de dataverzameling. Voor details verwijzen we naar hoofdstuk 2.

De eerste onderzoeksvraag over regionale consistentie of verschillen in de uitvoering is primair gebaseerd op analyse van registratiegegevens, afkomstig van de politie en het SHG.

De tweede onderzoeksvraag over de ervaringen van slachtoffers met verschillende interventies (huisverbod en regulier) is door middel van face-to-face interviews gedaan. Dit slachtofferdeel van het onderzoek is uitgevoerd onder een (selecte) steekproef van 27 vrouwen, geworven in Tilburg en Breda. De respondenten zijn in beide steden geworven via de SHG's en/of de vrouwenopvang.

Belangrijkste selectiecriteria voor de werving van respondenten:

- Het huisverbod of de politie-interventie vond plaats tussen januari 2009 en november 2010 (daarmee was tenminste drie maanden verstreken tussen de interventie en het interview);
- Er was sprake van partnergeweld van man (uithuisgeplaatste) tegen vrouw (achterblijver);
- De achterblijver heeft de hulp aanvaard;
- Niet huisverbod: de zaak is via het casusoverleg (de politie) ook bij de hulpverlening terecht gekomen (en is dus vrij ernstig) en is door de behandelend *casemanager* als risicovol beschouwd;
- Niet huisverbod: Ten tijde van de hulpverlening woonden de (ex)partners samen.

Uitgesloten van deelname waren in beide groepen zaken waarin de pleger meer dan drie dagen in detentie had gezeten of naar aanleiding van het incident was opgenomen op een psychiatrische afdeling (te ernstig vergeleken met de gemiddelde huiselijk geweld zaak). Binnen de huisverbod-groep zijn zaken uitgesloten waar het huisverbod was ingetrokken (minder ernstig dan gemiddeld) of was verlengd (zeer ernstig).

Op deze manier is ernaar gestreefd een steekproef samen te stellen van de meest voorkomende zaken waar politie en hulpverlening mee te maken krijgen, zowel binnen de huisverbod-groep als in de groep zonder huisverbod. In beide groepen is ernstig huiselijk geweld voorgevallen en woont een groot deel van de respondenten nog samen met de partner (met het oog op onderzoek naar systemische aanpak in de hulpverlening). Door de drie-maanden termijn tussen incident en interview is verondersteld dat de hectiek van de eerste weken na het incident voldoende was geluwd, om respondenten met enige distantie op het gebeurde terug te doen blikken tijdens het interview.

De werving van respondenten bleek een buitengewoon arbeidsintensief proces met een relatief lage opbrengst. Het streven was om 40 interviews af te nemen, 20 in elke plaats en binnen elke plaats 10 vrouwen met ervaring met een huisverbod en 10 zonder. In eerste instantie is met hulp van medewerkers van het SHG een lijst van 201 namen van vrouwen met recente zaken geselecteerd die voldeden aan de selectiecriteria. Daarvan bleken 31 vrouwen telefonisch noch schriftelijk bereikbaar (contactgegevens bleken inmiddels veranderd). De resterende 170 personen hebben een uitnodigingsbrief gekregen voor het onderzoek. Na een eerste mondelinge contact (n.a.v. de brief) via de hulpverlener om belangstelling te polsen, waren 100 vrouwen bereid telefonisch door de onderzoekers te worden benaderd. Daarvan weigerden 50 vrouwen vervolgens deel te nemen en waren 10 de Nederlandse taal onvoldoende machtig. Van de resterende 40 vrouwen die aanvankelijk bereid waren tot deelname, trokken 12 zich in tweede instantie terug (bleken onbereikbaar voor het maken van de afspraak, of waren niet thuis ten tijde van de afspraak en reageerden niet meer op vervolgpogingen tot contact). In totaal zijn 28 vrouwen geïnterviewd. Eén interview bleek achteraf onbruikbaar tengevolge van teveel interne inconsistenties.

De ervaringen bij het werven van respondenten zijn kenmerkend voor de ernst van het probleem en zijn gevolgen. Het leven van een groot deel van de slachtoffers van huiselijk geweld is getekend door instabiliteit in allerlei opzichten: de geweldproblemen in de relatie trekken een wissel op o.a. de huisvesting, het werk en de financiën.

Van de 27 bruikbare interviews zijn er 15 interviews met achterblijvers na een huisverbod (resp. 9 uit Breda en 6 uit Tilburg) en 12 met vrouwen bij wie de politie ter plaatste is geweest na een melding van ernstig huiselijk geweld en bij wie geen huisverbod is opgelegd (9 in Breda in 3 in

Tilburg). Door de kleinere omvang van de steekproef en de lagere respons in Tilburg dan in Breda, hebben we de vergelijking tussen Tilburg en Breda in de analyse van de slachtofferstudie los moeten laten. Het bleek eveneens moeilijk om in de niet-huisverbod groep respondenten te vinden die wel ernstig geweld hadden meegemaakt en nog samenwoonden. Uiteindelijk zijn in de niet-huisverbod groep vier respondenten opgenomen die niet meer samenwonen maar wel in verband met aanhoudend met geweld en belaging door de ex-partner een beroep op de politie hebben gedaan. Waar relevant voor de interpretatie van de uitkomsten hebben we dit in de rapportage aangestipt.

Dit slachtofferdeel van het onderzoek is een kwalitatieve studie met als doel het proces van interventies en de betekenis daarvan voor slachtoffers inzichtelijk te maken. De inhoudsanalyse van de interviews, geordend aan de hand van de onderzoeksvragen en thema's die uit de interviews naar voren kwamen, is gebaseerd op een (verkorte) transcriptie van alle interviews.

Voor de derde onderzoeksvraag naar de ketensamenwerking tussen hulpverleners onderling, politie en gemeente zijn twaalf personen geïnterviewd die werkzaam zijn bij de betrokken organisaties en instellingen in Tilburg. Allen zijn direct betrokken bij de uitvoering van het huisverbod en de overige (politie-)interventies bij huiselijk geweld.

9.3 Resultaten

Vraagstelling 1

Is sprake van een consistente uitvoering van het huisverbod in de regio's Midden – en West-Brabant?

Over het geheel genomen laten beide politiedistricten zowel in kwantitatief opzicht (aantal opgelegde huisverboden) als in kwalitatief opzicht (karakteristieken van de huisverboden en betrokkenen) een redelijk vergelijkbaar beeld zien.

Kijkend naar de omvang blijkt het huisverbod zeer spaarzaam te worden ingezet. Op het totaal aantal gemelde huiselijk geweld incidenten ligt dat rond de 2 %. In 2009 werd een hoger aantal huisverboden opgelegd in district Breda dan in district Tilburg, maar in 2010 zijn de aantallen redelijk vergelijkbaar en in Tilburg relatief iets hoger. Hierbij moet worden aangetekend dat de onderzoeksperiode samenvalt met de in werking treding en opstartperiode van de WTH, met alle fluctuaties die zich kunnen voordoen van dien, ook in registratiecijfers. Conclusies over de aantallen moeten dus met enige terughoudendheid worden getrokken.

Er lijken zich iets sterkere verschillen voor te doen tussen beide politiedistricten in de totale instroom van meldingen over huiselijk geweld. Breda heeft een lager aantal meldingen dan Tilburg die ook dalen tussen 2009 en 2010, terwijl het aantal in Tilburg in die periode lichtelijk stijgt. Ook hier is terughoudendheid geboden omdat registratieperikelen vrijwel zeker vertekening hebben veroorzaakt. De overgang in 2009 naar een nieuw registratiesysteem (BHV) leidde aanvankelijk tot fouten in de registratie van huiselijk geweld. Opvallend is dat die registratiefouten zich meer in Breda lijken te hebben voorgedaan dan in Tilburg. Het duidt erop dat er mogelijk verschillen zijn tussen de korpsen in het adequaat registreren en/of signaleren van huiselijk geweld. Nader onderzoek zou dit moeten verhelderen.

Wat betreft de SHG's in de regio's Midden-Brabant en West-Brabant blijkt dat de beide SHG's in toenemende mate bekend worden in de regio's. Zowel politie, hulpverleners als burgers doen een groeiend beroep op hen. Afgaande op het stijgend aantal doorverwijzingen naar het SHG van anderen dan politie, lijken burgers en professionals in Tilburg en omgeving eerder de weg naar het SHG te vinden dan in Breda en omgeving.

Wat betreft de inhoudelijke kenmerken van de opgelegde huisverboden en van de betrokken personen, wordt het huisverbod in alle korpsen in de regio Midden en West Brabant op vrijwel alle punten vergelijkbaar toegepast. Het wordt overwegend ingezet tegen mannelijke plegers (97%). De politie is in alle districten zeer terughoudend met de huisverbodmaatregel en legt de lat hoog. Er is een relatief hoge samenloop met de strafrechtelijke aanhouding (89,9%). Het wijst erop dat de politie in beide regio's het huisverbod vooral in ernstiger geweldsituaties oplegt waar ook een strafrechtelijk instrumentarium voorhanden was. Hoe waardevol de inzet van het huisverbod in die gevallen ook is, de meer preventief georiënteerde toepassing, gericht op preventie van escalatie van geweld, blijft onderbenut. Daarmee wordt de preventieve doelstelling die ten grondslag ligt aan de WTH niet gerealiseerd.

Als we het terugdringen van recidive als criterium voor effectiviteit nemen, lijkt aan effectiviteit nog veel te winnen. Mogelijk hangt dit samen met de keuze voor het opleggen van de maatregel bij de groep plegers die meestal al een geschiedenis van relationeel geweld hebben. Een kwart van alle uithuisgeplaatsten in de regio komt binnen anderhalf jaar weer in aanraking met de politie als verdachte van een gewelddelict. Dit lijkt een indicatie van geringe effectiviteit. Althans voor wat het effect op de pleger betreft. Overigens zegt dit niets over de effectiviteit voor het slachtoffer. Toch is voorzichtigheid geboden. De vraag is immers wat er met de overige 75% is gebeurd. Als het geweld binnen die groep gestopt zou zijn is dat geen slecht resultaat. Alleen vervolgonderzoek naar recidive kan dat uitwijzen. In een dergelijk vervolgonderzoek zullen ook slachtoffers moeten worden betrokken, omdat de meerderheid van huiselijk geweldincidenten niet wordt gemeld bij de politie.

In een opzicht komt een duidelijk verschil naar voren, hoewel niet in de oplegging van het huisverbod zelf maar in de verlenging ervan. Bij slechts een minderheid van alle huisverboden vindt een verlenging plaats (schommelt tussen de 6 en 20%), maar dat gebeurt in de politiedistricten die vallen onder het SHG West Brabant in beide jaren ruim twee keer zo vaak dan in Midden Brabant (in beide districten wordt overigens in de steden Breda en Tilburg de meerderheid van de huisverboden opgelegd). In het onderzoek naar de ketensamenwerking in Tilburg (hoofdstuk 8) komt naar voren dat de gemeente Tilburg het beleid heeft om een huisverbod alleen te verlengen als er geen andere manier is om het veiligheidsrisico te beperken. Als er een goed geïntegreerd hulpverlenings- en begeleidingstraject loopt waar de pleger ook een hulpaanbod heeft geaccepteerd en de dreiging daadwerkelijk is verminderd, is dat bestuursrechtelijk gezien een relevant criterium om niet te verlengen. Alleen vergelijkend onderzoek naar de ketensamenwerking in Breda kan uitwijzen of daar het beleid anders is, of dat de hulpverlening en plegeraanpak in de praktijk anders uitwerken dan in Tilburg.

Vraagstelling 2

Wat zijn de ervaringen van slachtoffers van huiselijk geweld die een beroep doen op de politie en al dan niet met een huisverbodmaatregel te maken krijgen?

Vooraf willen we benadrukken dat het om een kwalitatief onderzoek gaat waarin de beleving en de proceskant van de interventie centraal staat, omdat daar nog vrijwel niets over bekend is. Daarom hebben we in de verslaglegging erop toegezien de diversiteit in ervaringen tussen en binnen de groepen naar voren te halen. Terughoudendheid is geboden bij de generalisatie van de uitkomsten. De resultaten geven inzicht in een tendens die in deze onderzoeksgroep is aangetroffen. In vervolgonderzoek kan dit als hypothese verder worden ontwikkeld en getoetst op zijn generaliseerbaarheid.

2.1 Verschillen de groepen die politiehulp inroepen en die resp. wel en geen huisverbod krijgen in aard en ernst van het ervaren geweld?

Over het geheel genomen blijken in beide groepen (met en zonder huisverbod) de verschillen in aard en ernst van het ervaren geweld gradueel te zijn. In beide groepen spelen vaak al langer ernstige problemen, waarvan het geweld er één is (*multi-problem* gezinnen/relaties) en waarvoor in beide groepen ook eerder (en soms bij meerdere instellingen) hulp is gezocht. De groep waar de partner een huisverbod had gehad, had gemiddeld genomen wel iets ernstiger geweld achter de rug: de politie was vaker eerder te hulp geroepen (door henzelf of omdat anderen de politie belden) dan in de groep zonder huisverbod. Het verschil in ernst blijkt vooral te zitten in de duur en frequentie van het ervaren geweld. In de groep met huisverbod is het geweld qua aard duidelijker geëscaleerd tot een patroon van geweld dat vaak is ingebed in een patroon van controlerend gedrag van de partner. Vaak zijn er ook financiële problemen door werkloosheid, schulden en drugsgebruik (door de partner). Desalniettemin komen ook in de groep zonder huisverbod signalen naar voren die duiden op al langer durende problematiek.

Voor respondenten in beide groepen is het een hoge drempel om in hun omgeving openlijk te praten over het geweld en hoe de geweldspiraal te doorbreken.

Deze resultaten bevestigen de bevindingen met betrekking tot de eerste vraagstelling over de selectieve toepassing van het huisverbod in de regio (hoofdstuk 3). Het wordt overwegend ingezet in situaties die al sterk geëscaleerd zijn en een lange voorgeschiedenis hebben en bovendien ook al strafrechtelijk ingrijpen mogelijk maken (aanhouding). In deze groep is de nood hoog. Dit blijkt echter evenzeer te gelden voor een belangrijk deel van de groep die geen huisverbod heeft gekregen. Zij hebben vaak ernstig geweld achter de rug en zouden dus in aanmerking kunnen komen voor een huisverbod als 'vroege interventie'. In geen van de gevallen waarin het huisverbod niet was opgelegd, had een risicotaxatie plaatsgevonden. Kennelijk maakt de politie een selectie op impliciete criteria.

We moeten concluderen dat, hoewel de groep *met* een huisverbod zonder uitzondering zeer ernstig geweld meemaakt, ook in de groep *zonder* huisverbod geregeld dusdanig ernstig geweld voorkomt, dat op basis daarvan niet duidelijk is waarom geen huisverbod werd opgelegd. Er lijkt zich in de politiepraktijk een tendens voor te doen tot onderschatting van de ernst van de risico's bij huiselijk geweld en een gerichtheid op zaken die zeer ernstig zijn en ook strafrechtelijk te kwalificeren. Die inschatting van 'geringere ernst' blijft echter impliciet en wordt niet professioneel getoetst (middels het RiHG). De onderliggende processen die dit voeden worden duidelijker in de studie naar de ketensamenwerking in Tilburg. Daarin komt naar voren dat de politie bij aankomst ter plaatse een afweging maakt over wat prioriteit verdient. De hulpverlening blijkt de politie soms te attenderen op de hogere ernst dan hun eerste inschatting en vraagt dan gericht om een risicotaxatie, waarna vaker blijkt dat de situatie huisverbodwaardig is (zie Hoofdstuk 8).

2.2 Sluit de geboden politieshulp aan op de verwachtingen en de behoeften van slachtoffers?

Dat beide groepen slachtoffers (met huisverbod en zonder huisverbod) sterke overeenkomsten vertonen blijkt ook uit hun behoeften op het moment dat zij hulp inroepen. Wat voorop staat bij beide groepen is de behoefte aan bescherming en dat de politie het geweld of de dreiging stopt. Respondenten kunnen moeilijk heel specifieke verwachtingen benoemen.

In beide groepen respondenten is een meerderheid tevreden over het politieoptreden. Men voelt zich begrepen, serieus genomen en krijgt voldoende informatie.

Een minderheid (ongeveer een kwart), die kritischer is in haar oordeel, zegt geregeld onbegrip te ervaren. Onder de vrouwen die het geweld willen stoppen met hulp van de politie maar niet de relatie willen verbreken, klinkt vaker de roep om meer begrip.

Bij een minderheid in de huisverbod-groep roept de uithuisplaatsing scepsis of soms weerstand op, omdat respondenten geen enkele zeggenschap hebben over de beslissing. Ook het traject dat volgt is voor sommigen overweldigend. Het is een signaal dat sommigen de geboden bescherming ook als betutteling en als een inbreuk op hun leven ervaren. Een enkeling zegt achteraf de maatregel wel te waarderen omdat men op het moment zelf niet meer in staat was te beslissen.

Gelet op de overwegende waardering voor de politie zijn er relatief weinig specifieke wensen voor verbetering ter tafel gekomen. Twee punten springen wel in het oog: de aandacht voor seksueel geweld (verplicht onderdeel in het RiHG) is een gevoelig punt, waar inzet van vrouwelijke agenten van belang is om vrouwen te helpen hierover te praten. Daarnaast verdient de positie van kinderen mogelijk meer aandacht. De belangen van de kinderen (als getuige van geweld) lijken nu soms tussen wal en schip te vallen in de hectiek van het opleggen van het huisverbod. Praktisch gezien blijkt op het moment van de uithuisplaatsing het kind ook weer getuige te zijn van een ingrijpende crisissituatie.

Op korte termijn wordt het effect van de interventie in beide groepen als overwegend positief beoordeeld: het geweld stopt op dat moment in beide groepen en in alle gevallen krijgt de partner een duidelijke boodschap van een gezaghebbende derde: zijn gedrag is onacceptabel. De vrouwen in de groep met een huisverbod zijn iets positiever over het effect van het politieoptreden dan de vrouwen in de groep zonder huisverbod. De uithuisplaatsing brengt een duidelijk gemarkeerde verandering teweeg, gevolgd door een intensief begeleidingstraject. In de groep zonder huisverbod lijkt dat veranderingseffect op korte termijn minder pregnant, ook al volgt ook daar vaak intensieve hulpverlening. In de groep zonder huisverbod komt meer gelatenheid naar voren over hun behoeftes en mogelijke verbeterpunten voor de politie. Vaker wordt benadrukt dat men sceptisch is of de politie of de hulpverlening eigenlijk wel kan helpen de partner te veranderen als deze zelf niet wil. Het vertrouwen dat een leven zonder geweld mogelijk is, lijkt bij sommige vrouwen aangetast. Ook dit lijkt een aanwijzing te zijn dat het geweld bij een deel van de vrouwen in die groep al langer duurt en verder is geëscaleerd dan ogenschijnlijk leek tijdens de politie-interventie. Juist bij deze groep zou een interventie met een huisverbod de benodigde impuls kunnen bieden tot preventie van herhaling.

Opvallend is overigens dat bij een groot deel van de vrouwen in beide groepen, ook binnen de groep met een huisverbod, sterke angst heerst voor aanhoudende dreiging en wraak van de partner, ook al is er (nog) geen nieuw incident voorgevallen. De geschiedenis van geweld werpt evident zijn schaduw vooruit. Zoals we ook zagen in de recidivegegevens: een kwart van de uithuisgeplaatsten maakt zich weer schuldig aan een gewelddelict (en het is niet onwaarschijnlijk dat een belangrijk deel daarvan geweld tegen de partner is).

2.3 Sluit de geboden hulpverlening aan bij de behoeften van slachtoffers?

De beide groepen verschillen in de mate waarin ze hulpverlening gebruiken. In de huisverbod-groep heeft op één na iedereen contact gehad met het SHG, terwijl dit in de niet-huisverbodgroep voor de helft van hen geldt. In beide groepen is er een minderheid die er geen gebruik van maakt (iets vaker in de niet-huisverbodgroep) of zich onttrekt aan de hulpverlening. In die groep blijkt soms een ambigue houding ten opzichte van de hulpverlening. Men verwacht ondersteuning, maar is ook sceptisch over het effect hiervan.

Over de hulpverlening die de slachtoffers in beide onderzoeksgroepen via het SHG en andere instellingen hebben gekregen, is de meerderheid overwegend positief. Dat geldt zowel voor de hulp op de korte als op de middellange termijn. Men ervaart de hulp vooral als ondersteunend. Doorgaans komt de hulp ook vrij snel op gang in beide groepen, hoewel in de groep zonder huisverbod iets vaker de klacht wordt gehoord dat het lang duurde. Ook blijkt in de groep zonder huisverbod minder contact te zijn geweest met het SHG dan in de groep met huisverbod.

Een minderheid is kritisch en heeft de hulp niet als ondersteunend ervaren. De belangrijkste verbeterpunten die worden genoemd hebben betrekking op 1. de bereikbaarheid en continuïteit in de hulpverlening, 2. de afstemming van de hulp en de doorverwijzing en 3. meer aandacht voor praktische hulp (vooral op financieel gebied en op het gebied van huisvesting).

Over de hulp aan de partner of ex-partner zijn respondenten beduidend meer sceptisch. Hoewel een ruime meerderheid van de uithuisgeplaatsten de hulp heeft aanvaard, is er ook sprake van hoge uitval, aldus de vrouwen. Ook over het inhoudelijke effect van de hulp aan de partner of ex-partner zijn respondenten vaak somber.

In twee opzichten kwamen meer structurele knelpunten naar voren in de aansluiting tussen de behoeften van slachtoffers en de geboden hulpverlening: het gebrek aan ruimte en tijd om zelf te beslissen (betutteling) en de invulling en afstemming van de hulpverlening aan henzelf, de (ex-)partner en eventueel kinderen (systemische hulp).

Het hoge tempo waarin in de groep met een huisverbod de hulpverlening wettelijk moet worden georganiseerd, in combinatie met de uithuisplaatsing die ter plekke wordt opgelegd (zonder dat de achterblijver hierin beslissingsbevoegdheid heeft), roept bij een minderheid weerstand op. Het proces kan als overrompelend worden ervaren. Men heeft het gevoel dat dit niet meer aansluit bij hun behoeften en sommigen weigeren hulp of onttrekken zich eraan. Dit kan een dilemma oproepen voor hulpverleners die met een wettelijke plicht worden geconfronteerd om binnen een relatief kort tijdsbestek (8 dagen) een advies uit te brengen over de noodzaak van vervolgmaatregelen. Als hulpverleners dwingend trajecten opleggen en daar soms politie bij betrekken in hun poging om cliënten te motiveren mee te werken, kan dat als intimiderend worden ervaren. Een dergelijke intensieve samenwerking tussen politie en hulpverlening roept ethisch gezien vragen op en kan feitelijk een averechts effect hebben. Ook is in het onderzoek melding gemaakt van uitnodigingen door de hulpverlener (tegen de zin van het slachtoffer) voor een gesprek tussen pleger en slachtoffer dat, onder begeleiding van de hulpverlener, *binnen* de eerste tien dagen was belegd. Dit is een schending van het contactverbod en strafbaar gesteld. De uitnodiging tot een gesprek is dus in feite een uitnodiging tot het plegen van een misdrijf (door de pleger) en zowel juridisch als ethisch gezien problematisch.

De systemische integratie van de aanpak huiselijk geweld met zorg en hulp voor het slachtoffer, de pleger en eventuele kinderen, wordt in veel gevallen met élan opgestart door het SHG maar roept bij slachtoffers ook nieuwe vragen op. Zeker in gevallen waar het traject als overrompelend wordt ervaren, betekent een integrale aanpak dat de motivatie van betrokkenen om hulp te aanvaarden kwetsbaar is. De afstemming van zorg voor de betrokken kinderen, de vrouw en de uithuisgeplaatste pleger blijkt bovendien soms een teer punt, omdat de hulp aan anderen binnen het systeem als bedreigend voor of als kritiek op de eigen positie wordt ervaren. Dat versterkt de neiging zich te onttrekken.

2.4 Draagt de geboden interventie bij aan de versterking van weerbaarheid van slachtoffers en aan het stoppen van het geweld?

Hoewel de verschillen tussen beide groepen elkaar niet veel ontlopen, lijken de vrouwen wier partner uit huis is geplaatst iets sterker uit de strijd te komen dan de groep die een reguliere politie-interventie heeft ondergaan. De eerst genoemde groep is (op basis van zelfscores) aanmerkelijk positiever in zijn algehele terugblik op de interventie, is meer tevreden met het leven zoals het nu is en rapporteert een betere gezondheid, minder angst, en minder onveiligheid.

De gevonden resultaten over de beleefde impact van de interventie op de persoonlijke weerbaarheid ondersteunen dat in de groep zonder huisverbod waarschijnlijk veel winst is te behalen - in de zin van preventie van herhaling van geweld en versterking van de weerbaarheid van slachtoffers - met het (eerder) opleggen van een huisverbod.

De effectiviteit van het huisverbod om het geweld van de pleger te stoppen blijkt in mindere mate via de pleger te worden bereikt (die recidiveert relatief vaak), maar vooral via het slachtoffer. In de groep met een huisverbod gaat driekwart scheiden na het huisverbod; in de groep zonder huisverbod is dat een derde (van hen die nog samenwoonden). Hoewel het om relatief kleine groepen gaat is dit verschil opmerkelijk, ook in het licht van de overige bevindingen. Over het effect van het huisverbod of de reguliere interventie op de plegers zijn de meeste ondervraagde vrouwen sceptisch (zie onder 2.3). Het moet echter niet over het hoofd worden gezien dat een minderheid er samen met de partner wel in is geslaagd het geweld te laten stoppen. Hoewel ook daar de angst voor herhaling nog niet helemaal is geweken.

Overigens is met een scheiding niet altijd het geweld voorbij. Dat bleek al uit de recidivegegevens. De angst van slachtoffers voor herhaald geweld is een indicatie dat, ook al herhaalt het geweld zich niet, de subjectief ervaren dreiging lang na-ijlt. Hoewel de scheiding de uitkomst is van een complex afwegingsproces, blijkt het huisverbod met zijn periode van afstand en intensieve hulpverlening, vaak een keerpunt in gang te zetten.

Alles wijst erop dat het huisverbod, sterker dan een reguliere politie-interventie en hulpverlening, bijdraagt aan een verhoging van de weerbaarheid van vrouwen en in die zin emanciperend werkt. Het draagt bij aan het stoppen van geweld binnen deze relatie, omdat een substantieel deel van de achterblijvers besluit te scheiden.

Vraagstelling 3

Wat is de effectiviteit van de ketensamenwerking op lokaal niveau (Tilburg)?

Hieronder presenteren we de hoofdlijnen van de uitkomsten van het deelonderzoek naar de ketensamenwerking. Voor meer specifieke gegevens over de omvang van het aantal interventies huiselijk geweld en opgelegde huisverboden in Tilburg (politie en SHG MB) verwijzen we ook naar deelvraagstelling 1.

3.1 Wat zijn de ervaringen van de betrokken uitvoeringspartijen met de ontwikkelde aanpak voor huiselijk geweld en het toepassen van het huisverbod in de gemeente Tilburg?

Over het geheel genomen zijn de ervaringen in Tilburg zeer positief. Dit geldt zowel voor de samenwerking bij reguliere huiselijk geweld-zaken als in huiselijk geweld-zaken waar een huisverbod wordt opgelegd. De belangrijkste succespunten verwijzen zowel naar waardering voor de inzet en werkwijze van het SHG MB, als naar de WTH als dwingend wettelijk kader. De WTH blijkt de motor die alle in de ketensamenwerking betrokken partijen heeft aangezet om zich serieus te buigen over zowel ketensamenwerking als de aanpak van huiselijk geweld binnen de eigen instelling. Het SHG oogst bij alle betrokken partners lof voor haar stimulerende inzet en

expertise. Hun werk heeft een aanjagende rol gespeeld in het ontwikkelen van een professionele ketensamenwerking in de implementatie van de WTH.

In de aanpak van zaken met en zonder huisverbod springt een verschil in het oog. Waar in de huisverbod-zaken het tempo hoog ligt, omdat de WTH dat voorschrijft, is dat minder het geval bij de reguliere huiselijk geweld-zaken. In de praktijk wordt binnen de ketensamenwerking (maar ook binnen de instellingen) aan huisverbod-zaken voorrang gegeven. Dat kan ten koste gaan van een tijdige hulpverlening in ernstige huiselijk geweld-zaken zonder huisverbod.

Voor verbeterpunten; zie 3.3.

3.2 In hoeverre hebben de interventies volgens de ketenpartners bijgedragen aan het voorkomen van escalatie van huiselijk geweld en het stoppen van huiselijk geweld?

De ondervraagden zijn unaniem enthousiast over het korte termijn effect: het geweld stopt in hun ervaring vrijwel altijd omdat partijen uit elkaar worden gehaald bij een huisverbod. Bij een reguliere interventie is dat korte-termijneffect minder duidelijk. Het korte termijn effect is ook minder duidelijk als men in de uitvoering op motivatieproblemen stuit bij uithuisgeplaatsten en soms ook bij slachtoffers die zich verzetten tegen de interventie en/of de hulpverlening.

Over het effect van het huisverbod of de interventie op de langere termijn zijn alle ondervraagden, bij gebrek aan systematische gegevens, terughoudend. Men vindt de periode ook nog relatief kort om een langer durend preventief effect vast te kunnen stellen. Toch zijn de meeste ondervraagden gematigd optimistisch over het effect van de interventie, zeker van het huisverbod. Bij gebrek aan empirische evidentie lijkt het optimisme over de effectiviteit vooral gevoed door het enthousiasme over de efficiëntie in de ketensamenwerking. Het is nog niet te zeggen of die verhoogde efficiëntie in de aanpak ook het gewenste effect op plegers zal hebben. Ook onder hulpverleners wordt gesignaleerd dat het huisverbod vooral de vrouwen helpt om de stap naar een scheiding te zetten.

3.3 Op welke onderdelen zijn verbeteringen gewenst in de ketensamenwerking en tot welk effect zullen deze naar verwachting leiden?

De volgende punten zijn naar gekomen:

- *Professionalisering en deskundigheidsbevordering bij politie:* In de praktijk wisselt het niveau van professionaliteit sterk. Training en deskundigheidsbevordering, gecombineerd met heldere aansturing en prioritering vanuit het management, zullen leiden tot professionalisering en uniformering in de politieaanpak.
- *Privacybescherming bij uitwisseling van cliëntinformatie:* Er is verschil van inzicht over het uitwisselen van cliëntinformatie. Privacybescherming en veiligheid staan in de discussie tegenover elkaar. Heldere afspraken zullen bijdragen aan een meer efficiënte uitwisseling en aanpak.
- *Beschikbare middelen en prioritering:* Om de kwaliteit en capaciteit van de interventies te waarborgen lijkt investering van extra middelen noodzakelijk, gelet op het toenemend aantal meldingen. Die investering zal naar verwachting op termijn bijdragen aan preventie van herhaling en dus tot minder werkdruk (aanmeldingen) leiden bij politie en hulpverlening. De kosten gaan voor de baat uit.
- *Regie in de aansturing en autonomie van ketenpartners:* Bindende afspraken over totstandkoming van behandeltrajecten en wie welke verantwoordelijkheden draagt, zullen de efficiëntie en mogelijk ook de effectiviteit in de samenwerking verhogen.

- *Integratie van verschillende trajecten in de aanpak:* De integratie en onderlinge verbinding van hulpverleningstrajecten voor pleger, kind en slachtoffer staan nog in de kinderschoenen. Een verbeterde integratie zal de effectiviteit van een systeemgerichte aanpak kunnen verbeteren, mits voldoende aandacht is voor de ongelijkheden tussen mannen, kinderen en vrouwen en de verschillen in kwetsbaarheid die dat meebrengt.
- *Monitoring en terugkoppeling:* Ontbrekende systematische kennis over de effectiviteit van interventies is een manco. Het sinds medio 2011 in ontwikkeling genomen registratiesysteem bij het SHG zal naar verwachting het instrument leveren om essentiële vragen over instroom, doorverwijzing, verloop en effectiviteit betrouwbaar te beantwoorden.

9.4 Slotoverwegingen

De overkoepelende vraag in dit onderzoek, of de uitvoering van de WTH bijdraagt aan de bescherming van slachtoffers van intiem partner geweld en aan de versterking van hun weerbaarheid, kan positief worden beantwoord. Op basis van dit onderzoek kunnen we vaststellen dat de uitvoering van de WTH op korte termijn effectief is om geweld van de pleger in de relatie in de meeste gevallen te stoppen en slachtoffers te beschermen. Onder slachtoffers blijkt de angst voor herhaling van geweld op korte termijn nog wel aan te houden. Daarnaast is de positie van kinderen, als slachtoffers die bescherming verdienen, nog een punt dat meer aandacht verdient en dat ook in toenemende mate krijgt. In de praktijk van alledag vallen kinderen als getuige van geweld - en dus als slachtoffer - soms nog tussen wal en schip.

Of de huisverbodmaatregel ook op lange termijn de pleger stopt is onduidelijk. Eerste bevindingen in dit onderzoek wijzen op het gevaar van een substantiële recidive van geweld in het algemeen (bij een kwart van de plegers). Overigens hangt het bepalen van het preventieve effect op termijn ook af van de lengte van de termijn waarop recidive wordt gemeten en of het om recidive gaat in de bestaande relatie of tegen een nieuwe partner.

De WTH heeft een meer eenduidig positief effect op de versterking van de weerbaarheid van het slachtoffer, wat zich onder meer vertaalt in het zetten van de stap richting scheiding om zichzelf te onttrekken aan het geweld. In die zin is het huisverbod een maatregel die preventie van herhaald slachtofferschap stimuleert. Of het tot preventie van daderschap leidt is minder duidelijk.

Op de meer specifieke vraag, of de uitvoering van de WTH onbedoeld nadelig werkt in de toegang tot hulp voor de groep bij wie geen huisverbod is opgelegd is het antwoord zowel positief als negatief. Positief is dat de WTH in de lokale implementatie, zeker in de regio Midden-Brabant, in een intensieve en goed gestructureerde ketensamenwerking resulteert, onder aansturing van het SHG. Die aanpak wordt in grote lijnen ook toegepast bij ernstige zaken die via de politie worden gemeld waarin geen huisverbod is opgelegd. Een negatief effect is dat in de praktijk de WTH, wegens de wettelijke termijnen die zijn gesteld aan de totstandkoming van passende hulpverlening, tot prioritering leidt van huisverbod-zaken. Dit kan ten koste gaan van reguliere huiselijk geweld zaken die hulp behoeven, maar langer moeten wachten en minder intensief worden begeleid.

Op basis van alle uitkomsten springen twee conclusies in het oog die van belang zijn in het bereiken van de beoogde preventieve werking door het huisverbod:

Vroege toepassing van het huisverbod: In de verschillende onderdelen van dit onderzoek komt naar voren dat de politie terughoudend is om het huisverbod in te zetten voor de groep waarvoor

de maatregel primair is bedoeld: slachtoffers van ernstig dreigend geweld die om bescherming vragen om te voorkomen dat het uit de hand loopt. De politie neigt in de uitvoering met een strafrechtelijke blik te kijken naar situaties van zeer ernstig geweld. Het diepteonderzoek onder slachtoffers maakt duidelijk dat in de toepassing van het huisverbod voor de groep bij wie het geweld wel ernstig is maar minder extreem geëscaleerd, belangrijke winst te behalen is, juist om het preventieve doel van de wet te realiseren. Dit wijst op de noodzaak tot meer voorlichting en training aan politie. De vereiste deskundigheid om met een meer preventieve blik in te grijpen is beperkt aanwezig. Een meer preventief georiënteerde toepassing dient ook als beleid in het korps te worden ondersteund.

Effectiviteit voor slachtoffers en plegers: Het onderzoek laat zien dat voor een antwoord op de vraag naar de effectiviteit van het huisverbod (of welke interventie dan ook) naar de impact op slachtoffers en plegers moet worden gekeken. Dat zijn twee verschillende verhalen. Uit de politiegegevens blijkt dat een substantieel deel van de uithuisgeplaatste plegers weer een geweldsdelict pleegt. Toch zeggen veel slachtoffers baat te hebben gehad bij het huisverbod, ook al is de dreiging niet altijd geweken. Het positieve effect voor slachtoffers blijkt niet alleen uit het stoppen van het geweld van de pleger maar ook en vooral uit de bevestiging en ondersteuning die de maatregel hen heeft gebracht en waarmee zij zichzelf weerbaarder kunnen opstellen (vaak leidend tot een scheiding). Het onderstreept het belang van de geïntegreerde aanpak waarin de uithuisplaatsing en het hulpaanbod op elkaar aansluiten en elkaars effect versterken. Het is de hulpverlening, die in het kielzog van het huisverbod wordt opgestart, die de sleutel tot succes is. Daarnaast biedt de versterking van de weerbaarheid van slachtoffers de stap naar een effectieve bescherming en preventie. Voor structurele preventie zal gedragsverandering bij plegers moeten worden bewerkstelligd.

Bijlage 1

Over het onderzoek naar Huiselijk geweld en de Wet Tijdelijk Huisverbod

Geachte mevrouw,

In samenwerking met het Steunpunt Huiselijk Geweld doet de Universiteit van Tilburg onderzoek naar de hulpverlening aan slachtoffers van huiselijk geweld. Wij willen u vragen of u (anoniem) deel wilt nemen aan dat onderzoek. Hieronder volgt meer informatie. Uw deelname aan het onderzoek is belangrijk en kan bijdragen aan de verbetering van de hulp aan slachtoffers van huiselijk geweld.

Over het onderzoek

Het onderzoek gaat over de veiligheid en het welzijn van slachtoffers van huiselijk geweld. Huiselijk geweld kan heel bedreigend zijn. Sinds 1 januari 2009 is daarom de Wet Tijdelijk Huisverbod van kracht. Het geeft de politie de mogelijkheid de pleger van huiselijk geweld tijdelijk uit huis te plaatsen. Aan alle betrokkenen wordt ook hulp geboden. Tot nu toe is er nog maar weinig bekend over wat de achterblijvende slachtoffers van de maatregel vinden. In dit onderzoek proberen we meer inzicht in de situatie van slachtoffers te krijgen. Hoe verloopt de hulpverlening aan slachtoffers die achterblijven? Het doel van het onderzoek is om mogelijke knelpunten in kaart te brengen en om aanbevelingen te doen over hoe de aanpak van huiselijk geweld kan worden verbeterd.

Deelname?

Een van de onderzoekers neemt binnenkort contact met u op om te vragen of u mee wilt werken aan het onderzoek. Als u dat wilt, dan wordt er een afspraak gemaakt voor een interview. Dit interview kan bij het Steunpunt worden afgenomen, maar ook bij u thuis of op een andere locatie als u dat liever heeft. Het interview zal in november, december of januari worden gepland. Het gesprek zal worden opgenomen om het eenvoudig uit te kunnen werken, maar de opname zal na afloop van het onderzoek worden vernietigd. Uw deelname is **anoniem** en uw antwoorden worden **onherkenbaar** gemaakt.

Als dank voor uw medewerking krijgt u een VVV-bon ter waarde van €25.

Meer informatie nodig?

Voor vragen of meer informatie kunt u contact opnemen met Suzan van der Aa (013-4663504 of S.vdrAa@uvt.nl).

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,
Suzan van der Aa
Onderzoeker Universiteit van Tilburg

Bijlage 2

Toelichting op de wervingsmethoden voor het slachtofferonderzoek in Tilburg en Breda

Werving van de groep met huisverbod

De werving van respondenten met een nieuw huisverbod gebeurde in eerste instantie in Breda via de *casemanagers* van de lokale Steunpunten Huiselijk Geweld, die verschillende zaken hadden behandeld. Dit gebeurde na overleg tussen de onderzoekers, de managers van de Steunpunten en de *casemanagers*, waarin o.a. de selectiecriteria werden besproken. Met het oog op de benodigde tijd die dit kostte, is besloten dat de onderzoekers van INTERVICT de bestanden doorliepen aan de hand van de criteria om geschikte kandidaten te vinden (zie selectiecriteria in hoofdstuk 2).

In Breda voldeden uiteindelijk 13 van de aanvankelijk 21 geselecteerde vrouwen aan de criteria.¹²⁶ De vrouwen ontvingen twee brieven: één vanuit INTERVICT, waarin zij werden gevraagd om deelname aan het onderzoek en één vanuit het Steunpunt, waarin hun steun voor het onderzoek werd uitgesproken. De vrouwen kregen twee weken de tijd om te reageren indien zij geen prijs stelden op deelname aan het onderzoek of contact met de onderzoekers. Vrouwen die binnen die termijn niet reageerden werden opgebeld door een onderzoeker van INTERVICT met de vraag of zij mee wilden werken aan het onderzoek.¹²⁷ Slechts drie van de dertien vrouwen waren bereid mee te doen. Uiteindelijk heeft een onderzoeker bij het Steunpunt handmatig *alle* huisverbod-zaken gescreend op geschiktheid voor het onderzoek. Dit leverde nog eens 45 potentiële respondenten op, waarvan zes uiteindelijk bereid bleken mee te werken. Hiermee kwam het totaal van de bruto steekproef in Breda op 58, waarvan **negen** achterblijvers meewerkten.

In Tilburg verliep de werving van respondenten met een huisverbod iets anders. De eerste selectie door de *casemanagers* leverde eveneens 21 zaken op, waarvan achttien zaken voldeden aan de selectiecriteria.¹²⁸ Het Steunpunt Midden-Brabant gaf er de voorkeur aan om hun cliënten eerst persoonlijk te benaderen alvorens de contactgegevens door te spelen aan de onderzoekers. Zodra de vrouwen hun medewerking hadden toegezegd of hadden aangegeven meer informatie te willen, werden de contactgegevens van de respondenten doorgegeven aan de onderzoekers die hen vervolgens een brief met meer informatie over het onderzoek toestuurd en hen opbelden. Helaas leverde deze wervingsmethode eveneens slechts vier respondenten op. Daarna is, evenals in Breda, ertoe overgegaan dat een onderzoeker het databestand van het Steunpunt nogmaals doorliep op geschikte zaken (21 extra zaken). Deze groep vrouwen ontving een wervingsbrief. Als de vrouwen niet binnen een bepaalde tijd bezwaar maakten tegen deelname aan het onderzoek werden zij door een medewerker van het Steunpunt benaderd en, indien dit niet lukte, door een onderzoeker van INTERVICT. Hiermee kwam de bruto steekproef vrouwen met een huisverbod in Tilburg op 39, waarvan uiteindelijk **zes** achterblijvers meewerkten aan het onderzoek.

---

¹²⁶ Vier zaken vielen af omdat het een ouder-kind relatie betrof, in één zaak was het huisverbod te recent opgelegd, en in drie zaken betrof het een verlenging van het huisverbod

¹²⁷ In eerste instantie was het de bedoeling dat de *casemanagers* in Breda, net als in Tilburg, eerst persoonlijk contact zouden opnemen met hun cliënten om het onderzoek aan te kondigen en te polsen of cliënten bereid zouden zijn om mee te werken. Helaas kon hier door werkdruk aan de kant van de *casemanagers* geen gehoor aan worden gegeven.

¹²⁸ Één vrouw viel af, omdat zij een uithuisgeplaatste bleek te zijn in plaats van een achterblijver, één vrouw viel af, omdat zij enkel Turks sprak, en één vrouw was niet te bereiken.

Werving van de groep zonder huisverbod

Voor de werving van de respondenten zonder huisverbod waren in Tilburg de potentiële respondenten benaderd door de medewerkers van het Steunpunt (n=14), waarna de onderzoekers belden voor een afspraak. Alle benaderde respondenten weigerden. Toen zijn nieuwe geschikte kandidaten door de onderzoekers geselecteerd uit het databestand van het Steunpunt, waarna ze een introductiebrief ontvingen en door een medewerker van het Steunpunt of door een onderzoeker van INTERVICT werden gebeld. Dit leverde voor de regio Tilburg in totaal **drie** respondenten op zonder huisverbod.

In Breda verliep de werving van de respondenten zonder huisverbod in eerste instantie exclusief via Valkenhorst ambulant, een opvang- en begeleidingscentrum in Breda voor vrouwen en kinderen die te maken krijgen met huiselijk geweld. Via Valkenhorst werden twee informatiebrieven naar de vrouwen gestuurd (één van INTERVICT en één van Valkenhorst) waarna ze persoonlijk werden benaderd door een medewerker van Valkenhorst met de vraag om aan het onderzoek mee te werken. Indien de vrouw daartoe bereid was, werden de contactgegevens doorgegeven aan de onderzoekers. Op deze manier werden in totaal vijf vrouwen zonder huisverbod geworven. Omdat dit aantal aan de lage kant was, werd ook hier de wervingsprocedure versoepeld en werd het bestand van het Steunpunt door een onderzoeker nagezocht op potentieel geschikte respondenten. Dit leverde nog eens vier extra respondenten, wat het totaal in Breda bracht op **negen** respondenten die geen huisverbodtraject hadden doorlopen.

Bijlage 3a

Topiclijst interview achterblijvers na huisverbod

Introductie

Uitgangspunt: we willen meer weten wat slachtoffers van huiselijk geweld vinden van het optreden van de politie en de hulpverlening bij een huisverbod. Wat betekent het om na het opleggen van een huisverbod achter te blijven en in een intensief hulpverleningstraject terecht te komen?

De twee hoofdonderwerpen van gesprek zijn:

- 1. ervaringen met het huisverbod/het 10-dagen traject*
- 2. of het de vrouw heeft geholpen*

Aandachtspunten:

- Benadruk dat er geen goede of foute antwoorden zijn. Het gaat om háár beleving.*
- Check even passende aanspreekvorm (u of jij?)*
- Gaat het om een ex-partner of om een nog intacte relatie (huidige partner)?*
- Benadruk dat het interview anoniem is, dat zij onherkenbaar blijft in het rapport en dat ze altijd mag stoppen wanneer het haar teveel wordt.*
- Vraag of ze er bezwaar tegen heeft dat alles wordt opgenomen op een voicerecorder > het gesprek wordt later gewist*
- Het kan zijn dat ik u soms moet onderbreken, omdat de vragen in een bepaalde volgorde zijn gesteld.*
- Bedanken voor medewerking en cadeaubon geven*

1. Achtergrond/voorgeschiedenis (KORT):

Het is bekend dat een huisverbod vaak pas wordt opgelegd als er eerder al is geslagen, of bedreigd in de relatie. Kunt u daar iets over vertellen?

[Als de respondent hier niet veel over wil vertellen, moeten we niet aandringen; het gaat niet om details maar om grote lijnen].

Aandachtspunten:

1. Wanneer bent u voor het eerst geslagen (of bedreigd)? Is het sindsdien doorgegaan of waren er tussenpozen dat hij niet sloeg? Hoe lang duurden die tussenpozen ongeveer? (Hoe vaak werd u geslagen of bedreigd? Elke week? Elke maand)
2. Heeft u voor het huisverbod werd opgelegd wel eens andere hulpverlening ingeschakeld in verband met problemen binnen de relatie (denk vooral aan: maatschappelijk werk, huisarts, Steunpunt Huiselijk Geweld)? En in verband met andere problemen? Had u op het moment van het huisverbod nog steeds contact met de hulpverlening? Kreeg uw partner voor het opleggen van het huisverbod al hulp? Waarvoor? Kregen uw kinderen hulp? Waarvoor?
3. Wisten **anderen** ervan? (buren, familie, vriendin/vriend). [let op: gaat over periode vóór huisverbod]

4. Heeft u er wel eens met anderen over **gepraat**? Zo nee: waarom niet? (let op: durfde niet, mocht niet, voelde me medeschuldig, schaamte, bang dat het dan weer zou gebeuren/erger worden). [let op: gaat over periode vóór huisverbod]
5. Verbod uw man/vriend u wel eens om alleen weg te gaan of met anderen te praten? Was/is hij jaloers? Hoe uitte zich dit?
6. Verbod uw man/vriend u wel eens andere dingen? Zo ja: wat?
7. Controleerde uw (ex-)man of vriend u wel eens? (vaker?) (dat wil zeggen: controleren wat u deed, hoe lang u ergens was geweest, waar u geweest was, enz.)
8. Gebeurde er buiten het slaan en de jaloezie misschien andere dingen die u heel vervelend vond en waar we het nog niet overhebben gehad? Zo ja; wat?
9. Heeft u vaker de politie gebeld?

2. Aanleiding huisverbod:

Kunt u het incident omschrijven naar aanleiding waarvan het huisverbod is opgelegd? Wat gebeurde er toen precies? (enkel bedreigen of ook slaan?)

Aandachtspunten:

1. Was het geweld anders dan andere keren?
2. Wie heeft de politie erbij gehaald? (Heeft u zelf de politie gebeld? *(Indien het de eerste keer was dat ze de politie heeft gebeld, vragen waarom ze nu de politie wel belde)*. Zo nee, weet u wie de politie heeft gebeld? Of bent u enige tijd na het incident aangifte gaan doen? Waarom bent u later aangifte gaan doen?)
3. Wat **verwachtte** u van de politie?
[NB: soms weten vrouwen niet precies wat ze wilden. Neem de tijd en vraag door: 'Het moest 'stoppen' (hoe?); 'Hij moest kalmeren/bedaren' (hoe?); Hij was dronken/buiten zinnen en moest meegenomen worden (hoe? Arrestatie? Huisverbod?). Anders? Kunt u daar iets meer over vertellen?]
4. Was uw (ex-) man ook **gearresteerd**? Met andere woorden: was hij meegenomen en vastgezet op het bureau? *[Was er dus sprake van een combinatie met een strafrechtelijk traject? Werd de uithuisgeplaatste meegenomen door de politie, met als doel verhoor en in verzekeringstelling?]*
5. Wist u **vooraf** dat de politie een huisverbod kan opleggen?
6. Heeft u **zelf** gevraagd om een huisverbod?

3. Opleggen huisverbod:

1. Wat vond u van het optreden van agenten toen ze binnenkwamen (of toen u aangifte ging doen) Bent u overwegend tevreden of ontevreden over de politie? *[eerst open vragen, dan doorvragen]:*

- Kreeg u **voldoende uitleg** over het huisverbod en begreep u daarna echt wat het inhield?
  - Werd er goed naar u **geluisterd**?
  - voelde u zich **begrepen**?
  - voelde u zich **serieus genomen**?
  - Had u het gevoel dat u als **weerloos of zielig** werd gezien? Of misschien als **mede-schuldig**? Anders?
  - Als u uw **wensen kenbaar** maakte (zich assertief opstelde): kreeg u de hulp of steun die ze wilde?
  - Was er **verschil in aanpak** van agenten? Was er nog een verschil tussen mannelijke en vrouwelijke agenten? Zo ja: waar zat hem dat verschil in?
2. Waren de **kinderen** aanwezig tijdens het opleggen van het huisverbod? Hoe ging het met hen? *[focus op: emotionele toestand van de kinderen en wat dat betekende voor de vrouw]*
3. Hebben ze u ook gevraagd om het huisverbod formulier (RIHG) in te vullen?
4. Wanneer vroegen ze u om het huisverbod formulier in te vullen? *[tijdens uithuisplaatsing of pas daarna? Door de politie of door de hulpverlening?]*
5. Hebt u daaraan meegewerkt?
6. Was u het ermee eens dat er een huisverbod kwam? Wat vond u ervan? Had u het gevoel dat er dingen voor u beslist zijn zonder dat u daar iets over te zeggen had? Zo ja: wat?
7. Was uw (ex-)man het ermee eens dat hij uit huis werd geplaatst? Zo nee, is hij naar de rechter gestapt om het ongedaan te maken? Wist u dat alleen degene die uit huis wordt geplaatst bezwaar kan maken en niet u? Wat vindt u daarvan?
8. Wat vond u van het optreden van de agent(en) **naar uw (ex-)man** toe ?
9. Zijn er nog verbeterpunten voor de politie? En voor het huisverbod in het algemeen?

4. Tijdens en na het huisverbod

Algemeen:

1. Waar is uw partner tijdens het huisverbod naar toe gegaan? *[kort]*
2. Bent u na het huisverbod thuis blijven wonen tijdens die 10 dagen? (Zo nee, waarom niet en waar bent u naar toe gegaan?)
3. Is er tijdens het huisverbod contact tussen u en uw (toenmalige) partner geweest (denk ook aan sms'jes, contact via MSN, de telefoon of via anderen)? Van wie ging dat contact uit (wie nam het initiatief)?
4. Is er tijdens het huisverbod nog sprake geweest van geweld/dreiging? Van wie ging dat geweld/die dreiging uit?

5. Voelde u zich nog steeds bedreigd/onveilig tijdens het huisverbod [dit kan ook zonder dat er daadwerkelijk geweld heeft plaatsgevonden]
6. Had u een baan ten tijde van het huisverbod? Kon u uw werk in die periode blijven doen?
7. Heeft u de dagen van het huisverbod gebruikt om plannen voor de toekomst te maken? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat voor plannen? Is er in de praktijk iets terechtgekomen van deze plannen?
8. Hoe reageerde uw omgeving (familie, schoonfamilie, burens, vrienden) op het huisverbod? [kort]. Kon u er goed over praten, kreeg u steun/begrip? Waaruit bestond die steun? Of maakte u zich juist zorgen over de reactie van uw (schoon)familie?

Over de hulpverlening:

9. Wat gebeurde er direct nadat uw (ex)man/vriend was meegenomen en het huisverbod was opgelegd? Kwam er toen meteen een hulpverlener van het Steunpunt ter plaatse (binnen een uur)? Hoe is dat contact tot stand gekomen (zelf initiatief, initiatief steunpunt)?
10. Waaruit bestond de hulp van het Steunpunt?
  - a. Naar wat voor instanties/hulp heeft het Steunpunt u doorverwezen? (denk aan: maatschappelijk werk, huisvesting, jeugdzorg, psycholoog, verslavingszorg, schuldhelpverlening etcetera [*doorvragen*])
  - b. is er (binnen de 10 dagen) hulp aangeboden die u niet geaccepteerd heeft? Waarom heeft u deze hulp geweigerd? Heeft u hier achteraf spijt van?

We gaan ons even alleen concentreren op uw contacten met het Steunpunt.

11. Hebben de contacten met de medewerkers van het Steunpunt u **wel of niet geholpen**? Bent u overwegend tevreden of ontevreden over het Steunpunt [*eerst breed en open vragen, dan doorvragen*]:
  - a. Kreeg u **voldoende uitleg** over de hulpverlening en begreep u daarna echt wat het inhield?
  - b. Werd er goed naar u **geluisterd**?
  - c. voelde u zich **begrepen**?
  - d. voelde u zich **serieus genomen**?
  - e. Had u het gevoel dat u als **weerloos of zielig** werd gezien? Of misschien als **mede-schuldig**? Anders?
  - f. Als u uw **wensen kenbaar** maakte (zich assertief opstelde): kreeg u de hulp of steun die ze wilde?
  - g. Wat heeft het u **opgeleverd**?
  - h. Had u in de periode van het huisverbod behoefte aan een andere vorm van hulp die u niet is aangeboden? Zo ja: welke?
  - i. Weet u nog (andere) verbeterpunten voor het Steunpunt?
12. Heeft u zelf nog op een andere manier hulp gezocht in die eerste 10 dagen van het huisverbod of daarna? Zo ja: waar/hoe? (let op: kan ook om hulp in eigen omgeving gaan, van vrienden)

Nu gaan we het even hebben over de hulp die via het Steunpunt tot stand is gekomen.

13. Bent u overwegend tevreden of ontevreden over de hulp?
14. Had u behoefte aan een vorm van hulp die u niet aangeboden heeft gekregen? Zo ja, welke (bijv. praktische ondersteuning)?
15. Is de hulp ook daadwerkelijk opgestart? Zo ja, op welke manier? Met welke frequentie? Zo nee, waarom niet? Maakt u nog steeds gebruik van de toen opgestarte hulp?
16. Was het wel of niet ondersteunend? In welk opzicht? *[doorvragen op verschillende domeinen zoals a) materiële en financiële hulp b) opvoedingsondersteuning, c) psychische, emotionele ondersteuning van de vrouw zelf (m.n. herstel zelfvertrouwen/hulp bij het tegengaan van een minderwaardigheidsgevoel/onzekerheid/depressiviteit/schaamte/schuldgevoel), d) verzet tegen geweld (hoe?), e) grenzen stellen aan het geweld/ aan de (ex)man of vriend (hoe?)]*
17. Weet u nog verbeterpunten voor de hulp?
18. Welke hulpverlening heeft uw partner gehad? [kort]
  - a. Wat heeft het opgeleverd?
  - b. Vond u dat de juiste hulpverlening? Zo nee wat had u beter gevonden?
19. Welke hulpverlening hebben uw kinderen (aangeboden) gekregen? [kort]
  - a. Heeft u de hulp geaccepteerd? Zo nee, waarom niet?
  - b. Wat heeft het opgeleverd?
  - c. Vond u dat de juiste hulpverlening? Zo nee, wat had u beter gevonden?

5. Terugkijkend

1. Vindt u als u erop terugkijkt dat het huisverbod wel of niet goed voor u is geweest?
  - a. Waarom? [doorvragen: belang van de uithuisplaatsing op zich – man weg/even geen geweld - of de hulpverlening erom heen?]
  - b. Wat zou er beter kunnen? Zaten er nog meer/andere nadelen aan?
2. Als u nu een cijfer zou moeten geven tussen 1 (laagste) en 10 (hoogste) welk cijfer zou u dan geven:
  - a. Aan uw **gezondheid**? Is dat cijfer hoger of lager dan voor het huisverbod?
  - b. Hoe **veilig** u zich nu voelt als u thuis bent? Is dat cijfer hoger of lager dan voor het huisverbod?
  - c. Hoe **tevreden** u over het algemeen bent met uw leven? Is dat cijfer hoger of lager dan voor het huisverbod?
  - d. Hoe **bang** u bent dat het geweld opnieuw kan gebeuren? Is dat cijfer hoger of lager dan voor het huisverbod?
3. Is er iets **veranderd tussen u en uw partner** na het huisverbod?
  - a. Woont u weer samen of heeft u besloten apart te gaan wonen?
  - b. Heeft u mogelijk de relatie verbroken?
  - c. Is er na het huisverbod nog sprake geweest van geweld? Bent u nog geslagen of bedreigd (of heeft u zelf geslagen of bedreigd)? *[ook na de scheiding mogelijk]* Indien er nog geweld is, is het wel verminderd (minder vaak of minder ernstig)?

- d. Verwacht u dat het geweld voorgoed kan of zal stoppen?
- e. [indien respondent nog samen is met partner] Is uw partner minder controlerend? Weet uw partner, dankzij het huisverbod en de hulpverlening, nu beter wat hij moet doen om het escaleren van een ruzie te voorkomen?
- f. Voelt u zich vrijer?
- g. Weet u wat u nu zou moeten doen als u en uw (toekomstige) partner ruzie hebben en er geweld dreigt? Zo ja, wat zou u doen? Heeft u die kennis opgedaan dankzij de hulp van het Steunpunt of de overige hulpverlening?

6. Tot slot: achtergrondinformatie

Tot slot wil ik u nog een paar feitelijke vragen voorleggen [**ook dit is anoniem!**]

- a. Hoe lang bent u samen (geweest)?
- b. Bent u samenwonend? Bent/was u gehuwd?
- c. Heeft u (gezamenlijke) kinderen (leeftijd)?
- d. Wat is uw leeftijd?
- e. Wat is uw inkomen (eigen netto inkomen & totale gezinsinkomen)?
- f. Wat is uw etnische/culturele achtergrond (NL, Turks, Marokkaans, Surinaams, Antiliaans, overig)?
- g. Indien er kinderen zijn: Wie heeft de zorg voor het kind/de kinderen? (Alleen de vrouw? Samen met partner? Ex-partner bezoekenregeling? Anderen die helpen? Dagopvang? Crèche? Familie? Oppas?)
- h. Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgemaakt?
- i. Gebruikt u geneesmiddelen?
- j. Rookt u?
- k. Heeft u betaald werk buitenshuis? (Wat? Hoeveel uur per week?) Is er iets in uw werksituatie veranderd na het huisverbod? Bent u bijvoorbeeld meer of minder gaan werken?
- l. Doet u aan vrijwilligerswerk?
- m. Doet u aan mantelzorg (verzorging zieke familieleden/vrienden)

Hierna: (empowerment-lijst)

Zou u de volgende vragenlijst willen invullen? Het duurt niet zo lang (minuut of vijf) en gaat over hoe mensen zich kunnen voelen als ze hulp van anderen hebben gekregen, zoals in dit geval rondom het huisverbod. Het gaat erom hoe u zich voelt, er zijn geen goede of foute antwoorden!

- *Hartelijk dank voor dit interview*
- *Heeft u misschien nog vragen?*
- *Vindt u het goed dat wij u over een paar dagen bellen om te vragen of dit interview nog vervelende gevolgen voor u heeft gehad?*

Bijlage 3b

Topiclijst interview mensen zonder huisverbod

Introductie

Uitgangspunt: we willen meer weten wat slachtoffers van huiselijk geweld vinden van het optreden van de politie en de hulpverlening.

De twee hoofdonderwerpen van gesprek zijn:

- 3. ervaringen met de politie en de hulpverlening*
- 4. of het de vrouw heeft geholpen*

Aandachtspunten:

- Benadruk dat er geen goede of foute antwoorden zijn. Het gaat om háár beleving.*
- Check even passende aanspreekvorm (u of jij?)*
- Gaat het om een ex-partner of om een nog intacte relatie (huidige partner)?*
- Benadruk dat het interview anoniem is en dat ze altijd mag stoppen wanneer het haar teveel wordt.*
- Vraag of ze er bezwaar tegen heeft dat alles wordt opgenomen op een voicerecorder > het gesprek wordt later gewist*
- Het kan zijn dat ik u soms moet onderbreken, omdat de vragen in een bepaalde volgorde zijn gesteld.*

1. Achtergrond/voorgeschiedenis (KORT):

Het is bekend dat wanneer slachtoffers van huiselijk geweld uiteindelijk in contact komen met de politie er vaak al eerder is geslagen, bedreigd in de relatie. Kunt u daar iets over vertellen?

[Als de respondent hier niet veel over wil vertellen, moeten we niet aandringen; het gaat niet om details maar om grote lijnen].

Aandachtspunten:

1. Wanneer bent u voor het eerst geslagen of bedreigd? Is het sindsdien constant doorgegaan of waren er tussenpozen dat hij niet sloeg? Hoe lang waren die tussenpozen ongeveer? (Hoe vaak werd u geslagen of bedreigd? Elke week, Elke maand?)
2. Heeft u voordat de politie werd ingeschakeld wel eens andere hulpverlening ingeschakeld in verband met de problemen binnen uw relatie (denk vooral aan: maatschappelijk werk, huisarts, Steunpunt huiselijk geweld)? En in verband met andere problemen? Had u op het moment van het contact met de politie nog steeds contact met de hulpverlening? Kreeg uw partner voor het contact met de politie al hulp? Waarvoor? Kregen uw kinderen hulp? Waarvoor?
3. Wisten **anderen** ervan? (buren, familie, vrienden) [let op: het gaat over de periode vóór het (laatste) politiecontact]

4. Heeft u er wel eens met anderen over **gepraat**? Zo nee: waarom niet? (let op: durfde niet, mocht niet, voelde me medeschuldig, schaamte, bang dat het dan weer zou gebeuren/erger worden). [let op: het gaat over de periode vóór het (laatste) politiecontact]
5. Verbood uw man/vriend u wel eens om alleen weg te gaan of met anderen te praten? Was/is hij jaloers? Hoe uitte zich dit?
6. Verbood uw man/vriend u wel eens andere dingen? Zo ja: wat?
7. Controleerde uw (ex-)man of vriend u wel eens? (vaker?) (dat wil zeggen: controleren wat u deed, hoe lang u ergens was geweest, waar u geweest was, enz.)
8. Gebeurde er buiten het slaan en de jaloezie misschien nog meer dingen die u heel vervelend vond en waar we het nog niet over hebben gehad? Zo ja; wat?
9. Heeft u vaker de politie gebeld?

2. Aanleiding politie contact:

Kunt u het incident omschrijven naar aanleiding waarvan u voor het laatst contact had met de politie [NB. Het gaat hier om het incident naar aanleiding waarvan u uiteindelijk bent doorverwezen naar het Steunpunt of andere hulpverlening]? Wat gebeurde er toen precies? (enkel bedreigen of ook slaan?)

Aandachtspunten:

1. Was het geweld anders dan andere keren?
2. Wie heeft politie erbij gehaald? (Heeft u zelf de politie gebeld? *(Indien het de eerste keer was dat ze de politie heeft gebeld, vragen waarom ze nu de politie wel belde)* Zo nee, weet u wie de politie heeft gebeld? Of bent u enige tijd na het incident aangifte gaan doen? Waarom bent u later aangifte gaan doen?)
3. Wat **verwachtte** u van de politie?
[NB: soms weten vrouwen niet precies wat ze wilden. Neem de tijd en vraag door: 'Het moest 'stoppen' (hoe?); 'Hij moest kalmeren/bedaren' (hoe?); Hij was dronken/buiten zinnen en moest meegenomen worden (hoe? arrestatie? huisverbod?). Anders? Kunt u daar iets meer over vertellen?]
4. Was uw (ex-) man ook **gearresteerd**? Met andere woorden: was hij meegenomen en vastgezet op het bureau? *[Was er dus sprake van een combinatie met een strafrechtelijk traject? Werd de uithuisgeplaatste meegenomen door de politie, met als doel verhoor en in verzekeringstelling?]*

3. Contact politie:

Algemeen:

1. Is de politie bij u thuis gekomen, bent u zelf naar het bureau gegaan of heeft u de politie enkel gebeld?
2. Wat vond u van het optreden van agenten? Bent u overwegend tevreden of ontevreden

over de politie? *[eerst open vragen, dan doorvragen]:*

- werd er goed naar u **geluisterd**?
  - voelde u zich **begrepen**?
  - voelde u zich **serieus genomen**?
  - had u het gevoel dat u als **weerloos of zielig** werd gezien? Of misschien als **mede-schuldig**? Anders?
  - als u uw **wensen kenbaar** maakte (zich assertief opstelde): kreeg u de hulp of steun die ze wilde?
  - was er **verschil in aanpak** van agenten? Was er nog een verschil tussen mannelijke en vrouwelijke agenten? Zo ja: waar zat hem dat verschil in?
  - zijn er nog verbeterpunten voor de politie?
3. Waren de **kinderen** aanwezig tijdens het contact met de politie? Hoe ging het met hen? *[focus op: emotionele toestand van de kinderen en wat dat betekende voor de vrouw]*
4. Wat vond u van het optreden van de agent(en) **naar uw (ex-)man** toe ?

Over het huisverbod:

5. Wist u dat in bepaalde gevallen de politie ook een huisverbod kan opleggen? *[eventueel uitleggen wat een huisverbod inhoudt]*
6. Heeft u gevraagd om een huisverbod? (Waarom wel/niet)
7. Had u achteraf gezien graag een huisverbod willen hebben? Zo ja, waarom?
8. Hebben ze u ook gevraagd om het huisverbod formulier (RIHG) in te vullen?
9. Wanneer vroegen ze u om het huisverbod formulier in te vullen?
10. Hebt u daaraan meegewerkt
11. Was u het ermee eens dat er geen huisverbod kwam? (Wat vond u ervan? Had u het gevoel dat er dingen voor u beslist zijn zonder dat u daar iets over te zeggen had? Zo ja: wat?)

4. Na het contact met de politie **Algemeen**

1. Is één van uw beiden uit huis gegaan na het contact met de politie? Indien u uit huis bent gegaan, waarom? Waar bent u naartoe gegaan?
2. Is er na het contact met de politie nog sprake geweest van geweld/dreiging? Wat voor soort geweld (geslagen/gedreigd?) Van wie ging dat geweld/die dreiging uit? Indien het geweld is doorgegaan, is het wel verminderd? In welk opzicht (minder vaak of minder ernstig geweld)?
3. Voelde u zich nog steeds bedreigd/onveilig na het contact met de politie [dit kan ook zonder dat er daadwerkelijk geweld heeft plaatsgevonden]

4. Had u een baan ten tijde van het contact met de politie? Kon u uw werk na die periode blijven doen?
5. Hoe reageerde uw omgeving (familie, schoonfamilie, burens, vrienden) op het contact met de politie? [kort] Kon u er goed over praten? Kreeg u steun en begrip? Waaruit bestond die steun? Of maakte u zich juist zorgen over de reactie van uw (schoon)familie?

Over de hulpverlening

6. Wat gebeurde er direct na het contact met de politie?
  - a. Kwam u meteen in contact met de hulpverlening? Zo nee: hoe lang duurde het voordat u in contact kwam met een hulpverlener?
  - b. Hoe is dat contact tot stand gekomen? Raadde de politie u aan om naar het Steunpunt huiselijk geweld te gaan?
7. Heeft u contact gehad met het Steunpunt na het contact met de politie? Zo ja, waaruit bestond de hulp van het Steunpunt?
  - a. Naar wat voor instanties heeft het Steunpunt u doorverwezen? (denk aan: maatschappelijk werk, huisvesting, jeugdzorg, psycholoog, verslavingszorg, schuldhulpverlening etcetera *[doorvragen]*)
  - b. Hoe lang duurde het voordat die hulp tot stand kwam?
  - c. Is er ook hulp aangeboden die u niet geaccepteerd heeft? Waarom heeft u deze hulp afgeslagen? Heeft u hier achteraf spijt van?

We gaan ons even alleen concentreren op uw contacten met het Steunpunt [alleen indien er contacten met het Steunpunt zijn geweest]

8. Hebben de contacten met de medewerkers van het Steunpunt u **wel of niet geholpen**? Bent u overwegend tevreden of ontevreden over het Steunpunt? *[eerst breed en open vragen, dan doorvragen]*:
  - a. Kreeg u **voldoende uitleg** over de hulpverlening en begreep u daarna echt wat het inhield?
  - b. Werd er goed naar u **geluisterd**?
  - c. voelde u zich **begrepen**?
  - d. voelde u zich **serieus genomen**?
  - e. Had u het gevoel dat u als **weerloos of zielig** werd gezien? Of misschien als **mede-schuldig**? Anders?
  - f. Als u uw **wensen kenbaar** maakte (zich assertief opstelde): kreeg u de hulp of steun die ze wilde?
  - g. Wat heeft het u **opgeleverd**?
  - h. Had u in de periode na het contact met de politie behoefte aan een andere vorm van hulp die u niet is aangeboden? Zo ja: welke (bijvoorbeeld praktische ondersteuning)?
  - i. Weet u nog (andere) verbeterpunten voor het Steunpunt?
9. Heeft u zelf nog op een andere manier hulp gezocht in die eerste periode na het contact met de politie? Zo ja: waar/hoe? (let op: kan ook om hulp in eigen omgeving gaan, van vrienden)

Nu gaan we het even hebben over de hulp die al dan niet via het Steunpunt tot stand is gekomen

10. Bent u overwegend tevreden of ontevreden over de hulp?
11. Is de hulp ook daadwerkelijk opgestart? Zo ja, op welke manier? Met welke frequentie? Zo nee, waarom niet? Maakt u nog steeds gebruik van de toen opgestarte hulp?
12. Was het wel of niet ondersteunend? Was het wel of niet ondersteunend? In welk opzicht? *[doorvragen op verschillende domeinen, zoals a) materiële en financiële hulp, b) opvoedingsondersteuning, c) psychische en emotionele ondersteuning van de vrouw zelf (m.n.: herstel zelfvertrouwen/hulp bij tegengaan minderwaardigheidsgevoel/onzekerheid/ depressiviteit / schaamte / schuldgevoel/ loyaliteitsconflict), d) verzet tegen geweld (hoe?), e) grenzen stellen aan het geweld/ aan de ex-man/vriend (hoe?)]*
13. Was het hulpaanbod op tijd? Hoe lang moest u wachten voordat u werd geholpen?
14. Weet u nog (andere) verbeterpunten voor de hulp?
15. Welke hulpverlening heeft uw partner gehad? [kort]
  - a. Wat heeft het opgeleverd?
  - b. Vond u dat de juiste hulpverlening? Zo nee, wat had u beter gevonden?
16. Welke hulpverlening hebben uw kinderen (aangeboden) gekregen? [kort]
  - a. Heeft u de hulp geaccepteerd? Zo nee, waarom niet?
  - b. Wat heeft het opgeleverd?
  - c. Vond u dat de juiste hulpverlening? Zo nee, wat had u beter gevonden?

5. Terugkijkend

1. Vindt u als u erop terugkijkt dat het contact met de politie en de hulpverlening wel of niet goed voor u is geweest?
  - a. Waarom?
  - b. Wat zou er beter kunnen? Zaten er nog meer/andere nadelen aan?
2. Als u nu een cijfer zou moeten geven tussen 1 (laagste) en 10 (hoogste) elk cijfer zou u dan geven:
  - a. Aan uw **gezondheid**? Is dat cijfer hoger of lager dan voor het contact met de politie/de hulpverlening?
  - b. Hoe **veilig** u zich nu voelt als u thuis bent? Is dat cijfer hoger of lager dan voor het contact met de politie/de hulpverlening?
  - c. Hoe **tevreden** u over het algemeen bent met uw leven? Is dat cijfer hoger of lager dan voor het contact met de politie/de hulpverlening?
  - d. Hoe **bang** u bent dat het geweld opnieuw kan gebeuren? Is dat cijfer hoger of lager dan voor het contact met de politie/de hulpverlening?
3. Is er iets **veranderd tussen u en uw partner** na het contact met de politie?
  - a. Woont u nog samen of heeft u besloten apart te gaan wonen?
  - b. Heeft u mogelijk de relatie verbroken?
  - c. Verwacht u dat het geweld voorgoed kan of zal stoppen?

- d. *[Indien respondent nog samen is met partner]* Is uw partner minder controlerend? Weet uw partner, dankzij het contact met de politie en de hulpverlening, nu beter wat hij moet doen om het escaleren van een ruzie te voorkomen?
- e. Weet u wat u nu zou moeten doen als u en uw (toekomstige) partner ruzie hebben en er geweld dreigt? Zo ja, wat zou u doen? Heeft u die kennis opgedaan dankzij het contact met de politie en/of de hulp van het Steunpunt of de overige hulpverlening?
- f. Voelt u zich vrijer?

6. Tot slot: achtergrondinformatie

Tot slot wil ik u nog een paar feitelijke vragen voorleggen [**ook dit is anoniem!**]

- a. Hoe lang samen (geweest)?
- b. Bent u samenwonend? Bent/was u gehuwd?
- c. Heeft u (gezamenlijke) kind/eren (leeftijd)?
- d. Uw leeftijd?
- e. Wat is uw inkomen (eigen netto inkomen & totale gezinsinkomen)?
- f. Wat is uw etnische/culturele achtergrond (NL, Turks, Marokkaans, Surinaams, Antilliaans, overig)?
- g. Indien er kinderen zijn: Wie heeft zorg voor het kind/de kinderen (Alleen de vrouw? Samen met partner? Ex-partner bezoekenregeling? Anderen die helpen? Dagopvang? Crèche? Familie? Oppas? etc.)
- h. Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgemaakt?
- i. Gebruikt u geneesmiddelen?
- j. Rookt u?
- k. Heeft u betaald werk buitenshuis? (Wat? Hoeveel uur per week?) Is er iets in uw werksituatie veranderd na het contact met de politie en de hulpverlening? Bent u bijvoorbeeld meer of minder gaan werken?
- l. Doet u aan vrijwilligerswerk?
- m. Doet u aan mantelzorg (verzorging zieke familieleden/vrienden)

[Hierna: empowerment lijst]

Zou u de volgende vragenlijst willen invullen? Het duurt niet zo lang (minuut of vijf) en het gaat over hoe mensen zich kunnen voelen als ze hulp van anderen hebben gekregen, zoals in uw geval. Het gaat erom hoe u zich voelt. Er zijn geen goede of foute antwoorden!

- *Hartelijk dank voor dit interview (cadeaubon geven)*
- *Heeft u misschien nog vragen?*
- *Vindt u het goed dat wij u over een paar dagen bellen om te vragen of dit interview nog vervelende gevolgen voor u heeft gehad?*

Bijlage 4 Posttraumatische Groei Schaal – resultaten per subschaal

	Niet ervaren	Een heel klein beetje ervaren	Een klein beetje ervaren	Enigszins ervaren	In sterke mate ervaren	In zeer sterke mate ervaren
Ik vind nu andere dingen belangrijk in het leven						
Mijn eigen leven heeft voor mij meer waarde gekregen						
Ik ontwikkelde belangstelling voor nieuwe dingen						
Ik heb meer zelfvertrouwen gekregen						
Ik heb meer inzicht gekregen in spirituele zaken						
Ik ben me er meer van bewust dat ik op mensen kan rekenen in moeilijke tijden						
Ik ben een nieuwe weg ingeslagen in mijn leven						
Ik voel me sterker met andere mensen verbonden						
Ik vind het nu makkelijker om mijn gevoelens te tonen						
Ik weet beter dan voorheen dat ik moeilijkheden aan kan						
Ik ben in staat meer met mijn leven te doen						
Ik ben meer dan voorheen in staat te accepteren dat dingen gaan zoals ze gaan						
Ik waardeer elke dag veel meer						
Er zijn nieuwe mogelijkheden beschikbaar, die er anders niet zouden zijn geweest						
Ik voel meer medeleven voor anderen						
Ik steek meer energie in mijn relaties						
Ik ben meer geneigd om dingen die verandering nodig hebben te veranderen						
Mijn religieuze geloof is sterker geworden						
Ik ben erachter gekomen dat ik sterker ben dan ik dacht						
Ik heb echt ervaren hoe geweldig mensen kunnen zijn						
Ik kan beter accepteren dat ik andere mensen nodig heb						

Subschalen

Veranderingen in relaties met anderen

Deze subschaal wordt gemeten aan de hand van 7 items. Een voorbeeld van een item betreft: "Ik ben me er meer van bewust dat ik op mensen kan rekenen in moeilijke tijden". Voor de huisverbod slachtoffers betreffen de scores op deze items 3.08, 2.46, 2.00, 2.62, 2.77, 3.00 en 3.23. Voor de niet-huisverbod slachtoffers geldt dat zij op de meeste items wat lager scoren: respectievelijk een 2.33, 2.56, 2.33, 1.89, 2.22, 2.78 en 2.67. Echter, gezien het kleine aantal slachtoffers dat de PTGS heeft ingevuld, moeten verschillen in scores met uiterste voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

Het ervaren van nieuwe mogelijkheden

Deze subschaal bestaat uit 5 items. Een voorbeeld van een item betreft: "Ik ben meer geneigd om dingen die verandering nodig hebben te veranderen". Huisverbod slachtoffers scoren over het algemeen iets hoger op deze items dan niet-huisverbod slachtoffers: respectievelijk een 3.09, 3.00, 2.54, 2.85 en 3.00 op deze items. Niet-huisverbod slachtoffers scoren een 2.44, 2.77, 1.78, 2.22 en 2.75.

Ervaren van persoonlijke kracht

De subschaal 'ervaren van persoonlijke kracht' bestaat uit 4 items. Een voorbeeld van een item betreft: "Ik weet beter dan voorheen dat ik moeilijkheden aan kan". Huisverbod slachtoffers scoren respectievelijk een 2.92, 3.08, 2.46 en 3.38. Voor de niet-huisverbod slachtoffers betreft dit een 2.44, 2.22, 2.22 en 2.44. Dit betekent dat huisverbod slachtoffers op elk item wat hoger scoren op deze subschaal dan niet-huisverbod slachtoffers.

Veranderingen in spiritueel beleven

Deze subschaal wordt gemeten aan de hand van 2 items. Een voorbeeld van een item betreft: "Mijn religieuze geloof is sterker geworden". Zowel de huisverbod als de niet-huisverbod slachtoffers scoren op beide items laag. Dit betekent dat voor beide groepen slachtoffers weinig verandering heeft plaatsgevonden op het gebied van spiritueel beleven. De huisverbod slachtoffers scoren respectievelijk een 1.08 en 1.38 op beide items. Voor de niet-huisverbod slachtoffers betreft dit een 1.11 en 1.67.

Veranderingen in de waardering van het (eigen) leven

De subschaal 'verandering in de waardering van het (eigen) leven' bestaat uit 3 items. Een voorbeeld van een item betreft: "Mijn eigen leven heeft voor mij meer waarde gekregen". De gemiddelde scores voor de huisverbod slachtoffers betreffen 2.92, 3.23 en 2.85. Voor de niet-huisverbod slachtoffers liggen deze scores iets lager, respectievelijk 2.78, 2.33 en 2.11.

Bijlage 5

Overzicht van deelnemende instellingen aan het onderzoek ketensamenwerking in Tilburg

Gemeente Tilburg (ambtenaar betrokken bij de uitvoering van de WTH)

Politie Midden en West Brabant (1 HOvJ, 1 coördinator huiselijk geweld)

Steunpunt Huiselijk Geweld (1 manager/coördinator, 1 casemanager)

Vrouwenopvangcentrum De Bocht

Instituut voor Maatschappelijk Werk

Verslavingszorg Novadic Kentron

GGZ Breburg

Bureau Jeugdzorg

Reclassering Nederland

Slachtofferhulp Nederland.

Bijlage 6

Overzicht kenmerken opgelegde huisverboden in eerdere lokale evaluaties van WTH in 2009¹²⁹

studie	N	Onderzochte tijdsperiode	% Samen- loop oplegggen huisverbod met strafrecht	% tegen man opgelegd	% verlengingen van huisverbod	% overtredingen van huisverbod
West Brabant	39	03-2009 – 08-2009		92,3	20,5	28,2
Brabant Zuid-Oost	20	01-01-2009 – 07-03-2009	90		15	10
Utrecht	64	01-01-2009 – 31-12-2009	100	97,5 (39/40) ¹³⁰	53,1	15,6
Amsterdam ¹³¹	123	01-03-2009 – 01-03-2010	73,2	96,7	48	11,4
Rotterdam	120	01-2009 – 05-2009	? ¹³²	? ¹³³	62,5	20,8
Den Haag	115	01-03-2009 – 31-12-2009	80	94,8	50,4	4,3
Groningen	110	01-04-2009 – 01-04-2010	97,3	96,4	34,5	10 ¹³⁴
Twente	87	03-2009 – 08-2009	94,3	onbekend	6,9	6,9
Drenthe	24	04-2009 – 09-2009	100	onbekend	20,8	20,8
IJsselland	34	01-03-2009 – 31-08-2009	97,1	onbekend	26,5	onbekend
Arnhem/Achterhoek en West Veluwe Vallei ¹³⁵	84	01-2009 – 06-2009	85,7	76,2	34,5	8,3
Zeeland	53	01-2009 – 06-2010	86,8	onbekend	15,1	onbekend

¹²⁹ Tenzij anders vermeld zijn alle gebruikte brondocumenten te vinden op:
www.huisverbod.nl/doc/publicaties/onderzoek/

¹³⁰ In 2009 is in de stad Utrecht 45 keer een RiHG ingevuld. In 40 gevallen heeft dit geleid tot het opleggen van een huisverbod. Hiermee werden 39 mannen en één vrouw (tevens slachtoffer) uit huis geplaatst.

<http://www.huisverbod.nl/doc/UtrechtEvaluatieWetTijdelijkHuisverbod2010.pdf>

¹³¹ <http://www.amsterdam.nl/publish/pages/295116/rapportagethvamsterdam1maart2010.pdf>

¹³² Het is niet duidelijk of het gerapporteerde cijfer – 66,7 - naar een percentage of absolute aantallen verwijst.

http://www.huisverbod.nl/doc/publicaties/onderzoek/onderzoek_huisverbod_rotterdam.pdf

¹³³ Het is niet duidelijk of het gerapporteerde cijfer – 69,2 - naar een percentage of absolute aantallen verwijst.

http://www.huisverbod.nl/doc/publicaties/onderzoek/onderzoek_huisverbod_rotterdam.pdf

¹³⁴ De politie heeft 11 keer proces-verbaal opgemaakt voor het overtreden van het huisverbod. Deze zaken hebben niet geleid tot een voorgeleiding van de uithuisgeplaatste door het OM wegens overtreding van het huisverbod. http://www.huisverbod.nl/doc/publicaties/onderzoek/procesevaluatie_groningen.pdf

¹³⁵ 28 van de 84 huisverboden werden in West Veluwe Vallei opgelegd, maar alle hier genoemde percentages hebben betrekking op de drie regio's samen.

<http://www.huisverbod.nl/doc/publicaties/onderzoek/Evaluatiehuisverbodgelderland.pdf>

